

არნ. ჩიქობავა

ჭანური ტექსტები

ნაკვეთი პირველი

ხოფური კილოკავი

ცფილისის უნივერსიტეტის გამოცემა

თფილისი
1929

დაიბეჭდა ტფილისის უნივერსიტეტის პედაგოგიური ფაკულტეტის საბჭოს დადგენილებით (1928 წ. ოქმი № 5, § 15).

მდივანი: დოც. ს. ყაუხჩიშვილი.

წყობა დაიწყო 4. I. 1929.

ბეჭდვა დამთავრდა 20. VI. 1929.

ს ა რ ჩ ე ვ ი.

I. წინასიტყვაობა

II. ტექსტები: ხოფური კილოკავი (ა. სარფის თქმა).

I	გვ-
1. ხოჯაქ ქონაგნუ	1
2. ხოჯა დო მაჭუდი .	3
3. ხოჯა ადანაშა იდუ! .	4
4. ხოჯას ბაბა დულურუ!	5
5. ხოჯაქ ჭურუნი დოყუ!	5
6. ხოჯას დუგუნიშა ვა უჯოხეს!	6
7. ხოჯას დუგუნიშენ ათხოხეს!	7
8. თოკის მქიი ნიმფინენ!	7
9. ეშშელიშ ნენა იჯერ-ი?	8
10. ხოჯაქ თუთა გეი მუშიშა ქონიყონუ!	8
11. ხოჯა ვარ მალერდინეს!	8
12. ხოჯას ფოთინეფე ცას-თი უნონ!	9
13. ხოჯა გზას დოლურუ! .	9
14. მუ კაი სერსი მილუნ!	10
15. ია-თი ნულუნ!	10
16. ხოჯაშ გიინი კაჩი დიყუ!	10
17. ხოჯაქ პიპეი ნუსუ! .	11
18. ხოჯა დო კურკი.	11
19. ხოჯა ნუსრედინი დო კურკი	12
20. ხოჯა დო კურკი.	13
21. * * *	13
22. * * *	13

II

23. ბაბაში ნენა	13
24. მცუდელა კოჩიში ნენა	15
25. პატი ოხორჯა	16
26. უფარელი დოლოქუნუ დოვოკაფი!	17
27. ბერე ვა მოლორდუ!	18
28. დილო შექმაეთი იქიფს!	19
29. თრანგიქ რიხკი სქანის მოგინძინას! .	19
30. ხირსუზის მუთუ ვარ აძირუ!	19
31. დილენჩიქ ვურენეჩ ასთანი აკვანს!	20

32. უაიშ იშლალი უღუნ!	20
33. ჰასანის მუთუშ მეჩამუ ვა უნონ!	21
34. ოხოი ჩქინიშა ვარ მენდიყონან!	21
35. აკო ყვალი მუშენი მომჩათან?!	21
36. ხოჯი დო ჯუმუ	22
37. ფილავი დო თოფური .	22
38. ყურძენი დო ზამანური ნოსი .	22
39. ხოჯაში დულაა დო ლაზეფეში შედთანობა .	23
40. შედთანი დო ლაზი .	25
41. ჯუმოიში ხარჯი .	26
42. მამული დო ჯოლოი	26
43. ჭერმანი ოწიი! .	27
44. პააზი დო ხოჯა .	28
45. წიწილა ხარმანის გოკისს! .	28
46. ნანი-ნანიქ მუ ყუ?	29
47. არ ბალუქჩიში ბერე	33
48. თემბელი .	36
48a. თემბელი (ვარიანტი)	39
49. მამუდა, მთუთი დო თილქი .	42
49a. მამუდი, მთუთი დო თილქი (ვარიანტი)	44
50. ზეკე .	45
51. მაწკინდი ქიძირუ .	49
52. ფათიშიაქ ხაზინადაი მუქო ოგოათუ?	49
53. შედტანი დო არ ბადი	50
54. ჩიჭჩიში ნესიჰეთი	51
55. ხცაფერი უშქიორი .	52
56. არ ზენგინი კოჩი დო არ ესქიჯი .	52
57. ეაღული .	53
58. ანდლანერი დულაა კუმენშა ვა ნაშქვა!	54
59. ბარაბერ ოჩალიშუ კაი რენ .	54
60. კაბუკლი-ყურბალა	55
61. პატობაშა კაობა .	55
62. ფარა თქვანი მუჰაჩეხე ყვით!	56
63. კაი ჯუმა	56
64. ფარა ვა ბწინამინონან!	57
65. კიტა შეეფე	57
66. კაი კოჩი	58
67. იდარე მუში-ნა ვარ უჩქინ, არ კოჩი	59
68. დიმჰკუ , ...	60
69. დიდი მუშიში ნენას ვა ნუსიმინას კოჩიქ, დილა ზიანი ძი- როფს	60
70. ხესისი კოჩი უაღლულე ხაზინაში ბეჭჩის ნუნგაფს	60
71. თერბიეფი ბერეფე	61
72. ნეჯმიში ვიტონჩხოვრო ასთანი	62
73. მერამი	63
74. ბაროთი	63

75. ნანაში ნენას ნუსიმიანა უნონ!	64
76. თენბელი ბერეფეს მუთუ ვარ აგურენან	64
77. კიტა ახმედი	65
78. სუმ არქადაში .	66
79. ბაბა ვა მომხვადან!	67
80. არ ტაეშანიში მოთა დო კვინკახი	68
81. მჩხუშ თიკანი, მჩხუი დო მგეი	68
82. ზერდევა, ჯოლორი დო თილქი	68
83. მგერი დო თილქი	69
84. მთუთიში დუგუნი	69
85. ეშელიში დუბარა	70
86. მშვირონერი მგეი თექერ-მექელი	71
87. დუბარაჯი თილქი	71
88. მგეი, თხა დო ცხენი	72
89. არ ხოჯი დო არ მთხა	73
90. არ ჯოლოი დო ტაეშანი	73
91. მქაჯი დო ხოჯი .	74
92. ქოთუმე დო კოლი	74
93. ანქსი მთხაფე .	74
94. არ მუნტუი დო დიმქკე .	75
95. კატუ დო მთუგიშ მოთა	75
96. ლალი დო დალი .	75
97. რუზგაი დო მეუა	76
98. მცუდი ვა თქვა უნონ!	76
99. ხეალი ხეზმეკაი	77
100. არ არსუზი ბერე .	77
101. კვინჩი კაფესის .	78
102. იზმოჯე .	78
103. მუქო მეკოლაფე ალიქ დახი?	79
104. ბულდუჯინობა	79
105. მუ პა. მუ იყუ ჩქიმი ართელი ჩაფულა?! .	80
106. იბრაიმი შვერის	81
107. მთუგიშ მოთა .	82
108. მშქუინაჯე ჯელალი	82
109. ყურ მოლჩი .	83
110. არ კაი ბერე .	83
111. ყურ თანე მოლჩი	84
112. ყურ მანძაგერე .	84
113. მცხელიში ჟიდანი	85
114. თენბელობა კაი ვა რენ!	85
115. არ ბადი დო მოთა მუში	86
116. მთხა დო აენი .	86
117. დალიშა .	86
118. ჯემალი დო ჯევედეთი .	87
119. კიტა მუშა .	87
120. ბადი კოჩი დო გომპონუ .	87

121. ღოღურთი გამაჩაფს!	88
122. სურბე დო მთუგი .	88
123. არ ნოსერი ჯოღორი .	88
124. მუხვეირჯობა'სთერი პატი დუნმას მუთუ ვა რენ!	89
125. არ პატი მანძაგერე	89
126. კეზა	90
127. ლომამჯინერი ჭექაე	90
128. ოშქურინე	91
129. ინნადობა .	91
130. ფუშთი კოჩი	92
131. კუხხე მუკო მემოტუხუ	93
132. ალიში ჭექაე	93
133. კაი რეიზი ვა რტა-ში, მხოლას ვა გუილენ!	94
134. მოღლეთინუ .	94
135. კითხვი კოჩი დო უკითხუ კოჩიში ჭარკი .	94
136. არ კაი ჯუმბა	95
137. * * *	96
138. * * *	97
139. * * *	97
140. * * *	97
141. * * *	97
142. * * *	98
143. * * *	98
144. * * *	99
145. * * *	99
146. * * *	100
147. არ კაი ბერე	100
148. * * *	100
149. ბოროლა	101
150. ყვაოჯი დო მონკვა	102
151. მთვიი	102
152. პატი ადეთი	102
153. კაობა	103
154. ბერე დო კატუ	103
155. კაბლაშენ ოკულე	104
156. კიშიში ღოლანი	104
157. ოსმანიში წინეკეფე	104
158. მუკო იხვენუ იბრამიკ ქელამანი მუში?	105
159. კიტა ჰასანი	105
:0 ჯამეში კაჩალი .	106
.61. მეთიმი აბდულე .	106
162. ემ სიფთენეი დლა ჯამეშა	107
163. ჯამეშა ამახთიმუ .	107
164. ხინა	107
165. ყურძენიში ოწილე .	109
166. ლახუტიშ ოტახუ	109

167. ყურბენი ოწილუ (სარფის)	110
168. ზარხოშობა	111
169. მუქ ოლუინუ მურადი?	111
170. მჩხოფა კაჩიში დუშმანი რენ!	112
171. ჩქინი ჯაჰილობა .	112
172. * * .	113
173. * *	113
174. დილენჩის დულაა ულუნ!	113
175. ნანაქ მიწუ!	114
176. გზა დომოგურუ!	114

III

177. * * .	115
178. * * .	115
179. * * .	115
180. * * .	116
181. გირინი დოყვილუ!	117
182. ჯუშუ დოთასუ!	118
183. „არეცი“ დოჰილი!	118
184. ლორმოთიქ კომექჩაფს!	118
185. ფხიგუეფექ სირთის კარავი დოყვეს!	119
186. ძალი ოხომინაფს!	119
187. სულთან სელიმიშენი .	119
188. სულთან სელიმიში თეფეშენი	120
189. * *	121
190. „კარანგოზი“ში გაზეტაშენ	122
191. ხოფა	123

IV

192. ნოდერი	125
193. * *	125
194. მუნდეს მუ ყვა გინონ?	126
195. ჯაზეფეშენი	126
196. თოლი მატენ!	127
197. თოლი მომატუ!	128
198. კინკა მომხვადუ!	128
199. * * .	128
200. კაული დოჰით!	129
201. დელი .	129
202. ლურაშენი	129
203. ლურა .	131
204. * *	132
205. დუგუნი	132
206. დუგუნიშენი	134

V

207. ლახუტი	135
208. ლახუტიში ოჩალიშუ	135
209. წკაი-მანგანა!	137
210. ბრინჯი	137
211. ყვალი	138
212. * * *	139
213. ონტულეშენი	139
214. გააფე მუკო ქეშიტი ენ?	140
215. მუკო კიდუფან ოხორი?	145
216. მუკო იქიფან ხარტუმა?	148
217. ბაგენი, ბალუ, ოქოთუმალე, ბაკი, ახური, ბერი...	148
218. მუკო შუფან კალათი?	149
219. სარგანა მუკო კოლუფან?	150
220. კოჩიში დოლოკუნეფე	150
221. ონჯირუში	151
222. ანგეფე დო ოხორიში ჩქვა შეეფეშენი	151
223. ყუჯა, ქაორი, უნენელი...	152
224. * * *	152
225. * * *	153
226. მოთალეფე	153
227. კვინჩეფე	154
228. ჩხომეფეში ჯოხოფე	155
229. მცხული, უშქიი	155
230. ქაუმე	156
231. ქაფშია კოფეს!	156
232. * * *	158
233. თი, ჯინიქი, კორბა, ხე, კუჩხე .	159
234. ბაბა, ნანა, ბერე	160
235. თუთაფეში ჯოხოფე	160
236. * * *	161

VI (ბ. ახლალას თქმა)

237. ოლარლალუ	161
238. ბერე დიბადუ!	162
239. ლურაშენი	162
240. გემა-კოჩი	162

VII (ც. ზოფას თქმა)

241. * * *	164
III. შეცთომათა გასწორება .	

წინასიტყვაობა.

ქანურის ჯგროვან შესწავლას დიდად აბრკოლებს საკმაო ტექსტების უქონლობა. აკად. ნ. მარის კრესტომატიაში ტექსტებს უჭირავს 42 გვ. (თარგმანითურთ), განსვენ. პროფ. ი. ყიფშიძის „დამატებითი ცნობები“ იძლევა კიდევ 15 გვერდს. ეს 57 გვერდი მასალა მოწოდებულია გაგვითვალისწინოს ქანური მეტყველება სამი კილოკავის მიხედვით: ათინურისა, ვიწურ-არქაბულისა და ხოფურის. ხსენებული მასალა ამ კილოკავებს რომ გავუნაწილოთ, ასეთ სურათს მივიღებთ: ათინურისაა—20 გვ. პროზა (ფაქტიურად 10 გვ.: ნახევარი რუსულ თარგმანს უკავია), მხოლოდ სასაუბრო მასალაა და არც ერთი თხრობითი ხასიათის ტექსტი არ არის; ვიწურ-არქაბულისაა—6 გვ. პროზაული გაბმული თხრობა (ჩაწერ. პროფ. ი. ყიფშიძის მიერ), და 19 გვ. ლექსი. ხოფურისა—8 გვ. (ფაქტიურად 4 გვ.) სასაუბრო მასალა (პ. აქარიანის გამოკვლევიდან ამოღებული და შესწორებული), 8 სტრიქ. ლექსი და 2 გვერდიც პროზა (ჩხალურის თქმისა).

ქანური მეტყველების სრული მეცნიერული ანალიზისათვის რომ ეს საკმარისი არ არის, თუნდაც იქიდან ჩანს, რომ აკად. ნ. მარი, ავტორი „ქანური ენის გრამატიკისა“ (საუკეთესო გამოკვლევის, რაც კი ქანურის შესახებ დაწერილა) წინასიტყვაობაში პირდაპირ ამბობს, რომ ჩემი ხანმოკლე დაკვირვება ადგილობრივ არ არის საკმარისი და ეს ჩემი „გრამატიკა“ ნიადაგს თუ შეამზადებს მომავალში სეროიზული ამომწურავი გამოკვლევისთვის-ო (გვ. XXII). მდგომარეობა არსებითად შეიცვლებოდა, რომ გამოცემული იყოს პროფ. ი. ყიფშიძის მიერ 1917 წ. ჩაწერილი მასალები, რომლებიც კავკას. საისტორიო-საარქეოლ. ინსტიტუტის განკარგულებაში იმყოფება (1919 წლიდან)...

ტექსტების სიმცირე ისე სავეალალო არ იქნებოდა, რომ ქანური მეტყველება კატასტროფულს მდგომარეობაში არ იმყოფებოდეს; ყოველი ქანი თურქულადაც ლაპარაკობს და ქანურადაც. მამაკაცებმა თურქული უკეთ იციან, ვინემ დედა-ენა. სახელმწიფო, 'სარწმუნოება, მწერლობა ისევ თურქულის შეფარდებითს წონას აძლიერებს. ქანურის პოზიციები დღითი-დღე სუსტდება. ქანური ლექსიკა სავსეა თურქული სიტყვებით. დღეების, თვეების, რიცხვთა (რიგითი) ქანური სახელები საძებარი გამზდარა, წელიწადის ნაწილთა ლაზური სახელები არავენ იცის. ისეთი სიტყვებიც კი, როგორცაა „(მაღალი), ღრმა, ყვითელი, მწვანე“... დავიწყებულია.

მართო ქანური ლექსიკა როდია ასეთს მდგომარეობაში: ირყევა ქანურის ფორმებიც, იშლება მისი ენობრივი აღნაგობა (იხ. მეორე ნაკვეთში ათინური ტექსტები). დეგრადაციის პროცესი შეუჩერებლივ წინ მიდის; ქართველური ენათმეცნიერება,—და მით, საერთოდ ენათმეცნიერებაც,—კარგავს ძვირფას საუნჯეს, ქართველურ ენათა შედარებით-ისტორიული ძიებისას მიუცილებელს. დანაკარგის ანაზღაურება შეუძლებელი იქნება და მთელი თავისი სიმწვავით იბადება აუცილებლობა ყოველი ქანური სიტყვის, ყოველი ქანური ფორმის აღნუსხვისა და ფიქსაციის.

პირველ ნაკვეთში მოცემული ტექსტები (მცირე გამონაკლისით) ჩაწერილია სოფ. სარფში, ერთადერთ კანურ სოფელში, რომელიც ამჟამად საქართველოს საბ. სოც. რესპუბლიკის ფარგლებში არის დარჩენილი. მდებარეობს ეს სოფელი ზღვის პირას, ბათონიდან 18 კერსის მანძილზე; სახლვარი მას ორად ყოფს: ნაწილი ოსმალეთს ეკუთვნის, ნაწილი აქეთ რჩება. სახლობენ მხოლოდ კანები, 40-დე კომლი. კანური ყველამ იცის, თუმცა ლექსიკა კანური სიტყვებით მოისუსტებს (შედარებით ბოფელებთანაც კი!). კარგად არის დაკული მეტყველების აღნაგობა, რომელსაც არა ერთი საინტერესო თავისებურება გააჩნია.

აქარისტანის ფარგლებში ბათონს გარდა კანების მოსახლეობას ვხვდებით გონიოს თემის აქარულ სოფლებში: თხირნალში (17 კომლი), მახოსა (27 კომლი) და სიმონეთში (3 კომლი). ესენი გადმოსახლებულნი არიან უმთავრესად ვიწე-არქაბესა და ათინას რაიონებიდან. თხირნალის 17 მოსახლიდან კანური მხოლოდ 5-ს შეუნახავს; მახოლებში უკეთ არის კანური დაკული, მაგრამ მხოლოდ მოზრდილებში; 10 წელზე მცირე ბავშვა იშვიათად თუ იცის ლაზური; ოჯახში გაბატონებულია თურქელი და ქრება კანური.

კანები აფხაზეთშიც სახლობენ; როგორც კოლ. ლავრ. წულაიას მიერ გასულ ზამთარს შეკრებილ ცნობებიდან ჩანს, ისინი სახლობენ სოფლებში ცხარა და შებარა, ქ. ოჩქორიურში და გუდაუთის რაიონში.

ჩვენ ვეცადეთ გამოვეყენებინა ის შესაძლებლობანი, რომლებიც ტექსტების ჩაწერის მხრივ არსებობდა: 1926 წლ. ოქტომბერ-ნოემბერში 20 დღე ვიმუშავე ს. სარფში, 1927 წლ. ოქტომბერში კვლად ვიმგზავრე ს. სარფში, სადაც 15 დღე ვიმუშავე და წინასწარი მუშაობაც ჩაეატარე სოფლებში თხირნალსა და მახოში (სულ 3 დღე). 1928 წელს 12 დღე ვმუშაობდი ს. მახოში. სარფში ჩაწერე ადგილობრივი თქმის დამახასიათებელი ტექსტები (ხოფური კილოც.), თხირნალში—ათინური, მახოში—ვიწური კილოკაეის მასალები, ტექსტების ჩაწერაში ჩაება ს. სარფის სკოლის ზოგი მოწაფეც; მათგან ბლომად ჩაწერა ტექსტები ახმედ თანთოლიმ (აწქართული მუშეაეის მსმენელმა ტფილისში), ალი თანთოლიმ (ამჟამად კოჯრის შეიდწლედის მოწაფეა) და მუჰამედ ვანიძემ (ვანლი-ოლიმ), ბათონის ქართულ მუშეაეის მსმენელმა. მცირეოდენი ტექსტები გადმოცა ისქანდერ ციტიშვილმაც (სხეადასხვა კილოკაეისა). ხოლო სტუდ. ლავრ. წულაიამ მოგვაწოდა ჩვენის დავალებით აფხაზების კანებში ჩაწერილი ტექსტები (არქაბული). ორი ათინური ტექსტიც მივიღეთ ასაირანტ სერ. ჯიქიასაგან კოსტანტინეპოლიდან.

განზრახული გვკონდა ტექსტები (სამივე კილოკაეისა) გამოვეცა ერთ წიგნად, მეორე წიგნად კი—გრამატიკული ანალიზი და ლექსიკონი. ტექნიკურმა გარემოებამ ჩვენს განზრახვას სხვაგვარი რედაქცია გაუშვეთა: გაკირვებით მოხერხდა ხოფური კილოკაეის ტექსტების გამოცემა პირველი ნაკვეთის სახით; მეორე ნაკვეთისთვის გადაიღო ვიწურ-არქაბული და ათინური ტექსტები (სულ 54 გვ.) და ლექსები (11 გვ.). ვიმედოვნებთ, რომ უნივერსიტ. საგამომცემლო კომისიის დახმარებით მოხერხდება მათი გამოცემა მეორე ნაკვეთის სახით; მასში შევა: ვიწურ-არქაბული და ათინური ტექსტები, ლექსიკონი (ახალი მასალა) და გრამატიკული ანალიზი. ეს უკანასკნელი მით უფრო არის აუცილებელი, რომ დადასტურებულია მოვლენათა რიგი (როგორც ხოფურში, ისე სხვა კილოკაეებშიც), რაიც არ არის აღნიშნული სათანადო ლიტერატურაში (ტექსტების სიმცირის გამო); ამასთან ზოგიერთი ცნობილი ფაქტებიც სხვაგვარ გაშუქებას მოითხოვს, ვინემ ეს არის მოცემული ლიტერატურაში.

ხოფერი კილოკავის დამახასიათებელი ტექსტებიდან სარფის თქმას უკირავს 160 გვ., ახლალურსა და საკუთრივ ხოფურს დანარჩენი 6 გვ.; მასალა შემდეგნაირად არის დალაგებული: თავში მიღის ხოჯა ნუსრედინის თავისებური ოპუნჯობანი (გვ. 1—13); ქანების წრეშიც ეს ანეკდოტები იშვიათის პოპულარობით სარგებლობენ; შემდეგ ყოველგვარი „ჭეჭაები“ (115 გვერდამდე); აქ ბევრი რამ არის ნათარგმნი (ჩვეულებრივ შემოკლებით) ქართული თუ თურქული საკითხაი წიგნებიდან (მათ შორის იაქ. გოგებაშვილის: „იავ-ნანამ რა ქნა?“ § 46) და თითქმის ყველაფერი წიგნური წარმოშობისაა, გარდა თავგადასავლებისა. 115 გვერდიდან 161 გვერდამდე მოცემულია უმთავრესად ეთნოგრაფიურ-ისტორიული ხასიათის მასალა: გადმოცემანი წინანდელი გეოგრაფიული ნომენკლატურის შესახებ, თქმულებანი ისტორიული შინაარსისა, ზნე-ჩვეულებანი (ნადი; ქორწინება, გარდაცვალება...), ცრუმორწმუნეობანი... აღწერილობა სიმინდისა და ბრინჯის მოსაყვანი მუშაობის... სახელები ბოსტნეულობის, საკმლების, შენობათა და მათ ნაწილთა; ადამიანის ტანისამოსების, საოჯახო ნივთების, ცხოველების, ფრინველების, თევზების, ხილების; ადამიანთა სხეულის ნაწილების სახელები, ნათესაური ურთიერთობის აღმნიშვნელი თერმინები, თვეებისა და დღეების სახელები...

ზოგიერთი შენიშვნები ტექსტების გამოცემის შესახებ: 1. სხვის ჩანაწერში მე ვცდილობდი გამესწორებინა აშკარა შეცთომები, მაგრამ უცვლელად ეტოვებდი შესაძლო ვარიაციებს, თუნდაც ინდივიდუალი ხასიათისა... 2. მრავალ შემთხვევაში რ, თითქმის უჩინარი მეტყველებაში, აქ აღდგენილია: ეს იმიტომ, რომ ამჟამად ხშირია შემთხვევა, სადაც დაკარგულ რ-ს აღდგენა არ ეხერხებათ და შეცთომები მოსდისთ; მოვლენის ისტორიისათვის კი წინანდელი ფორმები აუცილებელია. სამაგიეროდ, ბგერის აწინდელი ვითარების გათვალისწინება შეიძლება ოსმანთა ან თ-ო-ლ-ი-ს-ა (გარდა §§ 24, 190-ისა), კაკიჯე თ ან თ-ო-ლ-ი-ს (ორივეს მეტყველებაში რ-ს ძლიე დასუსტებას ვამჩნევთ) და ალი ა ბ დ უ ლ -ო ლ ლ ი ს (მეტ-ნაკლებად იცავს ამ ბგერას) თქმით ჩაწერილს ტექსტებში: აქ ზედმიწევნით არის წარმოდგენილი რ-ს ხმარება. 3. ხოფური კილოკავის ტექსტებში ყ თავიკდური ფონოტიკური დანართია (მაგ. ხუჯი). 4. ვერ გავატარეთ ა-ეს ხმარების წესი: არის უდაო შემთხვევები. სადაც ა აუცილებელია (დულა, აახი), მაგრამ მრავალი შემთხვევაა, სადაც ძნელი გადასაწყვეტია ა არის უფრო შესაფერი, თუ ი (ხმოვნებთან, რა თქმა უნდა). 5. ტექსტებში თანდებულები გაერთიანებულია სახელებთან; ანალიზის გასაადვილებლად დიფიხით გამოყოფილია: -ა (-აა), -მა, -შო—სხვათა სიტყვისა, -ი—კითხვის ნაწილაკისა; -ნა, -ში, -თი, -ქი...; ამოსტროფით: 'სთერი, 'ჭკულე...¹ კორექტურაში მშველოდენ: ახმედ თ ა ნ თ-ო ლ ლ ი და ხანგამოშვებით: სტულ. სტულ. ევგ. გ ო ნ ი ა შ ე ი ლ ი, ქეთ. ლ ო მ თ ა თ ი ძ ე, ალ. მ ა ნ ჯ გ ა ლ ა ძ ე, რის-თვისაც მათ მადლობას ვუძღვნი.

აქვე არ შემიძლია განსაკუთრებული მადლობით არ მოვიხსენიო: პროფ. აკ. შ ა ნ ი ძ ე, რომლის ინიციატივითაც ვიყავი მე პირველად მივლენილი ს. სარფში და წამოწყებულ იქნა ამ ტექსტების ჩაწერა; სამეცნიერო დაწესებულებათა მთავარ-მართველობის გამგე ვუკ. ბ ე რ ი ძ ე, რომლის ნიეთიერი დახმარების გარეშე კანურზე ადგილობრივ მუშაობა შეუძლებელი იქნებოდა; პედაგოგიური ფაკულტეტის დეკანატი და უნივერსიტეტის საგამომცემლო კომისია ამ მასალათა გამოცემისათვის.

¹ უადგილობის გამო ზოგიერთი განმარტების აქ მოცემა შეუძლებელი ხდება. სათანადო საკითხები განხილული გვექნება ენობრივ ანალიზთან დაკავშირებით.

ადგრობრივ, ს. სარფში იმდენი ხელისშეწყობი მყავდა, დაწყებული ბავშვებით და გათავებული მოხუცებით, რომ ცალკე მათი ჩამოთვლა პირდაპირ შეუძლებელია; გულითად მადლობას ვწირავ ყველა მათ ისევე, როგორც აქარისტანის განათლ. კომისრის მოადგილე დავ. ქუთათელაძეს, პროფგანათლ. მთავარ გამგეს ნეოფიტე ბოკორიშვილს და სარფის სკოლის გამგეს პოლიკარპე ხაინდრავას; ამ უკანასკნელს განსაკუთრებით იმიტომ, რომ მის მეოხებით შეიქმნა სარფში ჩასვლის პირველ დღიდანვე ის ატმოსფერა, რომელიც ეგოდენ აუცილებელია ნაყოფიერი მუშაობისათვის.

არნ. ჩიქობავა.

10 ივნისი, 1929 წ.
ტფილისი.

ხოფური კილოკავი: სარტის თქმა.

I

1. ხოჯაქ კონაგნუ!

ხოჯა ნუსრედინიქ მედრესეს იკითხუბტუქკულე არქადაშეფე მუშის უწუმერტუ-ქი „ხოჯა ჩქინიში მჩხუი მეოქკირათ-მა დო ქოპ- 5
კომათ“-მა!

ზათი ხოჯა მუშის არ მჩხუი უყოუნტეენ. კათთა გაიშ ვახთის ნოქკირაპტეენან, ხოჯაქ თალიბეფე მუშიალა ბარაბერ იმხორტეენან, ეკულე ყვილეფე არ ღერის ქოკობლაპტერენან დო ხოჯაქ დუჯა იქიფტეენ დო თალიბეფექ ამინ ზოკონტერენან. ია მჩხუი ხოლო დი- 10
სალეტერენ, ე-ნა ტუ'სთეი მჩხუი დიყვეტეენ. კათთა გაობაში ვახთის აშო იქიფტეენან.

არ დღას დიდი ხოჯა სოთხანი იგზალეენ. ხოჯა ნუსრედინიქ არქადაშეფე მუშის უწვეერენ-ქი „ანდლა ხოჯა ვა რენ. მჩხუი მეოქკირათ დო ქოპკომათ. ეკულე დიდი ხოჯა'სთეი დუჯა პათ დო ხო- 15
ლო დისალენ“-მა, უწუ. არქადაშეფე ეწუიქ ვა ნუსიმინეს. ხოლო უწუ-ქი რჯანუმ! მუშენი გაშქუინენან? ქოპკომათ დო დუჯა ვიქიფთ დო ხოლო დისალენ ჩქვა! ხოჯას ჩ'ქა მუ აჩქინენ ქი!“ არქადაშეფექ ხოლო ვა ნუსიმინეს.

ვა ნუსიმინეს'კულე ხოჯაქ მუქ ქანოქკირუ, კაი ხეშა დოგიბუ. 20
„არქადაშეფე! მექკიუს ვა მემიშველით, ამმა ონსუს ოქკომუს მემიშველით დო მთელი ქოპკომათ, მო დოსქიდუტას“-მა, უწუ. აქადაშეფექ თი ილუშუნეს-ქი „ხაზიი გაიი ქობძიით დო პქკომათ ჩქვა! დულაა გაჩოდეს-ი?! დიდი ხოჯაქ მუთუ თქუ-ეგერენა, ხოჯა ნუსრედინიქ ნოქკირუ-მა, ვუწუმერთ“-მა დო მჩხუი მთელიქ ქოქკომეს. აწი 25
ყვილეფე არ ღერის ქოკობლეს, დუჯა ყვეს, ამინ თქვეს. მჩხუი ვა ისალუ. ყვილეფე არ ღერის ოკობლეი ქოდოსქიდუ.

მეტჯანი დღას დიდი ხოჯა ქომოხთუ. ყვილეფე ოკობლეი ქო-
ძიუ. „ააა მუ ენ“-მა, უწუ'კულე—„ააა ხოჯა ნუსრედინიქ ნოქკი-
რუ“-მა, უწვეს.

დიდი ხოჯაქ აწი მუ ყვას? მექვირუში ვახთის მუქ-ნა ვა იძირუ-შენი, მჩხუი ვა ისალუ. დიდი ხოჯაქ ააა მედრესეშენ გალე მეტკოჩას უნონ! ყამმა: „სი მედრესეშა მო მულუ! მან სი ვა გოკითხაფაფ!“ — ოთქვალუ კანონის ვა რტუ. მედრესეშენ ვარ გაატკომილუ. 5 მუ ამუს, მუ ჩარე, ღუბარა ვოლოდა-აა დო დიდი ხოჯაქ დილო ილუშუნუ.

არ დლას თალიბეფეშენ ართელიქ უწუ-ქი „ხოჯა ჩქინი! მუთხანი დილო ილუშენ!“ ხოჯაქ-თი თქუ-ქი „თალიბი ჩქიმი! მუქო ვა ვილუშუნა? ხოჯა მედრესეშენ გებტკოჩა-მინონ, ამმა მუთუ ჩარე ვა 10 მაძირუ“-აა, უწუ. თალიბიქ-თი უწუ-ქი „ია კოლაა ენ! ჩქინ დერსი-შა მოფთათ'ქკულე მიწვით-ქი „ხოჯაქ მჩხუი ქანოქკირუ; მუთუ ოქკონალე ვარ მილუნან. თითო მარქვალე ქოდოსქვით დო ქოპქკომათ-შო, თქვი. ნამუთხანის მარქვალე ვარ დვასქვას (|| გაასქვას), ია მედრესეშა ვა მოოჩქემე-შო, თქვი. ხოჯა ნუსრედინის ააა ამბარეფე 15 ვარ ულუნ. ჩქინ მარქვალე დოფსქვათ'ქკულე, ხოჯას მუთუ ვარ დვასქვენ. ემ ვახთის ააა მაანათენ მედრესეშენ გიტკოჩენ“.

ხოჯა ნუსრედინი ვარტუ-ქკულე მაქუანი თალიბეფეს მთელის ხოჯაქ უჯობუ. „თქვენ კუმანიში ირი ხოლოქ თითო მარქვალე ქომულით“-აა, უწუ. „დერსი დოვოჩოდინათ'ქკულე თითო მარქვალეფე 20 ქოდოსქვით დო ეკულე ქოპქკომათ-მა, გიწუმერთ. ემ ვახთის ირი ხოლო ქოთუმე'სთეი კარკალით დო გოხთით დო თითო მარქვალე დუშემეს ქოდოდვით“. აშო ქონანდუ.

ემ სეის ოხოიშა იგზალეს. ხოჯა ნუსრედინის მუთუში ანბარი ვარ ულუნ. კუმანიში ირი ხოლოქ თითო მარქვალე ქომულეს. დერსიშა ქამახთეს. დერსეფე დოჩოდინეს. დოჩოდინეს'ქკულე ხოჯაქ 25 უწუ-ქი: „ჰაადე, ირი ხოლოქ თითო მაქვალე ქოდოსქვით დო ოპქკომათ“-აა, უწუ. თალიბეფექ ქოთუმე'სთეი გოხთიმუს ქოგაოქვეს, ჰემ ქოთუმე'სთეი კარკალაფან. აწი ხოჯა ნუსრედინიქ მუ ყვას. მაქვალე ვა ულუნ-ქი, ენთეფე'სთეი დოსქვას. „აკო ქოთუმეს არ მამული ვა უნონ-აა?!“ კუკუკუ-აა დო ენთეფეში ეინ გოხთიმუს ქოგაოქკუ. დიდი ხოჯაქ-თი ილუშუნუ-ქი „ამუშა მუთუ ჩარე ვარ მახვენას- 30 უნონ-აა, ბარე მუთუ მო ბზოპონტათ დო მოხთას დო ხოლო დერსი მუში იკითხას“-აა!

2. ხოჯა დო მაჰუდი.

აწი ხოჯა ბაჯაში მანის ქოდოხედუ დო თრანგის ოხვეწათს: „ოჲ, თრანგი ჩქიმი-ა, უწუმესს. მან-აა—აჲა ბაჯაშენ ოთხენერდო-ვიტონჩხოვრო ღირა ქოდოლოტკოჩა ნა, ვა მინონ-აჲ, ილლა ოში ტას“-აჲ!

5

არ მაჰუდიქ უსიმინუ... ამუს ია ოთხენერდოვიტონჩხოვრო ღირა ქოდოლოტკოჩუ ბაჯაშენ—„ვოწკედა, მუ ყვასუნონ-აჲ!“ ქოდოლოტკოჩუ მაჰუდიქ ოთხენერდოვიტონჩხოვრო ღირა. ხოჯაქ ქაეზდუ. კოცხუ-ში, ოთხენერდოვიტონჩხოვრო ღირა ენ. ხოჯაქ თქუ-ქი „ოთხენერდოვიტონჩხოვრო-ნა მომჩუ თრანგიქ, ოში-თი(!)¹ ქონომ-ჩათს დო ჯებეს ქოდილიბლუ. მაჰუდიქ უწუ-ქი „მუ იქიფ სი, მუ?“ „მუ ვიქიფ? ფარა ჯებზდი ჩქვა, ფარა ჯებეს დოლოიბლი!“ „მორო სი ზოპონტი-ქი ოთხენერდოვიტონჩხოვრო ვა მინონ-აჲ, ვა ეზბდიფ-აჲ, ილა ოში იყვასუნონ-აჲ, ზოპონტი?“ „სი მუ ლალაღ, მუ? ოთხენერდოვიტონჩხოვრო ნა მომჩუ თრანგიქ, ოში-თი(!) ქომომჩათს! დუ-ლაჲ სკანის ოწკედი! ნაყონი ოხოი სქანიშა, აქ მო გძიოპტა! ბელა მო გოუფ!“

15

აწი იგზალუ მაჰუდი ოხოიშა. „აჲა მუ მადოდუ მან! მუ ჰა აწი? არ ჰუქუმეთიშა ვიდა დო დავა (.|| შექაჲეთი) ვოლოდა ამუს!“ მენდა-ხთუ ჰუქუმეთიშა მაჰუდი. ჰუქუმეთის უწუ-ქი „ხოჯაქ თრანგის ოხვე-წაპტუ ქი, ოთხენერდოვიტონჩხოვრო ღირა მომჩან-ნა, ვა მინონ, ვა ჯებზდიფ, ილლა ოში ტას უნონ.—ზოპონტუ. ეკულე მან ოთხენერდოვიტონჩხოვრო ღირა ბაჯაშენ ქოდოლოტკოჩი. ხოჯაქ ქაეზდუ. ჯებეს ქოდილიბლუ.—მუ იქიფ, ხოჯა, მუ იქიფ? ოთხენერდოვიტონჩხოვრო ვა ჯეზდაგინტუ, ილლა ოში-ა!—ჰაჲდე, სქანი დულაჲ ვა ენ-აჲ დო მათხოზუ.—ოთხენერდოვიტონჩხოვრო-ნა მომჩათს, ემუქ ოში-თი ქომომჩათს!“

20

25

მუსტენდიკი-თი უწუ-ქი მაჰუდის: „იდი, ე ხოჯა ქომეყონი აქ!“ აწი ხოჯას დუჯოხუ მაჰუდიქ: „ჰუქუმეთიქ გიჯოხოფს-აჲ, ჰაიდე-ა!“ „მა მუთუ დოლოქუნუ ვა მილუნ, ტეტელი ვოე, მუქო ვიდა? 30 ია ქურქი სქანი ქომომჩათ ნა, მენდაულუ!“ მაჰუდი-თი თქუ-ქი „აჰა ქურქი, ქოდილიქუნი!“ ხოჯაქ ქოდილიქუნუ. ხოჯაქ თქუ-ქი „მა კუჩხე მწკუფს, კურჩხეთე ვა მალენ! ეშშელი მომჩათ-ნა, ეშშელის გეფხედურ. დო მენდაულურ!“ მაჰუდიქ ეშშელი ქომეჩუ. ხოჯა ქოგეხედუ-გიინი ვა ულუნ. ხოჯაქ უწუ-ქი „გეჩი ბიგა ოკაჩხენდო დო მინდუ-35

1) უნდა იყოს „ართელი-თი“...

ლუნ“. ვა იღუ ხოლო გიინი, დოყვილუ დო ვა იღუ. ვა იღუ-ში, უწუ-ქი „ბიგას კარჭი ქომოციგი-ა ე-დო მუნდის ნოციგი-ა ე-დო მინ-დულუნ“-ა! მუნდის ნოციგუ-ში, გიინიქ კუჩხე ისთოლუ დო ააპუ-დის ყვას მატუ. ყვას მატუ-ში, ააპუდი ქაკონალურუ.

- 5 ხოჯაქ გიინის უწუმესს-ქი „ეა, უღნოსე გიინი, საპები სქანის კუჩხე მოთ გეჩი?“ ხოჯა-თი დოდგითუ დო... ააპუდი ქისეღუ, ხო-ჯას უწუ-ქი „სი ონჯლოე ვა გიჩქინ-ი, ხოჯა? ქაურქი ქოდოლოგო-ქენი, ფარა ქომექჩი, გიინის ქოგეგოხუნი ე-დო... აზდაა დომპილუ, კარჭი ნოციგი-ა, მიწვი დო!“ „დიდო მო ლალალაფ, ააპუდი, დიდო
10 მო ლალალაფ! ჰუქუმეთიშა მეფთათ-ში ბელი დიყვენ! მოხთი წოხლე, გიინიშ აჟულაჲს ქოგაჲკნი! მოთ ბდგიტათ, ვიგზალათ!“

- ააპუდიქ-თი აჟულაჲ მუიზღუ დო მინდიყონუ გიინი ჰუქუმეთი-შა. ჰუქუმეთის ქამახთეს. მუსთენდიკიშ აანიშა ქომეხთეს. ააპუდიქ უწუ-ქი „აჲა, ხოჯა ქომოგიყონი!“ ხოჯაქ — „მუ რენ“-აჲ, — უწუ მუს-
15 თენდიკის. მუსთენდიკიქ უწუ-ქი „სი თრანგის დუა ოლოდატე-რე-ქი, ოთხენეჩდოვიტონჩხოვრო ლირა-ნა ტას, ვა მინონ-აჲ, ილლა ოში-ა! ააპუდიქ სი გცადენ-ქი, ჰელე მუ ყვას ამ ხოჯაქ, ოთხენეჩდო-ვიტონჩხოვრო ლირა დოლოუტკოჩა, ე-დო, მუ ყვას... სი ქაეზდერე დო გეგბეს ქოდილიდვერე!“... „აჲა უღნოსე ააპუდი ძიროფ-ი, მუ
20 ზოპონს?! აჲა ქაურქის-თი საპები გამომიხთასუნონ!“ „მუ ზოპონ, ია ქაურქი ჩქიმი აენ!“ — აჟუდიქ ზოპონს. „მუსთენდიკი, ააპუდის კითხი, მუ ზოპონს ამუქ? ააპუდი დოლუ-ი? აწი გიინი-თი ჩქიმი აენ-აჲ თქვასუნონ! ჰელე კითხი ააპუდის?“ „მუ ზოპონ, ხოჯა? გიინი-თი ჩქი-მი აენ ჩქვა!“ მუსთენდიკიქ თქუ. ქი „აჲა ააპუდიქ მთელი შეი მცუდი
25 ზოპონს! იგზალი ააპუდი, მუთუ დულაჲ ვა გილუნ აქ! ხოჯა, სქანი აენ კათთა შეი, მთელი!“ ხოჯა გეხედუ გიინის დო ოხოიშა იგზალუ. ააპუდის-თი მუთუ ვა ახვენუ დო მუში ოხოიშა იგზალუ.

ალი რეიზ ნუმან-ოღლი.

3. ხოჯა ადანაშა იღუ!

- 30 ზამანის არ ხოჯა ნუსრედინი ქორტუ. ხოჯაქ არ კოჩის ფარა გუწუღდერეტუ ე-დო ბორჯი უღუტუ. ხუთ-ანშ დღაშ ეკულე ფარა-შენი კოჩი ქომოხთუ. ხოჯას დუჯოხუ: „ხოჯა! ჰელე გალე გამახთი!“ აწი ხოჯა ოხორის ტერენ. ხოჯაში ოხორჯა გალე ქაგამახთუ. კოჩის უწუ-ქი „მუშენი მოხთი? სი მუ გორუფ?“ კოჩიქ-თი უწუ-ქი

„ხოჯაშენ ფარა ალაჯალი მილუტუ დო გმუშენი მოფთი!“ ოხო-
ჯაქ-თი უწუ-ქი „ხოჯა ადანაშა¹ ილუ, შეჰერიში გზაეფეს დაძეფე
ოციგაფეს დო ფამბული მოკიდერი დევეფე მოკახთასუნონან ე-დო
ია დაძეფეს ფამბული ნიკიდასუნონ! ე-ნა ნაკიდას, ფანბლუფე კორო-
ბასუნონ დო ოხორიშა მულასუნონ. ენთეფე მა ფთხვამინონ დო ნო- 5
კეფე ჰამინონ ე-დო ია ნოკეფეში ბეზი ფშვამინონ, ე-დო ბაზარიშა
ვილამინონ დო გამათჳამინონან ე დო სქანი ფარა მექჩამინონან. სი
ჰიჩ მერალი ვა დოყვა!“

კოჩიქ-თი აჲა ნენათე იზიგნუ ში, დიდო აძიცინუ. კოჩიქ-ნა
ზორი იძიკუ, ხოჯაქ ქოშიგნუ ე-დო ფენჯერგშენ თი გამილუ დო 10
კოჩის უწუ-ქი „ჲაჲა! ხოჯაქ ფეშინ ფარა მომჩასუნონ-ჲა დო მუქო
გახელუ? ემუშენი ზორი იძიცი რ-ი? კოჩიქ-თი თქუ-ქი „ჰელბეთ! ფა-
რა ჩქიმი მუნდეს-თი რენ, ქომომჩათან“--ჲა დო გუიქთუ დო იგზალუ.

ალი აბდულ-ოღლი.

4. ხოჯას ბაბა დულურუ!

15

ხოლო აჲა ხოჯა არ ფაჲ კავეშა ამახთუ ვარ-დო-ნი, კოჩეფექ—
„ხოჯა, ხოჯა, ჰიჩ ვა ისინადა დო არ მცული დოთქვი“--ა! ხოჯაქ თქუ-
ქი „თქვან ოსთეამუშ დერდი გილუნან! ბაბა დომილუ დო ამბაი
ვა გილუნან! აწი მუ ჰა მინონ, ვა მიჩქინ: ჯენახეში ფაჲ ვა მილუნ!“

კოჩეფექ ხოჯას უწვეჲ-ქი „შაკა ელაგასთეით! ჩქინ ვა მიჩქიტეს, 20
დომიხატიით“ ჲა დო კოჩეფექ კათთაიქ--აიქ გვერდი ლირა, აიქ
ლირა, დო ხოჯას თამამ ვიტოხუთ ლია დეჲყუ. ხოჯაქ აჲა ფათენ
ბაბა მუშის არ დიდი ეჲალთო ქჲუქოფუ. ბაბა მუშის ქოდოლოქუნუ
დო კავეშა ქომუყონუ. კოჩეფექ ხოჯას უწვეს-ქი „ხოჯა ეკო მცული
მოთ თქვი? ბაბა სქანი ვა ლუელენინ!“-- ხოჯაქ თქუ-ქი „ვა ისინადა- 25
ში, მცული ეშო იყვენ!“

ახმედ თანთ-ოღლი.

5. ხოჯაქ ჭურუნნი დოყუ!

ხოჯაქ თქუ-ქი „არ ჭურუნნი დოჰა“--ჲა. ჭურუნნიშ ოხვენუს ქო-
გაოქკუ ხოჯაქ. ჭურუნნი დოყუ, დიჩოდუ. ჭურუნნი-თი გზა'ენ მენ. 30
არ კოჩი მიკიტუ: „ხოჯა, აჲა ჭურუნნიში ნეკნა აქოლენდო ტუკონ-ნა,
კაი ტუ!“ ია კოჩი მიკილუ. მათუანი ქომოხთუ: „ხოჯა, ე ჭურუნნიშ
პიჯი წალენდო ტუკონ-ნა, კაი ტუ“. ხოჯაქ-თი უსინინს: „ჰო, ჰო ჲა,

1) ადანა—ქალაქია ოსმალეთში; ბეერი ბამბა ზოყავთ.

მთინი ზოპონ-მა!“ მასუმა კოჩი ქომოხთუ აწი—მიკილავს გზას. „ხო-
ჯა, ამა ჭურუნიში ნეკნა ჟილენდო ტუკონ-ნა, კაი ტუ!“ „მთინი,
დოლუ ზოპონ!“—ხოჯაქ უწუმეს. ე კოჩი მიკილუ. ხოჯაქ იღუშუნუ-ქი
5 „აჰა ჭურუნი მან არაბა'ეინ დოკა. აიქ ზოპონს—აქოლენდო, მაჟუაქ
ზოპონს—წალენდო; მასუმაქ ზოპონს—ჟილენდო... აჰა ჭურუნი არა-
ბა'ეინ დოკიდა დო ე-ნა თქუან'სთეი გოვოქთა, —ანთეფექ დოლუ
ზოპონან!“

დოკილუ არაბა(შ)'ეინ ჭურნი. არ კოჩი ქომოხთუ, უწუ-ქი „ხო-
ჯა! ამუს ნეკნა აქოლენდო ულუტუკონ-ნა, კაი ტუ!“ ხოჯაქ-თი გო-
10 ქთუ—მუს ნა უნტუ'კელე. „პაპაპა-მა“ დო იძიცუ კოჩიქ. მაჟუა კო-
ჩი ქომოხთუ აწი „ხოჯა ამუს ნეკნა წალენდო ულუტუკონ-ნა, კაი
ტუ!“ ხოჯაქ გოქთუ ჭურუნი წალენდო! კოჩიქ იძიცუ ხოლო. ხო-
ჯაქ-თი იძიცუ. „აჰა მუ კაი შეი პი! მილეთის მთელის გუი უხვე-
ნუფ—ე-ნა უნონ'სთეი!“ ე კოჩი მიკილუ. მასუმანი კოჩი ქომოხთუ.
15 „ხოჯა, ამუს ნეკნა ჟილენდო ულუტუკონ-ნა, კაი ტუ. ხოჯაქ-თი გო-
ქთუ ჟილენდო ჭურნი. კოჩიქ-თი იძიცუ, ხოჯაქ-თი იძიცუ.

ხოჯაქ აწი თქუ-ქი „მა აწი დიდო ნოსეი კოჩი ვოე! არ უს-
თობას ქოგეგოქკა!“ ხოჯაქ ქოგგოქკუ აწი ჯოლოი ოყვალს. ჯოლოი
ყვაუფს ხოჯაქ, არ ჯოლოი—ვით კაპიკის! ხე იბონს—ეჩ კაპიკის!
20 ოხორჯაქ უწუ-ქი „ხოჯა, სი მუ იქიფ აჰა? ვით კაპიკის ჯოლოი
ყვაუფ, ეჩ კაპიკიში საპონითენ ხე იბონ. სი ვით უჩუმერ დო ხუთ
მუჩუმერ!“ „ეჰ გიდი ოხორჯა! სი ვა გიჩქინ! მა მიწუმელან უსტა, სი
გიწუმელან უსტაში ოხორჯა!“

ალი რეიზ ნუმან-ოღლი.

9

25 **6. ხოჯას დუგუნიშა ვა უჯოხეს!**

არ დლას ხოჯაშ მანძაგეეს დუგუნი ულუტუ. ხოჯას ვა უჯოხეს.
ხოჯა-თი ჭუკარა კოჩი ძენ. ემუქ იღუშუნუ-ქი, ოხორჯა მუშის უწუ-ქი
„მან-მა სი გყვილამინონ-დეი გეგათხოზეფ-მა, სი იმტი დო ემ ოხო-
ის ქამაცხონტი“-ა, —ოხორჯას დულარდალუ—„დო მან-თი ოკაჩხე გე-
30 გათხოზეფ-მა დო ექ ქამაფცხონტუთ-მა ჟური ხოლო, ემუში მარა-
ნათენ¹ გჷარი ქოიმხორთ“-მა.

ოხორჯა გამაცხონტუ დო იმტუ. აჰა-თი ოკაჩხენდო გჷათხო-
ზუ. ქოქოფეს აჰა: „მო ყვილუფ“-მა, ქოქოფეს, გჷაის ქოდოხუნეს.
მენდაწკედუ'ქკულე, ტეპისი-ნა ბუელი ტუ, გვერდი ქოქკომევენან:
35 ე-ნა ხეტუ-კელე ქკომერი ტუ. იღუშუნუ-ქი—აწი მუ ყვას?! თქუ-ქი

1) „სებებიტენ; სებები თურქული ენ, მარანა—ლაზური(?)“.

„ახდლა ია ოხორჯა ქოპქოფატი ეგერე-ნა, აშო გეაკნატი დო გოოქთამინტუ“-და დო მანიშა ტეჰსის გააკნუ, გოქთუ დო ოქქომუს ქოგაოქკუ.

მუსტაქა მემიშ-ოლლი.

7. ხოჯას დუგუნიშენ ათხოზეს!

5

არ დლას ნესრუდდინ ხოჯას დუგუნიშა უჯოხეს. ხოჯაქ მაყვანი დლას არ მჯვე დოლოქუნი ქოდილიქუნუ, არ დილენჩის ქონანგუ. დუგუნიში ოხორიშა მეხთუ-ში, ბიგათენ დოზაპეს, ჩუნ-ქი დუგუნის დილენჩიქ მუ გორუფს—დიდი კოჩეფეში ოდას!

ხოჯაქ ბიგა ქოქკომუქკულე ოხორიშა იგზალუ, დიდი ფალ-10 თ.ო ქოდილიქუნუ, კუჩხეს ფოთინი ქომუიდე, თის სარული ქოგუიკირუ, დო ხოლო დუგუნიშა იგზალუ. „ხოჯა ეჭენდი მოხთით!“ ხოჯას მინდორი ქონურჩეს. „კავე მულით!“ ...მთელიქ ხოჯას იხთიბარი ოლოდეს. ოკულე სუჭრა ქომუდეს: „გაოქკი ხოჯა ეჭენდი!“ ხოჯაქ სარული ქამუიწკუ. მთელიქ-თი ხოჯას ოწკეტეს. ხოჯაქ: „სა-15 რული, მემისიმიანი, მუფე გიწუმელან. მდლუა სი ვა მოგიყონი-ში, დაჯალი მჩეს. აწი აჯა იხთიბარი ხვალა მა ვარ, მთელი სინ გოლოდაფან“-და. კოჩეფექ ხოჯას:—„აჭი დომოლოდით, ჩქინ მუ მიჩქიტეს, დილენჩი'სთერი ქომოხთი-ში, ჩქინ-თი გბახით. დილენჩის დუგუნის მუ დულაა ულუნ! დუგუნის მთელი მოწიფხეი კოჩეფე აენან! 20 დოლუ ვა ბხოპონთ-ი?“ ხოჯაქ „ეშო რენ! ემუშენი მან-თი სარული ჩქიმის აჯა ვუწუმე“ 14.

ახმედ თანთ-ოლლი.

8. თოკის მქიი ნიმფინენ!

არ კოჩი ქომეხთუ ხოჯაშა; უწუ-ქი: „ხოჯა ჩქიმი! მუ იყვენ, ან-25 დლა არ თოკი დომოხმარაფი! დალიშა ვიდამინონ დო ჯა გეფთირამინონ“-და უწუ. ხოჯაქ თი უწუ-ქი „თოკი დოგოხმარაფაპტი,—მანძაგერექ ართიკართის შეეფე ვა ოხმარაფას-ში, ვა იყვენ, ცამმა თოკის მქიი ქომეუმფინი დო მყორაფე ვოხოზინაფ“-და, უწუ. კოჩიქ თი უწუ-ქი „ჯანუმ, სი მუფერი კოჩი რე? ჰიჩ თოკის მქიი ნიმფინენ-ი?“ 30 ხოჯაქ-თი უწუ-ქი „მეჩამუ გუის ვა გილუტას-ში, მქიი დევილა, ირი ხოლო ქონიმფინენ“-და უწუ დო თოკი ვა მეჩუ.

ალი აბდულ-ოლლი.

1) „აჯა თურქიას რენ; ლაზისტანის დუგუნიშენ დილენჩის ვარ ათხოზენან“-ახმედ თანთ-ოლლი.

9. ეშშელიშ ნენა იჯერ-ი?

არ დღას ხოლო ამა ხოჯაშა მანდაგეე მუში მოხთუ დო უწუქი
 არ ეშშელი სქანი დომოხმადი“-ა! ხოჯაქ ეშშელი ჩქიმი დოლუუ“-მა!
 მანდაგეე მუში გეი გუიქთუ. ოხოიშა ნიტუ-ში, ხოჯაში ეშშელიქ
 5 დიყუუ. მანდაგეე მუში გეი გუიქთუ, ხოჯაშა. ხოჯა ეშშელი ვა
 ხოცქენ დო მცული მოთ თქვი“-ა? ხოჯაქ თქუ-ქი „ეშშელიში ნე-
 ნა იჯერ-მა დო ჩქიმი ნენა მუშენი ვა იჯერ“-მა!—უწუ ხოჯაქ მან-
 დაგეე მუშის.

ახმედ თანთ-ოღლი.

10. ხოჯაქ თუთა გეი მუშიშა ქონიყონუ!

ხოლო ამა ხოჯა ახჩამის ოხოიშა იშიტუ. არ ხინჯიშენ მიკი-
 ტუ-ში ტიბას თუთაში ლანდე ქოძიუ. „ცას-ნა ტუ,თუთა ტიბას მოთ
 15 გენ-მა? ქებზდა-მა დო ცას ქომეონცახა“-მა. არ თელი ქოდიქაჩუ
 დო ტიბას დოლონქუ, თუთაში ლანდეს უხიტონტუ. თელითენ მუ-
 20 ღუმეტუ თუთას; არ ჩქვა თელი მუიზდუ-ში, მუთხანის ქომალუ თე-
 ლი. ხოჯაქ მუიზდუ, მუიზდუ თელი, ხოლო ვა მუსთუ. ხოჯას უჩქი-
 ტუ-ქი „თუთას ქომოუდვი“-ა. მუიზდუ, მუიზდუ, ოკულე მუსთუ თე-
 ლი ნა-მადვეეტუ გეის, დო ხოჯა თი-კოპალეი გიქთუ. ეინ იწიწკე-
 20 ლიში, ამმა თუთა-თი გეი მუშიშა ქომეიყონი“-ა!

ახმედ თანთ-ოღლი.

11. ხოჯა ვარ მალერდინეს!

არ დღას ხოლო ამა ხოჯაქ ბეეფე ოკითხაფათტუ. ბეეფექ ხო-
 25 ჯას უწვეს: „ქუმენ კიამეთი იყვასინონ დო მჩხუიშ თიკანი სქანი
 ქოპქკომათ!“ ამა ღუბარათენ ხოჯაშ თიკანი კკომასინტეს. ხოჯაქ
 თქუ-ქი „ქოპქკომათ, ქუმენ კიამეთი მოხთასინონ დო თიკანი მუ
 პამინონ“-მა! ბეეფექ თიკანი ქანოქკიადეს, ხოჯაქ-თი ნუშოლუ დო
 დოგიბეს. ოკულე ქოქკომეს.

არ საატი'კულე ბეეფე ოჩხუუშა იგზალეს. ხოჯა ბეეფეშ გეი-
 30 დე იდუ დო, ბეეფე ინჩუტეშ-ში, დოლოქუნეფე დოკოობუ, გაზადლი
 ქოგობუ დო ნუკლიმუ, დოჭუ. ბეეფექ ყუეს: „ხოჯა, დოლოქუნეფე
 მოთ კვი, აწი მუქო გამათათ“-მა? ხოჯაქ თქუ-ქი „ქუმანი კიანე-
 თი მოხთასინონ დო დოლოქუნე მუ ყვა გინონან“-მა!

ახმედ თანთ-ოღლი.

12. ხოჯას ფოთინეფე ცას-თი უნონ!

არ დღას ხოლო ამა ხოჯას უწვეს-ქი „ხოჯა სი ამა ჯას ეგბ-თი დოუღიშა დო სი თრანგიქ გოფუთხინაფს“-მა. ამა კოჩეფექ დუბარათენ ხოჯაში ფოთინი ჟუზდასინტეს, ამა ხოჯაქ ქონანგუ. ჯაშა ეგბთიმუშა იხაზიეტუ. ფოთინეფე ქაშიუწკუ დო ობას ქომულიდუ. 5 ხოჯას უწვეს-ქი „ფუთხაგინონ დო ცას ფოთინეფე მუ ყვაგინონ-მა. ობას მოთ მელიდვი, თუდე ქოდოდვი!“ ხოჯაქ ვა დოდუ: „ბექი-ა მა-ეუეანი დუნმაშა ვიგზალი-ა დო ემ ვახთის მინონ“-მა! კოჩეფეს ხოჯა ვა მალერდინეს დო ფოთინი ვა ნახიეს.

ახმედ თანთ-ოღლი. 10

13. ხოჯა გზას დოდურუ!

არ დღას ხოჯა მწკომ ყას გოქთეი ქოგელანგედენ დო წოხლე მუში ბურკულითენ მეკვათუპტენ. ხანი მუშის არ კოჩი მიკიტენ. „ხოჯა, მუ იქიფ-მა? წოხლე-ნა მეკვათუფ, მელაფ!“ ხოჯაქ ვა ნუსიბინენ.

ოკულე კვათუ, კვათუ დო ყა მეტუხუ დო ხოჯა მელუ. რა ნა 15 მებლამინტუ ემ კოჩის ნუ უჩქიტუ-მა დო ემეს ამა-ნა ქუჩქიტუ, მა მუნდეს ბლუამინონ, ე-თი ქუჩქინ“-მა დო ია კოჩის გმათხოზუ. კოჩის მექიშუ დო უწუ-ქი, „სი მა-ნა მებლამინტუ ქოგჩქიტუ დო მა მუნდეს ბლუამინონ ე-თი ქოგჩქინ. ნანიშა დომიწვი“-ა! კოჩიქ ისი-მადუ: „დელი ბელა დომაყუ-მა. აწი ამუს ნუ ვუწვა“-მა. ისიმადუ, 20 ისიმადუ დო ხოჯას აშო უწუ: „სი ეშშელი გიყოუნ“-მა? ხოჯაქ „ქო“-მა! „ოლეხე, სი-ნა ეშშელის ჟუქი მოკიდა დო ემთუმანი ჟეის-ნა იშიტა, არ, ყურ, სუმ ჟაა-ნა ნეტკორნას-მა, სი ლუაგინონ“-მა, უწუ ია კოჩიქ ხოჯას.

ხოჯა-თი ოხოიშა ქომოხთუ. ეშშელის ჟუქი ქომოკიდუ. არ ემ- 25 თუმანი ჟეიშენ იშიტუ. ეშშელიქ არ ჟაა ქამეტკოინუ. აჩქვა ქამეტკოინუ. ხოჯაქ თქუ-ქი „გუის გემიჩაფს“-მა. სუმ ჟაა-ნა მეტკოინუ, ხოჯაქ „დობლუი“-ა დო ქოდინჯიუ. გიქა ჩქვაქკულე მკაფუფე ქომოხთეს დო ეშშელი იმბოტეს. ხოჯაქ თოლი გონწუ დო მკაფუფეს აშო უწუ: „ქოძირით ჟურსეთი-ა! სალი ვორტკონ-დო, თქვან 30 დოგოლოდაპტი“-მა. მკაფუფე ინტეს. ოკულე კოჩეფე ქომოხთეს დო ხოჯა დოდუელენ-მა დო ხოჯა ეგბდეს, ნიყონოპტეს. ხოჯაქ ჯებეს ხე დილიდუ დო ვით ასთანა ქიშილუ დო კოჩეფეს აშო უწუ: „აჰა, ქეფინი ჩქიმაში ფაა“-მა. „აჰა ვა-ლუელენ“-მა დო ნაშქვეს.

ახმედ თანთ-ოღლი. 35

14. მუ კაი სერსი მილუნ!

არ დღას ნესრუდღინ ხოჯაქ ჰემამის ხუა იბონტერენ-ში, იბირელერენ დო აშო თქვერენ: „მუ კაი სერსი მილუნ-მა! გენდღანი ჯამეს მუეზინი ვიყვამინონ“-მა! ემ დღას მოლა მუეზინი დიყუ—
 5 მსქვა სერსი ვა რტუ!.. გალენდონ ემ ვახთის არ კოჩი მიკიტუ დო აშო თქუ: „ფუჟ! მუ პატი სერსი ულუნ აჟა მუეზინის“-მა! აჟა ნენა მოლაქ ქოშიგნუ დო ჯამეშენ გამუჯოხუ: „ეჰ! არ ჰემამის ვორტიკონ დო სინ აშო ვარ ზოპონტი“-ა!

ახმედ თანთ-ოღლი.

10 15. ია-თი ნულუნ!

არ სერის მოლლაში ოხორიშა ხირსუზეფე ქომოხთერენან. ხირსუზეფექ მოლლაში შეეფე მთელი ნიმერტერენან. მოლაქ-თი მუში შეეფე ქუალის დოლობტერენ დო ხირსუზეფეს მუქ-თი ნოყუპტერენ. ნეჰაეთი ხირსუზეფე მუთეფეში ოხორიშა იგზალერენან. ხოჯა-თი ხირსუზეფეში ოხორის ქამახთერენ. ხირსუზეფექ—„მოლა, აქ მუ გორუფ“-მა, უწვეს. მოლაქ-თი ოწიდეფე გაონქუ დო გოშაშერი აშო უწუ: „მუქო მუ ბგორუფ? ჩქინი ოხორიშენ აქ ვარ მოფთითი-ი ქაოჩი?“

ახმედ თანთ-ოღლი.

16. ხოჯაშ გიინი კოჩი დიყუ!

20 ხოჯაქ ბაზაის არ გიინი ქეკოფუ. ე-დო ნულუნ, ოხოი მუშიშა ნიყონოფს. სუმ კოჩიქ იდუშუნეს-ქი „აჟა ხოჯას არ ჰექაჟე დოოლოდათ“-მა. მეხთეს დო არ აქოლე, არ ექოლე ქელვაკენეს ხოჯას: ნულვან დო უღარღალადან. მასუმანი კოჩიქ ოკაჩხე გიინის თოკი ქანუწკუ დო მუქ ქოგიდვე. ეშელი იგზალუ.

25 ხოჯაქ უკუნწკედუ-ში, გიინი ვა ენ, კოჩი დგინ. „აჟა მუ ენ-მა? აჟა გიინი კოჩი მოთ იყუ“-მა. „მოთ იყუ“-მა-ში ქკულე კოჩიქ თქუ-ქი, მან-ჟა ნანა ჩქიმიქ-მა ბედლა მოლოდუ-მა; ბაზაის გიინი დო იყვი-ა; აწი-ა, აქონაში-ა კოჩი დოიყვი-ა! ოხომიშქვი“-ა¹.

ამუს ოხუშქუ. ხოლო ბაზაიშა იგზალუ ხოჯა; ბაზაიშა იგზალუ
 30 დო გიინი ხოლო ექ ნოკისს. ხოჯა მიკულუნ-მუკულუნ, გიინის ოწკენ, აშა—„მა სი ვა ჟექკოფუ-მა! სი ხოლო კოჩი იყვაგინონ“-მა! ენა

¹ „ოხომიშქვი, მემაშქვი მთელი არ ჟენ!“

გამაჩათს კოჩიქ უწუ-ქი „აჲა კაი გინი რენ-ჲა, ქეკოფი“-ა! ხოლო ქეკოფუ ია გინი, გზას ჩაი ქომოკიდუ. გინი ზოი ვა იტუ-ში, ქიჭიტი გილუსუ დო დაჩხიი ქონუნწუ ჩაის. ეშელის დვაქუ-ში, უნკაპუ. მოლაქ უჯახუ-ქი, „ლალიშა იდი-ა, წკაიშა!“ ეშელის მუ უჩქინ ლალი, წკაი?! ეშელი ქოვიქუ.

5

მუსტაჲა მემიშ-ოლლი.

17. ხოჯაქ პიპეი ნუსუ!

ხოჯაქ ოხორჯას უწუ-ქი „მან ქუმენ ბაზაიშა ვიდა-მინონ“-ჲა. „მუშენი ხოჯა?“ (ოხორჯაქ უწუ). „დიკა უჯუზი იყვენ. ქუმენ ბაზაი ენ დო ებკოფამინონ!“ „ფარა გილუნ-ი, ხოჯა, ფარა?“ „ქლმილუნ! 10 ოშ ასთანდ ქლმილუნ!“ აწი ხოჯაქ ეშელი ქომუყონუ¹, ეშელის-ქოგეხედუ დო იგზალუ ბაზაიშა. დიკა ქეკოფუ, ეშელის ქომოკიდუ ჟუენეჩ ოკა დიკა. „ჰადე ეშელი, ჰადე! ვიგზალათ ოხოიშა!“ ეშელი ვა ულუნ, ადუმი ვა ეზდიფს! გოქკვიდუ ბიგა კაპულას, ხოლო ვა ულუნ ეშელი! ვა ულუნ-ში, არ კოჩი ქომოხთუ ხოჯაშ მანიშა. უწუ-ქი 15 „პიპეი ნუსვი-ა ამუს-ჲა მუნდის“-ჲა. პიპეი ნუსუ-ში-კულე ეშელი, უნკაპუ. ხოჯას ვა ნაქიშინუ, ეშელის გჲათხოზუ! „ჯანუმ, შუი ქემეხთუ-ჲა. ბექი-ა აჲა ქამი ენ, მან-თი ქომეისვა-ჲა, ე-დო ვუნკაპა-ში, ვა დომაქკინდენ“-ჲა! ქონისუ-შ'კულე ხოჯა გულულუ ეშელის... აწი მენდახთუ ხოჯა ოხოიშა წოხლე, ეშელიშენ წოხლე. ოხორჯას დუჯო- 20 ხუ: „მან მციქა ჩქეა ვუნკაპამინონ დო ეშელი მულუნ ოკაჩხე დო ქონოკიი! ონკაპინუში ხავესობა (აჯილი) ეშავილამინონ!“ ჩქეა დიჩოდუ!

ალი რეიზ ნუმან-ოლლი.

18. ხოჯა დო ქურკი.

25

ხოჯაქ უწუ ოხორჯას-ქი, „მანდაგეე ჩქინის არ კარდალა ჰაგუწული!“ ოხორჯა-თი მეხთუ დო ქაგუწულუ კარდალა, ოხოიშა ქომულუ. არ ვით დლაშ უკულე დიდი კარდალას ქიტა კარდალა ქოდოლოდგუ დო ქონილუ მანდაგეეშ ოხოიშა. მანდაგეექ უწუ-ქი „აჲა მუ რენ, ხოჯა, ჟუ კარდალა მოთ მული?“ „დოინუ აჲა... დიდი კარდა- 30 ლაქ ქიტა კარდალა!“... ხოჯა ქომოხთუ ოხოიშა!

არ თუთაშ'კულე მანდაგეე მუშიშა ოხორჯა ქონოჩქუ „დიდი ქურკი ქომული“-ა დო. ოხორჯაქ მანდაგეეს უწუ-ქი „მანდაგეე ჩქიმი!

1) „მუშიშენი ქომუყონუ!“

დიდი ჭურკი ქომომში, ხოჯაქ გოუფს!“ „კაი იყვენ, მანძაგეე ჩქიმი! კაი იყვენ“-მა დო ქომეჩუ. ჭურკი ოხოიშა ქომულუ ოხორჯაქ.

ვით დლა მიკილუ, გეი ვა ნილეს! ვა ნილეს-ში მანძაგეეშ კოჩი ქომოხთუ ხოჯაში ოხოიშა. „ხოჯა! ჭურკი ქომო-მა! მინონ!“ ხო-
5 ჯაქ-თი უწუ-ქი „დოლუუ ჭურკი სქანი!“ კოჩიქ, მანძაგეექ უწუ-ქი, „მუ ზოპონ ხოჯა? ჭურკი ლუნ-ი?“ „ე-ნა დიბადენ-ი... კარდალა-ნა დოინუ ქოდიჯეი დო ჭურკი-ნა დოლუუ ვა-იჯეი-ი, ულნოსე კოჩი! იგზალი ოხოი სქანიშა! მო მიძიოპტას აქ თოლიქ თი სქანი!“

ჩქვა დიხოლუ!

10

ალი რეიზ ნუმან-ოღლი.

19. ხოჯა ნუსრედინი დო ჭურკი.

ხოჯა ნუსრედინი მანძაგერე მუშიში ოხოიშა იდუ. უწუ-ქი „არ
ჭურკი დომოხმარაფით, პეტმეზი ბეიბამინონ“-მა დო ჭურკი ქაგუ-
წულუ. სუმი-ოთხო დლას დინმაუ. ეკულე საჰები მუში ქომოხთუ:
15 „აწი ჭურკი მა მინონ დო მენდაილამინონ“-მა, უწუ. ხოჯაქ-თი
ჭურკის არ ქიტა კარდალა ქელუდგუ: „აჰა ჭურკი სქანიქ დოი-
ნუ“-მა დო ჭურკის ელადგეი ქომეჩუ. კოჩიქ-თი თქუ-ქი „ჭურკიქ
კარდალი დოინათს-ი? აშო მუქო იყვენ?“ ხოჯაქ-თი უწუ-ქი „მა მუ
პა? ჭურკი სქანიქ დოინუ დო მა სქანი კარდალა მუ.ვოლოდა? აჰა
20 სქანი რენ დო მენდილი!“ კოჩიქ-თი—„მადემ-ქი ჭურკი ჩქიმიქ დოი-
ნუ, მენდაილა“-მა დო ჭურკის ქიტა კარდალა ელადგიმერი მენდილუ.
არ ვით დლა'კეულე ხოჯაქ „ხოლო ჭურკი მინონ“-მა დო ე კოჩიში
ოხოიშა იგზალუ. კოჩიქ-თი ჭურკი ჩქიმიქ ხოლო დოინასუნონ-მა
დო ოხმარუშენი ხოჯას ქომეჩუ. ხოჯაქ-თი აგზდუ თო ოხმარუშენი
25 ოხოი მუშიშა ქომულუ. ხოჯაქ სუმი-ოთხო დლას იხმარუ. მახუთან
დლას ჭურკიშ საჰები ქომოხთუ: „აწი ჭურკი ჩქიმი მა მინონ-მა, ქო-
მომში დო მენდაილა“-მა, უწუ. ხოჯაქ უწუ-ქი „ჭურკი სქანი დოლუ-
რუ დო მუ მექჩა“-მა!? კოჩიქ არ ქონილუმუნუ. ეკულე უწუ-ქი ხო-
ჯას: „სი მუ ზოპონ? ჭურკი მუქო ლურუნ?!“ ხოჯაქ-თი „აჰა! ე-ნა
30 დოინუ ქოდიჯერი დო ე-ნა ლურუ. მუშენი ვა იჯერ? იშთე, ჭურკი
სქანი დოლურუ; მა გიწუმერ!“ კოჩიქ-თი მუ ყვას? „შთინი დოლუ-
რუ“-მა აწონუ დო გუიქთუ დო ოხოი მუშიშა იგზალუ.

ალი აბდულ-ოღლი.

20. ხოჯა დო კურკი.

არ დღას ხოლო ია ხოჯაქ მანდაგეე მუშის—„არ კარდალა სქანი დომობნაათი“-ა! მანდაგეე მუშიქ დონხაათუ. ოკულე საპეზი მუშის არ კარდალაშ აეინე ეურ ქომეჩუ. მანდაგეექ უწუ-ქი „ეურ მოთ მომჩათ“-აა? ხოჯაქ უწუ-ქი „ქოდოინუ“-აა. მანდაგეეს კაი აწონუ. 5

არ-ეურ დლა'კულე ხოჯაქ ხოლო მანდაგეე მუშიშა მეხთუ დო „არ სქანი კურკი დომობნაათი“-ა. მანდაგეეს კაი აწონუ: „ბეკი ხოლო ქოდოინათს“-აა დო ქომეჩუ ხოჯას კურკი. ხოჯაქ კურკი იხმაუ, იხმაუ, საპეზის გეი ვა მეჩუ. არ-ეურ დლა'კულე მანდაგეე მუში ქომობთუ, ხოჯას უწუ-ქი „კურკი ჩქიმი მუშენი ვა მომჩათ“-აა. ხოჯაქ 10 უწუ-ქი „კურკი სქანი დოლუუ“-აა! „ხოჯა დიდელი-ი? კურკი ღუუნ-ი?“—ხოჯაქ თქუ-ქი „ე-ნა დოინუ დიჯეი დო აწი-ნა ღუუ, მუშენი ვა იჯე“-აა, დო არ კიტა კარდალაშ აეინე არ დიდი კურკი ქამოგუ ხოჯაქ.

ახმეტ თანთ-ოღლი. 15

21. * *

არ მოლლაქ არ დღას ძალის ოწკეტუ. ძანი მუშის-თი არ კოჩი კორტუ. ია კოჩის უწუ-ქი „მუქო რენ, ფიმფილეფე დიდო მარდენ-ი? კოჩიქ—„ჯანუმ! ძალი ხეს გიღუნ დო ამუს ოკითხუ უნონ“-აა? მოლლაქ—„ეშო ვა რენ! მანა ბძირა ბაშქა რენ, ბაშქაქ-ნა 20 ძირას, ბაშქა ენ“-აა!

22. * *

ხოლო არ დღას არ ბეთი კოჩი მოლლაშა მეხთუ დო გინძე ფიმფილის მუთხანი ქამეწკუ დო ისთოლუ. მოლლას ჰიჩ ონჯლორე ვარ აყუ. კოჩიქ უწუ-ქი „აღლაისე, ხოჯა, არ ღუათი ვა გამეტუ“-აა. 25 მოლლაქ—„თანგრეიქ ბელა მექჩას გიწვა დო უპიჯო დოსქიდა“-აა.

II

23. ბაბაში ნენა.

არ კოჩი ღუუტეენ-ში, ბეეფე მუშის უწვეენ-ქი „სუმ ნენა გიწუმეთ-აა დო ია ვა ყვათ“-აა. ბეეფექ უწვეენან-ქი „მიწვით-აა, ვო- 30 ქაჩამინონან-აა სქანი ნენა!“ „არ-აა: აღნე ძიომელის ფარა მო გუ-

წუმეთ-მა; მაჟუა—ჰუქუმეთიში კოჩიკალა დოსთობა ვა ყვათ-მა; არ ჩქვა—ოხორჯას-მა მტკობაშა მუთუ-ნა გილუტას, მო უწუმეთ-მა. ბე-
ეფექ-თი ქონუსიმიწინან ბაბა მუწის, მუთუ ვა აღოდენან.

ეკულე არ ბეექ თქვეენ-ქი „ბაბაში ნენა დოფუცადა-მა, ჰელე.
5 პა-ში-ა, მუ მალოდასინონ-მა დო იდეენ დო დაღის არ თხა ქანო-
ქიელეენ, ტუას ქოდოლოდვეენ, კაპულას მოკიდეი ოხოიშა ქომუ-
ლეენ. ოხორჯა მუშიქ კითხეენ-ქი „ააა მუ ენ-მა ქიმოლი“-ა? „არ
კოჩი დომაცვილუ-მა დო აქ შევიანხამინონ-მა! სო-თი ქოდოვოხ-
ვათ“-მა! ოხორჯაქ უწვეენ-ქი „ოხოიშ თუდე ქოდოვოხვათ-მა. მი-
10 თიქ ვა ძიას“-მა! ოხორჯაკალა კუი ხაჩქეენან დო ქოდოხვეენან.
ოხორჯაქ-თი ვა თქვეენ... ჰუქუმეთიში არ კოჩიკალა დოსტი დი-
ყვენ. ემუშე-თი მუთუ პატინობა ვა მოხთეენ... აღნე ძიომელის-თი
ფაა ქაგუწულეენ.

„ააა ბაბა ჩქიმიქ-მა, მა-ნა მიწუ-მა, მუთუ ვა რტეენ-მა: ოხორ-
15 ჯას-მა ტკობაშა დულმა დოუწვი-ა დო. მუთუ ვარ თქუ-მა. ჰელე-მა
ოხორჯას-მა გუი ქომოუჩქვინა-მა ე-დო თქვას“-მა. არ დღას ოხორ-
ჯა დობახეენ. ოხორჯა დობახუქკულე ოხორჯა წიორელი უნკაპეენ
კადიშა. კადის უწვეენ-ქი „ქიმოლი ჩქიმიქ-მა¹ კოჩი დოყვილუ-მა
დო ტუათე მოკიდეი ქომუყონუ-მა დო ოხოიშ თუდე ქოდოხუ“-მა.
20 კადიქ ონდი... ემუში დოსთის უწვეენ-ქი „ხეეფე უკუკიი-ა დო ქო-
მუყონი“-ა. ია-თი მოხთეენ დო ხე ქუკუკიელეენ. ხეს-თი ზადე უზ-
დეენ. ე კოჩიქ უწვეენ-ქი „სი-ა დოსთი ჩქიმი რე-მა, ეკო მო მიზ-
დიფ-ია, კიტა ქამემისქური“-ა. ემუქ უწვეენ-ქი, ე კოჩიქ: „ლეჯი-ა!
სი ხე მიქკიუში რე-მა ე-დო ხე ოზდიმუ მუ იყვენ“-მა! ეშო ნიყო-
25 ნოპტეენ.

გზას ია აღნე ძიომელი კოჩის, ფაა-ნა გუწულეეტუ, ია ქონა-
გეენ. ამუს ნანკაპეენ: „სი სო ულურ-მა? სი ხაფისიშა ნულუ-მა დო
მა ფაა ჩქიმი ქაგომინდუნუ-მა? ჩქიმი ფაა ქომომჩი-ა დო ეშო იდი“-ა!
ემუქ უწვეენ-ქი „აქ მუთუ ვარ მილუნ-მა დო მემაშქვან-ში, მენდაფ-
30 თა-მა დო ქომექჩა“-მა! ემუქ ვა ნაშქვეენ. ოკოკიდეი კადიშა მენდა-
ხთეენან. კადიქ უწვეენ-ქი „სი კოჩი მოთ ნოქკიი“-ა? „მან კოჩი ვა
მეოქკიი“-ა! „ვა იყვენ-მა, ოხორჯა სქანიქ თქუ-მა, წიორელი მოხ-
თუ“-მა!

„მა-მა ბაბა ჩქიმიქ-მა აშო-აშო მიწვეეტუ-მა ე-დო ბაბა ჩქიმი-
35 ში ნენა ოცადუშენი თხა მეოქკიი-ა დო ოხორჯას-მა კოჩი მეოქ-
კიი-ა, ვუწვი-ა. უქუმეთიში კოჩიკალა ემუშენი დოსტი ვიყვი-ა. ფაა-
-თი ვა მინტუ-მა, ამმა აღნე ძიომელის ოცადუშენი გოწაული-ა!“

1) „ქიმოლი, ქიმოჯი მთელი არ ვენ!“

ემ ვახთის კადი ისეღეენ დო ე კოჩიში ოხოიშა იგზალეენ. ია-ნა დოხვეეტეს, აგის მენდაწკედეენ: თხა მექციელი ტუას დოლო-ძინ! აჰა ბაბა სქანიში ნენას ოქაჩი ბეე ჩქიმი“-ა, უწვეენ კადიქ დო ნაშქვეენ. ბაბა მუშიში ნენა-თი აგიშა ქომოხთეენ. აშო დიყუ!

ოხმან თანთ-ოღლი.

5

24. მცუდელა კოჩიში ნენა.

არ აღას არ ხეზმექაი უყოუნტეენ. ბაზაიშა იყონეენ დო გა-მაჩაფტეენ. არ ბაშკა ალაქ ჟუქოფუფტეენ. ემუს უწუმეს-ქი „აჰა დიდო მცუდელა აენ“-ჰა! ..ემუს-ჰა ჩქიმდა მუთუ ვა ახვენენ“-ჰა. ქჟუქოფეენ ემუქ. ოხოი მუშიშა მინდიყონეენ. არ თუთაშა კაი ტეენ. 10

არ თუთაში'კულე მცუდი თქვასუნონ. აწი მუ ყვას, მუ თქვას. ალაში ხანუმის უწვეენ-ქი—ჰემ-თი იმგაელეენ დო,—...ეეე, ხანუმ-ჰა, მა დიდო გყოოპტი სი-ა დო აწი ალა-ჰა იჩილენ-ჰა დო ემუშენი მა ვიმგარ“-ჰა. ემ ვახთის ხანუმიქ-თი იმგარელერენ. ..ხანუმი-ა, სი მო იმგარ-ჰა. მა ემუში ქამი ქომიჩქინ“-ჰა. „მუ გიჩქინ-ჰა, დომიხენი“-ა, 15 უწუ ხანუმიქ. „ამ სერი-ნა ალა ინჯირას-ჰა, ფიმფილის ჟურ თომა ქანუქკირი-ა სკურაფითე“.

ემ ვახთიში'კულე ალაშა მენდახთერენ. ალაში ანის იმგარე-ლერენ. ალაქ უწვეერენ-ქი „მოთ იმგარ“-ჰა?—„ალა ჩქიმი-ა, სი დი-დო გყოოპტი-ა დო... ხანუმი ბაშკა კოჩის დეაყოროფუ-ჰა, სი ინ- 20 ჯირა-ში-ა ყალი სკურაფითენ მეგოქკირასუნონ“-ჰა!—„მცუდი ვა რტას-ჰა,—ალაქ უწვეერენ,—სი მცუდელა რე“-ჰა!—„ინჯირი-ა დო ცადი“-ა!

ალა-თი მეხთუ დო... ქოდინჯირელერენ, ხანუმი-თი მეხთერენ, სკურაფითე ყალის ჟურ თომა ნუქკირასუნტერენ. ალაქ ხანუმის ხეს 25 ქოგააკნერენ: „მა ყალი მემოქკირაგინტურ-ი-ა?!“ ხანუმიქ „გარ“-ჰა თქვეერენ. ალაქ ვა იჯერელერენ დო ე სკურაფითე ხანუმი ქანოქკი-რელერენ, ალაქ.

ია ხეზმექაი უნკაპერენ ხანუმიში ჯუმალეფეშა: „და სკანი(!) ალაქ ქანოქკირუ“-ჰა. ემუში ჯუმალეფე-თი მოხთერენან—ალა ქანო- 30 ქკირელერენან, ჯუმალეფექ. ია ხეზმექაი უნკაპერენ ხოლო, ალაში ჯუმალეფეს ამბაი ქომეჩერენ. ემუში ჯუმალეფექ ხანუმიში ჯუმალე-ფე დოყვილერენან! იმდე, არ მცუდელაში ნენათე ე კებილეშენ ჟურ-რენეჩი კოჩი დიყვილერენან.

ამ დუნჰას ჯუმალეფე ამკათა მცუდეფე ვარ თქუაგინონან. 35 აკონაჰ ტუ!

ოხმან თანთ-ოღლი.

25. პატი ოხორჯა.

- ოხორჯაქ ქიმოლი მუშის უწუმერს-ქი „კოჩის პატი ოხორჯა ვა დულულას, კოჩის დიდო შეეფე თიშა მუყონოფს!“ აწი ქიმოლი მუშიქ თქუ-ქი „ოხორჯაში დულაა მუ იყვენ? ოხორჯას კოჩიშა მუ დულაა ახვენენ!“ ეა გიდი კოჩი, ვა გიჩქინ სინ!
- ააა ოხორჯაქ იდუმენს-ქი, „ამუს არ თის მუთუ დულაა ქომოყონა-აა (მუში ოხორჯა ენ!). აწი კოჩიქ უწუმესს-ქი, „ქუმანი ყონაშა ვიგზალათ-აა, ოხორჯა, ყონა ვოქთამინონ ხოჯეფეთე!“ აწი კონაშა იგზალეს, ხოჯი ოქთათან.
- 10 ოხორჯაქ იდუმენუ: „აწი ამუს, ა კოჩის მუ ვოლოდა მან? უწუ ქიმოლის-ქი „ქინაიშა მეკათა. დულაა მილუნ!“ „იდი“-ა, უწუ კოჩიქ-თი. ოხორჯა ქომეკახთუ ქენაიშა. ხოჯეფე ქოდოდგინუ ქიმოლიქ: „ეოო-პა! ქოდოდგითთ ხოჯეფე!“ ხოჯეფე-თი ქოდოდგითეს. კოჩიქ გუი მუშის თქუ: „არ ძიგარა ქოდშვა ოხორჯაში მოხთიმუშა!“
- 15 ძიგაა ჰომუ¹. ოხორჯა ქომოხთუ. აწი უწუ-ქი „ჰაადე, ქისელი, ვოქთათ ხოჯი!“ ქისელეს, ხოჯი ოქთათან. კოჩიში ოკაჩხე ლაზუტი ნორგათეს ოხორჯაქ თანე-თანე... აწი ოხორჯაქ ჩხომი ნორგათეს! კოჩი გუიქთუ აწი: „ჩაა-მოა! გუიქთი ხოჯი!“ ხოჯი გუიქთუ.
- მეხთუ, მეხთუ-ში, ჩხომი ქოძირუ კოჩიქ: სალი ჩხომიქ თაცხა-ლატს! „ოჰა! ოოჰა! ქოდოდგითი ხოჯი! ჩხომი რენ აქ!“ გულულუ წოხლე ხოჯეფეს, ნანკაპუ, არ ჩხომი ქაეზდუ, მედაწკედუ-ში, ხოლო ქოენ... ააა ჩხომეფე ქეზდუ დო ოხორჯას უწუ-ქი „ააა მინდილი დო ონდლენეიშენი დომიტალანი დო ხაზიი ტას! მან-თი ხოჯეფე მეაშქუმერ დო მეულურ დო ონდლესი პქკომამინონ!“
- 25 კოჩი ოხოიშა ქომეხთუ. ოხორჯაქ სუფრა ქოდუდგუ... „ჩხომი სო-ენ, ოხორჯა?“ „ჩხომი სო რტუ, დოლი-ი კოჩი?“ „ყონას-ნა პკოობი ჩხომი, სო ილი?“ „ააა კოჩი დოლუ“-აა!“ ყუუ ოხორჯაქ. ყუუ-შეცეკულე ექონი მუხთაი ქომოხთუ. „ა კოჩის კითხით: ყონას ჩხომი პკოობი-ა, მექჩი-ა დო სო ილი-ა დო მპილუფს. ჰელე კითხით ა კოჩის მუხთაი!“ კოჩიქ თქუ-ქი „ყონას პკოობი ჩხომი, მეფჩი დო ვა მიტალანერენ!“ მუხთაიქ თქუ-ქი „ააა დოლერენ! მელიცია, მოხთი, ოქოფით ა კოჩი! მინდიყონით ჰუქუმეთიშა!“
- ჰუქუმეთიშა მინდიყონეს. მუსთენდიკიქ კითხუფს ე კოჩის: „მუ გალოდუ გუმა ჩქიმი? მუ იყუ? თქვი!“ კოჩიქ თქუ-ქი „ყონას ჩხომი პკოობი, ოხოიშა მინდილი-მა ვუწვი დო დომიტალანი-მა... ეკულე...“

1) „ჰომუ“-თი იყვენ!

ეკულე ვა ტალანეეტუ. მოთ ვა ტალანი-მა ვუწვი? ვუწვი-ში კულე, ჩხომი სო რტუ, კოჩი-ა დო ომპოფეს, ქომომიყონეს!“— „აჲა დოლეგრენ (მუს-თენდიკიქ ზოპონს!), ეჩიდოვითი ბიგა ქოგეჩით კაპულას, დოჯინით-ლო!“

7) ბიგა ქოგეჩეს, დობახეს. ბიგა ქოგეჩე(ს)შკულე ხოლო უჯოხეს, 5 არ საათიშკულე. „მუქო გალოდუ, ჯუმა ჩქიმი“-ა, უწვეს. ხოლო თქუ-ქი „ყონას ჩხომი პკოფი!“... „მინდიყონით ქომოლოხუნით, აჲა დოლე-ენ!“ ხაფისხანაში კოჩეუექ მედაწკედეს— „აჲა ნოსეი კოჩი ენ! ამუს მუ ალოდუ?“ არ ნოსეი კოჩიქ თქუ-ქი „ჰელე მოხთი ჯუმა ჩქიმი მანი ჩქიმიშა! სი მუ გალოდუ?“ „მა ყონას ჩხომი პკოფი დო ემუშენი ქო- 10 მოლომოხუნეს, დელი რენ-მა დო!“ „სი ეშო მოთ ზოპონ? ლალის პკოფი-ა, უწვი. მუსთენდიკის ეშო უწვი!“ აწი მუსთენდიკიქ უჯოხუ არ საათიშ ეკულე. „რუ გალოდუ, ჯუმა ჩქიმი, მუ გალოდუ, ჩხომი სო კოფი სი?“ „ლალის პკოფი!“... „ქანაშქვით აჲა კოჩი. ნოსიშა ქომო-ხთუ“, მუსთენდიკიქ თქუ. კოჩი ქანაშქვეს. 15

ბერეს უწუ ოხოჯაქ-ქი „ბაბა სქანი-ნა მუიტას, მა ჰაბეი მონჩი! ჩხომი ვუტალანამინონ, გჲაი ვუხაზიამინონ ბაბა სქანის“. გზას მედა-წკედუ-ში ბეექ ქოძიუ—ბაბა მუში მულუნ. უნკაპუ, უნკაპუ, ბეექ ნანა მუშის უწუ-ქი „ბაბა მულუნ, ნანა!“ ნანა მუშიქ-თი, სუჭრა დოხაზიუ, 20 ქოდოდუ, ჩხომი ქოგედუ სუჭრას.

ბაბა მუში მოხთუ ოხოიშა. ამიწკედუ-ში ოხოის ჩხომი სუჭრას გეძინ! გეძინ-ში კულე თქუ-ქი კოჩიქ: „ყამან, ცამან! (ვოჲ! ვოჲ!) აჲა ენ-ნა ეჩიდოვითი ბიგა-ნა გემოჩაფუ კაპულას. ქაეზდით, ქაეზდით აჲა! ჩქვა აჲა ებბედი ვა ვიმხორო!“ აწი კოჩი ქოდოხედუ... ქოდოხედუ-ში კულე ოხოჯაქ უწუმერს-ქი „ოხოჯაში შეი აშო იყვენ!“ 25 დიჩოდუ!

ალი რეიზ ნუმან-ოდლი.

26. უფარელი დოლოქუნუ დოვოკაფი!

ზამანის არ კოჩი დოლოქუნუ ოქუმენი თერზიშა ქომეხთუ ე-დო დოლოქუნუ დოკაფუ (დოკაპუ). აწი თერზიქ უწუ-ქი „მა 30 დოლოქუნუ სქანი დოგიქი, ჰამმა ოქუმ ფარა ვარ მომჩა-ში, დოლო-ქუნუ ვარ მენაჩენ“-ჲა,— თერზიქ უწუ.

კოჩიქ-თი უწუ-ქი „მა ჭუკარა ვორე, დიდო ფარა ვარ მილუნ დო ქიტა ქაგელამიხთი“-ა, უწუ. თერზიქ-თი უწუ ქუ უჯოხეს ლხონ სეფეში (მაკარაში!) ფარა ქაგელაგიხთიფ“-ჲა. 35
არ ნ. ჩიქობავა: ქანური ტექსტები.

26

წიგნის კაპიტული
ქვემოთაა
ქვემოთაა
ქვემოთაა

საპიბიკ თქუ-ქი „ნოკეფეში ფარათე მუ იყვენ? ია კიტა რენ! მციკა ჩქვა გელამიხთატი ფოქსე“.

- ეკულე თერზიკ-თი უწვერენ-ქი „ოჲლეისე, გვერდი ქაგელაგინთი, აწი დოსქიდუ გვერდი ჩქვა ე-დო ონსუხ¹⁾ ია ქომომჩი“-ა დო 5 თერზიკ ოხვეწუ. დოლოქუნუში საპიბიკ ხოლო უწუ-ქი „მციკა ჩქვა ქაგელამიხთი“-ა. თერზიკ უწუ-ქი „ჯანუმ, გელაგინთი, გელაგინთი, მუთუ ვარ დოსქიდუ; დაჰა მუ გელაგინთა? მთელი ქაგელაგინთი დო მუთუ ვარ დოსქიდუ-ქი!... სი ფარა მერამუშ კოჩის ვარ ნუნგად! ბარე უფარელი მენდილი ე-დო თოლი ჩქიმიკ თი სქანი მო მოქიროპ- 10 ტას! ჰაიდე იგზალი, აქონაში მო დგირ“-ა დო კოჩის ათხოზუ.

- კოჩიკ-თი დოლოქუნუ ქაებდუ დო ნულუნ. მენდრაშენ დუჯოხუ- 15 ბუ-ქი „თერზი, თერზი! დოლოქუნუ ელამიბრუწა“ში მემიკაფი“-ა, უწუ. თერზიკ-თი თქუ: „ალაჰ, ალაჰ! ა მუფერი კოჩი ენ, ჯანუმ! ბე- დიავა დოლოქუნუ დოუქი დო, არ ოწკედი-ქი, ხოლო მუ ზოჲონს?! 20 აწი ამკათა ვახთის გური მომალეთს, ანმა მუ-ჰა? მა თერზი კოჩი ემუქტერი დელიკალა ოკვარაკიდა-ნა, ხოლო ჩქიმიშენი ონჯლორე რენ“-ა დო თერზი დოსთიბუ.

კოჩიკ-თი „უფარელი დოლოქუნუ დოგოქაფი“-ა დო კაი აწონუ. დოლოქუნუ ჰებდუ დო კაპინეი ოხოიშა იგზალუ.

20

ალი აბდულ-ოლლი.

27. ბერე ვა მოლორდუ!

- არ კიტა ბერეკ ეჩ ფარაში ქუვალი ჰეკოფინუშენი ჭურუნჯიშა იგზალუ. არ (მკიდი) ქუვალი ქებდუ. მუთხანი ჩორჩი გჲაყუ. ჭურუნჯის უწუ-ქი „აჲა ქუვალი კიტა გღმაცვენ, ბექიმდა მციკა ექსილი 26 რენ!“.

- ჭურუნჯიკ უწვერენ-ქი „სი მუ უღნოსე ბერე ჰე! კიტა-ნა რენ, სქანიშენ დაჰა კაი ენ, ქუვალი ოხოიშა ნიმერტა-ში, ვარ დოგაქკინ- 30 დენ“. ბერეკ-თი უწვერენ-ქი „ოლეჲსე, ეშო ტას, მუ ჰათ“-ა დო ქუ- ვალი ქებდუ. ბერეკ იდუშუნუ-ქი „მა ეჩ ფარაში ქუვალი ეპქოფა- მინტუ“... ამმა მციკა ექსილი-ნა ტუ-შენი ვიტხოხუთ ფარა ნუტკოჩუ დო ქუვალი ჰებდუ დო ბერე იმტუ.

ჭურუნჯიკ არ ჩქვა ფარას გოწკედუ-ში—ხუთ ფარა ექსილი რენ! ბერეკ-თი უწუ-ქი „სი მუ შაშქინი ჭურუნჯი ე? ხუთ ფარა ექსი- 35 ლი-ნა რენ, სქანიშენი დაჰა კაი რენ! ფარა კოროცხუპტა ში დიდო

¹⁾ „ონსუხ—მორო“ (ალი აბდულ-ოლლი); ანმედი უარყოფს: ონსუხ—მანინც.

ზახმეტი ვა ნწირუფ“-აა, უწუ. ჭურუნჯიქ-თი ნიღუმუნუ-ქი „მან ბერეს ღუბარა დოვოლოდითი-ნა, ამმა ბერე-თი ჩქიმდენ დაჰა ღუბარაჯი ტერენ“-აა დო მუთუ ვა თქუ. ე-დო ეჩ ფარაში ქუვალისენი ვიტობუთ ფარა ქექოფუ.

წობლენერი კოჩეფექ მთელიქ აშო ღუბარაჯობათენ ალიშ-ვერიშობა. (გამაჩამუ-ექოფინუ) იქიპტეს. ბერე კითხეი ვა რტუ-კონ-ნა, მოლორდას-უნტუ, ჰამმა ბერე კითხერი-ნა ტუ-შენი, ჭურუნჯის ვარ მალერდინუ. ბელქი ჭურუნჯი ქამოლორდუ, ემუშენი ქი, ქუვალი ექსილი ვა იყვეტუ, ჰამმა ბერეს ექსილი-ნა გაყუ-შენი, ხუთ ფარა-თი ექსილი ქომეჩუ დო ქუვალი ქექოფუ. 5

ალი აბდულ-ოღლი.

28. დიდო შექმაეთი იქიფს!

არ კოჩიქ ყინიშენი დიდო შექმაეთი იქიფს... მაეურანი კოჩიქ უწუ-ქი „ჯანუმ! სი მუფეი კოჩი ე? ყინიშენი შექმაეთი იქიფ! ტუცაშენი შექმაეთი იქიფ! მა სქანი‘სტერი კოჩი ვარ მიძიუნ!“ კოჩიქ-თი 15 უწვევარენ-ქი „აწი დოღრუ დოფთქვათ! ილქებპარიშენი მუთუ ბზოპონ-ი? ნე ყინი რენ, ნე ტუცა რენ!“

ალი აბდულ-ოღლი.

29. თრანგიქ რიზკი სქანის მოგინძინას!

არ დილენჩი კოჩი არ ოხოიშა ქომეხთუ დო ნეკნას კითითენ 20 ნოტანკუ. დოლოხენდონ არ ბერე გამახთუ დო უწუ-ქი „სი აქ მუ იქიფ? მუ გოუფ?“ დილენჩიქ-თი უწუ-ქი „მუთუ სქანი ვა ბგოუფ, ჰამმა თქვან მუ-ნა იმხოთ გჷარიშენ, ჰიტა გჷარი ქომომჩით“-აა, უწუ. ბერე-ქი-თი უწუ-ქი „მა ანდლა მექთების ხოჯა ჩქიმიშენ, ოხო-რის-თი აწი ნანა ჩქიმიშენ ბიგა პქკომი! მა აწ მუ ჰა? მა ბერე ვო- 25 რე, სი ბიგა გექჩა-ნა, ვარ იყვენ დო მუ ჰა? მა ანდლა ბიგაშენ ბაშქა მუთუ ვარ მიქკომუნ“-აა, უწუ. დილენჩიქ-თი უწუ-ქი „თრანგიქ რიზკი სქანის მოგინძინას“-აა დო იგზალუ.

ალი აბდულ-ოღლი.

30. ხირსუზის მუთუ ვარ აძირუ!

30

არ ოხორის ხირსუზი ქამახთერენ. ოხორიში საჰები-თი დიდო ჭუკარა ტერენ. ხირსუზის მეხირუში მუთუ ვარ აძირუ. მუ ნიხირას?

ხირსუზი ექოლე-აქოლე ატკვაცერენ. მუთხანი სესი დიყუ. ოხოიში საპეზი ნჯირიშენ ქაგოკუცხუ, ხირსუზის უწუ-ქი „სი აქ მუ იქიფ? სი სერ-ნა გოუფ, ია მა ოხოი ჩქიმის ნდლალეი ვა მაძიენ! მცუდიში მუ ატკვაცერ? შური მო იმერ, მა მუთუ სქანი ვარ მილუნ! სი ე-ნა მოხ-
5 თი'სტერი გამახთი დო იგზალი“-ა, უწუ. ხირსუზიქ-თი ნიდუშუნუ-ქი „მთინი! მუთუ სქანი ვა რენ დო მა მუ მეეიხირა“-აა დო გამახთუ დო იგზალუ.

ალი აბდულ-ოღლი.

31. დილენიქ ყურენეჩ ასთანი აკვანს!

- 10 არ დილენი კოჩი არ კოჩიშა ქომეხთუ ე-დო კოჩის უწუ-ქი „სი ყურენეჩი ასთანი ქომომჩი“-ა, უწუ. კოჩიქ-თი თქუ-ქი „ჯანუმ! ყურენეჩი ასთანი მუ თქულა ტუ? სი დილენი კოჩი რე, მან მუკო-ნა მემჩენ, ეკონარი მეგჩაფ, ჯოქსე სი ჰამმა ყურენეჩი ასთანი-ა დო ქოგაოდაგი!.. ბელქი ყუნენეჩი ასთანი ვარ მილუნ დო, მა აწი მუ ჰა?“
- 15 დილენიქ-თი უწუ-ქი: „მა ყურენეჩ ასთანი მუშენი გაკვან, გიჩქინ-ი: ირი კოჩიში თის ყურენეჩ ბელა აყვენ, ემუშენი ყუნენეჩი ასთანი გა-კვან-ქი, მთელი ბელაშენ ჰამუჩითურა!“

- კოჩიქ-თი ნიდუშუნუ-ქი, „ააა დიდო კაი ნენა რენ! ჰამმა აწი ეუ ჰა? მა ყუნენეჩი ასთანი ვარ მილუნ!... ჯუმა ჩქიმი! აჰა, არ ასთა-
20 ნი ქომექჩა დო ყუნენეჩ ბელაშენ ართელი იგზალას! მუ ჰა? ფარა მი-ლუტუკონ-ნა, მთელი ქომექჩაპტი. აწი სი გური მო დოგაქვეტას! ააა არ ასთანი ქემიქოფი დო იგზალი“-ა, უწუ. კოჩიქ-თი არ ასთანი ქაგუწულუ დო იგზალუ.

ალი აბდულ-ოღლი.

32. გააიშ იშლალი ულუნ!

- არ ჭუკარა კოჩი დულუნიშა იგზალერენ; ექონაში უწვეერენან-ქი, „გააიში დიდო იშლალი გილუნ-ი?“ კოჩიქ-თი უწუ-ქი „მა ჭუკარა კოჩი ვორე! მა იშლალი ვარ მილუტას დო, დაჰა მის ულუტას! თქვან ჰამმა გააი მომჩით დო იშლალი მილუნ-ი, ვარ მილუნ-ი, ეკულე მო-
30 წკედით“-აა, უწუ! ენთეფექ-თი დიდო გაარი ქომულეს, კოჩის ქო-გუწუდგეს დო ენთეფე მენდრაშა იგზალეს დო ოწკენან. ჭუკარა კო-ჩიქ-თი, ე-ნა ნულერეტეს გაარი, თელი ოქკომუ, ართელი-თი ვარ გიტალუ.

ალი აბდულ-ოღლი.

33. ჰასანის მუთუ მეჩამუ ვა უნონ!

„ჰასანი-ა! ძაბუნი რე-ი-ა?“ „ჰოა, ჰო!“ „მუთუ ვა გაკკომენ-ი-ა? ჰვარ, ვარ“-მა! „ქუვალი მოგილა-მა, ხჩე ქუვალი, ვა გინონ-მა?“ „ვარ, ვარ-მა, ვა მინონ-მა!“ „მარქვალი-ა ბელქი ქოგაქკუმეტუ“-მა? „ბექი არ კიბიი ქოგემადგეტუ“-მა!? — „ოლეესე, ფარა მომჩი დო 5 ქევიკოფა“-მა! „ფარა-თი ჩქიმი-ა?! ვარ, ვარ-მა! ოლეესე ჯოლანი მოქოლათი დო დობლურა აწი-ა! ვა მინონ-მა!“

ალი რეიზ ნუმან-ოლლი.

34. ოხოი ჩქინიშა ვარ მენდიყონან!

არ ჭუკარაში ბერე ბაბა მუშიკალა სოქალის გუიტეს-ში, არ 10 ჯენაზეს ქომოხვადეს. ბეექ ბაბა მუშის უწუ-ქი „ბაბა! ააა ლუელი კოჩი სო ნიყონოფან?“ ბაბა მუშიქ-თი უწუ-ქი „ბერე ჩქიმი! ააა ეშო აერიშა ნიყონოფან-ქი, ემ აერის ნე ოქკომალე რენ, ნე დოლოქუნა-ლე რენ, ნე დაჩხირიშ ოტიბინუშ აერი რენ. ბერე ჩქიმი! იშთე კო-ჩი-ნა ლურას, ემკათა აერიშა იყონოფან!“ — უწუ-შ'კულე ბერექ თქუ- 15 ქი „ბაბა! ენთეფეს უწვი-დო სო-თი ე კოჩი ოხოი ჩქინიშა ვარ-მენ-დიყონან!“

ალი აბდულ-ოლლი.

35. ეკო ყვალი მუშენი მომჩაფან!

გიწვა-ი? მთუგის უწვევრენან-ქი ე-ნა რე მალარაშენ გამახთი 20 დო ქიტა ექოლენი მალარას ქომეშახთი, ე-დო არ გუდათე, ჯოფშა ყვალი¹⁾ ქომეჩქაფთ“-მა, უწვეს.

მთუგიქ ნიღუმუნუ-ქი „აქ გამაფთა, ექ ამაფთა, ააა დიდო ქი-ტა აერი რენ! მა მუშენი არ გუდა ჯოფშა ყვალი მომჩაფან?“ მთუგიქ დიდო იღუმუნუ: „აკო ქიტა აერიშენი არ გუდა ყვალი-ნა მომჩაფან, 25 აქონაში მუთხანი ქორენ“-მა დო ე-ნა ტუ მალარაშენ წარ გამახთუ. ააა დიჩოდუ!

ალი აბდულ-ოლლი.

¹⁾ უნდა: „არ გუდა, ყვალითენ ჯოფშა“... ანდა: „არ გუდა ყვალი“...

36. ხოჯი ღო ჯუმუ.

ზამანის ეშო უღნოსე¹ კოჩეფე ტერენან-ქი, ხოჯი ქერიშა ღონ-ქაპტერენან: ჯუმუ ოჩამუშენი (ჯუმუ ქაგილი ღო ქოჩი!). არ კოჩი მეხთერენ ღო ენთეფეს დოგუჩელერენ-ქი „ხოჯი ქერიშ ენქუშენი 5 ეგერე-ნა ქომოგიშლეთინათ, მუ მომჩათ“-ჲა,—უწვერენ ემუქ. კოჩეფექ-თი „დიღო ფარა მექჩათ“-ჲა, უწვერენან. კოჩი ქერიშა ჲებ-თერენ ღო ჯუმუ ქაგილერენ. „აწი ე-ნა გინონან კონაი, ჩით“-ჲა, უწვერენ.

მუსტაფა მემიშ-ოღლი.

10

37. ფილავი ღო თოფური.

ზამანის ხოლო ია კოჩეფექ ფილავი დოყვეენან. ფილავი უთო-ფუე ვა იქკომენ. აწი მუ ყვან? თოფუი ქეის გედგინ! თოფურიში გე-მალუ ვარ აღუშუნეს დო ლენგერი ქერიშა ქიღეს, თოფური ქოგობეს, თუღე ქაგიღეს; გვერდი ოქკომეს. თოფუი დიჩოდუ. ხოლო ჲებთეს 15 დო ჟინ ქოგობეს¹. ეშო-ეშო იმხორტეს, ამმა არ კოჩი მეხთუ დო უწუ-ქი „ამუში კოლაილუდი მა ქოდოგოგურათ“-ჲა, უწუ... კოჩე-ფეს ფარა გუწულუ. ქერიშა ჲებთუ დო თოფური ქაგილუ. კოლაჲ-კოლაჲ გობეს დო მთელიქ ისა ქოქკომეს.

ალი აბდულ-ოღლი.

20

38. ყურძენი ღო ზამანური ნოსი.

ზამანის ყურ კოჩიქ ყურძენი დოწიღეს ე-ღო გზას ქოდოდგეს დო იმხონან. დიძღეს. დიძღეს¹კჳულე ნა დოსქიდუ. ემუს ქოგოფსეს დო მიკიღეს. მენდახთეს. ეკულე მაჲურანი ნდღას გერი მულუნან. გერი მულუნან-ში, ე-ნა ნაშქვეს ყურძენი ხოლო ქორტუ. აწი თქვეს- 25 ქი „ემუს გოფსერი რენ, ამუს გოფსერი ვა რენ. ეშო თქვეს, თქვეს დო მთელი-თი ქოქკომეს: ზამანური ნოსი ამკათა ტერენ!²

ხუსეინ აბდულ-ოღლი.

¹) ახმეტ თანთ-ოღლის საქიროდ მიაჩნია ეს სიტყვა იწერებოდეს „ულუნო-სე“. ლს შემდეგ უ მე არ გამოგონია საუბარში; მოსალოდნელიც არ არის.

30 ²) ამისა და რამოდენისამე სხვა ამგვარის ჩაწერისას ლახთა ჯგუფი მეხვია; ყველა ხალისით ეკიდებოდა მბობასაც და ჩაწერასაც; მომთბრობს შენიშენებს აძღვე-დენ, უსწორებდენ... მეტს აქტიობას იჩენდა მასწავლებელი ალი ა ბ დ უ ლ-ო ღ ლ ი; ამ პატარა „პარამითის“ წერას რომ მოვჩი, მან ნაღვლიანად ჩაილაპარაკა: „თშ-თუმი ჩქიმი დოჩოდინერენანი მა აწი მუ ფშეა!“ (ჩემი თუთუნი გაუთავებიათ! მე 35 აწი რა მოწიო!-ო,—თურმე მის თუთუნს წვედენ!); ერთმა დამსწრეთაგანმა მიუგო: „ღუქმანიშა იღი დო ჲეპოფი!“ („წადი ღუქანში ჲა იყიდო!“)

39. ხოჯაში დულაა დო ლაზეფეში შეათანობა.

არ კოჩის ჟურ ლაზი არქადაში უყოუნტეენ. ამა კოჩიქ არ დლას არ მამული ქეკოფეენ დო ოხოიშა მინდიყონეენ. ე კოჩიში ოხო-
ჯაქ უწვეენ-ქი „აა მამული მუ მუყონია? მა ვა გოფთა-აა აწი-ა?
ამუს-აა ოტკობინუ! უნონ-“აა! „მუშენი“-ა? „მამული-თი ქიმოლი 5
ენ-“აა, ოხოჯაქ უწვეენ. ემ ვახთის კოჩის კაი აწონეენ: „აა მუ
ნამუსლი ოხოჯა მიყოუნ“-აა?! ქომოხთეენ დო ია მუში ჟურ არქა-
დაში ლაზი ქომირელეენ.

ენთეფეს უწვეენ-ქი „მა-აა ეკო ნამუსლი ოხოჯა მიყოუნ-ქი-ა,
მამულის-თი უტკობუნ-აა! მამული მოთ მუყონი-ა დო მიყუუ-“აა! ენ- 10
თეფექ-თი უწვეენან ქი-ჯუშა ჩქიმი-ა! ჩილი სქანი-ა და ჩქინი რენ-აა,
ამა პატი ოხოჯას ნუნგაფს-აა, ეშო-ნა თქუ-აა, პატი რენ-აა! ის-
თესე, გინონ-ნა, იდი დო ცადი-ა!“ „მუქო ფცადა“-აა, უწვეენ ემუქ.—
ჩსი „კურბეთიშა მელულ“-აა დო გაი ქოგეკიი-ა დო ოხოის ქაგა-
მახთი-ა. გზაშენ გუქითი-ა დო მტკობაშა ქეიშენ ოწკედი“-ა! 15

ე კოჩიქ-თი ეშო დოყვეენ... ახამი-ნა დიყუ, ოხოჯაქ კაი გააე-
ფე იქიფს. კოჩიქ-თი ჟინდოლენ ოწკენ. მედაწკედუ-ში არ ბაშკა
კოჩი ქომოხთუ. ოხოჯაქალა ართი მაჟუას ქოდოლვაქიტეს დო ბაშ-
ქა-ბაშკა შეეფეს ქოგაოქკეს. ემ ვახთის კოჩიქ ჟინდოლენ ლივეითე 20
ოხოჯა დოყვილუ ე-დო იმტუ. იმტუ დო ბაშკა ჩარჩიშა ქომეხთუ.
ემ ზაფთიეფექ ქოქოფეს,—მეგემ ექონი ჩარჩის კათთა სეის დუქმა-
ნეფე მუიტახეტეენ, ხირსუზობა დიდო რტეენ,—„ხირსუზი აა რენ“-აა
დო ქოქოფენან. ფადიშაიშა მინდიყონეენან.

ფადიშაიქ უწვეენ-ქი „დუქმანეფე სი მოთ მოტახუფ“-აა? „მა
ვარ მოპტახუფ-აა! ამმა ჟურ ლაზიქ მოგურეს-აა დო პატი კოჩიფე 25
ვიჩინოფ-აა. ვით დლა-აა მუელეთი ქომომჩი“-ა. ფადიშაიქ თი არ
დოლონი. მუელეთი ქომეჩეენ, ვა ნაშქვეენ დო ზაფთიეფექ გუიყო-
ნობტეენან.

ჩარჩის გულვან-ში, არ ხოჯა მულუნ, კუჩხეს ორანწკილონეფე
დოლობუნ. ზაფთიეფეს უწვეენ-ქი „ია ხოჯას-აა კუჩხეს-აა ორან- 30
წკილონი მოთ დოლობუნ“-აა? ენთეფექ უწვეერენან-ქი „აა ია ჯინ-
ნეთიში კოჩი რენ-აა, ჰემსოფი კოჩი რენ-აა, დიდი-თი ხოჯა რენ-აა;
გზას-ნა გუიტას-აა, დიმქუფეს კუჩხე ვა გემადგას, ორანწკილონიში
სესითე იმტან-აა დო ემუშენი დოლობუნ“-აა!

ემ ვახთის ემ მამულიში დულაა ქოგეაშინეენ დო ენთეფეს 35
უწვეენ ქი „აა ოქოფით აა, აქონი მხირაჯე აა ენ“-აა! „ეშო იყვენ-

1) „ოტკობინუ—ჩადრი-ნა გითუმელან!“

-მა? ამა აქონი დიდი ხოჯა რენ“-მა! — უწვევენან ენთეფექ. „ვარ, თქვან ოკოფით-მა, მხირაჯე ამა რენ-მა, აქონი დუქმანეფე-ნა მოტახუფს“-მა! ემ ვახთის ოკოფენან დო უადიშაჟო მინდიყონენან. ფადიშაჟს ტკობაშა უწვევენან-ქი „ა კოჩიქ-მა აქონი მხირაჯე ამა
5 რენ-მა, მიწვეს-მა დო მოკოფინათეს“-მა. ფადიშაი-თი მციქა შუფე დიყვეენ, მუთეფეს მუთუ ვარ უწვეენ დო ნაშქვეენ. ახამი-ნა იყუ, ფადიშაიქ ზაფთიეფე დილო ჟეზღეენ დო ერლოვით კოჩი ოხვამეში ეტრაჭის დოტკობენან.

სეიში გვერდიშა იხვამაპტენან ია ხოჯაქ დო მოლაფე მუშიქ.
10 სეიში გვერდი-ნა დიყვეენ, ია მუში კავუხი მეტკოჩენ, ხოჯაში დოლოკუნუ ქოდობლენ, მთელიქ ეშქიაში დოლოკუნუ ქოდლიქუნენან, ოხვამეშენ ქავამახთენან. ფადიშაიქ-თი ძიოფს, ამმა მუთუ ვა უწუ-მესს. ანთეფე ჩარჩიშა იგზალენან, დუქმანეფე ქამოტახენან, მალე-ფე მუიკიდეენან დო ქომოხთენან ოხვამეშა. ოხვამეში დუშემეში
15 თუდე ქოდოლობლენან ენთეფე, ე-დო ეშქაში დოლოკუნუფე ქამუინწყენან დო ქოშინახენან... მთელი ქოდინჯიეს აწი. ფადიშაჟ-თი იგზალუ, მუთუ ვა უწუ დო. ქუმანი ფადიშაჟ უჯოხუ ე ხოჯას. „არ კოჩი მოხთუ-მა დო—ფადიშაჟ ხოჯას უწუმესს—მა-მა კათთა დულ-მა შეაგნეფ, ზოპონს-მა! მან-თი პკითხი-ა, აქ-ნა დუქმანეფე მუი-
20 ტახენ-შენ-მა დო სქანიშენი ზოპონს-მა, სქანიშენი „მოტახუფს“ ზოპონს-მა!“

„მა-მა ემკათთა შეი ვიქიფ-მა? მამა დიმქუე ვა ბზაფ-მა. სი-
ნა-მა ჩქინი ფადიშაჟ რე-მა, ემკათა კოჩეფე გოწოკიდა გინონ-მა. ანდლა ემკათა შეი-ა მა ქომომინგონუ-მა, ქუმენ სი დაჰა დიდი შეი
25 ქომოგინგონს“-მა! ემ ვახთის ფადიშაჟს გუი ქომუხთუ, ზაფთიეფეს დუჯოხუ: „ამუს-მა ხე ქუქუკიით“-მა! ზაფთიეფექ-თი ქუქუკიეს, აკონოკიეს დო ხოჯაქ ვა თქუ; ემ ვახთის დოჯინეს დო ეფენეჩი ბიგა ქოგერეს. „დოთქვი“-ა, უწუმესს ფადიშაიქ. „მა მუ ფოქვა-მა? ჩქი-
მი'სტიე-ა ხოჯა კოჩიქ-მა ემ კათთა შეი იქიფს-მა? სი-ა ჩქიმი'სტიე
30 კოჩის-ნა აჯალინი-ა, ჯეჰენემიშენ ვა მუჩითუ-მა, სი-ა!“ ემ ვახთის ფადიშაჟს ხოლო გუი ქომუხთუ: „აწი სი ვა ყვი-ი“-ა? „ვარ პი-ა, ფადიშაჟ ჩქიმი-ა!“ „ე, ოაღლისე, მოხთი-ა ელამაკათი-ა დო!“ ილი-
კათუ დო ოხვამეშა მინდიყონუ. ოხვამეში დუშემე ქაფუქუ. „ამა მუ
რენ“-მა, უწუ. „ამა მა ვა პი-ა, ამა ბელქი ი კოჩიქ დოყუ-მა, ემუს
35 უჩქიტუ“-მა. ემ ვახთის ფადიშაჟს ხოლო გუი მუხთუ დო „სი იქიფ-ტი-ში, მა ქოგძიი-ა დო ხოლო ბაშქას-მა მოკიდაფ-მა!“... ე დო დოჯინეს დო ბიგათე ყვილეი-ყვილეი შუი ქაჟულეს.

ემ ვახთი'კულე, ე-ნა ნაგნუ კოჩის დუჯობუ ფადიშაიქ. ნეხიელი შვეფე თელი კომეჩუ ე კოჩის, არ ჩქვა ოხოი დუკიდუ დო ქოდო-ხუნუ. კკულე კითხუ ფადიშააქ: „სი-ა ააა მუთე ნაგნეფ“-აა? კკულე უწუ-ქი „ლაზეფეკალა გობთა-ნა-აა, სინ-თი ქონაგნეფ“-აა! „ლაზე-ფეს მუ უჩქინან“-აა, კითხუ ფადიშააქ. მამულიში დო ოხორაჯაში 5 დულაა დუწუ.

ემ ვახთის ეურ ლაზი ქოძიუ ფადიშააქ. ე ჩარჩიშა კომუყონუ დო მილეთი ოშქუინაპტუ-ქი „ანთეფექ მტკობაშა დულაათე ნაგნე-ფან“-აა. ია კოჩი-თი დოჩილუ. შქეთ დლას დუგუნი დოყუ. ჩქვა მე-ხირუ მუთუ ვა იყუ ექონაში, კაი სქიდუტეს. აწი მედაპწკედათ-ქი 10 ხოჯაფეში დულაას დო ლაზეფეში შეათანობას!

აადე, დიჩოდუ.

ოსმან თანთ-ოღლი.

40. შეითანი დო ლაზი.

შეითანი კათა მილეთიკალა ოკვაკიდენ დო კათთაის ოჯგი- 15 ნენ. ლაზიქ უწვეენ-ქი „ჩქიმიკალა ოკვარაკიდათ-აა! მითხანი ირჯ-გინას აა, ქალამანი-ა თერცინე (გოქთეი) მუიღვასუნონ“-აა. აშო კაული დოყვენან. შეითანი ლაზის უწვეენ-ქი „ბიგათე კომული“-ა. ლაზი-თი იდენ დო არ გინძე, არ მკულე ბიგა კომულენ.

შეითანი ბალუს მოლახეტენ. „მოხთი დო აქ ოკვაკიდათ“-აა, 20 უწვეენ შეითანიქ. „არ ბიგა მა ქოზომჩი“-ა, უწვეენ ხოლო შეითა-ნიქ. გინძე ბიგა-ნა ენ, შეითანის კომეჩენ. ოკოკიდინუს ქოგაოქკეე-ნან. გინძე ბიგა—შეიტანიქ „გეფჩა“-აა-ში, —ჟინ ქონალენ. მკულე ბიგა შეითანის ლაზიქ ვით, ვიტოხუთ ჭარა ქოგეჩენ. შეითანი დი-ბახენ. შეიტანიქ თქვეენ-ქი „კათა შეი ჩიფტი რენ-აა დო არ 25 ჩქვა ოკვააკიდამინონან-აა. ბიგათე ვუქთირამინონან-აა დო ია მკულე ბიგა მა მომჩაგინონ“-აა.

მკულე ბიგა ლაზიქ შეითანის კომეჩენ, გინძე ქაგუწულენ. ბალუშე ქაგამახთენ დო გალე ქოლოდგითენ. ლაზიქ უწვეერენ-ქი „მდლუა (მდლორა) სი მიჯოხი-ა დო მა მეფთი-ა! აწი მა გიჯოხოფ- 30 აა დო სი მოხთი“-ა! ემ ვახთის შეითანი ბალუს ქაგამახთენ. გალე ოკვააკიდენან ხოლო. გინძე ბიგათე ემ ვახთის გალე შეითანი ლაზიქ დობახენ, თერცინე ქალამანი კომოდვერენ. ემ ვახთის შეითანიქ თქვეერენ ქი „მა შეითანი ვორე-აა დო ლაზი-ა შეითანეფეში შეითა-ნი რენ“-აა. აფერუმ უწვეერენ დო იგზალერენ.

35

ოსმან თანთ-ოღლი.

41. ჯუმოიში ხარჯი.

პოლის, ჰუქუმეთის ჯუმოიში ქაუფი (დერგულა) დუტრუხეენ დო ჯუმოი ქოდვაბეენ. ეკულე კათთა მერეფეს ჯუმოიში ხარჯი ქო-
 გეჩეენ. ჩხალას-თი აკვანდენენ. არ ჩხალუი ვეკილი იგზალეენ პოლიშა.
 5 პოლის სოქალეფეს გულუნ-ში, ჩარჩიში ჯოლოფეე ქოძიუ (ჰოძიუ).
 ჯოლოფეე ბიგათენ ობახუს ქოგაოკეუ. ფადიშაი-თი თეჭთიშობაშა
 გამახთეეტუ დო ქონარგუ. „ჯოლოფეე მოთ ბახუფ“-მა, დო კითხუ.
 „ჩხალას-მა ყონაფე მთუთეფეე ქომიკომეს-მა-დო ანთეფე მცუდიში
 აქ მოთ გულვან“-მა? — „ჩხალას-მა მთუთეფეე ყონა გიმზორან-მა დო
 10 ანთეფეე აქ მუ ყვან“-მა? — ფადიშაიქ უწუ. ემ ვახთის ჩხალუიქ ფა-
 დიშაის უწუმერს: „აქ ჯუმოი დოგაბუ-მა დო ჩხალას-მა ხარჯი მოთ
 მაკვანთ“-მა? „ჯოლოი-თი ნაშქვი-ა დო ხარჯი-თი ვა გოწავიგემერ“-მა,
 უწუ ფადიშაიქ. ე დულმა ქამოგუ, გუიქთუ დო ქომოხთუ ჩხალაშა.

ოხმან თანთ-ოღლი.

15

42. მამული დო ჯოლოი.

გიწვა-ი? არ ოხოის არ ბადი დო არ ხინი ქორტეენან. ხინის
 მამული უყოუნტეენ, ბადის—ჯოლოი. ანთეფეე თქვეს-ქი „აჰაა ჯო-
 ლოი დო მამული თარა მოგაფუშენი მეაშქვათ, ჰელე ნამუს დიდო
 მააგას-მა—მამული ჩქიმის მოქსე ჯოლოი სქანის“, — თქუ ხინიქ.
 20 ნაშქვეს. ედო ანთეფე-თი, —ჯოლოი დო მამული, — იგზალეს. მამული
 ლობეის მეხთუ დო ოყიუთენ ფათიშაის გაოკითხუ. კიკილიკი... ფა-
 დიშაის ნანა.... დო მუთხანეფე უწუ. გაოკითხუ-ში, ფათიშაიში კო-
 ჩეფეე აჰა მამული ქოქოფეს. ქოქოფეს დო ხაფისის ქომოლოხუნეს.
 ხაფისის ემუშენი მოლოხუნეს-ქი „ეეკ გჰაი ვა აძინ დო დოხოც-
 25 ქუნ“-მა.

აჰა მამული ა ერ დლაშა ხაფისის ქომოლოხუნეს. მედაწკედეს-ში,
 ვა ხოცქეენ. ეკულე ნაშქვეს აჰა. მამული ხოლო ვა ითერბიუ დო ლო-
 ბეის მეხთუ დო ხოლო-თი ფათიშაის გაოკითხუ. ხოლო ქოქოფეს.
 „სი აწი დოგოლოდაფთ“-მა, უწვეს მამულის (ქოგეოკაი-ი?) ე-დო იდუ-
 30 შუნეს: „აჰა წკაის ქოდოლოოხუნათ ე-დო დიშქვიდენ“-მა. იყონეს
 დო ხაფისის წკაის ქოდოლოოხუნეს. აჰა მამულიქ ექ, ხაფისის, დიდო
 წკაი შუ, ქორბა წკაითუ დაფშეეტუ. ა ერ დლას ხოლო-თი ხაფისის
 ნაშქვეს. მედაწკედეს-ში—ხოლო-თი ვა იშქვიდენ. გამიყონეს დო
 გალე ნაშქვეს.

მამულიქ ლობეის აებთუ დო ხოლო-თი ფათიშაის გოკითხუ: ხოლო ქოკოფეს. იყონეს დო ტუცა ჭურნის ქომოლოხუნეს. მამულის დიდო დვაქუ, ე-დო ხაფისიში ლალის-ნა შვეეტუ წკაი, ემეიკალა აუქთუ (ქოდობუ). მედაწყედეს-ში, ააა ჭურნი წკაითე იფშეენ. მამული ქაგამიყონეს, ნაშქვეს. ხოლო-ნა ნაშქვე'სთეი, ლობეის აებთუ 5 დო ხოლო-თი ფათიშაის გოკითხუ. ხოლო ქოკოფეს. ფააში კასას ქომოლოხუნეს. მამულიქ ემეიკალა დიდო ფაა კკომუ, დიდო ფაა სუას მიშიბლუ, მსვაეფე იფშუ, ჩქვა ონტრინუშ აეი ვა ულუტუ ე-დო ართელი ლირა ჩქვა კიბიის ქამილუ.

ა ეჩ დლა'კულე მამული ნაშქვეს. მამული უგაელი ტუ დო 10 ხურმაშა ქაებთუ. ხურმა იმხორტუ-ში, თუდე-თი არ ჯოლოი იწუხებტუ დო ჯოლოიქ-თი ხურმა იმხორტუ. მამულიქ ფათიშაის ხოლო გოკითხუ. გოკითხუ-ში, პიჯის-ნა ამუძიტუ ლირა, ქანულუ. ია ლირა ჯოლოიქ ქააეზდუ, ქოკკომუ...

ია ჯოლოი დო მამულიქ დიდო ხურმა კკომეს. აწი ბადი დო 15 ხინიქ თქვეს-ქი ჩჩინი ჯოლოი დო მამული ქოკკოფათ“-აა. ანთეფე, — ბადი დო ხინი, — ჯოლოი დო მამული(შ) ოგოუშა იგზალეს. დიდო გოეს, ამმა ვა აძიეს. არ თუთას გოუპტეს. ეკულე ხურმაკალა ქოძიეს. ხინიქ მამული ქააეზდუ, ბადიქ-თი ჯოლოი. ოხოიშა ქომუყონეს. ბადიქ ჯოლოი სუზგის ქოგაოხუნუ (ონციუ'სტეი ენ!). ხინიქ- 20 თი მამული მუში გობის ქოგაოხუნუ.

აწი ხინიქ უწუ-ქი ბადი მუშის: „ენ სიფთე სი ფათხი“-ა! ბადიქ-თი ოფათხუს ქოგაოკუ; ფათხუ, ფათხუ-ში, სუზგის კუნდი ქოგიბლუ. ხინიქ ნოძიკუ ბადის: „სქანი ჯოლოის-აა მუთუ ვა მაგეინ“-აა! ბადის ონჯლოე აყუ. კუნდი ლალუ-ში, არ ლირა ფარა ქამოშახ- 25 თუ. ჩაწი სი ფათხი“-ა, ხინის უწუ. ხინიქ-თი ოფათხუს ქოგაოკუ. ფათხუ, ფათხუ, ლირათე გობი იფშუ. ხინის კაი აწონუ. ჩჩიმი მამულიქ კაი მოგეენ“-აა. ე-დო მამულის ემ ვახთი'კკულე, კაი მედაწყეტუ. ბადიქ-თი ია ჯოლოი დოყვილუ.

დიჩოდუ იშთე!

30

ალი თანთ-ოლლი.

43. ჭერმანი ოწიი!

არ თურქი დო არ ლაზი აქადაში დიყვეენან. ლაზიქ თურქის უწვეენ-ქი: „ჰაადე-ა! მცხულიშ ოხიუშა ვიდათ“-აა! თურქიქ თქვერენ-ქი „ექ-აა პატი ჯოლოეფე რენან-აა დო ჰომიმხოან-აა! საები 35 მუშიქ-თი ომძიროფან“-აა! ლაზიქ უწვეერენ აწი „მა-აა ჭერმანი ქარ-

ტალი მიღუნ-მა დო ჯოლოფეე მოხთან-ში, ვოწიაფ“-მა! იგზალეენან მცხულიშა. ლაზიქ თურქის უწვეენ-ქი „სი მეხთი-ა დო ფათხი-ა, მა პკოობა-მა (გიკოობუფ თუდე-მა!)“ მცხული-ნა ფათხუატუ დო სესი იყუ, ჯოლოფეე უნკაპეს. საები მუშიქ-თი ქოშიგნუ, ჯოლოფეე-ნა 5 მოხთეს, თურქიქ ეინდოლე უწუმეს-ქი „ჭერმანი ოწიი-ა! ჭერმანი ოწიი-ა!“ ლაზიქ უწუმეს: „აქ-მა მიქ იკითხუფს-მა დო მიქ ისიმიანს“-მა ე-დო ლაზიქ მცხული მუიკიდეენ დო იმტეენ. თურქი ექ ქოგეს-ქიდეენ დო ქოკოფეენან!

ოხმან თანთ-ოღლი.

10

44. პაპაზი დო ხოჯა.

არ პაპაზი დო არ ხოჯაქ ართი მათეუანიში ოკითხუს ქოგაოქ-კეს. პაპაზიქ უწუ-ქი „ყურძენი იმხორთ-ი თქვან-მა?“ ხოჯაქ უწუ „ქო-მა! ვიმხორთ-მა!“ „შარაბი მოთ ვა შუფთ-მა? შარაბი-თი ენუში მეჩ“-მა! „ია პატი რენ-მა, ფინთი რენ“-მა, ხოჯაქ უწუ. „ოლეგსე 15 ყურძენი-თი მო იმხორთ-მა, ე-თი ფინთი რენ“-მა! „ვარ-მა, — ხოჯაქ, — ყურძენი კაი რენ-მა! ყურძენი ფინთი ვა რენ“-მა! „მთელ არ რენ-მა, — პაპაზიქ, — შარაბი ყურძენიში რენ“-მა! ემ ვახთის ხოჯაქ უწუ: „სი გჳარი იმხორ“-მა? პაპაზიქ თქუ „ქო“-მა! „კუნდი იმხორ“-მა? პაპაზიქ მენჭკვალუ ემ ვახთის! მენჭკვალუ დო აშო თქუ: „კუნდი 20 იქკომენ“-მა?! ხოჯაქ უწუ: „მუშენი ვა იქკომენ“-მა? პაპაქ თქუ: „ია ფინთი შეი რენ-მა დო ვარ იქკომენ“-მა! „მორო გჳაი მოთ იმ-ხორ“-მა! „გჳაი კაი რენ-მა, ფალი რენ-მა დო ემუშენი!“ „კუნდი-თი გჳაიშენ ვა რენ-მა!? კუნდი-თი გჳაიშენ რენ-მა, პატი მოთ იყვენ“-მა?! ემ ვახთის პაპას ნენა დეაჩოდუ დო დოსთიბუ.

25

ოხმან თანთ-ოღლი.

45. წიწილა ხარმანის გოკისს.

ხარმანი-ნა ტახან, სერ ექ ქოდიტალეფან. ქუმანიში მეხთეს-ში, არ დიდი წიწილა ხარმანის გოკისს. ემ წიწილას ჩქინ ვუწუმეთ ეედაპა წიწილა (დიდი წიწილა მეჩ, დიდი!). საები ბუში მეხთუ-ში, 30 წიწილაქ უწუ-ქი „მა აქ ვა გოვაწკერ, ართელი კულანი ქომომჩით დო ეკულე ხარმანის გოვაწკე“. ართეის უწუ'ქკულე. ვა ყუ. მათეუანის-თი უწუ'ქკულე, ემუქ-თი ვა ყუ. მასუმანიქ დოყუ: ჩთელი სუმი და ენან. წიწილაქ ია ოხოი მუშიშა მინდიყონუ. ემუს კაი შეეფე უხევენუ, ალ-თუნეში ყუჯაში დოლოკიდალე, ბეშლუდი, კაი დოლოქუნეფე უქუ.

ეკულე ქანაშქუ დო უწუ-ქი „სი აწი სქანი ოხოიშა იგზალი“-ა! ოხოი მუშიშა-ნა მეხთუ, დაღეფე მუშიქ თქვეს-ქი „ჩქინ ვიდატით ჩქვა“-ა! დაღეფე მუში დიფიშმანეს: „ჩქინ ვიდატით ჩქვა“-ა.

კაკიჯე.

46. ნანი-ნანიქ მუ ყუ?

თბილისიშენ მეუა-ნა ჟულუნ-კელე იდა-ნა, არ დღაშქკულე ქონოდგიტუთ არ გინძე სირთის; აჰა სირთის ჯოხონს ყინი. აჰა ყინი სირთის ჟებთა დო მეუა-ნა-ჟულუნ-კელე მიკიწკედა-ში, თქვანი თოლის წოხლე ქოგუინქიმენ დიდი დუზლული. ამ დუზლულის ქინ ორთა შქას რენ გინძე დო მსქვა გოდუზანერი დუზი. 10

იშთე ია ფართო დო დიდი დუზლული რენ კახეთი დო გინძე ღალი-თი რენ—ალაზანიში ღალი. აჰა ღალიქ კახეთი ოკორთუფს ორთა ჟერის. აქოლენდონი სემთის უწუმელან მოლე დო ექოლენი სემთის მელე. მელენდონი სემთის სინორი გუწუძინ—დიდი დო ჟეკუ-კუცანერი სირთეფე. 15

იშთე აჰა სირთეფექ ოკორთუფან კახეთი დალისტანიშენ, ნამუ-ნა გიქვენ აჰა სირთეფეშ ოკაჩხე.

მელენდონ ნა მიკიწკედა, ემ ჟერის ეგერ კაი გოშონწკედა ეგერე ნა, ქოძიროფ ქვაში ოხორეფეში ფარჩაფე. აჰა ფარჩაფე ენუში ნიშანი რენ-ქი, სიჭთე აქ ქაოი რტერენ. 20

იშთე, სიჭთე ამ ჟერის რტერენ კაი მოდიდო ქაოი, ნამუს-ნა ჯოხონტუ ვაშლოვანი. აჰა ქაოი მეუა-ნა გჟულუნ-კელენი სემთიშენ გოტკიმერი რტუ ბინეხეფეთენ დო მეუა-ნა ჟულუნ-კელენი სემთიშენ მუკუთუტუ ჭიტა დალი დო სირთი. ქაოიში ოხორეფე მთელი-თი ქვაში ტუ. ამუთენ ბელლი რენ-ქი, აქონი კოჩეფე მციქა 25 ზენგინი რტასინტეს. ვაშლოვანიში ქინარის მეუა-ნა ჟულუნ-კელენი სემთის დალიში ჟაქინის დოდგიმერი ტუ ეურ ტაბაკალი ქვაში ოხოარი. აჰა ოხოარი ზურაბ ქართველადეში რტუ. ამუს უყონტუ ქართლიშენ მეყონერი ოხორჯა მაგდანი. ანთეფეს უყონტეს სუმ წანერი კულანი ქეთო. ქეთო მსქვა რტუ; დიდო ყოროპტუ ნანა მუშიში 30 ობირუს დო ბითთუმ ობირაფათტუ. კოჩიქ „ქოპქკომა“-ა ზოპონტუ, ქეთო-ნა ძირატუ ვახთის. ქეთოში ნანაქ დო ბაბაქ ეკო ყოროპტეს მუთეფეში ბერეს-ქი, ემუშენი ჟალეპტეს შური.

ვაშლოვანის დო კახეთიში ბაშქა ჟერეფეს ემ ვახთის გუიტეს ლეზგეფე. ემ ვახთის ლეზგეფე დო გჟურჯეფე მანძაგერეფე რტეს. 35 ლეზგეფექ გუიმერტეს ჟამჩეფე, სილაჰეფე დო კახეთის გამაჩაპტეს.

- არ ღლას კახეთიშა ქომოხთუ ჟურ ლეზგი. ანთეფე არ ღლას ვაშლოვანის რტეს-ში, ართელი, არქადაში მუშიქ-ნა (!) რენ, უწუ მაქუანის: „ჩქინ აშოთენ მუ პამინონან? აკო თუჯარობა პით, ამმა მუ-თუ ვარ გამახთუ აქოლენ. მა არ ჭიქირი ქომომიხთუ. ზურაბ ქარ-
5 თველადქეს-ნა უყოუნ ჭიტა კულანი, გიჩქინ-ი? ზურაბიქ დო ოხორჯა მუშიქ ეკო ყოროფან ია კულანის-ქი, არ დეკიკე ღანი მუთეფეშიკა-ლა ვა რტას-ნა, დიდელენან! ჩქინ ია ბერე ქამოვორკათ დო დალი-სტანიშა ღესირი მენდავიყონათ! ზურაბის დიდო ფარა ულუნ. ემუქ ღესირი გერი ქეკოფუფს დო ჩქინ დიდო ფარა ქომომჩათან“-**მა!**
- 10 არ ღლას ქეთო ოხორჯაქ გოყონუშა მინდიყონუ ღაქინი ჭიტა დალიშა. აქ ქეთოქ არ ჯაშ თუდე კვინჩი ქოძირუ დო ემუკელე უნ-კაპუ კვინჩი ღეფუთხუ დო დაპა ექოლე ქოდოხედუ. ქეთო-თი გერი-დენ ნოთხოზუტუ. აშოთენ ქეთო მენდრა იგზალუ. ოხორჯა-თი გერი-დენ ნოთხოზუტუ.
- 15 ემ ვახთის ემ ღერიკალა ია ლეზგეფე ქეჩქინდეს. ართელი ნან-კაპუ¹ ქეთოს დო იმტუ. ოხორჯას ოყურინუ ვარ მაქიშინუ, ემუშენი-ქი მაქურანი ლეზგიქ თამამ ემ ვახთის თის ბიგა გმოკირუ ოხორჯას დო ქაკონაყვილუ. ლეზგეფე იმტეს დალისტანიშა დო ქეთო-თი ღესირი მინდიყონეს ექ.
- 20 ზურაბი დო მუში ოხორჯას მუთუ ვარ უჩქიტეს:—„ელბეთ ოხორჯაქალა რენ-**მა** დო მციქა ვახთი'კულე ქომულვან“-**მა**, ამმა ია ოხორჯა-ნა მოხთუ ვახთის, მთელი შეი ქონაგნეს; ლეზგეფეს გმოთ-ხოზინეს გოსილაჭერი დელიკანეფე, ამმა ენთეფეს ვარ ნაქიშინეს. ზურაბიქ დო მუში ოხორჯაქ დიდო მერალი იჩიპტეს, დო აწი მუ
25 ყვასინტეს, ვარ უჩქიტეს. ამმა მერალითენ მუ იყვენ: დელიკანეფე ბოში-ბოში გერი გუიქტეს.
- ია ქაოის, ნამეის-ნა სქიდუტეს ქეთო-ნა მორკეს ლეზგეფე, არ დიდი ზენგინი კოჩი სქიდუტუ. ამა კოჩი მთელი დალისტანიში გვერ-დიში ნაიბი რტუ. დიდო უნტუ, ამმა ბერე ჭიჩ ვარ უყოუნტუ. ემუქ
30 დო ოხორჯა მუშიქ იდუშუნტეს: „არ მითიში ბერე დოვიბერათ“-**მა...**
- არ ღლას ამა ნაიბიშ ოხორიშ წოხლე ია ლეზგეფე გულიდეს. ნაიბიქ ია ბერე ქოძირუ დო ლეზგეფეს დუჯოხუ. ნაიბიქ ქეთო ქე-ქოფუ დო მუში ბერე დოყუ.
- ქეთოქ ემ სიჭთენერი ვახთეფეს დიდო იმგარტუ; ემუს გვაში-
35 ნეტუ მუში ოხორი, ნანა დო ბაბა მუში, ამმა ამა ნაიბი დო მუში ოხორჯა დიდო კაი გურონი რტეს. ქეთოს ე-კო კაი ოლოდეს ქი,

¹) „ართელიქ ნანკაპუ“—იყვენს.. ვა იყვენ! (სამ-ოთხჯერ სხვადასხვა გვარად აადაწყვიტა ახნეჟმა).

ნანა დო ბაბა მუში დო ოხორი მუში ქაგოქკონდინეს, ქაგოქკონდინეს მთელი შეი სიფთენერი.

ზურაბ ქართველადეს ვარ უჩქიტუ მუ ყვეს ლეზგეფექ მუში კულანი. დიდო ოგორათაფეტუ ორთა დაღესთანის, ამმა მუთუ ვა ძირუ.

ემო მიკილუ ოთხო წანა. არ დღას ქართველადეში არ ჩინობერი ლეზგიქ ანბარი ქომულუ ქართველადეს: „სქანი კულანი ააო დო ააა ნაიბის უყოუნ“-ა. ქართველადექ ნუმჩინუ ნაიბის: „ია კულანი ჩქიმი რენ, მომირკეს დო მინდიყონეს-აა. სინ ჩქიმი კულანი მა ქომომჩი დო მუ-ნა მა მაკვანდა, მექჩაფ“-ა. ნაიბიქ ჯევაბი აშო ნუმჩინუ: „ააა კულანი სქანი-ნა რტუ სიფთეშენ ქომიჩქიტუკონ-ნა, მენ-10 დაგინჯლონობტი, ამმა აწი მან დო ჩქიმი ოხორჯაქ ეშო პყროფთ ემუს-ქი, მეურა ამუშ ეინ ღემიხთეფან-აა. ქეთოქ-თი მყროფთან მუქო ნანას დო ბაბას. მთელი ქაგოქკონდუ ექონი, მუთუ ვა შუნს... ემუში ბაბა დო ნანა ჩქინ ვორეთ, ქეთოს მუს-თი ეშო უჩქან... აწი ღანო რენ! კახეთიში მთელი ზენგინლული მან ქომომჩათ-ნა, ქეთო 15 ვარ მექჩაფთ“-ა!

მუ ყვასინტუ ზურაბიქ? ქეთოში მორკაფუ უნტუ ზორითენ აა-და დუბარათენ! მეკო ჭარა ოჩქუ გოსილაპერი კოჩეფე დაღის-თანისა ქეთოში მორკაფუშენი, ამმა მუთუ ვარ იყუ: ნაიბიქ მთელი შეი ქოშიგნუ, გზას მეშატკობინერი ლეზგეფე ილუხუნაპტუ გაჟურ-20 ჯეფეს!

ააა ქონაგნუ ზურაბიქ; ჩინობერი ლეზგეფე ნოჩქუ ნაიბისა, ხე ბაშქა თურლი გვაენუ დულაას დო უწუ-ქი „მუთუ ვა მინონ! სქანი-კალა რტას ქეთო“-ა...

მიკილუ ვით წანა, ქეთო-ნა მორკეს ლეზგეფექ. „ქართველადექ 25 ბერე მუში აწი დაჰა ვა გორუფს“-ა, ნაიბიქ ილუშენტუ. თამამ ემ ვახთის ზურაბიქ ქაეზდუ ეჩ გოსილაპერი დელიკანეფე დო იგზალუ ნაიბის ქაოიშა დო ექ დოტკობუ ემ ქაოიში ღანიკალანი დაღის. ემ ახჩამის ჩინობერი ლეზგი ქაგებთუ ქაოიშა დო ამბაი ქომულუ: „ქეთო კათთა ქუმანიში მაქუანი ქაოიშა ნულუნ ძაბუნი არქადაშიშ 30 ოძირუშენი-ა. გზა-თი ემ დალიკელე ულუნ“-ა... მთინი-თი ქუმანი-ში ქეთო ემ გზათენ-ნა ნიტუ, ბაბა მუში ზურაბიქ ქოძირუ. ზურაბი მეხთუ ქეთოშა დო უწუ-ქი „მან სქანი ბაბა ვორე; სი აქ მტკობაშა-ში მოგიყონეს კიტა ტი-ში დო მან აწი გერი გიყონამინონ“-ა.

ქეთო ქაგუიშაშუ, ჰიჩ მუთუ-თი ვა ნაგნუ. ზურაბიქ ისიმადუ: 35 „აწი დიდო ბლალა-ნა, ქომძიროფან“-ა, ნანკაპუ ქეთოს დო ბაშქა გზათენ ოხორი მუშიშა ქომუყონუ. ნაიბიქ დიდო კოჩეფე ნოთხო-ზინუ, ამმა ქეთო ბაშქა გზათენ-ნა ნიყონობტეს-შენი, ვა ნაქიშინეს.

ქომუყონუ ზურაბიქ ქეთო მუში ოხორიშა, ამმა ქეთოქ მითი ვარ იჩინუ, ბითთუმ მერალი იქიფტუ, მუთუ ვარ იმხორტუ... ნანა მუშიქ ქეთო კიტა-ნა ტუ ვახთის, კიტა ბალის ოსთერაპტუ დო ია ღერი ოწირუ—ბელქი ქოგვაშინას-ჲა, ამმა ქეთოს მუთუ ვარ გვაშინუ. ქეთო-ნა კიტა რტუ ვახთის ქილისეჟ-ნა ლანწკალაპტუ, ხეეფე ართიკარათის გეჩაპტუ; ამუშენი ქილისე-თი ოლანწკალეს, ამმა ამუ-თენ-თი მუთუ ვარ იყუ. ქეოს ოწირეს მუში ბაბაწაფე, ამმა ქეთოქ ხოლო იმგარტუ დო მუთუ ვარ ახელეტუ. არ ჭარა ქეთოში ნანას არ მანდაგერეჟ უწუ-ქი—„სქანი კულანი სინ დიდო მეგინგაფეს, ეუ-რიითიქ-თი ღალის გოწკედით დო ბელქი მუთუ ქონაგნეფს“-ჲა. გოწკედუ ქეთოში ნანაქ ღალის დო მუს-თი გოწკომილაფუ.—ამუთენ-თი მუთუ ვარ იყუ, ამმა ქეთოქ მციქა იკვირუ. ნეჰაჲეთი ქეთოში ბაბა დო ნანაქ თქეფეს: „შქვით ოგრო ნდლა-თი ფჩვათ დო მუთუ ვარ იყუ-ნა, გერისიგერი მენდავეუჯლონათ“-ჲა; მუქ ვა დოლურას დო ექ რტას“-ჲა!

არ ნდლას დიდო მკიმა მკიმუ; ემ სერის ქეთო რახატი ჯანტუ; ქუმანიში-თი, ქისელუ-ში, ბალის მციქა გოხთუ; მციქა ხელებერი რტუ. ნანა მუშის-თი, აჲა-ნა ძირუ, ახელუ, დოხედუ ოდას დო ვით წანას-ნა ვარ უბირაფეტუ, ემუში ობირუში ხოში ქომუხთუ დო ქო-გოკჳუ „ნანი-ნანი“-ში ობირუს.

ქეთო ემ ვახთის მაჲურანი ოდას ხეტუ. ნანა მუშიში ბირაჲა-ში სერსი-ნა შიგნუ, მუთხანი გვაშინასინტუ, ნენას გჲუძიტუ, ამმა მუ რტუ, დაჰა ვარ ნაგნერეტუ!.. ნანა მუშიქ დაჰა იბირტუ ოწწელი-ში ობირუ,—„ნანი-ნანი“!

ბირდემბირ ქეთო ჲეცხონტუ დელი'სთერი დო ნანა მუშიკელე უნკაჰუ: „ნანა“-ჲა დო ქოდოლვაქიტუ. ოკულე ბაბა მუშიშა-თი უნკაჰუ: „ბაბა! ბაბა“-ჲა დო დიდო აჯუნდუ ბაბა მუშის-თი... ბაბაწა-ფე-თი ქიჩინუ, მთელი შეი ქოგვაშინუ; ლეზგეფეში დოლოქუნნი ქა-მუიწკუ დო გჲურგეფეში ქოდლილიქუნუ; ე-კო ხელებერი ტუ-ქი, ხე-საპი ვარ იყვენ!

ქეთო მუში ბაბა დო ნანაკალა სქიდუტუ; ეკულე დოქიმოჯეს, არ კაი ბერეს ქომეჩეს დო ქოგგოკჳეს კაი ოსქიდუს.

ქეთოქ დიდო ყოროპტუ ნაიბის დო მუში ოხორჯას დო მოყონაფუ ბაბა მუშის ენთეფე... ამუ'ქკულე ნაიბი დო მუში ოხორჯა კათთა წანას მუიტეს დო მუიკითხუპტეს ქეთო... ჰეშო დიყუ!

47. არ ბალუქჩიში ბერე.

მკითა ჩხომი. ქორტუ არ ბალუქჩი. ამუს ირ ბერე ქუყონტუ. არ დლას ამა ბალუქჩი ბერე მუშიკალა ლალიში მანიშა იგზალუ. მოსა-თი მინდილუ. თანგრის დუა დოლოდუ დო იგბალი ბერე მუშის ქონუქჩინუ დო მოსა ლალის გულინქინუ. 5

ეკო ჩხომი ამახთუ მოსას-ქი, ზორითენ გამათირეს. ჩხომეფე იფშერეტუ. ჩხომეფეში დოლოხე არ მკითა მსქვა ჩხომი ოხონტალეტუ. ბალუქჩიქ ბერე მუშის უწუ-ქი: „მან აწი არაბა მოვიყონამინონ-მა. სინ ამა ჩხომეფეს ოწკელი“-ა.

ბალუქჩი არაბაში მოყონუშა იდუ ვა“-იდუ“-მა-ში, აქოლე ბერე მკითა ჩხომი მეზდუ დო „ააა მუ მსქვა შერი მენ“-მა. ხე ილუ-უმერტუ. გუის: „აწი ამუშ ოქოფინუ მაზული ვა რენ-ი-ა? მგააშევა“-მა დო ლალის ნაშქუ. ჩხომიქ „ეგვალა“ დუწუქკულე მუში ქერცელაშენ ჟურ თანე ნიწკუ, ბერეს ქომეჩუ დო უწუ-ქი: „მადემ-ქი სინ მან-ნა ეალული დომოლოდი, მან ამა ქერცელა ჩქიში მე-ქჩაფ დო მუთუ დულმას-ნა მგეაქირას, ლალიში ქინარიშა მოხთი დო ამა უკუსვი. მან მანიშა ხოლო მანი სქანის ქეფჩქინდუ“-მა. ბერე ქერცელა ქაგუწულუ დო ობას ქომულიდუ. 15

მსქვერი. იდუ, იდუ, ნეჰაფეთი არ დალიშა მენდვალუ. ბერეს გზა ქაგვაშაშუ. სუმ დლას სუმ სერის ბერე დალის გუიტუ. მათხა ნდლას ბერე გზა ქოძირუ. გზას ნიტუ-ში—არ ავჯიქ ჯოლორეფეთენ ბარაბერ მსქვერის გამოთხოზუტუ. ბერეს მსქვერი გუის ნაქუ. მსქვერის ნანკაპუ დო ქოქოფუ. ავჯის უწუ-ქი: „ონჯლორე ვა გიჩქინ-ი, ოხორი ჩქინის-ნა გამოგინერეტი მსქვერის გამოთხოზუ“-მა. ავჯის მთინი უჩქიტუ დო გერი გუიქტუ. ავჯი თამამ ჰეფერი მეიშა-ნა იგზალუ. ბერე მსქვერი ნაშქუ. 25

მსქვეიქ ბერეს: „მადემ-ქი სინ მა-ნა აშო კაი ეალული დომოლოდი, აწი მან-თი ჩქიში თომაში ჟურ თანე მექჩაფ, მუთუშენ-ნა მგეაქირას, ამა ჟურ თომა ართიკართის ნუსვი, მანიშა-ხოლო მან მანი სქანის ქეფჩქინდუ“-მა, — უწუ მსქვეიქ ბერეს. ჟურ თომა ნიწკუ დო ბერეს ქომეჩუ. ბერე თომა ქაგუწულუ დო ობას ქომულიდუ. 30

ზავალი კურბალაჯი. ბერე არ ჟურ დლა ჩქვა იდუ. არ მუის არ კართალი კურბალაჯის გამოთხოზუტუ, კიტა დოსქიდერეტუ—ინხორტუ. კურბალაჯის დიდო დვაქინდერეტუ. ბერეს კურბალაჯი გუის ნაქუ. დიდი პალო მეზდუ დო კართალის მგეკვასთოლუ. კართალის აშქურინუ დო იმტუ. ბერე კურბალაჯი ქამუშლეთინუ. კურბალაჯიქ ბერეს უწუ-ქი: „მადემ-ქი სინ მა-ნა აშო კაი ეალული 35

დომოდოდი—აწი მუში მსვაშენ ეურ თანე ქანიწკუ-დო... ქაგოწამი-
ლი აჰა მსვა ჩქიმი! მუთუშენ-ნა მეგაქირას, აჰა მსვაეფე ართიკარ-
თის უკუსვი, მან მანიშა-ხოლო ღანი სქანის ქეფჩქინდუ. ბერეკ მსვა-
ეფე ქაგუწულუ დო ობას ქომულიდუ.

- 5 ზავალი თილქი. ბერე იდუ, იდუ დოარ დუზლულის არ
აეჯი დო ჯოდორეფე თილქის გოთხოზუტეს. ბერეს თილქი გურის
ნაქუ. მანიშა-ხოლო ფალთო მუიწკუ დო თილქის ქომოთუ. აეჯი-ნა
ოხოორიკელე იგზალუ, ბერეკ თილქი ნაშქუ. თილქიქ ბერეს „ეჰვალ-
ლა“ დუწუქილღე ეურ თანე თომა მუში ნიწკუ დო ბერეს უწუ-ქი:
10 „მადემ-ქი სინ აშო ეღლული-ნა დომოდოდი, აწი აჰა თომა ჩქინი
სინ ვილუტას! მუთუშენ-ნა მეგაქირას, თომეფე ართიკართის უკუსვი,
მან მანიშა-ხოლო ღანი სქანის ქეფჩქინდუ. ბერეკ თომა ქაგუწულუ
დო ობას ქომულიდუ.

- აღთუნი 'სთერი არ მსქევა კულანი. ბერე იდუ, იდუ,
15 ნეჰაჰეთი არ კალღეშა ქონალუ. დოლოხე ამახთუ. ოწკედღუში არ
ოდას არ კულანი ხეტუ. კალღე კულანიში ტერენ. კულანიქ ბე-
რეს უწუ-ქი „მუშენი მოხთი აქ?“ ბერეკ-თი — „სი გგოა მინონ“—ჰა
უწუ. კულანიქ თქუ-ქი „სინ ე-ნა გინონ ჰეის ტკობი; ეგერ მან სი ვა
გძირი-ნა, გოყუფ დო ეგერ ქოგძირი-ნა-ჰა, ოღურიანფაშა აქ ხა-
20 ფისის მოლოგოხუნაფ“—ჰა. ბერეკ ოთხო ჭარა მუჭღეთი ქაგუწულუ.

- მებთუ ღალიში ქინარიშა დო ჩხომიში ქერცელა გამიღუ დო
ქერცელა ქერცელას უკუსუ. მანიშა-ხოლო ია მქითა ჩხომი ქომოხ-
თუ. ჩხომიქ ბერეს — „მერჰება ჯუმა-ჰა, მუშენ მეგაქირუ“—ჰა—უწუ.
ბერეკ-თი — „აშო ენ დო ეშო რენ დულჰა ჩქიმი-ა დო ეშო ჰეის
25 მოტკობინაგინონ-ქი-ა, შეიტანის-ნა ვარ აძირენ'სთერის“—ჰა...

- ჩხომიქ ბერე კაპულას ქოგიხუნუ, მზოლას დოლოხთუ, დოლოხ-
თუ, მზოლაში დოლოხე არ კაჰალულის ქომეშოხუნუ. ეინ-თი მუქ ქო-
მათუ. კულანიქ კალღეს ჰალი გამიღუ დო ოწკედღუ-ში, მზოლაში
დოლოხე ბერე ქოძირუ. ოხორჯაქ — „აჰა მუ შეჰტანი ბერე ჰენ“—ჰა.
30 მაჰვანი დღას ბერე ხელაბერი მუიტუ. კულანიქ უწუ-ქი: „ბო-
შინე მო მულუ! კაი ქოგძირი-ა. არ მქითა ჩხომიქ კაპულას ქომოგი-
კიდუ დო მზოლაში დოლოხე მენდაგიყონუ დო არ კაჰალულის ქო-
მეშოგოხუნუ. ეინ-თი მუქ ქომოგათუ“—ჰა.

- ბერე ქაგუიშაშუ. სუმ მუჭღეთი ჩქევა დუსქიდუ. ბერეკ მსქევი-
35 ში თომა გამალუ დო ართიკართის უკუსუ. მსქევი მანიშა-ხოლო ღანი
მუშის ქეჩქინდუ. „მერჰება ჯუმა! მუშენ მეგაქირუ“—ჰა. ბერეკ — „აწო
ენ დულჰა ჩქიმი დო ეშო ჰეის მოტკობინაგინონ-ქი-ა, შეიტანის
ვარ აძირასინონ“—ჰა. მსქევიქ ბერე კაპულას მუიკიდუ დო შქეით

სირთიში ოკაჩხე არ დაღიში კააალულის ქომეშონძგიფუ. გალე-თი მუქ ქომათუ.

კალლეს ოხორჯაქ აალი-მუში გამილუ. იწკედუ, იწკედუ დო დაღიში კააალულის ნა-მეშახეტუ. ქოძირუ. მაჟეანი დღას მსქვეიქ ხოლო მუიკიდუ დო ე-ნა ტუ, ჟეიშა ქომეყონუ. ბერექ— „ელბეთ აწი ვა მძირუ“-აა დო კალლესა ნიტუ. 5

კალლესა-ნა მეხთუ. ოხორჯაქ უწუ ქი— „კაი ქოგძირი, კაი! არ მსქვეიქ კაპულას მოგიკიდუ დო შქეით სირთიში ოკაჩხე არ დაღიში კააალულის მეშაგეყონუ დო გალე თი მუქ ქომოგათუ“-აა. ბერექ— „ჯანუმ, ააა მუფერი შეიტანი კულანიკალა დოლობლი“-ა! 10

ბერეს ეურ მუფლეთი ჩქვა დუსქიდერეტუ. ქოგედგითუ გზას ბერე დო ნიტუ. არ დუზლულიშა ნა მეხთუ, კუზბალაჯიში მსვა გამილუ დო უკუსუ-ში, კუზბალაჯი მანიშა-ხოლო აანი მუშის ქეჩქინდუ. „მერჰება ჯუმა“-აა უწუ. ბერექ-თი მერჰება დუწუ'ქველე კურბალაჯიქ— „აშო ზორი მუშენ მეგაქირუ“ აა? ბერექ-თი— „დულაა ჩქინი აშო რენ-აა დო ეშო ჟეის მოტკობინაგინონ ქი ა, შეიტანიქ ვა მძირასინონ“-აა. კურბალაჯიქ ბერე კაპულას მუიკიდუ დო ცაკელე ჟეხთუ, ჟეხთუ, თამამ არ თუთას ჟინდოლე იიტუ. ნეჰაჟეთი ააა ბერე კურბალაჯიქ ცას ქონონცახუ... 15

ექოლენდონ კალლეს ოხორჯაქ აალის ოწკედუ. მეუა-ნა-აუ-ლუნ-კელე ოწკედუ, მეუა-ნა-გაულუნ-კელე ოწკედუ, კიბლეკელე ოწკედუ, მხოლას ოწკედუ, აშა ხოლო ვარ აძირუ. „სო-რენ ააა შეიტანი ბერე“-აა დო ცაკელე იწიწკედუ-ში, ცაში ჟინ ქოძირუ.

მაჟეანი დღას ბერე ხელაბერი მუიტუ. კალლესა-ნა მოხთუ, ოხორჯაქ უწუ-ქი— „ბოშინე ზო გახელეტას! კაი ქოგძირი. არ კურბალაჯიქ კაპულას მოგიკიდუ დო ცაშა ჟეგეყონუ, ცას ქომეგონცახუ-აა. მუქ თი თუდენდონ ქომოგათუ“-აა. 25

ბერეს გუის შქურინა ქოლოვეტუ: არ მუფლეთი დუსქიდერეტუ. იდუ არ დუზლულიშა დო თილქიშა თომა ობაშენ გამილუ დო ართიკართის უკუსუ-ში, მანიშა-ხოლო თილქი ბერესი აანის ქეჩქინდუ. ბერეს მერჰება დუწუ'ქველე, ბერეს „ჯუმა, მუშენ მეგაქირუ“-აა. ბერექ მუში დულაა მთელი დუწუ დო „ეშო ჟეის მოტკობინაგინონ-ქი ია შეიტანი ოხორჯაქ ვა მძირასინონ“-აა. თილქიქ— „ოაღლესე, ია ოხორჯას ეურ ჰაჭთა მუფლეთი ქაგუწული“-ა. ბერე მეხთუ ოხორჯაშა დო ეურ ჰაჭთა მუფლეთი ქაგუწული. თილქი არ სირთის მიკიდუ დო არ ჟეის ნა თუნჯლი ონთხორუს გოქკუ, თამამ ია ოხორჯა-ნა ხეტუ ჟეიში თუდე ქომოხთუ. 35

თილქიქ ბერე აეზდუ-დო ია ლორმაშენ მიშიყონუ დო ოხორჯაში თუდე ქიწუხუნუ. თილქი-თი ექ ქომეშახთუ. ოხორჯაქ ძალი გამილუ დო ეკო იწკედუ-ქი... ხოლო ბერე ვარ აძირუ. მეუა-ნა აულუნ-კელე იწკედუ. ე-ნა გაულუნ-კელე იწკედუ, კიბლიკელე იწკედუ, მზოლაში 5 დოლოხე იწკედუ, ცას იიწკედუ, ამმა ხოლო ვარ აძირუ.

„აჯაბა, სო-რენ ამა შეიტანი ბერე“-მა. აჩქეა ძალი გამილუ, ხოლო ოწკედუ, ხოლო ვარ აძირუ. მასუმა წარა მთელი აგის ქოგუნ-ინწკედუ, ამმა ჰიჩ ვარ აძირუ. ნეჰაჰეთი ოხორჯაქ დიჯოხუ: „ვა გძირი, ქამოშახთი!“ ბერექ თუდენდონ დიჯოხუ ე-დო, თილქიქ თუ- 10 დენდონ ნთხორუ დო ტინ ქეშახთეს.

ია კულანი ბერეს მენდვაყონუ. ბერექ ბაბა-მუშის ამბაი ნუმ-ჩინუ. ბაბა მუში ქომობთუ ია კალღეშა დო ემ ვახტი'კკულე ბერე დო ბაბა-მუში ია კალღეს რახატი-რახატი სქიდეს. ემუშენი-ქი ია კულანის ია კალღე ჟოფშა ალთონიში ქაულუჩეფე ულუტუ. აჭერუმ 15 თილქის-ქი, ეშო დუბარათენ ბერე ქამეშლეთინუ!

ახმედ თანთ-ოღლი.

48. თემბელი.

არ ქაოის არ თემბელი კოჩი ქორტენენ ე-დო ოხორჯა-თი ქე-ყონტერენ. ქიმოლი დიდო თემბელი ტერენ დო კათთა დღას გუი- 20 ტერენ. ოხოიშ დულმა მთელი ოხორჯას გოჯანტერენ მხუჯის ე-დო ოხორჯა დიდო მეჭირელი ტერენ.

ყონა ოხაჩქუშ ვახთის ოხორჯაქ არ სოთხანი ქემი ქოძირე-ლერენ ე-დო დიკა დოხაჩქერენ. ეკულე დიკა-ნა მურნქუ, ოხორჯაქ ქიმოლი მუშის უწუ ქი — „ეი, კოჩი! არ ყონა ქოძირი; ბელქი ქაპუნიქუ 25 ე-დო დოქკირი!“ კოჩიქ მციქა იღუშუნუ ე დო ყონაშა იგზალუ. იღუ, ამა გზაშენ გუიქთუ ე-დო ოხორჯას უწუ-ქი „ყონაშა ვიგზალი, ამმა ნე მუინქერეტუ; ნე-თი აეხთერეტუ!“

ოხორჯას კაი ვარ. აწონუ ე-დო მექ იგზალუ. ყონას გოწკედუ-ში, — მსქეა დიკა ქაეხთერეტუ; ოქკირუში-თი დიყვერეტუ. გუიქთუ. 30 ე დო ქიმოლის უწუ: „ქიმოლი! სი მცუდი მოთ თქეი?! ეკო მსქეა ყონა რენ-ქი, მედაწკომილუს ოშ მანათი ქომეჩაფ! მა ყონაშა იდი, მა-და ოხოის მედაწკედი!“ „მან ოხოი მენდაპწე!“ უწუ ქიმოლიქ-ოღეისე, კაი! მონკეას დო ქუქულეფეს კაი ოწკედი. ყვაოჯიქ ვა გიყონას! მქირი დონცირი, მქკიდი ქოგაედვი! ლიმჯიში ქომოულუ 35 ე-დო ახაში ქოამხოთ!“

ობორჯა-ნა იღუ'სთერი ქიმოლიქ იღუშუნუ: „არ ჩქვა მუთუ დოიდუშენა“-ჟა! ე-დო ისეღუ, სულეჟ გამიღუ დო მონქვა დო ქუ-ქულეფე ართიკათის ქონუკიუ დო ღუზის ნაშქუ. ზუქ-თი გაზინგორუ ემედენი! ღეჩქინდუ ყვაოჯი, გაატკეცუ ქუქულეფეს ე-დო მთელი-- მონქვა-თი, ქუქულეფე-თი,—მინდიყონუ. თემბელის აშქურინუ ოხორ- 5 ჯაშენ დო გაათხოზუ ყვაოჯის, ამა იღუშუნუ: „ბარემ მეულუ! ონ-ცირუთენ მქიი მეიკიდად, ონკაპინუშ ვახთის მქიი-თი დიცირენ!“

ქონიკიღუ ონცირუ ე-დო გაათხოზუ, ამა ვა გოწყაყონუ ყვაო-ჯის. მქიი-თი მთელი თუღე დიბღეტუ. გუიქთუ ოხოიკელე, ამა მუ ყვას: ოხორჯა კომულუნ ე-დო ზუქო უწვას „ყვაოჯიქ ქუქულეფე 10 მენდამიყონუ“-ჟა! იღუშუნუ, იღუშუნუ ე-დო თქუ: „ე-ნა მიღუნ მა-ქვალეფე ძაოს კოგაგებღვა ე-დო მან-თი კოგაგებღვა დო ქუქული ქაგამაპწილუფ!“

ე-ნა თქუ'სთერი დოყუ ე-დო კოგაგებღუ... „კუხ! კუხ!“ იჯო-ხოპტუ. ლიმჯიშ ოხორჯა გუიქთუ ყონაშენ, გააკნუ ნეკნას ე-დო 15 დოლოხე ამახთასინტუ. ნეკნა ნკილერი ძირუ დო დოლოხე-თი „კუხ! კუხ“-ჟა დო სერსი განიტუ. დუჯოხუ ქიმოლის: „ნეკნა გომიწიკი“-ა! თემბელიქ ნენა ვა მეჩაპტუ. „ნეკნა გომინწიკი!“ — მასუმა ჭარა უწუ ოხორჯაქ, ე დო ოლარღალუ'სთერი დიკუხინუ ქიმოლიქ. ეშ ვახთის ოხორჯაქ ნეკნა ქაგაგებღუ ე-დო ამახთუ-ში,—ქიმოლი მუში მაქვა- 20 ლეფეს გაგებენ-დო „კუხ! კუხ!“-ჟა იჯოხოფს.

ობორჯას გუი ქომუხთუ: „კოჩი! აჟა მუ ყვი? ქეშახთი ძაოშენ!“ თემბელიქ უწუ: „ე-დო მუ ჰა?! ყვაოჯიქ მონქვა დო ქუქულეფე ქა-გოწამიყონუ ე-დო ემუშ ღერიხე ქუქულეფე გამაპწილა მინონ!“ ოხორჯაქ ქიმოლი ქაიშიყონუ ძაოშენ. მაყუანი დღას ოხორჯაქ უწუ: 25 „ანდლა მუ იქიფ? ეშო ოხორის მეღაწყერ-ი ჟოქსე ყონაშა ულუ?!“ თენბელიქ იღუშუნუ ე-დო უწუ: „ყონაშა ვულუ, ამა დღას სუმ ქო-თუმე მექიქკირუფენა! ართელი—ონდღეის, მაყურა—იქინდის, მასუ-მა-თი —ახჩამის!“

„სი ყონაშა იგზალი დო მან სუმ ვარ ოთხო ქოთუმე ქამეგიქ- 30 კირუფ“-ჟა, უწუ ოხორჯაქ. თემბელი იგზალუ ყონაშა ე-დო ჟურ დღაში ქოთუმე-თი მინდიღუ. ამა მუს იჩალიშას?! ქოღინჯირუ არ ჯაშ თუღე; ე-ნა გოკუცხუ, არ ქოთუმე ქოქკომუ; ხოლო გოკუცხუ-ში, აჩქვა ქოთუმე ქოქკომუ. მაყვან დღას თემბელიშ ოხორჯაქ ფათი-შაჟმ ვახირიშ დოლოქუნი'სთერი ქოღილიქუნუ ე-დო იგზალუ ქი- 35 მოლი მუშიშა, —ცხენის-თი გაგებეტუ ოხორჯა, კამა დო ტოჭელი-თი ქილიკიღუ.

ქიმებთუ ქიმოლი მუშიშ მანიშა ე-დო ძირუ. ძირუ-ში:— ქიმო-
ლი აღნე გოკუცხერენ ე-დო ქოთუჲე იმხოლს. ყონას ხე-თი ვა ნუსუ-
მუტუ, მუთხანი-ნა ოხორჯაქ ქკირელერეტუ, ია ხვალა ტუ.

5 „ეა, ჯუმა ჩქიმი! სი მოთ ჯან? მა ემუშენი მომორქვეს-ქი, არ-
თეი თემბელი ბგოუფ. ფათიშააში ბერე ძაბუნი რენ ე-დო ქამი ოგუ-
რეს: თემბელი კოჩიში გუი ოქკომათით ე-დო ქამუჩითუნ-აა. აწი
სქანიშენი მიწვეს: თემბელი რენ-აა. მი ენ თემბელი, მიწვი“-ა! თემ-
ბელას აშქურინუ: „ვარ მიჩქინ, აქოლენდო თემბელი მი-თი ვა მიძი-
რუნ, მი-თი ვა რენ! ჩქიმი ჩალიშეი ააა რენ, დაჰა თიანის გო-
10 ოქკი!“

თემბელიქ ოხორჯა მუშიში კვიელი ოწირუ. ცხენონი კოჩიქ-თი
უწუ-ქი „სი კაი ყვეე, ამა ბექი შოლერდინათ!“— „ჩქიმი ნენა ვა
იჯერ-ნა, იდი დო ოხორჯა ჩქიმის კითხი“-ა! — უწუ თემბელიქ. „ოლეი-
სე, კაი“-ა, უწუ ცხენონი კოჩიქ. „ნა ახჩამიშა ააა ყონა მთელი ყვა-
15 გინონ! ეგერ ვა ყვი-ნა, ემ ვახთის სი გიყონამინონ!“

ცხენონი კოჩი-ნა გამილუ'სთერი, თემბელი კოჩიქ ოჩალიშუს
ქოგაოქკუ. ლუმჯიშა დიკა დოქკირუ, ამა დიდო დეაქკინდუ. ლიმჯიში
ოხორჯაქ ქიმოლი მუშის გააი ძინდულუ ე-დო მედაქკედუ-ში, თემ-
ბელი დოქკინდინერი რენ დო კუსაფს. ოხორჯაქ კითხუ: „აშო მუქ
20 დოგოქკონდინუ?“ ქიმოლიქ უწუ: „ქუმანიში ფათიშააში ართელი
კოჩი მოხთუ ე-დო თქუ-ქი, მან თემბელი კოჩი ბგოუფ! ფათიშააში
ბერე ძაბუნი რენ ე-დო თემბელი კოჩიში გუი გამულასინონ ე-დო
ემუს მეჩასინონან. მან-თი ვუწვი-ქი, მა ვა ვორე თემბელი, აჲეეფეს-
თი მითი ვა რენ. ცხენონი კოჩიქ-თი თქუ-ქი—ეგერ ახჩამიშა ააა
25 ყონა ვა დოქკირი-ნა, ემ ვახთის თემბელი სი იყვერ. მან-თი კაი-მა,
ვუწვი ე-დო მუქ-ნა იდუ'ქკულე, მან-თი ქოგეოქკი (ქოგაოოქკი)“.
ოხორჯაქ უწუ-ქი, მო გაშქურინეტას, ემუქ ჩქვა სი მუთუ ვა გოლო-
დაფს,—სი ყონა დოქკირელერე!“

თემბელიშ ოხორჯას ართელი ფუჯი უყოუნტუ ე-დო ემუთე
30 სქიდუტუ: ყვალი, მჲა, მინჯი ააა ფუჯიშენ ულუტუ. თემბელიქ ოჩა-
ლიშუშ ვახთის მთელი ქოთუმეფე ქოქკომუ. ე-დო ეკულე უწუ ოხორ-
ჯას „ააა ფუჯი ქამეოქკირათ-აა. მან მშქირენერი ვარ მახვენენ“-აა!
ემ ვახთის ოხორჯაქ უწუ „ფუჯი ვარ მეოქკიაფ!“ ქიმოლის გუი ქო-
მუხთუ. ხოლო-თი უწუ „ეგერ ვა ნოქკირაფ-ნა, მან-თი ბლუა მინონ!“
35 „ეგერ სი დოლურუ, ღუნა ვა გიქთენ!“ უწუ ოხორჯაქ.

თემბელი კაველას ქოგინჯირუ ე-დო თოლმეფე ქოკოდუ ე-დო
თი-ყალი ქაგონთხუ. ოხორჯაქ სანქის ქოდოჯერუ ე-დო ქოგაოქკუ
ომგარინუს, ქომუყონუ ხოჯა... ორდომენ ოხორჯა მეხთუ დო ქიმო-

ლი მუშის ილუფურჩოლუ: „ქაგოკუცხი ვა გოკუცხა-ში, ლეტას ქოდოგოხეაფან!“ „ღურელი ვორე! მოქო გოკუცხა?!“ „ქაგოკუცხი, ქაგოკუცხი!“ ხოლო-თი უწუ ოხორაჯაქ. „ფუჯი მემიკირუფ-ნა, გოპკუცხუ,“ — უწუ ქიმოლიქ. „ვარ მეგიკირუფ“ — აა, უწუ ოხორაჯაქ.

დობონეს თემბელი ე-დო ჯამეშა მინდიყონეს, ეკულე დოხეა-
სინტეს. ქოდლიქუნუ მუში ოხორაჯაქ ხე დოლოქუნი, ნოტკობუ
ღურელი კოჩის დო უწუ: „მჯვე დო აღნე ლურელეფე, მემისიმიინო!
ეას ჯამე იქიფან ე-დო არ დოლონის ოხალიშუ გილუნან! ისელით
აწიშენ! მითხანი აღნე ლურელი რეთ, ყუროშ-ყუროშ თულულა ილა-
გინონან; მჯვე ლურელეფექ-თი ოშ-ოშ თულულა ილასინონან! თანა-
თაშა აქმალუ ოჩოდინაგინონან. დოთანა'ში-თი, ე-ნა ტით'სთერი
ხოლო იჯირაგინონან!“

თენბელიქ იღუშუნუ-ქი „ოხალიშუს ლურელის-თი ვარ მოუჩი-
თა! მან ნდლაღერი ხუთ თულულა ვა ეშამაღენ, დეგილ-ქი სერ ყუ-
როშ თულულა მუქო ეშაიღამინონ!“... 15

გამახთუ ჯამეშენ ე-დო მუ-ნა კუვეთი ჟღუტუ, უნკაპუ ოხოი-
კელე. ოხორაჯა ააქინი გხაშენ ორდომენ მენდახთუ ოხოიშა ე-დო
ქოდინჯირუ ონჯერეს. თენბელიში მოხთიმუ სანქის ვარ უჩქიტუ.
მაჟუანი დლას-ნა თანუ, ქისელუ ოხორაჯა; ქიმოლიქ დალიშენ ჯაეფე
ქომულუ ე-დო დიშქა ოხვენუს ქოგაოქკუ. ოხორაჯას აძიცინუ ე-დო 20
მუთუ ვარ უწუ. აბუშ(ე)კულე თემბელი ნე ლურუ, ნე-თი ფუჯიში მე-
კირუს ოხვეწუ ოხორაჯა მუშის ე-დო მუთხანი-ნა კუვეთი უღუნ, იჩა-
ლიჟეფს ოხოის დო ოხორაჯას-თი ნუშოლს. აწი კაი სქიდუნან.

ალი თანთ-ოღლი.

48a. თენბელი.

25

ქორტუ არ კოჩი. ააა დიდო თენბელი ტუ, ჰიჩ ვა იჩალიშეპტუ.
მაელე დულაა ოხორაჯაში კაპულას მობუტუ.

არ დლას ოხორაჯაქ ქიმოლის უწუ: „ჰე, კოჩი, არ იდი, ძირი,
ყონა მუქოში რენ; ჰელე მუინქერენ-ი?“

კოჩი იდუ, იდუ დო ოკულე გვერდი გხა'ქულე გუიქტუ დო 30
ოხორაჯას უწუ-ქი: „ყონა მუინქერენ დეგილა, ჰიჩ ნერვი-თი ვა ეშახ-
თერენ. ოხორაჯას დიდო მერალი აყუ. გუის საბრი ვარ ოლოდუ დო
ყონაშა იგხალუ. ყონა კაი ტუ, ქამუინქერეტუ. ოხორაჯა ოხორიშა
ქომობთუ. ქიმოლის უწუ-ქი: „სენი გიდი თენბელი! სინ ზუთუ ვარ
იქიფ. ბარემ ოხორიში დულაა ყვი. ქოთუმეფეს, ქუქულეფეს ოწკე- 35

დღი. მან ყონაშა მეველუ. გააი დომიხვენი, მქკიდი ქოგედვი-ქი, მოფ-
თა-ში, გააი ხაზირი ტას“.

- ოხოჯა ყონაშა იდუ ვარ-იდუ-მა-ში, თენბელი კიჩი ქი-
ლინჯირუ. ქოთუმეფე მქირიქ ვარ იყონას-მა დო არ თოკი გამილუ
5 დო ქუქულეფე დო მონქვას ქონუქირუ დო ოფუტეს ქანაშქუ. მციქა
ჩქვა'ქკულე მქირი ქომობთუ, არ ქუქულის ნანკაპუ, მთელი ოკოკიე-
ლი-ნა ტეს'შენი, მთელი-თი მინღიყონუ. კოჩი გაათხოზასინტუ. ონ-
ცირუს მქირი ქოდოლობლუ დო, კაპულას ქომუიკიდუ დო ისინადლუ:
„მქირის გევოთხოზუტა-ში, მქირი დინცირენ დო ხაზირი დიყვენ,
10 მქკიდი ქოგებდუმე“. მქირის გაათხოზუ, ამმა ვა ნაქიშინუ. კაპულას-
ნა მობუტუ მქირი, მთელი დინცირუ დო ლეტას ქოდიბლუ. აწი თემ-
ბელი კოჩის ოხოჯაშენ აშქურინუ დო „მუ ჰა“-მა დო ისინადეპ-
ტუ. ნეჰაფეთი აშო ისინადლუ: „მაქვალეფე ოკოვობლა დო ყინ გებხე-
და დო ქუქულეფე ქაგამაპწილა“-მა. მაქვალეფე არ ღეის ქოკობლუ
15 დო ყინ გებხედუ დო აშო იქიპტუ: „კრუხ, კრუხ, კრუხ“-მა დო მა-
ქვალეფეში ყინ გუიტუ.

- ახჩამუს-თი ოხოჯა-მუში ოხოჯაში ქომობთუ. ნეკნა მუიზ-
დუ, ამმა ნკილერი ტუ. მუთხანი დოლოხენდონ „კრუხ, კრუხ“-მა
დო სერსი გამიტუ. ოხოჯაქ—„ნეკნა ქაგომინწკი“-ა დო ქიმოლის
20 დუჯოხუ. ქიმოლიქ ჯევაბი ვა მეჩაპტუ. მაჟურა ჭარა დუჯოხუ. ქი-
მოლიქ სოლო ჯევაბი ვა მეჩუ. ნეჰაფეთი ოხოჯაქ ნეკნას ზოი ნა-
ჯინუ დო ქაგონწკუ. ქიმოლი მუშიქ ნა-იქიპტუ დულაჰ, ქოძირუ.

- „მუ იქიფ ექ? ქოდოხედი აქ დელი სენი“, უწუ ოხოჯაქ. თემ-
ბელიქ—„ქუქულეფე მქირიქ მენდამიყონუ-მა დო ემუში ღეინე ქუ-
25 ქული გამაპწილუფ“-მა. ოხოჯაქ უყურუ.

- მაჟევანი დლას ოხოჯაქ უწუ-ქი—„ოხოჯის დოხედურ-ი ვანა
ყონაშა ულუ“-მა. ქიმოლიქ თქუ-ქი—„ოაღეასე ყონაშა ვულუ, ამნა
სუმ ქოთუმე დომიყვილი“-ა. „სუმ ქოთუმე დეგილა ვით ქოთუმე მე-
გიქკირუჟ, სინ თექშე იჩალიში-დო“,—უწუ ოხოჯაქ ქიმოლის. კო-
30 ჩი იგზალუ ყონაშა დო ქილინჯირუ. ხოშ ვარ იჩალიშეპტუ. ჯანტუ,
გოკუცხატუ-ში, ქოთუმე იმხორტუ, ხოლო ქოდინჯირტუ.

- აქოლენდონ ოხოჯაქ ქიმოლიში დოლოქუნი ქოდილიქუნუ;
კამა დო ლივორი ქილიკიდუ. ჭიშელეფე ქოგუიტუ, ტოფელი ქილი-
კიდუ დო ცხენის გებუნერი ქიმოლი მუშიშა იგზალუ. ყონაშა-ნა მეხ-
35 თუ, ქიმოლი აღნე გოკუცხერეტუ დო ქოთუმე იმხორტუ. ტოფედონი
კოჩიქ აჰა თენბელის უწუ-ქი—„სინ კყვილა მინონ-მა; ფათიშაჰიში
ბერე ძაბუნი რენ-მა დო ღურუტერენ-მა. ემუში ჰამი — თენბელი
კოჩიში გური დო ჯიგერი კკომას-ნა იკარენ-მა, — თქვეს. ე-დო თენ-

ბელი კოჩი ბგორუფ“-მა. ამა-კოჩიქ — .მა ვა-მიჩქინ თენბელი მი რენ. მან-თი აწი ყონა მჩალუპტი დო აწი გაის დობხედერეტი. ვარ იჯერ-ნა — მან ვიჩალიშეფ-ი, ვა ვიჩალიშეფ-ი, ოხორჯა ჩქინის კი-თხი“-ა.

ცხენონი კოჩიქ თქუ-ქი--“ეგერე ამა ყონა ახჩამიშა მთელი ვა 5
ნჩალი-ნა, თენბელი სინ იყვერ-მა დო სქანი გური დო ჯიგერი ეშა-
გიმერ დო დოგოლურინათ“-მა.

ცხენონი კოჩი-ნა იგზალუ აქოლენდონ, თემბელი კოჩიქ ნანკაპუ
ორადის-დო ოჩალიშუს ქოგაოქკუ. ახჩამიშა-კადარ დულა მთელი
დოჩოლინუ. ახჩამუს-თი დიდო დეპკინდერეტუ. ოხორჯაქ გმარი ქო- 10
მულუ დო უწუ: „მუქ დო-გოქკინდინუ აშო?“ ქიმოლიქ უწუ-ქი: „მდლუა
არ ფათიშაიში კოჩი მოხთუ, თენბელი კოჩი გორუპტუ. ფადიშაიში
ბერე ძაბუნი ტერენ დო თენბელი კოჩიში გური დო ჯიგერი ქკონას-
ნა, იკარეტერენ. მა მიწუ-ქი—ეგერ ახჩამიშა-კადარ ამა ყონა ვა
ოჩოლინი-ნა, თენბელი სი იყვე-მა. ემ ვახთის დოკყვილუფ დო ჯი- 15
გერი დო გური აგებლიფ დო მენდაეიმერ-მა. მან-თი მაშქურინუ დო
ზორი ვიჩალიში. ყონა-თი დოეოჩოლინი. ოხორჯაქ— „სი ხომ დულა
დოყვი; ემ კოჩიქ დაჰა სინ. მუთუ ვარ გოლოდაფ“-მა. ახჩამუს-თი
ყონაში მთელი ექინეფე ოხორიშა ქონილეს დო ბაგენის ქოგაოსეა
რეს. ქიმოლიქ ოხორჯას— „აწი დიდო მშქირონერი ვორე. ფუჯი-ნა 20
რენ, ქიმეოქკირათ“-მა, უწუ. ოხორჯაქ—მთელი ოხორის მუ ნა რტუ,
ია ფუჯიშენ მუიტუ — „ფუჯი ვა მეოქკირათ“-მა უწუ. ქოთუმეფე-
-თი თექბელობაში ვახთის ქოქკომერეტუ. „ვა ნოქკირათ-ნა, დიდო
მშქირონს, ვარ მემახონდინენ, დობლურუ-მა“, უწუ ქიმოლიქ. დოლუ-
რუ-ნა, დოლური, ხომ დუნა ვა გიქთენ-მა, თქუ ოხორჯაქ. ქიმო- 25
ლიქ — „დობლური“-ა დო კაველას ქოგინჯირუ, თოლეფე ქოკოდუ.

ოხორჯაქ მეხსუს ქოდიჯერუ დო ომგარინუს ქოგაოქკუ. ოკუ-
ლე ხოჯა ქომუყონეს. ოხორჯა ქიმოლიშა მეხთუ დო უწუ-ქი— „დი-
სალი მოქსე ლეტას ქოდოგოხვადან“-მა. „დისალი, დისალი!? ღურე-
ლი ვორე დო მუქო ვისალა“-მა, უწუ კოჩიქ. ოხორჯაქ ნოქკირუ— 30
„დისალი“-ა. — „ეგერ ფუჯი მემიქკირათ ნა, ვისალი“-მა. „ფუჯი ვა
მეგექკირათ, ვარ!“ — „ვა-მემიქკირათ-ნა, მან-თი ვა ვისალი“-მა.

ხოჯაქ კოჩი დობონუ დო ჯამეშა მენდოლაფეს. არ სერის
ჯამეს რტუ ჯენაზე. სერ ოხორჯაქ ხჩე დოლოქუნი ქოდილიქუნუ დო
ჯამეში ოდაშა ქამახთუ. აჟან სერსითენ დიჯოხუ: „აღნე ღურელე- 35
ფე დო მჯვე ღურელეფე, დიხაზირით, ცას აღნე ჯამე იქიფან, არ
აფთას ოჩალიშუ რენ“-მა. აღნე ღურელეფექე ჟუროშ თულულა, მჯვე
ღურელეფექე ოშ თულულა ცაშა იშილას ინონ!“

თენბელი კოჩიქ ისიმაღუ: „ჯანუმ, არ ოჩალიშუშენ ვა მოვე-
 ჩითი! საღი ვორტი-ში, ვით თულულა ვა გომადეტუ ოხორიშა დო
 აწი ჟუროშ თულულა, ჰემ-თი ემთუმანის მუქო ეშავილა“-ა. „მან ზა-
 თი ვა ბლური“-ა დო იისელუ დო ოხორიკელე იმტუ.

- 5 ოხორჯა კოჩიშენ დაჰა ორდო ოხორიკელე იგზალუ: მაქინი
 გზა უჩქიტუ. კოჩიქ ქუმანიში ორდო ქისელუ, დაღიშა იგზალუ, იგ-
 ზალუ, დიშქა არაბას ქომოკიდუ, ოხორიშა ქომულუ, დოჩითუ, ბაკი
 ქავაშახაკარუ, — ღმ ვახთიქკულე თენბელი კოჩი ქესქინი დიყვერეტუ.
 ოხორჯა მუში-თი ამუშენ დიდო რაზი რტუ.

10

ახმედ თანთ-ოღლი.

49. მამულა, მთუთი დო თილქი.

- მსქვა მეუანი აპრილიში დლა ტუ. მამულიქ საფანის ხოჯეფე
 ქოგაულუ (ქონუკირუ) ე-დო ოქთუს ქოგაოქკუ. ამ ვახთის დაღიშენ
 მთუთი ქავამახთუ, მამულის ნანკაპუ, კიბიფე ოქკიალუ დო მამულის
 15 უწუ: „მამულა, შიგნეფ-ი? მა სი გქ, რომამინონ!“ მამულის აშქუინუ ე-დო
 ოხვეწინუს ქოგაოქკუ: „მო იქიფ ეშო დულაა! მო მოლოდაფე? მა
 აწი ამეიკალა ბულეკი ფხაჩქუ; მა, ქაოქეფე, პატი-ნა ენ, მენდაიმე,
 ბუტკაფე კაი ენ დო სი მინდილი!“ „ოლეისე კაი, ამეიკალა ტას!“
 უწუ მთუთიქ დო მალა მუშიშა იგზალუ.

- 20 ქავამახთუ ვახთი; ბულეკი დი-დუ ე-დო ბულეკი აეწკიმუში
 ვახთი ქომოხთუ. მამულიქ აეწკიმუს ქოგაოქკუ. მთუთი-თი ექ ქაეჩ-
 ქინდუ. „მამული, დულაა ჩქინი მუქო ენ?“ კითხუ მთუთიქ მამულის.
 „დიდო კაი ენ, მთუთი ჩქიმი: აჰა კაი ბუტკაფე სი მინდილი; მან-
 თი ქაოქეფე მენდაიმე!“ მთუთიქ მთელი მინდილუ, დო აჰა კაი
 25 აწონუ.

- მამულიქ-თი ბულეკეფე გამაჩამუშენი არაბას ქოგესვარუ ე-დო
 ჩარჩიშა მინდილუ. გზას ემედენი ია მთუთი ქონაგუ. „სო ნულუ დოს-
 თი ჩქიმი“-ა? — კითხუ მთუთიქ. „ძიოფ-ი, მთუთი ჩქიმი, მეულუ ჩარ-
 ჩიშა ბულეკი გამაჩამუშა!“ „მომჩი, გოვოწკედა (გვასინჯა), მუფეი
 30 ენ სქანი ბულეკი?“ მამულიქ-თი ართელი ქომეჩუ. მთუთიქ ქოქკო-
 მუქკულე მამულის უწუ: „სი მა მოთ მოდღერდინი? აჰა ჩქიმი ბულე-
 კიში ბუტკაშენ ზადე კაი ენ! აწი-ნა ხაჩქა, ქაოქი მა ქომომჩი, ჟინი-
 ნა ენ, თი, სი მინდილი!“ „დიდო კაი“, უწუ მამულაქ ე-დო მათუანი
 წანას დიკა დოხაჩქუ.

მეში ვახთის დიკა-თი ქამუინქუ. მამუდიქ დიკა დოქკიუ, დო-
ქინჩოლუ, დოშათხუ, ტურათეს ქოდოლობლუ დო ქოშინახუ. მთუთი
აწი-თი უმუთელი ქოდოსქიდუ.

ემუშ'კყულე მთუთიქ მამუდის უწუ: „მა სქანდენ დიდო გუი
მობთიმეი ვოე, ხოლო-ნა მომოდერდინი! ამუშ'კყულე დალის დიშქა- 5
შენი ვა გძირა; დალის ქოგძირი-ნა „ლუქმა-ლუქმა ქოკიმბორო!“ — უწუ
მთუთიქ დო იგზალუ.

კიში დოდგიოთუ. დიდო ყინი იყუ. მამუდას მეში დიშქა ვა დუ-
ბალუ. ამა აშქუინეტუ დო დალიშა ვა ალეტუ. ოფუტეს ე-ნა ულუ- 10
ტუ შეი, მთელი დოქუ: ლობეი, კაზულეფე, ამა ხოლო ვა დუბალუ.
მთუთუ ჩარე ვა რტუ: დალიშა იდასინტუ. ქონოკიუ არაბას ხოჯეფე
დო უსულა იგზალუ დალიშა.

სო-ნა ტუ, თილქი ქონაგუ. „მუ გალოდუ, ნამუდი? აშო უსულს
მოთ ულუ?“ — კითხუ მამუდას თილქიქ... „მაშქუინენ, თილქი, მთუთი- 15
შენ! ჩქიმდენ გუი მობთიმეი ენ: ლუქმა-ლუქმა ქოგინხო-მა, მიწუ“, —
უწუ თილქის ნამუდაქ. „მუ მოწჩათ, ნამუდი, ამა ბელას-ნა ქამოგი-
შლეითინა?“ „ეჲ-ვალლა!“ უწუ თილქის ნამუდიქ დო „ვით თანე ფი-
ლიქი ქომექჩათ?“ — „ჲა, უწუ. „კაი, — უწუ თილქიქ, — აწი მო გაშქუინე-
ტას მთუთიშენ; კვათი მუკო გინონ, ეკო დიშქა; მან დალიშა ვულუ
დო დიდო პუჟათ! მთუთი სქანდა მობთას-ში, გიწუმესს: ნუ ენ? 20
მუშენი ყუათან? სი უწვი: კოჩეფე რენან, მგეი, მთუთი მთელი ქო-
ფასინონან!“...

მამუდიქ დიშქა ოკვათეს ქოგოქკუ. თილქიქ-თი დალის ოყუ-
უს ქოგოქკუ. შქუინელი მთუთი უსესელი მეხთუ მამუდიშა დო უწუ:
„მუ იყუ? აშო მოთ ყუათან დალის?“ მამუდიქ უწუ — თილქიქ-ნა ოკუ- 25
რელეეტუ სთერი.

„მემიშოლი მამუდი! აფჯეჟეს ვა უწვა, მა-ნა აქ ვოე! მა სქანი
არაბაში თუდე დოპტკობუ!“ „დიდო კაი“, უწუ მამუდიქ, დო მთუ-
თი-თი არაბაში თუდე დოტკობინუ. ამ ვახთის თილქი-თი ქომობთუ
დო ოყუუს ქოგოქკუ: „ეჲ, მანდაგეე ჩქიმი! ბელქი ენეიკალა მთუთი 30
ჲა-და მგეი ჲა-და მუთხანი აფჯი რენ!“ „აქ მითი ვა ენ!“ უწუ მა-
მუდიქ. „მორო არაბაში თუდე მუ რენ?“ „ია მთუთუ ვა ენ, ია ქჲუ-
თული რენ?“ — „ჲა, უწუ მამუდიქ. „ქჲუთოლი რტუკონ-ნა, არაბას გეკი-
რელი იყვეტუ“ — „ჲა, თილქიქ. მთუთიქ ილუფურჩოლუ მამუდის — „მე-
მიშოლი, არაბას ეინ თოკიოთე ქოგემოკიი“ — ა! 35

მამუდიქ მთინი-თი მთუთი ჲეხდუ დო არაბას ეინ ქოგოკიუ.
ეკულე დიშქა ოკვათალე არგუნი ქჲეზდუ დო მთუთის თის გოჯი-
უ ე-დო მთუთი დოყვილუ. თილქიქ ამა ქოძირუ, ქომეხთუ მამუდი-

შა დო უწუ: „სი-ნა მიწვი ნენაფე ქოგშუნს-ი? ვა გოგოკონდას!“
 „დიდო კაი“, უწუ მამუდიქ. „ვიგზალათ ოხოიშა დო მუკო-ნა გიწვი,
 ეკო ფილიქი მექჩაუ!“

- მამუდიქ არაბა დიშქათენ აოფშუ ე-დო ოხოიკელე იგზალუ.
 5 მუიტეს-ში თილქი წოხლე-წოხლე ნიტუ. ოხოიშ მაწიშა-ნა მეხთეს,
 მამუდიქ ჯოლოფეფე მუშის დუსთვინუ ე-დო თილქის ნუსთიბინუ. თილ-
 ქის დიდო აშქუინუ დო ემეიკალა დაღის მალაა მუშის ქამახთუ.
 თილქი მალააშა ამახთუ, ამა კუდელი გაღე ქოდუსქიდერეტუ; ჯო-
 ლოფეფექ კუდელის გაკენეს დო თილქი მალარა მუშიშენ ქაგამათორეს.
 10 გაღე დიდო ოძანძალეს, ეკულე-თი დოხეცქინეს. მამუდიქ ოწკედუ
 დო დიდო იძიცაპტუ.

ალი თანთ-ოღლი.

49ა. მამუდი, მთუთი დო თილქი.

- მაისიშ დღას მამუდი ყონა გომალუშა იგზალუ. ემ ვახთის არ
 15 ჯაქინი დაღიშენ მთუთი ქომოხთუ დო მამუდის უწუ-ქი: „მამუდი,
 ნაგნირ-ი, მან სი კუკომამინონ!“ მამუდის აშქურინუ დო ოხვეწინუს
 ქოგაოკუე: „მუშენი იქიფ აშო? აი მან ლახუტი ფხაჩქუფ. ოკულე
 მან ხვალა ჟინი აგებდიფ დო თუდენი სქანი ტას!“ ლახუტი-ნა მუინ-
 კუ ვახთის, მამუდი ყონას-ნა ტუ, ემ ვახთის მთუთი ქომოხთუ. მამუ-
 20 დის უწუ-ქი „ყონა დოტახი“-ა.

- მამუდიქ ყონა დოტახუ. პარკეფე მუში არაბას ქოგაობლუ.
 მთუთის ჩალა ქომეჩუ. მამუდი ოხოიკელე მუიტუ. გზას მთუთი მე-
 კიშუ დო მამუდის გერიდენ არაბაშენ პარკი გიმერტუ დო იმხორტუ.
 მამუდის უწუ-ქი „ენ პატი-ნა-რენ, მან ქომომჩი დო კაილეფე სინ ნი-
 25 მერ! ეშო ვა რენ-ი? ჩქიმილეფე ჰიჩ მუთუ ვარ იყვეტუ. აჰა მუ ლო-
 ყა რენ“-ჰა.

მამუდიქ უწუ-ქი „აწი მო მაჯალინ“-ჰა, ამმა მთუთიქ ვა ნუსიმი-
 ნუ. მამუდიქ—„ოჰლეისე, აჩქვა-ნა ფხაჩქა, ჟინი სქანი ტას დო თუ-
 დენი ჩქიმი ტას“-ჰა.

- 30 მამუდანი წანას მამუდიქ კარტოფი ქოდორგუ. კარტოფი ოწი-
 ლუში ვახთი-ნა მოხთუ, მამუდი ყონაშა იგზალუ. თუდენი კარტოფი
 მუქ არაბას ქოგედუ დო ჟინი მთუთის ქომეჩუ. ამმა მთუთიქ ამუს-თი
 ნეზეთი ვარ უჩირუ დო მამუდის აშო უწუ: „აჩქვა სინ დაღის ვა
 გძირა ვანა ქოგიმხო“-ჰა.

- 35 არ თუთას მამუდის შქურინათენ დაღიშა ვარ ალუ. დიშქა დვა-
 ჩოდუ. ოჭუტეფეში. ლობერეფე დოკუ, ამმა ხოლო დაღიშა ვარ იდუ-ში,

ვარ ახვენუ. არ დღას შქურინერი დალიშა იგზალუ. დღის არ თილ-
ქი ქონარგუ დო მამუდის უწუ-ქი — „მამუდი, აშო შქურინერი მუშე-
ნი გულუ“-აა. მამუდიქ — „მთუთიშენ მამქურინენ“-აა. თილქიქ უწუ-ქი
„ია დულაა მან დოგხვენუ“-აა, ამა მან მუ მომაფ“-აა. მამუდიქ
ეჩ მამული ქანუკათუ.

5

თილქიქ „მან დალიშენ ზორი-ზორი ჰყურაფ დო მთუთი, სქან-
და-ნა მოხთას,— „მუ იყუ“-აა-ში, სინ უწვი-ქი — „ავეჯეფე გულვან,
მთუთეფეშ ყვილასინონან“-აა-ში დო მთუთის აშქურინენ“-აა. თილქი
არ დიდი ქმუთულის ქომუკუტობუ დო ოყურუს ქოგაოქკუ. მთუთი
მამუდიშა ქომოხთუ დო უწუ-ქი „ემო მიქ ყურათან“-აა. მამუდიქ „დიდო 10
ავეჯეფე გულვან, მთუთეფეშ ოყვილუშა“-აა, უწუ მთუთის მთუთის აშ-
ქურინუ დო უწუ: „ამმან, სი გიჩინ მამუდი, მან დომოტკობინი“-ა.

მთუთი მამუდიში არაბას ქომეშახთუ. თილქიქ მამუდის უწუ-ქი
„ია არაბაში თუდე მი მეშახენ“-აა. მამუდიქ თქუ: „ია დიშქა რენ“-
„ეარ, დიშქა ვა რენ. დიშქა ტუკონი, თოკითენ კირელი იყვეტუ დო 15
არაბას ქოგედუმეტი ია მთუთი რენ, ჰილამინონ“-აა, უწუ მამუდის.
მთუთის აშქურინუ დო მამუდის უწუ-ქი „მამუდი თოკითენ დომკი-
რი დო არაბას ქოგემდვი“-ა. მამუდიქ მთუთი დოკირუ დო არაბას
ქოგედუ. ოკულე მთუთიში ეინ არ ზორი არგუნი გეჩუ დო მთუთი
დოხეცქინუ.

20

ოკულე თილქი არაბას გოწვანჯლონუ დო მამუდიკალა ოხო-
რიკელე იგზალეს. მამუდი ოხორიშა-ნა მეხთუ, თილქის ჯოლორეფე
ნუსთიბინუ, თილქა ზორი უნკაპუ დო არ მალარას ქომეშახთუ. ამა
ამიტუ-ში, ჯოლორეფექ თილქის კუდეღის გაკენეს დო ქაგამათირეს,
ოკულე დოშქვიდეს.

25

მამუდიქ იძიცაპტუ.

ახმელ თანთ-ოღლი.

50. ზეკიე.

არ მაზიშ ტაონის ოსმანი ხოუაშა ნიტუ. ფაზლა-ნა მჩხვაფა აყუ,
არ თხომუშ თუდე ყინი წკაი ქოშუ დო ქილინჯირუ. დიდო ვახთის 30
ქოჯანტუ. გოკუტუ-ში-კულე მეუა მზოლაშა არ მტკო დოსქიდერე-
ტუ, დო ხოფაშა სუჩ საატიში გზა ხოლო ქულუტუ.

ოსმანი კაპინერი ნიტუ, ჰამა მწუჟეფიქ მანიშა ხოლო მსვა ქო-
გოთუ. ეშო მწუჟეფ-ქი, ოსმანიქ გზა ვარ ძიროფტუ. ემ ვახთის ქო-
გვაშინუ, ბაბა მუშიქ-ნა უწევეტუ — „სერ გოვიტი-ში, ეჯილლეფექ ქვა 35
მასთოლეს-აა, კიტა ხასანიშ ალი ეჯილლეფექ ოდეღეს-აა დო ემუ-

შენი აწი უნოსე რენ“-მა. „აწი მან-თი ეშო დომოლოდეს-ნა, მუ ყვან ნანა დო ბაბაქ? აჯაბა ამსერი თის მუ მომიდგინ?“

- ანთეფე ისიმადეფტუ ოსმანიქ დო გუიში ბანგალის უსიმინტუ, დო ჩუმერტუ — „ეჯილლეფე მუნდეს მულვან დო მოდელაფან“ მა.
- 5 ჰამა ემ ვახთის არ ფიქრი ქომუხთუ-ქი „მუელლიმიქ-ნა მიწვეერეტეს— დუნმას ეჯილლი დო ქინკა ვარ ჟენ-მა დო კოჩი შქურინათათე იდე- ლენ-მა! ბელქი მთინი რენ! მუელლიმეფექ მცული ვარ ზოპონან!“
- ამ ნენათეფთე ოსმანიქ მციკა გუი ქამუიჯერუ. „კოჲ, მუთხან- ორენ, მალოდას, არ აქ ქამოიშვაჯა!“ — თქუ ოსმანიქ დო არ ხომულა.
- 10 წიფუიში ქაოქის ქელახედუ. არ საატის ქოხეტუ. ემ ვახთის არ სესი შიგნუ: „ბიქეფე! აშო მოხთით, აშო! გზა აქ რენ!“ ამა-ნა შიგნუ ოსმანიქ, გუიშაშუ დო უსიმინტუ კოჩეფეში ოლალალუს მციკა ვახ- თიმ კულე კოჩეფე ქომეხთეს ოსმანიშა. ოსმანი-თი ოლალალუშენი დიხაზირუ, დო არ კელე კაი აწონუ, ჰამა არ კელე-თი აშქურინეტუ.
- 15 კოჩეფექ, ოსმანი-ნა ძირეს: „აჲა მი რენ? მი რენ“-მა დო ოყუ- რუს ქოგაოქკეს. „მა ვორე ხუშუტიში ოსმანი!“ (ხუშუტი ტუ ლალ- ტიბა ქაოიში ჩქინაფერი რეიზი დო ბერე მუში ოსმანი ოჩქუმერტუ ხოფაშა — „ბელქი მექთების ქამიყონუფან“-მა. ოსმანიქ ოთხო წანას ლალტიბას ღიკითხერეტუ დო დიდი მექთების ოკითხუ უნტუ).
- 20 „სი მიშ ბერე რე? მუ იქიფ აქ?“ „მა ხუშუტ რეიზიში ბერე ვორე. ხოფაშა მეველუ.“ „წოი თქვი, წოი, მიშ ბერე რე? სერიშ გვერდის აქ მუ იქიფ?“ ოსმანიქ დღუწუ. მუქო-ნა ალოდერეტუ დო გაოლუმჯერეტუ. „ჰო, ჰო, ხუშუტ რეიზიში ბერე რენ!“ — იჩინუ არ- თელიქ დო არქადაშეფეს უწუ. „ჰაჲდე, მო-ო ჩქინ-თი ხოფაჲკლე
- 25 მეველუთ დო ისა ვიდათ!“ კოჩეფექ ოკოფურჩულუს ქოგაოქკეს დო ოსმანის უწვეს: „ჩქინ-ნა აქ მძირით, მითიკალა ვარ თქვა!“ „ვარ, ვარ!“ ოსმანის დიდო კაი აწონუ ე კოჩე-ფე-ნა ძირუ დო არქადაში აყვეს. ოკაჩხე ხოლო მუიტეს კოჩეფე, ჰამმა ოსმანი წოხლენერეფეჲა- ლა ნიტუ.
- 30 სერიშ გვერდი დიყუ. მხოლაჲკლე იხი ბარტუ. ცას ბულუთი ოლაფერი ტუ დო მწკუფი ტუ. ტაონი ოკოხუფეტუ. ოსმანის ოკით- ხუ უნტუ ემ კოჩეფეში სერ გოხთიმუშ ამბაი, ჰამა ვარ ათქვეტუ.
- ხოფა ბუჯალიშ თის არ გზა გულილაუს. ექჩალა-ნა მეხთეს, ოს- მანი ემ კოჩეფეს ქელვაწკუ დო ჯუმადი მუშიში ოხოიშა ქაგელახთუ;
- 35 ემ კოჩეფე მიკილეს.
- ოსმანის ოხოიშ ნეკნა ქაგუნწკეს. დონოქკინდე-ნა ტუ-შენი, ამ- ბაი ვა იკითხეს დო ქოლონჯირეს. ოსმანიშ თოლეფეშა ნჯირი ვარ მუიტუ დო აშო ფიქრეფეთე ისიმადეპტუ: „აჯაბა, ემ კოჩეფე ვარ

ბძირატიკონ-ნა, მა მუ მლოდასუნტუ: ჟა დოვიდელეტი ჟა-და მუ-
თუქ ქომიმხორტუ დო ქაგომდუნუტი აშო კაი ბიკი! აჯაბა, ემ კო-
ჩეფე მიეფე ტეს? სერ მოთ გუიტეს?“ ამ ჭაქრეფეს ტუ ოსმანი ჰამა
მანიშა ხოლო ნჯირიქ გამოჯგინუ.

დოთანუ. ქაოჯღულის მეთა გუილუ, ჰამა ოსმანი დაჰა იზმოჯე- 5
ფეს გოშახეტუ. გოა მექთების ქამიყონერეტუ დო ხელემა ულუტუ.
მაღალი გაოზა დიყუ, ოსმანის თოლეფეს მეთა-ნა დოლვაჩხატუ. ქა-
გოკუცხუ დო ქისელუ. მექთების ამახთიმუ იზმოჯე-ნა ტუ-შენი, დი-
დო პატი აწონუ, თი გონკანუ დო თქუ: „აჯაბა, ჩქიმი დულა მუ-
ქო მექკოდასინონ?! მექთების ვარ ამამიყონ-ს-ნა, მუ ჰა? 10

აშოფე ისიმადუ ოსმანიქ დო არ ჭაქრი ქომუხთუ: „ხუსეინ
ალაშა ვიდა დო ბელქი ემუქ მექთების ქანამიყონოფეს-ჟა (ხუსეინ ალა
ტუ დიდი კოჩი; კითხეი ვა რტუ, დიდო ნოსეი-თი ვა რტუ, ჰამა
დიდი ალა-ნა ტუ-შენი, ხუქმი ულუტუ. მითის დულა-ნა ულუტუკონ,
ემუშა ნიტეს დო ემუქ უხვენუფტუ. ჰამა რუშევეტის დიდო ყოროფ- 15
ტუ. მუს უყოფნტუ ოთხო ოხორჯა; ენთეფეშენ წოხლე სუმ ჩქეა ნა-
შქვერეტუ. ჰამა ხოლო ნა ძირატუ მსქეა კულანეფე, ილლა ოხოი მუ
შიშა მუყონასინტუ, მითის რეთუ ვარ ათქვეტუ).

ოსმანი ემუშენ დაჰა ნოსერი ტუ, ჰამა ხე მუშის მუთუ ვა რტუ.
დიდო ისიმადუშ-კულე ალაშ ოხოიშა მეხთუ დო ნოტანკუ. არ მსქეა 20
ოხორჯა ქაგაქახთუ. „ალა აქ რენ-ი?“ „ქო!“ „ვარ იყვიენ-ი, არ ქო-ბ-
ძირა-ნა?“ „დიჟონდი დო ჰელე ჰკითხა!“ ოსმანი არ საატის ქორტუ
ნეკნაკალა, ჰამა მითიქ ვარ გამიწკეტუ.

დოლოხენდონ არ სესი შიგნუ: „აწი დუჯოხით ემ ბიკის!“ ოხორ-
ჯაქ ოსმანის ნეკნა გუნწუქ დო „მოხთი“-ა, უწუ. ოსმანი თი გემემა- 25
ლეი ოდას ქამახთუ. ალაქ ზოი ნენათე უწუ. „სი მიშ ბერე რე?“ „მა
ხუშუტ რეიზიში ბერე ვორე!“ „მუშენი მოხთი?“ „მექთების ამახთი-
მუ მინონ დო ბაბაქ სქანდა მომოჩქუ!“ „ჰა, ჰა, ჰა... ჩქეა მუში'სთე-
რი ნოსერი ჯუმა უყორუნ-ი ბაბა სქანის, ჩქიმდა მექთების ამახთი-
მუშენი როგოჩქუმეს დო ნუქო მოგოჩქუმეს, მუს-თი ვარ უჩქინ. ხაქიქ 30
მექთებიშენი ვარ, ეშო-ნა მუიტან ჩქიმდა, ხე ბოში ვარ მულგან დო
სი მუთუ ვარ-თი-ნა, არ-ყურ ქოთუმეშ დოლმა-თი ვარ მეჩქუ დო მო-
გოჩქუ-ი? დულაშენი მოგალენან დო ალას მუთუ უნონ ჟა ვარ ზო.
პონთ! აწი იგზალი დო ყურ დლაშ-კულე მოხთი!“ ალას ქუჩქიტუ, —
ლაღტიბაშა-ნა ოხთიმუ-მოხთიმეს ყუ- დლა უნტუ დო ემუშენი ყურ 35
დლაშ-კულე მოხთი-ა, უწუ. ოსმანიქ ქონაგნუ დულაჟა, ჰამა მუ ყვა-
ტუ, ვარ უჩქიტუ. გუიქთუ, დადი მუშენს ოხეეწუ, ყურ ქოთუმეში
დოლმა დოხვენაფუ დო ალას მინდულუ. ხუთ კოჩის ყურ ქოთუმეშ

დოღმა ვარ ღუბალუტეს, ჰამა ბაშქა ჟეიშენ ხოლო ნულერეტეს დო ალა რაზი დიყუ.

„სქანი ჯოხო?“ „ოსმანი!“ „ოსმან! ამ ბიჰის ნაყონი დო ემუქ მენდაგიყონოფს მექთებიშა! ამა ბაბა სქანის უწვი, ვარ გომიკკონდინას ჰაა-ქი, მუქო-ნა ამაგიყონი, ეშო გამახთიმუ-თი ქომოგიხთეფს!“ ..ჰო, ჰო!“ — ოსმანის ჩქვა გზა ვარ ულუტუ. ალაქ ლოჩინალუ მუში ზეზნექაარის დო ოსმანი მექთებიშ მუღი-ნიშა მინდიყონუ დო მექთებლი დიყუ.

ოსმანიქ დერსეფე დიდო კაი იგურაფტუ, მუელლიმეფეს კაი 10 ჯევაბი მეჩაპტუ. ოსმანის კაი აწონუ. მანიშა ხოლო ბაბა მუშის მექთუბი დუქარუ დო დუწუ მთელი მუში ამბაი. ბაბა მუშიქ-თი აშო მუქარუ: „სეე-გაჟული ოსმანი! სქანი მექთუბი დოვიკითხით; დიდო კაი მაწონეს, ჰამა არ დულაქ დიდო დერდი მომჩეს. სინ-ნა ხოფაშა იდი, ემ სერის მა ოხორის ვარ ვორტი. მითხანეფე მოხთერეტეს 15 დო ჩქინი ზექიე ქამორკეეტეს. სო იყონეს, ვა მიჩქინან! ჩქვა, ოსმანი, სი კაი იკითხი. სქანი ბაბა ხუშუტი“.

ამ ამბაიშენ ოსმანის დიდო პატი აწონუ. მუს ქაგოკკონდერეტუ — არ დოლონიშ წოხლე გზას-ნა გოლოუმჯერეტუ დო კოჩეფე-ნა მოხვადერეტეს. „მკითხალე მიეფე ტეს ემ კოჩეფე?“ ოსმანიქ დერ- 20 დითე ვით დლას მექთებიშა ვარ იდუ. მავითანი დლას-ნა იდუ, მექთების მეტკოჩერეტეს.

ოსმანიქ ოხოიშა ოხთიმუშენ ბაშქა ჩარე ვარ ძირუ. ლალტიბაშა იგზალუ, არ არქადაში ჟეხდუ დო და მუშიშ ოგორუშა იგზალუ. ეურ დლას გოეს; მასუმანი დლას ხოფაშ ქაოილულის გუიტეში, არ 25 ოხოის ლოჯის არ ოხორჯა გელახეტუ დო თი გეძალეი იმგარტუ. ოსმანიშ არქადაშიქ თქუ-ქი „მა ემ ოხორჯას პკითხამინონ, მუშენი იმგარს“-ჟა. ოსმანი ვარ იდუ, ამა არქადაში მუში მეხთუ დო კითხუ: „მუშენი იმგარ და ჩქიმი?“ ოხორჯაქ თი ეწოხდუ დო იჩინუ ოსმანიშ არქადაში. „ეჟჰ! სი აქ მუ იქით!“ „სქანი ოგოლუშა მოფთით!

30 ოსმანი-თი აქ რენ!“ „სო რენ, სო რენ“-ჟა დო გუი ქაკუნულუ. მანიშა ხოლო წკაი ოშეაფეს დო ქაგოკუცხინეს. „მოთ იმგარ?“ კითხუ ოსმანიქ. „მუქო ვა ვიმგარა? სო ვორე, სო ვორე?“ ხოლო ქაკონალურუ დო ქოდიჯინუ. ხოლო ქაოსელეს. „ჯუმა ჩქიმი, ჯუმა ჩქიმი“-ა დო ოსმანის ქოგვაკიუ. „მოთ იმგარ კულანი?“ „მუქო ვარ ვიმგარა? 35 მუქო ვარ ვიმგარა? სო ვორე?“ (ზექიე ვიტოოთხო წანერი ტუ). „მოთ? ქიმოლიშა ეკულე იდაგინტუ დო მთელი არ ვა რენ-ი? „სო რტუ ქიმოლი? ეშო ქიმოლი იყვენ-ი?“ „მუშენი?“ „დაჰა ვიტოკურ დლა

რენ, მან-ნა მომორკუ დო ჩქიმში კულე ჟურ კულანი ჩქვა ქამორკუ. აშო კოჩი იყვენ-ი? მა მუ პა? "

ოსმანის ოთქუმ ნენა ვარ დუსქიდუ; არ საატი კონარი ვახთის დოლაღალუ და მუშიალა დო იგზალუ ოხოი მუშიშა.

ჰელბეთ ემ ვახთინერი ჰუქუმეთი ეშო ტუ. კაი-ი ვანა პატი? 5 ოღარღალუ ვა უნონ:—დიდო, დიდო პატი!

მუხამეტ ვანიძე (ვანლი-ოღლი).

51.. მაწკინდი ქიძირუ!

არ დღას არ ზენგინი კოჩი ხეზმეკაეფე მუშიალა არ მალაზა-შა იგზალუ. ემ მალაზას მცია კიბეთლი შეეფე ქეკოფუ. ოკულე 10 ოხოიშა გუიქთუ. გზას ნიტუ-ში, გეიდენ მალაზაში საპებიქ უჯოხუ; „ჟუოში ლიაში არ მაწკინდი ქაგომინდუნუ; დიდო გოხვეწაფ, ია ქომიძიი... ია სქანი ხეზმეკაეფეს აყვენან“—მა!

ზენგინი კოჩიქ მალაზაში საპების უწუ-ქი „სი არ კაბითენ ონ-დი... კუმი ქომული ე-დო მა მაწკინდი სქანი ქომიძოფ!“ მალაზაში 15 საპებიქ არ კაბითენ კუმი ქომულუ. ზენგინი კოჩიქ თქუ-ქი „კათთა-იქ ხე ქოკოდვით. მითხანის მაწკინდი ულუნ, ხეს ქომიშიდვით; ოკულე ია ხე კუმის დოლონტონით დო კუმიში დოლოხე ნაშქვით!“ ხეზ-მეკაეფექ ხე ქოკოდვეს, ოკულე კუმის დოლონტონეს დო ხე ქიში-ღეს. მალაზაში საპებიქ კუმი ნცირუ-ში, მაწკინდი ქამოშალუ. 20

ახმედ თანთ-ოღლი.

52. ფათიშაიქ ხაზინადაი მუქო ოგოაფუ?

არ ოშ წანა წოხლე სერენდიბიშ ადას არ ფათიშაი ქორტეენ. არ დღას არ კოჩი დაღიშა აჯგობაშა იდვენ. დაღის არ ჟურ თანე მსქევი დოყვიღვენ. ოკულე ოხოიშა გეხთიმუ უნტეენ, ვა გაღვენ 25 ოხოიშა, გუიშაშენ, ოხოიშ გზა ვა აძიელენ. ეკოლე იდვენ, აქოლე იდვენ, გზა ვა აძიელენ დო ოხოიშა ვა ალენ.

ოკულე მუქ თქვენ-ქი, „აშო წალენდო ვიღამინონ, მუ მომხვა-დას, მეკაიღამინონ!“ გელახთენ, დაძეფეს მიშითიელენ, ხოლო გე-ლახთენ, ნეჰაფეთი სერენდიბიშა ქონალენ. ემ სეის სერენდიბიში 30 ფათიშაის მუსაფიი დვაყვენ. მეგეემ ამა მუსაფიი აუზაში რტეენ. ემ სეის ფათიშაიქ უწვენ-ქი „არ ნამუსლი კოჩი ვა მაძიენ-ქი, ხაზი-

ნაში კომანდაი (ხაზინადაი) დოპა. სი მუთუ ჩარე გახვენენ დო ეშო კოჩი გაძინ-ი“-ა? ჟუზბაშიქ თქუ-ქი „ქობძიოფ“-მა! „აჲა შეერიში კოჩის, მთელის-თი კონალი სქანიშა დაცვეთი ოლოდი-ა. ოკულე არ-არ თანე წოხლე სქანი ოხოონაფი, მიქ ენ კაი-ნა ხოონას, ხაზინაში 5 კუმანდაი ია იყვას“.

ფათიშაიქ მაეუანი ნდლას შეეიში კოჩეფე მთელი-თი დაცვეთი დოყუ. დავეთი-ნა ყუ კოჩეფექ ფათიშაიში ოდას ალთუნეფე, გაუმე-შეფე, ელმასეფე, ხოლო კაი-კაი შეევე ქანიხიეს ე-დო ფათიშაიქ არ-არ თანე ოხოონუშა უჯოხუ-ში, „სანქის ვა მახორონენან“-მა დო 10 ნობეთი მუში მეკოლათაპტეს (ოხორონუ ემუშენი ვარ უნტეს-ქი, ობაფე გომკასერი რტეს, ალთუნეფეთენ დო ქოდვაბლეტეს). ჟუზბა-შიქ— „უი, თქვან ხირსუხეფე-ა, თქვან“-მა!

ანჯაქ არ კოჩიქ ჰიჩ მუთუ ვა ნიხიელეეტუ დო ფათიშაიში წოხლე სერბესი-სერბესი დოხოონუ. მაეუანეფე რეზილი დიყვე'ქჟულე 15 არ თუთას-თი ზინდანის ქომოლახეტეს.

მუში წოხლე სერბესი-სერბესი-ნა ხოონეეტუ კოჩიქ ჰიჩ მუთუ ვა ნიხიელეეტუ. ემ კოჩის ეგერ მუთუ მეხირელი ულუტუკონ-ნა, ოხო-რონუშ ვახთის სესი დიყვეტუ. ფათიშაიქ ია კოჩი ხაზინა-კუმანდაი დოყუ.

20

ახმელ თანთ-ოლლი.

53. შეიტანი დო არ ბადი.

ოშ წანა წოხლე სარფის არ ბადი ქორტუ. აჲა ბადის სუმ თა-ნე ბერე უყოუნტუ. აჲა ბერეფექ ბაბა მუშის ჰიჩ ვა მედაწყეტეს. არ დლას აჲა ბადიქ „აწი თანგრიშა ვიდამინონ-მა დო ბერეფე ჩქი- 25 მიქ-ნა ვა მედამწყენან, შექაეთი ვოლოდამინონ“-მა.

გზას გედგითუ დო ნიტუ-ში, გზას არ შეიტანი ქომოხვადუ დო ბადის უწუ-ქი „სო ულუ?“ „თანგრიშა მევეულუ! შექაეთი ვოლოდა-მინონ. ბერეფე ჩქიმიქ ვა მედამწყენან“-მა, უწუ ბადიქ შეიტანის. შე-იტანიქ უწუ-ქი, „თანგრი მა ვორე-მა. სინ არ დიდი ქაუფი ქეკოფი 30 დო ოდას ქოდოდგი. გალე ექ გამახთი. ქაუფიში ეინ მუთუ ქომო-კირი“-ა, უწუ შეიტანიქ. ბადი ოხორიშა გუიქთუ, არ დიდი ქაუფი ქეკოფუ დო ოდას ქოდოდგუ. ბითთუმ გალე ექ გამიტუ, ქაუფიში დოლოხე.

არ დლას აჲა ბადიქ ენ კიტა ბერეს უჯოხუ დო უწუ-ქი „სინ 35 მა კაი მოლოდი დო ოდას არ ქაუფი ალთუნი მიღუნ. აჲა სინ ქო-მექაფ. ამმა ჯუმალეფე სქანის ვა უწვა!“ აჲა კიტა ბერე მუშიქ სუმ

წანას კაი ქომედაწყედუ. სუმ წანა'კულე ორთა ბერე მუშის უჯოხუ დო ბადიქ უწუ-ქი „სინ მა კაა მოლოდი დო მან ოდას არ ქაუფი ალთუნი მილუნ. ია სინ ქომექჩაფ. ამაა ჯუმალეფე სქანის ვა უწვა“-მა. ამა ორთა ბერე ნუშიქ-თი ბაბა-მუშის სუმ წანა ჩქეა ქომედაწყედუ. სუმ წანა'კულე ენ დიდი ბერე მუშის უჯოხუ დო უწუ-ქი 5 „სი მან კაი მოლოდი დო მან ოდას არ დიდი ქაუფი ალთუნი მილუნ, ია სინ ქომექჩაფ-მა. ამაა ჯუმალეფე სქანის ვა უწვა“-მა. სუმ წანა ჩქეა ამა ბერე მუშიქ ქომედაწყედუ. სუმ წანა'კულე ბადი დოლურუ.

ბერეფექ ბაბა მუთეფეში ოდაშა ანახთეს დო დიდო იშგარეს. 10 ოკულე მანძაგერეფექ ჯენაზე ნინდიყონეს. ბერეფექ ხოლო დიდო იშგარეს. ოკულე დიდი ჯუმაქ, —ნა-რენ, თქუ-ქი „აწი ვინგარით. ვინგარით, დუბალუნ! აწი მთელი ვიგზალათ!“ ბერეფე ხოლო ვა იდეს. ნეჰაფეთი ენ დიდი ჯუმაქ თქუ-ქი „მან ბაბაქ მიწვეერეტუ. აწი ია ჟებზდამინონ“-მა. მაყუანიქ—„მან-თი მიწვეერეტუ“-მა. მასუმაქ— 15 „მან-თი მიწვეერეტუ“-მა. ბერეფექ—ჰაიდე ჰუქუმეთიშა!

ემ ვახთის ჰუქუმეთი კადა ტუ. კადიქ თქუ-ქი „მან-თი ფაი მომჩით დო ქაკოგირთუფთ“-მა. ამა ქაუფი არ ისუილლის ქომოკიდეს; კადიქ ქაუფის მოწკუ დო არ ხე დილიდუ. ამა ხე ფისლუ-ლითენ დვათათუ. ბერეფექ-თი ბაბა ნუთეფეშის ჰატი ნა ოლოდაპ- 20 ტეს, ქონაგხეს დო დიდო ონჯლორე აყვეს!

ახმედ თანთ-ოლდი.

54. ჩიქჩიში ნესიჰეთი.

არ ნოსერი ჩიქჩი ქორტერენ. არ დღას ამა ჩიქჩი დიძაბუნუ დო ბერეფე მუშის დეჯოხუ: „ბლუამინონ, ძაბუნი ვორე ჩქინი ყო. 25 ნას ხაზინა რენ, ხაჩათ-ნა, ხაზინა განულუნ“.

სუმ დლა'კულე ჩიქჩი დოლურუ; მაყუანი დღას ბერეფექ ჩა-ფათენ, ბერგითენ ოხაჩქუს ქოგაოკკეს. მთელი ყონა დონთხორეს დო ხოლო მუთუ ვა მოშახთუ. ბერეფექ თქვეს ქი „ხაზირი ხაჩქერი რენ-ში, კეკმი ქომეფჩათ!“ კეკმი ქომეჩეს. არ წანაში კულე ლაზუტი 30 დიყუ. ბერეფექ ლაზუტი გამაჩეს დო ფარა მოგეს. ოკულე ბაბა მუთეფეშიქ-ნა უწუ, ქონაგხეს. ოჩალიშუ არ ხაზინა რენ.

ახმედ თანთ-ოლდი.

55. ხცაფერი უშქირი.

ახმედი არ ზამანიშენ ბერი თერბიფესუზი პატი ბერეფეკალა
 ოსთერამუს ქოგააგერეტუ. ბაბა მუშიქ სუმ-ოთხო ჭარა თენბიი ქო-
 მეჩუ, ამმა ახმედიქ ხოლო ვა ისთერუ-ში, ვარ ახვენუ. არ ღლას ახ-
 5 მედიში ბაბაქ ვით თანე უშქირი ქომულუ, ახმედის დუჯოხუ დო
 უწუ-ქი „აჲა უშქიი სანდულის ქოდოლოდვი. ანთეფე დაჰა კობო
 • რენ, ვით, ვიტოხუთ ღლას სანდულის ტას-ნა, ემ ვახთის ქამუინკენ
 დო პკომათ“. ახმედიქ უშქირი ნიმეტუ-ში, არ უშქირის კიტა ელახ-
 ცაფეი ქოძირუ. ბაბა მუშის უწუ-ქი „აჲა ელახცაფეი უშქირი ვის-
 10 თოლათ, აოქსე ამუქ მთელი-თი დოხცინათს“. ბაბაქ უწუ-ქი „სი მუ
 ზოპონ? არ ხცაფერი უშქირის ვით თანე კაი უშქირი მუქო ახცინენ.
 ბელქი კაი უშქიფეფექ, ხცაფეი-ნა ენ-თი, დოკარათან-ჲა! ჰაიდე,
 სანდულის ქოდოლობლი!“

ახმედიქ უშქირეფე სანდულის ქოდოლობლუ. ვიტოხუთ ღლაშ
 15 ოკულე ბაბაქ ახმედის უწუ: „იდი დო სანდულიში უშქირეფე ქომუ-
 ლი!“ ახმედი იგზალუ. უშქირეფე ხენწკელითენ მულუ-ში, ხენწკელის
 შურა ქომეჩეეტუ, უშქირეფე მთელი-თი დოხცერეტუ. ახმედიქ ბაბა
 მუშის უწუ-ქი „ბაბა, მან სი ვა გიწვი-ი, ია ხცაფერი უშქირიქ კაი-
 ლეფე-თი დოხცინათს. აწი მუ იყვერენ! მთელი-თი დოხცერენ! ჲაზუქ,
 20 ჲაზუქ“-ჲა. ბაბა მუშიქ-თი უწუ-ქი „მან-თი სი მუქო ჭარა გიწვი,
 პატი ბერეფეკალა მო ისთე, მო გულუ. სინ-თი პატი დიყვე. სი
 ჩქიმი ნენა მუშენი ვა მემისიშინი?“

ემ ვახთის ახმედიქ კაბაპეთი მუში ქონაგნუ დო დაჰა პატი
 ბერეფეკალა ვა ისთერუ.

25

ახმედ თანთ-ოდლი.

56. არ ზენგინი კოჩი დო არ ესქიჯი.

მეთუში თოლი გეხთუ-ვა-გეხთუ-ჲა-ში, ესქიჯიქ ჰაკუქი ორსის
 გეჩაფტუ დო შარკი ზოპონტუ. აჲა ესქიჯიში ოხოროში წოხლე-თი
 არ ზენგინიშ ოხორი ქორტუ. აჲა ზენგინი კოჩის კათთა ახჩამის ვარ
 30 ანჯირეტუ. ინჯირატუკონ-ნა-თი ესქიჯიში ოყურუთენ გოკუცხუტუ.
 არ ღლას აჲა ზენგინი კოჩიქ ესქიჯის ჲანი მუშიშა უჯოხუ დო
 უწუ-ქი „სინ-თი ჩქიმი-სთერი ზენგინი ოყოფუმუ მინონ. ქაგოწამილი
 აჲა ეურ შილჲა მანათი დო ქოშინახი, გინტა-ში იხმარი. ამმა არ
 მუთხანი გიწვამინონ: ახჩამის დიდო მო ყურაფუ!“ ესქიჯის დიდო
 35 კაი აწონუ დო ეივალა დუწუ-ქულე ფაცხა მუშიშა იგზალუ. ემ

სერის ესქიჯის ვარ ანჯირუ: ქუმანიშა ფარა მუში შუნტუ. სერ, კიტა სერსი იყვას-ნა და-და კატუ წირას-ნა „კატუქ ფარა მემიხირასინონ“-და დო ფარა მუშიში მუაინეშა მულურტუ.

ადა ესქიჯის ნე ანჯირუ, ნე აჩალიშუ, ნე-თი აბირუ, ჩუნ-ქი ბითთუმ ია ფარა შუნტუ. მაჟუანი დლას ფარაფე ჟეზდუ დო ზენგი-ნი კოჩიში ოხორიშა იგზალუ დო უწუ: „აჰა ფარა სქანი, გერი ქაგოწამილი, ჩქიმი ობირუ მა ქომომჩი“-ა დო ესქიჯი ფაცხა მუშის ქომეშახედუ დო ხოლო ობირუს ქოგაოქკუ.

ახმედ თანთ-ოღლი.

57. ეალული.

10

რადიჭე დიდო ძაბუნი ტუ. მუში მანძაგერეში კულანი შადი-აექ „რადიჭექ ბაშკა მუთუ ვარ იმხოს“-და დო ბითთუმ ხორციში წკაი ჯუმორი ნუმეტუ. რადიჭე იკარუ'კკულე, თქუ: „მა ძაბუნი ვორტი-ში, შადიაექ ბითთუმ ხორციშ წკაი ზომიმერტუ. აწი მან-თი არ მუს-ნა უნონ'სთერი, არ მუთუ ბახჩიში ქომეფჩატი. აწი ემუს მუ კაი 15 აწონენ, ქომიჩქიტუკონ?!“.

არ დლას, შადიაექ ინჯუ-ჩიჩელი-ნა ყოროპტუ, რადიჭექ ქო-შიგნუ. მარტი-ნა მოხთუ, ემ სიჭთენერი დლას რადიჭე დალიკელე იგზალუ ინჯუ-ჩიჩელი მომალუშა. დალის გუიტუ-ში, არ ჯა ქოძირუ მთელი ინჯუ-ჩიჩელი აოფშა. რადიჭექ ინჯუ-ჩიჩელი წილუ, წილუ 20 დო არ ჟეის ქოკობლუ. მციქა ჩქვა'კკულე ეშქიჯაფე ქომოხთეს დო აშო ზოპონტეს; „ამ სერი ვიდათ, შადიაეში ოხორიშა დო ენთეფეში ოხორი არ კაი ქაგოფჩათ დო შადიაე ქამეიხირათ დო აქ ქომოი-ყონათ“. რადიჭექ ადა ქოშიგნუ. მანიშა-ხოლო ოხორიშა ქაგეხთუ. ინჯუ-ჩიჩელი შადიაეს ქომეჩუ'კკულე დალის-ნა შიგნუ, ენთეფე-თი 25 დუწუ.

ემ ახამის მთინი-თი ეშქიჯაფე ქომოხთეს. შადიაეში ოხორის ქუჩქიტეს, ეშქიჯაფე-ნა მოხთასინტეს დო კაი დიხაზირელერეტეს. ეშქიჯაფეს მუთუ ვარ ახვენეს. მაჟუანი დლას შადიაეში ნანაქ თქუ: „არ სალანი ხორციში წკაიქ მუ დიდი ბელაშენ მომიშლეთინეს“-და. 30 კიტა სედეკექ დიდო ბელაფე ქაგონდინუფს-და, ზოპონან, დოლუ-რენ! ადა-თი თოლი ჩქინითენ ქობძირით.

ახმედ თანთ-ოღლი.

58. ანდლანერი დულაჟა ქუმენშა ვა ნაშქვა.

არ თარლაჯიქ ქუმანიში ისელუ დო ხოჯეფე ქაგამიყონუ. ემ ვახთის მანძაგერე მუში მოხთუ დო უწუ: „ანდლა შენლული ჰამი-
 ნონან“-ჟა დო „ვა მოხთა-ში, ვა ყვა“-ჟა. კოჩიქ ისიმაღუ: „ყონა ქუ-
 5 მენ დოვოქთაფ“-ჟა დო ემ დლას დიდი შენლულიშა იგზალუ. მაჟუან
 დლას,—შენლულის დიდო-ნა ისთერელერეტუ,—დიდო დონოქკინდე-
 ტუ. თარლაჯი მასუმა დლას ყონა ოქთუშენი იხაზირეტუ, ამმა მან-
 ძაგერე მუში მოხთუ დო უწუ-ქი „ანდლა დუგუნი მიღუნან-ჟა დო
 10 ვა მოხთა-ში, ვარ ყვა“-ჟა. კოჩიქ მუშებურა აშო ისიმაღუ: „მან ყონა
 ჩქიმი ქუმენ დოვოქთაფ“-ჟა დო ემ დლას-თი მანძაგერე მუშიშ დუ-
 გუნიშა იგზალუ.

ჟარი გეჯეს ზოი ჭურტუნა ქომოხთუ. თარლაჯიქ, ყონა-ნა
 ვარ აქთუშენი, დიდო მერალი დოყუ. ტარონი-ნა გონთანუ, თარ-
 ლაჯის კაი აწონუ. ქუმანიში ხოჯეფე გაშიყონუ-ში, ართეი ძაბუნ
 15 ტუ. თარლაჯის ემ დლას-თი ყონა მუში ვარ აქთუ. მათხა დლას
 ხოჯი ვარ იკარუ. ვიტოხუთ დლაქკულე ხოჯი დიკარუ. ამმა ემ
 დლას ბაჟამი ტუ: „ბაჟამის ხოშ ხოჯი ვარ იქთენ“-ჟა. სუმ დლას-
 -თი ბაჟამი-ნა ტუშენი, თარლაჯის ყონა მუში ვარ აქთუ. ბაჟამი
 მიკილუ. ბაჟამიქკულენი ნდლას თარლაჯიქ „ხოჯი ვოქთა“-ჟა-ში,
 20 მანძაგერეში არ კოჩი დოღურელერეტუ. თარლაჯის ემ დლას-თი ყო-
 ნა მუში ვარ აქთუ.

მაჟუანი დლას-თი ხოლო მკიმა ქომოხთუ. ტარონი კაი-ნა იყუ
 ვახთის-თი, ყონა ოქთუში ვახთი-თი მიკილერეტუ. ემ წანას მუთუ-ნა
 ვა ხაჩქუშენი, მუთუ ლაზუტი-თი ვარ აყუ.

25

ახმელ თანი-ოღლი.

59. ბარაბერ ოჩალიშუ კაი ჩენ.

ქორტუ არ ბადი კოჩი, ამუს დიდო ბერე უყორუნტუ, ამმა
 ბერეფექ ართიკართის ვარ ნუსიმიენტეს. არ დლას ბადიქ ბერეფეს
 უჯოხუ დო უწუ: „მუშენი ართიკართის ვა ნუსიმიენტ, ბარაბერ ვიყ-
 30 ვათ დო ვიჩალიშათ“-ჟა; ამმა ბერეფექ ჰიჩ ყუჯი ვა მეჩაპტეს.

არ დლას ბადი კოჩი დო ბერეფე მუში ოხორის ხეტეს-ში,
 ბადიქ არ ბერეს უწუ-ქი „ოქოსალე მული“-ა; ბერექ ოქოსალე ქო-
 მულუ. ბადიქ ოქოსალე არ ბერეს მეჩუ დო „ჰელე აჟა ოქოსალე
 ოკოვატახას-ჟა; ე-ნა გიღუნ კუვეთი მეჩი“-ა. ბერექ კუვეთი-ნა

ულუტუ'კონაი ოქოსალეს გააჯინუ, ამმა ვა ოკვატახუ. ბადიქ მაჟუ-
ანის, მასუმას-თი, მათხას-თი „ოკვატახან-ი“-ა დო მეჩუ, ამმა ჩ'ქ-არ-
თის-თი ვა ოკვატახეს. ბერეფექ „აჯაბ ბაბაქ აშო მუშენი იქიფს“-
და დო ისიმადეტეს. ბაბა მუთეფეშიქ თქუ-ქი: „აწი ოქოსალე დოწ-
კით!“ ბერეფექ დოწკეს; ბადიქ—„აწი არ-არ-თანე გატახან-ი“-ა. ბე- 5
რეფექ არ-არ თანე კოლაი დოტახეს.

ბადიქ თქუ-ქი: „ძირით-ი ბერეფე ჩქიმი? აწი თქვან-თი მთე-
ლიქ ბარაბერ რტათ-ნა, თქვანდა მითის მუთუ ვარ ახვენენ დო ჰემ-
-თი დულაჟეფე კოლაი დიქიფთ. ამმა ეგერ აირი-აირი იყვათ-ნა, დუ-
ლაჟა-თი ჩეთინი იქიფთ, მთელიქ-თი ქავონდინუთ დო დუშმანეფექ 10
კოლაი გოჯგინათან“-ა.

ახმედ თანთ-ოღლი.

60. კაბუკლი-კურბალა.

ფეხრი, შუქრი დო ამედი ჯამეშენ ოხორიშა იშიტეშ-ში, გზას
ფეხრიქ ბირდენ-ბირე „ოწკელი შუქრი, მუ ბეთი კაბუკლი-კურბა- 15
ლა“-ა დო, დიყურუ. შუქრიქ ოწკელუ-ში, გზას წოხლე უსულათენ,
უსულათენ-ნა ნითიჟეტუ უჩა, ბეთი არ ჰაივანი ქოძირუ. არქადაში
მუშის უწუ-ქი „ია მუ ბეთი ჰაივანი რენ? დოპილათ! ჰაიდე, შუქრი,
სი აჟა ბიგა ქაეზდი. ამედი დო მან-თი არ-არ ქვა ქობძირათ დო
აჟა ფისი ჰაევანი კაი ხეშა დოოხეცქინათ“-ა. 20

ფეხრიქ ემერეფეს ქვა გორუბტუ-ში, გზას არ ეშშელი მეკიდეი
არაბა ქეჩქინდუ. არაბა კაბუკლი-კურბალაში დუზინე ნიტუ. შუქრი,
ფეხრი დო ამედი „კაბუკლი-კურბალა მუქო იზასინონ“-ა დო დი-
კეთლი, დიკეთლი ოწკეტეს. ამმა ეშშელი კაბუკლი-კურბალაში ეინ
მეხთუ-ში, „კაბუკლი-კურბალა დიზენ“-ა დო კაბუკლი-კურბალაში 25
ეინ ვარ მიკილუ. ბერეფექ, ეშშელის-თი მუთეფეშენ დაჰა კაი ნოსი-ნა
ულუტუ, ძირეშ-ში, ართიკართიშენ დიდო ონჯლორე აყვეს, ბიგა დო
ქვა უსულათენ ლეტას ქოდოდვეს დო გზა მუთეფეშის ნაყოფეს.

ახმედ თანთ-ოღლი.

61. პატობაშა კაობა.

30

არ დლას არ კოჩი ჩქიმიკალა ოკვაკიდუ. მან-თი ოკვარაკიდი.
ჩქიმდენ-ნა დიდი-ნა ტუ-შენი, დომბახუ. არ დლას მუთუ ვარ. მაჟუ-

ანი დღას მუთუ ვარ, მასუჟა დღას ხოლო დომბახუ. მან-თი ბახა-მა, ამმა ხოლო მუთუ ვარ ვოლოდი. მათხა დღას არ კაი დომბახუ.

არ დღას ბათუმიშა მევიტი-ში, აჰა კოჩი არ კაძალულის გე-
ლაჯანტუ. დოიყურატიკონი ჟა-და მევეუნთხატიკონი ჟეშქურდუტუ
5 დო მელაპტუ. ამმა ეშო-თი ვა პი, ჟავაშ-ჟავაშ გევაკნი დო გზაშა
ქამოკავინქინი. გოკუცხუ დო დიდო კაი აწონუ. ეკო ჟემინი ყუ,
ეკო ჟემინი ყუ-ქი „დაჰასქანიკალა ებბედი ვარ ოკოვობურ“—ჟა.

აშო იყვარუნონ. მუქ პატი გიწვას-ნა ბილე, ხოლო სი კაი.
უწვა-ნა, სი კაი ნოსერი კოჩი გიწუმელან.

10

ახმედ თანთ-ოღლი.

62. ფარა თქვანი მუჰაჟეჟე ყვითი

ხელკის ბაბა მუშიქ კათთა დღას ხუთ კაპიკი მეჩაპტუ. ხელკიქ
აჰა ფარა ვარ იმხორტუ. მუშენი ქკომატუ ხელკიქ ია ხუთ კაპიკი? მუ-
თუშა მუხთიჟაჟი ვა რტუ. ხელკიში მაჟუნანი არკადაშეფექ ბითთუმ
15 მქითა შეეფე დო ქუბური ჟეკოფუპტეს.

ხელკიქ ფარა ოკობლუ. არ წანას ერ მანათი ფარა დვაყვერე-
ტუ. ბაბა მუშის, ხელკიქ აშო-ნა ყუ, დიდო კაი აწონუ. ხელკის ვით
წანა'კუღლე ყუროშ მანათი დვაყვერეტუ. ემ ვახთის ბაბა მუშიქ ხე-
ლკის არ ქიტა დუქჟანე დუხვენუ. ხელკიქ აჰა დუქჟანეს-თი დიდო
20 ფარა მორგუ. ოკულე დიდო მალაზა დოყუ.

ეგერ ხელკიქ ია ხუთ კაპიკი დიხმარელერეტუკონი, ჰემ დიძა-
ბუნეტუ, ჰემ-თი ჰიჩ მუთუ ვარ აყვეტუ.

ახმედ თანთ-ოღლი.

63. კაი ჯუშა.

არ დღას ლალიბი ოჭუტეს დგიტუ. წოხლე მუში არ ჭუკარაქ
მცხული წილუპტუ. ჭუკარაქ ლალიბის უჯოხუ დო არ მცხული ქო-
მერუ. ლალიბიქ აჰა მცხული ვა ქკომე. ოხორიშა იგზალუ დო ნანას
უწუ-ქი: „ჩქიმი და მერიმის, ძაბუნი-ნა რენ, მცხული აწყენს-ი-ა?“
ნანაქ—„ვარი“—ა-ში, ლალიბიქ ჯებეშენ მცხული იშილუ დო და მუ-
30 შის ქომერუ. და მუშის დიდო კაი აწონუ.

ახმედ თანთ-ოღლი.

64. ფარა ვა ბწინამინონან!

ამუშენ ოშ წანა წოხლე ხოფას ჟურენერდოვით წანერი არ ბადი ქორტუ. ალი ჯოხონტუ. ამუს არ სერსემი ოხორჯა ქუყორუნტუ. არ დლას ალი დიშქა ოკვათუშა იდუ-ში, არ ეშქიმაფეში ხაზინას ქომოხვადუ. მანიშა ხოლო ოხორიშა გებთუ დო კატირეფე მუში და- 5
ლიშა მინდიყონუ. ხაზინაფე კატირეფეს ქომოკიდუ დო ოხორიშა ქომულუ. აწი აკო ფარა ვარ იკოროცხეტუ. ოხორჯა მუშის უწუ-ქი „მანძაგერე ჩქინიში ოხორიშა მებთი დო არ თერაზი ქომული დო ფარაფე დობწინათ, ჰელე მუკონაი მილუნან; ამმა ფარა-ნა პწინამინონან, ვარ უწვა!“ 10

ოხორჯა მანძაგერე მუშიში ოხორიშა იგზალუ დო აშო უწუ: „არ თერაზი ქომოთ, ფარა ვა ბწინამინონან“-ჲა. „აჲა ოხორჯაქ აშო მოთ თქუ“-ჲა დო არ ბერე მტკობაშაში ქონუთხოზინეს. ბერე ოხორიშა მოხთუ, ალიში ოხორის ალთუნეფე-ნა წინუპტეს, ქოძირუ. მაჟუანი სერის დიდო კოჩეფე ალიში ოხორიშა გებთეს დო ალიში 15 მთელი ალთუნეფე ქაგუწულეს, ალი ქაგოჩვეს.

ახმედ თანთ-ოლლი.

65. კიტა შეეფე.

ქერიმე ახჩამი-კონაის ჯამეშენ ოხორიშა ეშახთუ-ში, ბაბა მუშიში ძანის დოხედუ დო უწუ: „ბაბა, ბაზი ნდლაღეფე იყვი-ქი, დუ- 20 ლა ჩქიმი აქსი ულუნ. იშთე ანდლა-თი აშო იყუ!“ „მუ იყუ, ბერე ჩქიმი?“ „ქუმანიში ღეისელი, ართეი აქსობა: მუსლულის წკაი ვარტუ. ჰაიდე წალეშა-კადარ გელაფტი, ტულუნბაშენ წკაი მოიზდი, გელახთუ! ოკულე დოვიხაზირი, ჯამეშა გეფთამინტუ. ფალთო ქოდოლოვიქუნი, —ხოლო აჩქვა ანქსობა: ნანაქ—„ვით დეკიკეს ქოდი- 25 ყონდი“-ა.

ჯამეშა ვიგზალი. ხოლო არ აქსობა: „მუელლიმიქ აკო ძანო მოთ მოხთი“-ა. ემ ვახთიქკულე მთელი დულაჲა ქოგოშამაბლუ*. ბაბაქ უწუ-ქი: „ამმა, ბერე ჩქიმი, აშო ზუშენი იყუ, ჩქიმილა გათქვენი“-ა? „მა მუ მიჩქინ, ბაბა!“ —„ჲა! სინ ახჩამი-კონაის იდუშუნერეტიკონ-დო 30 მუსლულის წკაი ქოდოლობერეტიკონ-ი, ართელი აქსობა იყვას-ინტურ-ი?... იშთე, ნენა ვარ იშიმე! ოკულე, ნანა-სქანიქ ვით დეკიკეს მუშენი დოგოყონდინუ?“ „ლომან პრაზნიკი ტუ, სოკალის ვისტერტიო. სედეჭეფე ქაგემისტუ. ნანაქ ქომეჭი-ა, მიწუ, ამმა მან ქაგომოქკონ-

დუ!“ „იშთე, ძირი-ი? არ ჭიტა დულა-ნა ვა ყვას კოჩიქ, არ დლა-ში დულა ქაგონდინაფს. აჰა თუდენი ნენაფე მუკო დოღრუ ენ:

არ კაჭიშ დერდინე ნალი ვარ იყვენ!

არ ნალიშ დერდინე ცხენი ვარ იყვენ!

არ ცხენიშ დერდინე კოჩი ვარ იყვენ!

არ კოჩიშ დერდინე არ კაბლა დიყვენ!

არ კაბლაშ დერდინე ქაოი ვარ იყვენ!“

ქერიმექ ბაბა მუშიში ნესიჰეთი ქონუსიმიწუ დო ბაბას უწუ:
 „აწი'კკულე ჭიტა დულაფე-თი ვარ მევაშქვამინონ, ბაბა ჩქიმი!“ მათი-
 10 ნი-თი ჭიტა ქერიმექ ემ ვახთი'კკულე ჭიტა დულა ტუკონ-ნა-თი,
 ხოლო დიქიფტუ.

ახმელ თანთ-ოღლი.

66. კაი კოჩი.

არ ამერიკალი თარლაჯი დალიკელე ავჯობაშა იდუ. ემ დლას
 15 აჰა ამერიკალიქ დიდო კვინჩევე დოყვილუ. შუპერის ქავამაჩუ'კკულე
 ოხორი მუშიშა გუიქთუ. ახამი-თი დიყვეტუ.

ექ ოხორის ხეტუ-ში, არ დილენჩი კოჩი ქომოხთუ. ამერიკალის
 უწუ-ქი „დიდო მშქირონს, ჭიტა მქკიდი ქომომჩი!“ ამერიკალიქ უწუ:
 „ჩქიმი ოხორის სქანდა მეჩამუში მქკიდი ვა მილუნ, გოწონახთი, სა-
 20 ლახანა, იგზალი“-ა დო ათხოზუ. დილენჩიქ უწუ: „ჰიჩ ვარ იყვენ-ნა,
 ჭიტა წკარი ქომო!“ ამმა ამერიკალიქ ე-თი ვა ყუ დო ათხოზუ დი-
 ლენჩის. დილენჩის დიდო პატი აწონუ დო იგზალუ.

მასუმანი დლას აჰა ამერიკალი ავჯობაშენი დალიკელე იგზა-
 ლუ. გოხთუ, გოხთუ; ოკულე გზა ქავაშაშუ. ხუთ საათის გზა ოგო-
 25 რუშენი გოიტუ, ამმა ხოლო გზა ვა აძირუ. ჭიტა მთვი-თი დომთვე-
 რეტუ. მკიქა ჩქვა'კკულე ამერიკალიქ მენდრაშენ არ ფაცხა ქოძირუ.
 ამერიკალის დიდო ახილუ: „აწი გზა ეიუქ ქომემოგურაფს“-ჰა: აშო
 ისიმაღუ.

ქომეხთუ ფაცხაშა; ფაცხაში საჰებიქ „მოხთი“-ა, უწუ. ამერიკა-
 30 ლი ქომეხთუ დო უწუ-ქი „გზა ქავომაშაშუ-ჰა დო ქომემოგური“-ა!
 ფაცხაში საებიქ უწუ-ქი „ქაოი სქანი ნამ ღერი ენ?“ ამერიკალიქ
 ქაოი მუშიში ღერი ქონოგურუ. ფაცხაში საჰებიქ უწუ-ქი „სქანი
 ქაოი აქოლენ დიდო მენდრა ენ! აწი ახამიშა გვერდი საათი ჩქვა
 ანჯაკ რენ. ამ სერი აქ ქოდოღითი დო ჭუმანი ბარაბერ მენდაულუთ!“
 35 ფაცხაში საჰებიქ ემ სერის კაი. მედაწკედუ, კაი ონჯერე ქო-
 ნურჩუ. დოთანუ, ფაცხაში საჰებიქ ტოჭილი ღებდუ დო ამერიკალი-

კალა ბარაბერ ამერიკალიში ქაოიშა ოხთინუშა დიხაზირეს. იდეს, იდეს დო ნეჭაფეთი ფაცხაში საჭებიქ ამერიკალიში ქაოი ქონოგურუ. ამერიკალის დიდო კაი აწონუ. აწი გზა ქოძირელერეტუ. ნიტუ-ნი, ფაცხაში საჭებიქ უწუ-ქი „სი მან მიჩინოფ-ი? - ამერიკალი ქაგუთიმპი-თანუ დო უწუ: „სოთხანი, სოთხანი არ ღერის გძირელერეტი“. ფაც- 5 ხაში საჭებიქ უწუ-ქი „სოთხანი ვარ, არ ჭარა სქანი ოხოროკალა მძირელერეტი. აწი 'კკულე სქანი ოხოროშა დონოკინდე კოჩი მეხთას დო კიტა მკვიდი ჟა-და კიტა წკარი გაკვანდას-ნა, „იგზალი სალა-ხანა“-ჟა დო კოჩი გერი მო გოქთინათ!“

ახმელ თანთ-ოლლი. 10

67. იდარე მუში-ნა ვარ უჩქინ არ კოჩი.

მემედი ქაოი ჩქინის-ნა ხენ, არ კოჩი ჟენ. ჰუქუშეთის იჩალი-შეფს. ვიტოხუთ მანათი ააღული უღუნ. მექ, მუში ნანა, არ კიტა ბერე მუში, მუში ოხოჯა, მუში ოხოჯაში ნანა, ბალი ბაბა მუში დო არ ხეზმექჟაი ბათუმის ვიტოხუთ მანათითენ ოსქიდუ დიდო 15 იდარელი იყვარ უნონ.

მემედიქ არ თუთას ვიტოხუთ მანათი-ნა გუწულატუ, ია ფარა-თენ ემ ახჩამის კაი გჟაეფე, არ სალანი ქოთუმუ, არ სალანი ფილა-ვი,—კაი გჟაეფე იმბორტუ. ემ ახჩამის ოხოჯა მუშიკალა თეჯათუ-რაშა უღუტუ, ფარა-თი ვიტოხუთ, ეჩ დლას დიჩოდეტუ. თუთაში ვით 20 დლა-თი მანძაგერეფე მუშის ბორჯითენ ერზალი გუწუმეტუ დო ეშო-თენ ოხოჯა მუში დო ბერეფე მუში ოსქედინაპტუ.

აჟა მემედიქ ბითთუმ ბორჯითენ... ეკო ბორჯი აყუ-ქი, გოწო-ნერი კიშის ამუს არ რახატი ვარ მეჩეს: ნეკნაში ზირზა აიქ ნაშქუ-მერტუ, მაჟუნაიქ გჟაქნებტუ. მთელის-თი ალაჯალი უღუტეს. ზავა- 25 ლი კოჩიქ მუ ყვას! არ-ჟურ თანე კიტა ოხორო უღუტუ, ენთეფე ქა-გამაჩუ, ამმა აჟა ვარ დუბალუ. ოხოჯა მუშიში მანწკინდეფე დო ბემლულეფე ქაგამაჩუ, ამმა ვა დუბალუ. ხოლო მუ-ნა უღუტუ მირა-სეფე, მთელი ქაგამაჩუ. ამოთენ ბორჯეფე დოფალუ. ემ ვახთი'კკულე მემედიქ დიდო ფარა ვა ხარჯუ. 30

ბორჯიშე მენდრა იყვა უნონ.

კუჩხე სქანი ჟოლანიში ოლაგაჟრა გონთხი!

ახმელ თანთ-ოლლი.

68. დ ი მ კ ე უ.

ოკომე მუშიშენი გჳაი-ნა გორუტუ, არ დიმკეუ ქობძირი. გზას არ ქუალიში ფარჩა ქოძირუ. დიმკეს აჳა ქუალი ვარ აღუ. ოკულე არ ქეაში ჟინ ქებთუ. ექოლე-აქოლე იწკედუ. ოკულე ექოლენ-ნა მი-
 5 კიტუ, ჟურ არკადაში მუში ქოძირუ. კაპინეი ენთეფეშა იდუ დო უწუ: „მანიშა ჩქიმიკალა მოხთით, კიშიშენი გჳაი ქობძირი დო ჰაი-
 დე მენდავილათ“-ჳა, სანქის ჩხვინდი მუში ენთეფეში ჩხვინდის უსუ. სუმ თანე დიმკეუ უკუიკათეს დო ქუალი ჳოვა მუთეფეშიშა მინდილეს.
 არის-ნა ვა ახვენას, ია დულჳა სუმიქ ყვას-ნა, ბირდემ კოლაი
 10 იყვენ.

ახმედ თანთ-ოღლი.

69. დიდი მუშიში ნენას-ნა ვა ნუსიშინას კოჩიქ, დიდო ზიანი ძიროფს.

ლეტიტე ხანუმი შეპერიშა ოხთიმუშა იხაზირეტუ. ხეზმექჳაი
 15 მუშის უწუ-ქი „ოხორის კაი მედაწკედი. წკაიშა ნიტა-ში, მანდაგე-
 რეფეში ოხორიშა მეხთა-ში, ნეკნაფე გონწკიმეი ვარ ნაშქეჳა!“ აშო
 თქუ'კულე ლეტიტე შეპერიშა იგზალუ. ხეზმექჳაი წკაი მომალუშა
 იდუ-ში, „მითი ვა რენ“-ჳა დო ნეკნა ვა ნკილუ. წკაიშა იდუ-ში, ექ
 მანდაგერე ქოძირუ. ექ კიტა ლალალუ.
 20 აქოლე ოხორის არ მთხა ამახთუ, ოხორის გოხთუ დო ლეტი-
 ტეში ონჯირუში ოდაშა ამახთუ. ექ თუდენდონ თავანიშაკადარ არ
 ჳალი გელობუტუ. მთხაქ ჳალის გჳოწკედუ-ში, წოხლე მუში არ
 მთხა ქოძირუ, მუში რესმი. მთხაქ „გოშქუინა“-ჳა დო ქრა დულუნ-
 ქინუ. ემუქ-თი დულუნქინუ-ში, მთხაქ ჳალის-ნა გეჩუ, ჳალი ფარჩა-
 25 ფარჩა დიყუ. ლეტიტე-ნა მოხთუ, აჳა-ნა ძირუ, დიდო პატი აწონუ
 დო ხეზმექჳარის თენბიე ქომეჩუ: „აჩქეჳა ამუ'კულე მუ-ნა გიწვა, კაი
 მეშისინაგინონ-ჳა დო მუთუ ზარალი ვარ ბძირამინონ“-ჳა!

ახმედ თანთ-ოღლი.

70. ხესისი კოჩი უაილულე ხაზინაში ბექჩის ნუნგაფს.

30 ამუშენ ოშ წანა წოხლე იზმირიში შეპერის არ მემედ-ფაშა ჯო-
 ხონი არ ხესისი ბადი ქორტუ. აჳა ბადის ეკო ფარა ულუტერენ-ქი...
 ამჳა ხოლო ამუქ ეკო გობიწეი დოლოქუნი დოლოქუნტერენ-ქი, ე-ნა
 ძირან კოჩეფექ, აჳა ბადიშენი დილენჩი რენ-ჳა უჩქიტეს.

არ დღას ოხორიშა მევიტი-ში, არქადაში ჩქიმიქ შემოგურუ. მე-
მედ-ფაშა არ დილენჩის ნუნგაფტუ. ლეტას ქოდიჯინერეტუ დო მუ-
თხანი ორგაფტუ. თის—მალლი ფესი, ქონთრა მუშის ვოწკედი—დე-
მირიში ვალე დემირი ჭაზლა-თი ნალის-ნა ნუნგაფს'თერი დემირი
ფარჩაფე ქოგერეტუ. ამა ბადიქ არ წანას სუმენერდოვით ღირა 5
მორგაპტუ. თუთუნუში ბალი უღტუ. ამმა ხოლო ამა ფარა ჰიჩ ვარ
იხმარტუ.

არ დღას ამა ბადიში ოხორიშა მუსაფირი ქომეფთი; კაი ონ-
ჯერე ქომემირჩუ, ამმა მუქ ემ-კათა კაი ონჯერეს ვა ინჯირტუ. ემ
ქაოიში ენ დიდი თუთუნიში თუჯარი ტუ დო არ ძიგარა-თი ვა მო- 10
მჩუ. მა ვუწვი-ქი „ეკო ზენგინი კოჩი ქორე დო, ხოლო აშო დილენ-
ჩი'სთერი მოთ გულუ“-მა. ემუქ თქუ-ქი „აჰ! სინ მასრაფეფე ჩქინი
ვა გიჩქინ. ჰუქუმეთის-ნა მეფჩაფთ ფარაფე, ვა ისიმაღე! ხეს მუთუ
ვა დომოსქიდუნან-ქი! ა'ჩქვა ქაოი ჩქინის-თი ფუკარაფე რენან, ენ-
თეფეს-თი მედაწკომილუ უნონ!“ ჰალბუქი ფუკარაფეს მუთუ ვა მე- 15
დაწკეტუ-მა, არ კურბან ბაჰრამ მალსუზი ფილაევი დო არ ჩორბა
ჩაფტუ. იშთე, მემედ-ფაშა აშო ხესისი კოჩი ტუ.

ახმელ თანთ-ოღლი.

71. თერბიელი ბერეფე.

სელიმი დო სელიმე ჯამეშა ნიტე'ში, გზას სელიმიქ ისთერტუ 20
სელიმექ უწუ: „აიდე, უნკაპი! მანო ჯამეშა მემალენან დო მუელიმიქ
მიყუნან“. სთეამელი-ნა ნიტეს, ბერეფეს არ ბადი კოჩიქ უწუ-ქი „იზ-
მირიშა-ნა ნულუნ გზა, ამა რენ“-მა. სელიმიქ ჰიჩ ნენა ვარ იშილუ
დო მიკილუ. ბადი კოჩიქ მუშებურა აშო თქუ: „ამა მუ სალახანა
ბერე ტერენ! სანქის ვოშქურინი. ჰელე გერიდე-ნა მულუნ ბერე, ამუ- 25
შენ დაჰა თერბიელი ბერე რენ-ი?“

სელიმე სთერამელი მუიტუ. ბადი კოჩიქ სელიმეს უწუ-ქი „იზ-
მირიშა-ნა ნულუნ გზა, ამა რენ-ი? სტანციაშენ გამაფთი, სოლე ვი-
დამინონ, ვა მიჩქინ!“ სელიმექ-თი ემშელისთერი თი გაონკუ დო
მიკილუ. ბადი კოჩიქ მუშებურა თქუ: „მთინი-თი ამ ზამანიში ბერე- 30
ფე თერბიესუზი დო სალახანა იყვენან! აწი გზა მუქო ბძირა, უშაკ
ქაგომდუნე! ოკითხუშ კოჩი-თი ვა რენ. აჰა ეურ ბერეფე მულვან.
კაი თერბირელი იძირენან! არ დადო არ ჯუშა იყვასინონ!“

ნეჯიბი დო ნეჯიბე ბადი კოჩიში მანის მიკიტე'ში, ბადი კო-
ჩიქ თქუ-ქი „ბერეფე, არ მუთხანი გიწვამინონ, ამმა მიწუმეთ-ი-“ა? 35

ბერეფექ უწევს: „ჰაი, ჰაი!“ „ისტანციაშენ გაჰადეთი, იზმირიშა ოხ-
 თიმუ მინონ. სოლე ვილამინონ, ვარ მიჩქინ. გზა ქომემოგურით ღო
 გიგზალა“. ბერეფექ უწევს: „ჩქინ-თი იზმირიშა მექთებშია მეულუთ.
 5 მენდრა ვა რენ, ეურ ვერსი ენ“. ბადი კოჩიქ: „ოაღეისე ბარაბერ
 ვიდათ!“ ნეჯიბექ უწუ: „შემშერე სქანი-თი მა გილა!“ ბადი კოჩიქ
 უწუ „მადემ-ქი ეაღული ობვენუ გინონ, ოაღეისე ილა!“ ნეჯიბიქ
 უწუ: „კარზინკა-თი მა შენდაგილა!“ ბადი კოჩიქ: „ეევალლა! ჩქიმი
 კარზინკა მციქა მონკა რენ. სი ვა გალენ!“ ნეჯიბიქ უწუ-ქი „ზიანი
 10 ვა რენ. მან ბაზი-ქეე ბაბაშ კარზინკა ფთირუპტი“. ბადი კოჩიქ კარ-
 ზინკა ბერეს ქოპეჩუ. ჯაპეშა ქომოხთეს. ბერეფექ ბადის უწევს-ქი
 „დაჰა ექოლესა გიყონათ“-ჲა. ბადი კოჩიქ თქუ: „ვარ, მან თქვანი
 შეელიმიში ბაბა ვორე!“ მუელიმი გალე ქაგამახთუ, ბაბა ნუში ნა
 ძირუ, დიდო კაი აწონუ ღო ბერეფეს „ეევალლა“-ჲა, უწუ მუელიმი
 15 ეთეფეშიქ. ბადი კოჩიქ „ეევალლა, ეევალლა“-ჲა!
 სელიმი ღო სელიმეს დიდო ონჯლორე აყევი.

ახმედ თანთ-ოღლი.

72. ნეჯმიში ვიტონჩხოვრო ასტანი.

ნეჯმი ქუმანიში ჯამეშა ქაგებთუ. ნეჯმიში ქაოიშენ პოლიშა
 გვერდი ვერსი ტუ. ნეჯმიქ არქადაში მუში შადის უწუ-ქი „მან აწი
 20 პოლიშა ვილამინონ“. „ფარა გილუნ-ი?“—უწუ შადიქ. ნეჯმიქ—„ვი-
 ტონჩხოვრო ასტანი ქოპილუნ!“ ნეჯმი ჯამეშენ ქაგამახთუ ღო პო-
 ლიშა ნიტუ. შადიქ „ეფჩი! ქაგონდუნუ! ჯანდარმაფექ ქოგყოფუ-
 თან“-ჲა. ნეჯმიქ—„მუფერი ჯანდარმა“-ჲა, თქუ. „მან ჯანდარშაშენ
 ვა მაშქურინენ“-ჲა ღო ილუ. ნეჯმის უჩქიტუ-ქი „ვიტონჩხოვრო კაპი-
 25 კოთენ ჰეფეი შეე ქეფქოფუფ“-ჲა. ნეჯმი პოლიშა იგზალუ, ამმა პოლის
 გზა ქაგვაშაშუ.

ახამი კონაის ნეჯმის დიდო გჶარი ამშქირონუ. აშჯიხანაშა ქა-
 მახთუ. აშჯიხანაჯიქ ნეჯმი კაი ღოძლუ. ოკულე ნეჯმიქ ხუთ ასტანი
 მეჩაპტუ. აშჯიხანაჯიქ უწუ-ქი „აჲა ვა ღუბალუნ! გვერდი ლირა
 30 ჩქვა მონჩაგინონ!“ ნეჯმიქ უწუ-ქი „ვიტოროთხო ასტანი ჩქვა ანჯაქ
 მილუნ! აწი სო ბძირა-ჲა. გინონ-ნა, პაპახი ჩქიმი ქომექჩა“. აშჯი-
 ხანაჯიქ „პაპახი თის ვა მაყვენ-ჲა ღო ია ბერე ჩქიმის ქომეჩი“-ა!

ნეჯმის პაპახი ქაგუწულღეს ღო თი ტეტელი ნაშქვეს. ნეჯმი ეკო
 იფიშმანერეტუ-ქი, არქადაში მუში შადის-ნა ვა ნუსიმინერეტუ.

73 მ ე რ ა მ ი.

ნეჯმიქ არ დლას ნანა მუშის აშო უწვერეტუ: „ნანა, მა დიდო, დიდო ზენგინი ოყოფუმუ მინონ. ზენგინი, დიდი ზენგინი! კასაფე ჟოფუშა ლიოაფე, დიდო კინალეფე, ჟერეფე, არაბაფე, ჭაითონეფე, ოფთომობილეფე მიყუნტუკონ, ემ ვახთის სი ჰირ ვარ იხალიშეპტი, 5 ხიზმეთიფეექ დულაა ჩქინი მიხვენუპტეს. ჭაფთონიქ ე-ნა მინონან, ჟერი-შა მიყონოპტეს“.

ნანა-მუშიქ აშო უწუ: „ააა, სი ნა ზოპონ ნენაფე, დიდო კაი რენ, ამმა ნეჯმი მაშქეინენ-ქი, სი ჰირ ზენგინი ვა იყვაგინონ“. „მუ-შენი, ნანა, ჭუყარა ტეს დო ზენგინი-ნა იყვეს კიტა რენ-ი? ლეტა-ნა 10 ხაჩქუფან დო არ ქაჟუფი ალთუნეფე-ნა ძირეს. ვა რენ-ი? იზნოჯეს არ დეჭინე ქეშჭი-ნა ყვე!, ვა რენ-ი?“ „სი მთელი აშოთენ ვახთი მღ-კოლაფაფე“. „შორო ბაშქა კოჩი ზენგინი მუქო იყვენ, ნანა?“ „ზენგი-ნობა მერამითენ იყვენ!“ „მერამი მუ თქვალა რენ, ნანა?“ „მერამი ოგორუ თქვალა რენ, ბერე ჩქიმი“. „მან-თი ბგოჟუ! ოპ, გიჩქირას-ნა, 15 ნანა, ზენგინი ოყოფუმუ მუკო მინონ!“ ნანაქ – „გინონ, ანმა აშო ოგო-რუს მერამი ვა უწუმელან. ემეს კურუნთი უწუმელან“. „ართუქ ვა მღეაგნეფ, ნანა! არ სი თქვი, ჰელე ზენგინი მუქო იყვარ უნონ“ ნა-ნაქ უწუ-ქი „სი აწი ბითთუმ დერსი სქანის იხალიში, დიდო იხალი-ში. ოხალიშუში ჰავესი გილუტას დო ააა ჯამე ნა დოჩოდი-ნა, ემ 20 ვახთის შეჰერიშა მენდოგოჩქუმე. ექ-თი კაი იხალიში დო ოკულე ემ ჯამე-თი დოჩოდინი. დაჰა ექ ვახთი'ქულე დოგიწუმე“.

ნეჯმიქ ნანა მუშიქ-ნა უწუ'სთერი დოყუ. ქაოიში მექთები დო-ჩოდინუ, შეჰერიში-თი დოჩოდინუ, ოკულე ნეჯმი არ მუჰენდისი დი-ყუ. ემ ვახთი'ქულე ნეჯმი დიდი ზენგინი დიყუ. ნანა მუშიქ: „ძი- 25 რი-ბ, ნეჯმი, კოჩი დიდო ზენგინი მუქო იყვენ? არ ზანაათიში საჰები ტა უნონ, ეშო ვა რენ-ი, ნეჯმი?“ ნეჯმიქ „ჰო, ვანა ეშო ხოზულობა ზენგინი მითი ვარ იყვენ“.

ახშედ თანთ-ოლლი.

74. ბ ა რ ო თ ი.

მემეტტიქ ლომან ოხორი მუთეფეშიში წოხლე არ დიდი დაჩხირი კოდოგზუ. ეტრაფი მუშის კორობუ ნოყაზეფე დო არ-არ თანე დაჩ-ხირის გუმუტკომეტუ დო ფალუეფეს სეი იქიფტუ. ემ ვახთის ბაბა მუში ქომოხთუ დო ბერეს უწუ-ქი „ექ, ქარტალის-ნა მემობლუნ,

უჩა თოზის ვა აჯალინა! ეგერ ია თოზი დაჩხირის გოშალას-ნა, ტკვაცუნ დო კოჩი დიქვენა.

ბაბა იგზალუ'კულე ბერეკ აშო ისიმადუ: „ხოშ ბაბა ჩქიმიში მთელი ნენას ვა მეუსიმიინამინონ-მა. ჰელე არ ფცადა!“ მანიშა-ხოლო 5 ია თოზიშენ არ მჯიხი ქეზდუ დო დაჩხირის გუშუბლუ-ში, ტკვაცუნ ბაროთი. ბერეკ ხე პიჯის მუითუ დო ლეტას მელუ. ბაბა მუში კაპინეი მოხთუ'კულე ბერე მუში ვა ლურელერენ, ამმა პიჯი, თოლი დვაჰვერენ; თოლი ქაოი დვაჰვერეტუ!

ახმედ თანთ-ოლდი.

10

75. ნანაში ნენას ნუსიმიინა უნონ.

ჯევადი კუჩხე-ტეტელი გოხთიმუს ვა გვაგერეტუ. არ დლას ონტულეს არ ჩობანი ისტერტუ-ში, ქოძირუ. ისიმადუ-ქი — „ია ბერე კუჩხე-ტეტელი ისთერს დო მან-თი ვისთირა“-მა დო კუჩხეს ფოთინეფე ქამუიწკუ. ონტულეს გონკაპინუს ქოგაოქკუ. მციქა ჩქვა' 15 კულე ჯევადის კუჩხეს არ დიდი კეტი ქონაციგუ. მგაინერი ოხო-რიშა ქომოხთუ. ნანა მუშიქ „კეტი ქამეგიწკა“-მა, ამმა ჯევადიქ ვა ყუ. ახჩამიშა კეტი მეციგეი ხეტუ დო აშო ისიმადეპტუ. „აჩქვა-მა დაჰა კუჩხე-ტეტელი ვა გოფულუ“-მა. ნანა-მუშიქ „ამუ'კულე შა მე-მისიმიინა გინონ“-მა. ჯევადიქ-თი „ამუ'კულე სინ მთელი, ნენა, მე- 20 გისიმიინამინონ“-მა.

ახმედ თანთ-ოლდი.

76. თენბელი ბერეფეს მუთუ ვარ აგურენან.

ამუშენ ოშ წანა წოხლე არ ზენგინი კოჩის ზია ჯოხონი არ თენბელი ბერე ქუყოუნტუ. აჰა ბერე ბაბა მუშიქ ჯამეს ქომეჩუ, ამმა 25 აჰა ბერეკ ჯამეს-თი დოლუ ვარ იკითხუ. ნეჰაჰეთი ბაბა მუშიქ უჯო-ხუ დო უწუ-ქი „სი დიდო თენბელი კოჩი რე. აწი სინ ხუთ საათი მენდრა ქაოიშა არ თარლაჯის მექჩამინონ, ბელქი ემეის თენბელობა ნაშქუმერა“.

ზენგინი კოჩიქ ზია ია ქაოიშა მენდოჩქუ. ზია ია ქაოიშა-ნა 30 მეხთუ, ემ თარლაჯის სუმ-ოთხო თანე ბერევე უყოუნტუ. ზია ემ სერის ემ ოხორის რტუ. ახჩამუს-თი თარლაჯიში ოხორჯაქ სუჭრა ქოდოდგუ, ჩორბა ქოგედგუ. ზიას, ბითთუმ ოხორი მუშის მაღლი

გმაი-ნა იმხორტუ, თარლაჯიში ოხორის ეშო-ნა იყვეტუ, ვა უჩქიტუ. თარლაჯიქ უწუ-ქი „გმაიშა ქომოხთი“-ა; ზიჟქ „ვა მინონ“-მა, თქუ. თარლაჯიქ უწუ: „სი გიჩქინი აწი ვა გინონ-ნა, კუმენ კუმანიში დაჰა კაი იშთიათენ გაქკომენ!“

ახნამუს-თი თარლაჯიში ბერეფე სთოლის ქოდოხედეს დო ქი- 5
თაბი ოკითხუს ქოგაოქკეს. ზიას, „მან-თი მუთუ მიჩქინ“-მა, უჩქიტუ. შეჰერი მუშიში დუქმანეფე დო სოკალეფეში დო კონალეფეში ოლა-
ლალუს ქოგაოქკუ. თარლაჯიში ბერეფექ უწვეს-ქი „სი ხოლო შე-
ჰერის ე. ჩქინ ქაოის ვორეთ, ამმა, ხოლო დოდრუ თქეა-ნა, სინ
ჩქინი-კონაი ოკითხუ ვა გიჩქინ, ბოშინე ლაფი მო იქიფ! ბელქი 10
ჩქინდენ კაი ოსთეამუ ქოგიჩქინ-ნა, ია ვა მიჩქინ“. ბერეფე გალე ქა-
გამახთეს. ზიჟქ თქუ-ქი „მან ჩქინი არაბაშენ აშო ვოცხონტუტი“-ა დო
ხენდეკიშენ მუციხონტუ, ხენდეკის მოღვამწკუ დო ქოდლიჯინუ დო
დიტალახუ. თარლაჯიში ბერეფეს დიდო აძიციენეს. ზიას ფორჩა ქა-
მოწკეს დო ბაშქა ფორჩა ქოდოლოქუნეს. თარლაჯიში ენ ქიტა ბე- 15
რექ, ჭემიქ, უწუ-ქი „სინ დო მან ბარაბერ ვისთეათ. მან-თი ჯუმა-
ლეფე. ჩქიმი-კონაი ოსთეამუ ვა მიჩქინ, სინ დო მან ბარაბერ ვისთე-
რათ!“ ზია დო ჭემიქ ემ ვახთი'ქკულე ბარაბერ იკითხუატეს, ბარა-
ბერ ისთერტეს. ზიჟქ თენბელობა ნაშქუ. ემ ვახთი'ქკულე ზიჟქ ოჩა-
ლიშუს დიდო ყოროპტუ. ზიაში ბაბაქ ზიაშ ოძირამუშა-ნა მოხთუ, 20
ზიჟქ თენბელობა-ნა მეტკოჩეეტუ, ქოძირუ, დიდო კაი აწონუ, ზია
ექოლენ ჟეზუ დო დიდი შეჰერიში მექთების ქომეჩუ. ემ ვახთი'ქკულ-
ლე ჭემი დო ზია კაი ჯუმალეფე'სთერი რტეს დო ბითთუმ ართი-
კართის მექთუბეფე ნუქარუატეს.

ახმედ თანთ-ოლლი.

25

77. კიტა ახმელი.

არ დლას კიტა ახმელი ბაბა მუშიკალა გოხთიმუშენი დალიშა
იღერეტუ. ექ დიდო მჩხუიში დო მთხალეფეში სურეფე ძირეს. ახმე-
დიქ მჩხურიში თიკანეფეს დიდო ყოროფტუ. თიკანეფეს გვათხოზე-
ტუ, ამმა ენ კიტალეფე-თი ეშო ზოი უნკაპუტეს-ქი, ახმედის ჩქ'არ- 30
თი-თი ვარ აქოფუ; ბაბა მუშიშა გუქიტუ დო უწუ-ქი „შეიტანეფე
ჯივას'სტეი ნუნკაპუნან“-მა. ბაბა მუშიქ იძიცუ დო კითხუ: „აჰა თი-
კანეფეში ენ დიდი ნა-რენ, მუკო წანერი იყვენ გიჩქინ-ი? დაჰა არ
წანერი-თი ვა იყვენ! ენ დიდილეფე ოთხო თუთერი მა რენან, მა
ვარ. სი მუკო წანერი ჟე?“ ახმელიქ ჯევაბი ვა მეჩუ, თი მუშის-ნა 35

ვა მუხთუ-შენი. ბაბა მუშიქ ხოლო ოლაღალუს ქოგაოქკუ: „სინ ვიტოურ წანერი ე. მუშენი ოთხო თუთერი თიკანი ვარ გაქოფენ? აწი ია ჩობანი სქანდენ ქიტა რენ, გინონ-ი-ქი, ია ბერეს, ე-ნა-გინონ თიკანი ვოქოფინაფაფ!“

- 5 „მა-ნა ვა მაქოფუ შეი, ია ბერექ მუქო ქოფასინონ“-აა, უწუ ქიტა ახმედიქ ბაბა მუშის. ბაბაქ.—„აწი ქოძიროფ“-აა დო ჩობანი ბერეს უჯოხუ. ბერეს ხუთ კაპიკი ქომეჩეს თიკანი ოქოფინუშენი. ახმედიქ ენ ბეთი-ნა იძირეტუ'სთეი, არ თხაშ თიკანი ქონუგურუ. ჩობანი ბერე ააეაშ-ააეაშ მეხთუ დო თიკანის ნატკეაცუ, ქოქოფუ დო
- 10 ახმედიში აანიშა ქომუყონუ. ექოლენ გუიქთე'ქულე ბაბაქ ბერეს უწუ-ქი „ძირი-ი ახმედი? სინ ჩობანიში ბერე-კონარი-თი მუთუ ვარ გიჩქინ!“

- ახმედის დიდო ონჯლორე აყუ. ბაბა მუშიქ ხოლო ოლარღალუს ქოგაოქკუ: „ააა ჩობანი ბერეს აწიშენ ზანათი მუში ქუჩქინ. ბაბა
- 15 მუშიში აერინე მჩხუი ჩუმეს. მციქა ვახთი'ქულე მითიშა მუხთიდაჯი ეა დოსქიდასინონ. სინ აწი'ქულე ჯამეშენ ოხოროშა ეშახთა-ში, ჯუმალი სქანიში დუქანეშა იდა დო მციქა ფიცაი ოხერხუ იგურა-ნა, პატი იყვენ-ი?“ ახმედიქ ბაბა მუშის ქონუსიმიწუ. ბითთუმ ჯამეშენ-ნა ეშახთატუ, ჯუმალი მუშიშ დუქანეშა ნიტუ. არ-ეურ ჰაფთას ახმე-
- 20 დიქ ქირასთე ოხვენუ დო ფიცარი ოხერხუ ქოდიგურუ.

ახმედ თანთ-ოლლი.

78. სუმ არქადაში.

- არ ვახთის სუმ თანე მექთებში არქადაშეტე ხუთ წანერი მე-
- დრესეშენ შექდეთ-ნამე ქაგუწულეს დო ქაგამახთეს. ააა ბერეფეშენ
- 25 ართელი კამეკამიში ბერე ტუ, მაეურა—არ დუქანჯიში, მასუმა არ თარლაჯიში ბერე ტუ. კამეკამიში ბერე ქათიბი დიყუ. დუქანჯი-ში ბერექ ბაბა მუშიში აანის იჩალიშეპტუ. მასუმა, თარლაჯიში ბერექ-თი ბაბა-მუშიში ზანათი იქიტუეს.

- კამეკამიში ბერექ თუთას ეურენეჩ მანათითენ იჩალიშეპტუ,
- 30 ამმა დუქანჯიში ბერექ ბაბა მუშიში აანის იჩალიშუ დო ოკულე ბაბა მუშიქ ბერე მუშის არ დიდი მალაზა დუხვენუ. ააა ბერე აწი მუშებურა ავროფაშა იდუ დო ქაოი მუშის-ნა ვარ ტუ'სთეი მალეფე ქომულუ. ა ბერექ აშოთენ დიდო ფარა მორგუ. მილღეთის ჰემ სიჭთე მციქა უჯუზი მეჩუ. ნეასე ააა ბერექ ეკო ფარა მორგუ-ქი, ამუ კო-
- 35 ნანი ფარა პოლუი მალაზაჯაფეს ვარ ულუტუ.

თარლაჯიში ბერექ-თი ბაბა მუშიშ ზანათი ოხვენუს ქოგაოქ-
კუ. ამა ბერექ მედრესეს იკითხუპტუ-ში, ენ დიდო ზირაეთიშ კითაბი
იკითხუპტუ. ბაბა მუშიკალა ბარაბერ დიდო ბაშკა-ბაშკა ბალეფე ყვეს.
ავროფაშა იდუ დო ყონაში ოქთუშ მაშინა ქომულუ. მთელი ქაოი-
ლეფექ ამა ბერეში მაშინათენ ხაჩუპტეს დო ქირა-თი მეჩაპტეს. 5
ამა ბერეს არ წანას ერ შილმა ფსუმაი ლაუზტი აყვეტუ. ხოლო ბა-
შკა მეფეფეში ბალი-ნა ულუტუ'შენი დიდო ზენგინი დიყუ. ემ ვახ-
თიშა-კადარ კადმეკამიში ბერეს ანჯაკ ყურ შილმა მანათი აყვერე-
ტუ. ჰალბუქი დუქმანჯიში ბერე დო თარლაჯიში ბერე ავროფას-ნა
ვარ ტუ'სთეი ზენგინი დიყვეტეს. 10

ახმელ თანთ-ოღლი.

79. ბაბა ვა მომხვადან!

სუმ ბეე არქადაში დიყვეს ე-დო უშქიი მეხიუშა იდასინტეს
(უშქიი ართეი ბეეში ტუ!). მენდრაშენ უშქიი ძიეს. მკითა-მკითა თა-
ნუტუ. ბეეფე ქომეხთეს უშქიიშ ქაოქიშა. სანიბი მუში ქაგებთუ ე-დო 15
თუდენი ბეეფეს უწუ-ქი, „თქვან ჩვით დო ბაბა ვა მუიტას-მა, ვა
მომხვადან მა!“

ემ ვახთის ბაბა მუშიქ ჟილენდო ისიმიტუ, ამმა მუთუ ვა თქუ-
ე-ნა აგებეტუ ბეექ ობა გუიმკასუ (დიდო ქოდილიბლუ!) უშქიითე. 20
ზაზი თუდე-თი ნუტკომეტუ. ბეე ქაგებთუ თუდე. უშქიეფე დიფაეს.
ართეი ბეექ თქუ-ქი „სი მჩხუელეფე გილუნ ე-დო ჩქინ მკითე მუშენი
მომჩით!“ „სი ეშო-ნა ზოპონ, უშქიის მა აფეთი, მა პწილი ე-დო
ხოლო სი ქომექჩი! ეგერ ბაბა ჩქიმი ვა რტუკონ-ნა, უშქიი ჰიჩ ვა
მაქკომეტეს. ლორმოთიქ დიტალას ია ბაბა ჩქიმი!“

ემ ვახთის ბაბა მუში ჟილენდონ ნოტკობუტუ. ნოტკობუ, ნოტ- 25
კობუ, ბეეფეში მანიშა ქომეხთუ ე-დო თქუ „თქვან გოწიაფთ ლორ-
მოთიში დოტალუ! თქვან უშქიი მოთ მემიხიით“-მა დო ბეეფეს გაა-
თხოზუ. ბეეფე-თი, კუვეთი-ნა ულუტეს-შა, იმტეს. გზას უშქიეფე ქო-
დვობლეს. ბაბა მუში გაათხოზუ, ამმა, ვა ნაქიშინუ დო უშქიეფე
დოკოობუ დო ქოქკომუ(!).

ა-თი დობქაით.

ალი თანთ-ოღლი.

80. არ ტავშანიში მოთა ღო კვინქახი.

არ ტავშანიქ ჩაი ჯუბტუ-ში, ჟინდოლენ იილდირიმი'სთეი გებთუ არ კართალი ღო ტავშანი ქოჭოფუ, ცაშა ჟინ იიყონოპტუ. ტავშანის კართალიში კანგიშენ აქუნტუ ღო კუსაპტუ. ემერეფეკალა 5 არ კვინქახი ჯას გელახეტუ. კვინქახსჲ ტავშანის უწუ-ქი „სი დილო ზორი უნკაპუტი ღო ია კუჩხეფეს მუ გალოდუ? აშო მოთ იქოფი?“ ემ ვახთას არ ათმაჯაქ-თი ავი გორუპტუ. აჲა კვინქახი-ნა ძირუ, გაოლუ კვინქახის ღო ცაშა ქიყონუ. ემ ვახთის ტავშანიქ გვერდი ღურელი კვინქახის ღურეობუ: „აშო მოთ იქოფი? ია მსქვა მსვაეფეს 10 მუ გალოდუ?“ „გაულმა კომშუნე, გელურ ბაშუნე“—ნათქვამი რენ!

ახმელ თანთ-ოღლი.

81. მჩხუიშ თიკანი, მჩხუი ღო მგეი.

არ ღლას დაღიშენ მგეი ქაგებთუ. მგეი მუფერი ჰაივანი-ნა ტუ, მჩხუის ქლჩიტუ. ემუშენი მოთა მუში თიკანიშა მებთუ ღო უწუ-ქი 15 „მგეი ქომოხთუ! ბაკის ქამახთი-ქი, ქოგიმხოხს“. თიკანი მანიშა ხოლო ბაკის ქამახთუ.

მციქა ჩქვა'კეულე მგეი ბაკიშა ქომოხთუ. მგეიქ თიკანის უწუ-ქი „თანგრიშ მუსაფირი ვორე; ნეკნა გომინწკი ღო ქამათთა“-ჲა! თიკანიქ—„თანგრიშ მუსაფირი ხოშ გელდუნ, ამმა ნეკნაში კილა მან ეა 20 მილუნ!“ თიკანიქ დოლოხენდო მუშებურა—„ვიდა ღო, ჩქინ-ნა მჩუმე-ლან, მურა ჯოლორის დოფუჯოხა“-ჲა. მგეიქ აჲა-ნა შიგნუ, აშქუინუ ღო დაღიკელე იმტუ.

ახმელ თანთ-თღლი.

82. ზერდევა, ჯოლორი ღო თილქი.

25 არ ღლას არ ჯოლორი ღო ზერდევა არქადაში დიყვეს ღო დაღიკელე გუიტეს. ოკულე დაღის დულუმჯეს. ჯოლორიქ ღო ზერდე-ვაქ ონჯირუშ აერი გორეს. ჯოლორი არ ჯაში კოველის ქომეშახთუ ღო ქომიშინჯირუ. არ კუმანდელე არ თილქი ქომოხთუ ღო ზერ-დევას უწუ-ქი „დოთანუ ღო ექ მოთ გეხე? გებთი ღო გოფთათ, 30 ვისთირათ!“

ზერდევაქ უწუ-ქი „თუდე კოველის ბაბა ჩქიმი ჯანს. იდი, ემუს იზნი ქაგუწული ღო ოკულე გოფთათ“. თილქიქ—„არ ზერდევაშ აე-

რინე ჟურ კობძირი“-ა დო ხელებერი ჯაში კოველიშა ამახთუ, ამა ჯოლორიქ ბირდენ-ბირე ნანკაპუ თილქის დო დოშქვიდუ.

ახმელ თანთ-ოღლი.

83. მგერი დო თილქი.

თილქიქ მთელი დალი დოგორუ. არ ქუნციხ ვა დუსქიდუ უგო- 5 რუ, ხოლო ჰინ ოკკომალე ვარ აძირუ. თილქიქ ისიმადუ დო აშო თქუ: „აწი არ მუთუ დუბარა დოჰა მოქსე უგაარელი დობლურუ“-ა. თილქიქ „სანქი დობლური“-ა დო ლეტას ქოდოვიჯინა-ა; ყვაროჯე- 10 ფეს ლეში აჩქინენან-ა დო აანი ჩქიმიშა მოხთან-ში, არ-არ იანე მთელი-თი ქოვიმხორ“-ა.

თილქი ლეტას ქოდიჯინუ. მთინი თი ყვაროჯეფე ქომოხთეს. ჰემ სიჯთე მენდრაშენ თილქის ოწკეტეს. ოკულე აქინიშა ქომოხთეს, არ ყვაროჯი თილქიში კაპულას ქონოხედუ, არ ზორი ქოგააკიბინუ, 15 ამმა თილქიქ ჰინ ნენა ვარ იზიდუ. მციქა ჩქვა-ქულე ყვაროჯეფე იმტეს ყურელი, ყურელი: მეგერემ მგერი მუიტუ. მგერის თილქი ვარ აქოფუ დო უნკაპუტუ-ში, კაჟალულიშენ მელუ, მარალი დიყუ.

თილქი ემ ახჩამის ქაოილულიშა გეხთუ დო ხურიეში ოქოთუ- 20 მალეშა ამახთუ დო არ დადული ქოკომუ-ქკულე, აჩქვა მაჟუანი სერინერიშენი ქოშინახუ. თილქიქ დალის გაი იმხორტუ-ში, მგერი ქომოხთუ დო უწუ: „მან გაი მუთუ ვა მაძირენ-ა დო სინ სო ძი- როფ“-ა. თილქიქ ქონუჯნუ: „ხურიეში ოქოთუმალეს დიდო ქოთუ- 25 მეფე რენ“-ა. თილქის ხურიეში ოხორიში კოჩი აწი ტოჯელითენ-ნა ჩუმეტუ, ქუჩქიტუ. მგეიქ თილქიში ნენას ქონუსიმიხუ. ხურიეში ოქო- თუმალეშა იგზალუ, ამმა, ე-ნა ჩუმერტუ, კოჩიქ მგეის ტოჯელი ას- თოლუ დო მგეის კუჩხე ქანოტახუ. მგეი მარალი დალიყელე იგ- 30 ზალუ.

ახმელ თანთ-ოღლი.

84. მთუთიში დუგუნი.

მთუთიქ არქადაშეფე მუშის უჯოხუ: „ამ სერ-ა ჩქიმი ოხოის ვიყუათ“-ა. ენთეფე-თი ქომოხთეს: მგეი, კაჟუ, თილქი, კატუ დო 30 ჩქვაფე. მთუთის კათა შეი ხაზიი ულუტუ: გაი, შარაბი ე დო ჩქვა. აწი ანთეფე სუჯარას ქოდოხედეს, გაი კკომეს.

მციქა-ნა ჰკომეს, მთუთიქ 'მარაბი გჟოშუ ე-დო თის ქომიშუხ-
 თუ დო ზარხოში დიყუ. ქიტა ობიუს ქოგჟოქყუ. თილქი დუბარა-
 ჯი ტუ, ხეფე ოკოტკეაცინაპტუ. მთუთი ოხოონუშა ქისელუ ემ
 ვახთის. ოძიციწუშენი ბანდალაპტუ. თილქიქ-თი „აკო კაი ოხოონუ
 5 სო იგური“-ა, უწუ.

მგეიქ თილქის ილუფურჩოლუ: „სი მცუდი მოხ ზოპონ-ჟა! ემუქ
 ოძიციწუშენი ბანდალაფს-ჟა დო სი ხოლო მთუთი ოხელაფ“-ჟა.
 თილქიქ მგეის უწუ-ქი „სი დელი ტეე-ჟა! მან ემუშენი ზოი ძილუნ-
 ქი-ა, ეშო-ნა ფტეკა, მთუთის კაი აწონენ-ჟა დო ახჩამის-თი მთუთი-
 10 კალა ვიყვეთ“-ჟა!

ალი თანთ-ოლლი.

85. ეშუელიში დუბარა.

კათთა დღას ჟუქი ოთირუთენ არ ეშუელი დიზერეტუ. მუშე-
 ბურა აშო ზოპონტუ: „ამ დუნჟას ეშუელი-ნა ჟემოჩქინეს, დიდო მე-
 15 რალი მილუნ“-ჟა დო აჟა საპები მუშიკალა არ გზას ნიტეს-ში, ეშ-
 უელიქ არ ქოდიმლორუ. მეგერემ აჟა ეშუელიში საპებიქ ბითთუმ ეშ-
 უელი მუშის ჯუმუ მოკიდაპტერენ. ემუშენი ეშუელიქ არ ქიტა ლალი
 ძირუ დო კაი აწონუ დო დიმლორუ. ეშუელი ლალიშა-ნა მეხთუ, მეხ-
 სუს კუჩხე გისთენუ,--ეშუელი ლალის გოშეატუ. ლალიშენ მეხსუს
 20 ვა გამახთუ. ჯუმუ-თი მთელი დონდლულუ-ში, ეშუელი ქაგამახთუ.
 აჟა ეშუელიქ ბითთუმ აშო იქიფტუ, ლალი-ნა ძირატუ, კაი ოწონუ-
 თენ დიმლორტუ.

აჟა ეშუელიქ აშო დუბარა არ ყუ, ჟურ ყუ, სუმ ყუ, ნეჰაჟეთი
 საპები მუშიქ ქონაგნუ. მაოახა დღას ეშუელის სონქერი ქომოკიდუ.
 25 ეშუელის, ლალიშ ძანიშა-ნა მეხთუ, დიდო კაი აწონუ დო ხოლო
 დიყურუ. ეშუელის სონქერიშენი-თი ნდლულუნ-ჟა უჩქიტუ. ლალიში
 ძანიშა მეხთუ-ში, სანქის კუჩხე გისთენუ. ეშუელი ლალის ქოდოლო-
 ლუ, ამმა სონქერი ეკო ჩქეა დიმონკანუ,—ეშუელის გალე ვარ გამა-
 30 დოლაფუ საპები მუშიქ.

ახმედ თანთ-ოლლი.

86. მშქირონერი მგეი თექერ-მექელი.

არ დლას მგეის ამშქირონუ დო იდუ გაი ოგორუშა. ქოძირუ, დუზლულის მჩხურიქ ჩაი ჯუფს. „მჩხური, მჩხური, მან სი კქკომამინონ!“ „სი მი რე-ქი, მა მქკომამინონ?“ „მა მგეი ვორე. სი მგეი ვარ, ჯოლორი რე!“ „ვარ, მა მგეი ვორე!“ „ეგერ სი მგეი რე-ნა, აქ დოდ- 5 გითი, მა ქილე ეშაეულუ დო კაპინერი გელაეულუ. მა დოქკინდინერი ვიყვე დო ემ ვახთის მქკომი“. მჩხუი ჟინ ელახთუ დო იმტუ.

მგეიქ მჩხუი ჩუ, ჩუ, ამმა მჩხუი ხოლო ვარ მოხთუ. ემ ვახთის მგეი ბაშკა დუზიშა იგზალუ. ექ არ ცხენი ქოძირუ დო უწუ: „ცხენი, ცხენი, მა სინ კქკომამინონ!“ „სი მი რე-ქი, მა მქკომამინონ?“ „მა 10 მგეი ვორე!“ „სი მგეი დეგილა, ჯოლორი რე!“ „ვარ, მა მგეი ვორე!“ „ოფლეისე მგეი რე-ნა. კუდელიკელე მქკომი!“

მგეი ცხენიშა მეხთუ-დო „კუდელიკელე პქკომა“-აა-ში, ცხენიქ არ ზოი თეფნე ნუნთხუ დო მგეი ქაკონაყვილუ, ცხენი იმტუ.

მგეი ბაშკა დუზლულისშა იგზალუ, ექ არ ხოჯი ქოძირუ. „ხო- 15 ჯი, ხოჯი, მან სი კქკომამინონ!“ „სი მი რე-ქი, მა მქკომამინონ?“ „მა მგეი ვორე!“ „სი მგეი დეგილა, ჯოლორი ე!“ „ვარ, მა მგეი ვორე“. „ეგერ სი მგეი რე-ნა, კაპულას გემხედი დო სერი გოხვენაფაფ დო გოგიყონა!“ მგეი ხოჯიშა კაპულას ქოგებედუ. ხოჯიქ მგეი ქაოი- 20 ლულისშა ქაგიყონუ. ქაოის ჯოლორეფე გვაბლეს მგეის დო დო-შქვიდეს.

ახმედ თანთ-ოფლი.

87. დუბარაჯი თილქი.

ზამანის არ თილქი ქორტერენ. ოთხო ჯანიტერენან: მუქ, მუ- 25 ში ოხორჯა დო ჟურ თანე დაპა ბეეფე. არ დლას ოქკომალე ვა ულუ-ტეს. თილქი იდუ დალიშა დო ოქკომალე გოუპტუ,—ეკო გოალას ჰიჩ მუთუ ვა აძირუ. გეი გულიწკედუ-ში,—მენდრაშენ არაბათე მუი-ტეს. თილქიქ არაბა-ნა ძიუ, მთვიის არკა-უსტი ტრიკეფე ემთუმანი ქოდინჯიუ. არაბა ქომოხთუ. მეგეემ ააა არაბაში საპებეფე ბალუქი ტენენან. არაბას ჩხომი ქომოკიდერეტეს დო ბათუმიშა ნიმეტეს, გა- 30 მაჩასინტეს.

ააა თილქი-ნა ძიეს, აშო თქვეს: „აა! ზავალი თილქი ყინითენ დოხოცქვენ! ქეფზდათ ააა თილქი, ფოსტი ქაგოოწკათ დო, ბათუ- 35 მის ჰიჩ ვა იყვას-ნა, ჟუნენჩლოვით კაპიკი დიქიფს!“

აგზდეს თილქი დო არაბას ჩხომეფეში ორთას გუშუმწყეს. თილქის დეაქუ, ამმა ხოლო ჰიჩ ნენა ვა იშილუ. ოკულე არაბას თოლი გონწყუ-ში, ჩხომეფე ქოძიუ. კკომუ, კკომუ დო კაი დიძლუ. ოკულე არ ვით თანე დაჰა გზას არ-არ თანე ქოღობლუ. ილუ, ილუ არაბა-
5 თენ დო ოკულე არაბაშენ ოცხონტუ დო ბალუქჩეფეს აშო უწუ: „მა! მუ ლოყა ჩხომეფე გილუტერენან“-მა დო იმტუ.

ოკულე, მუქ-ნა დობლეტუ ჩხომეფე, დოკოობუ დო ოხოის ბე-
ეფე მუშის დო ოხორჯა მუშის მინდულუ. ოხოის დოქვეს ჩხომი დო
იმხოტეს-ში, ნეკნაშ წოხლე არ მგეი ქომოხთუ. მეგეემ ამა მგეის-თი
10 ოკკომალე ვა აძიელენ დო ჩხომიში შუა კომატეენ დო მუშებუა
აშო თქვეენ: „ამაულუ ოხოის დო მან-თი ქომჩათან ჩხომი, ვა მჩეს-
ნა-თი ზოითენ მთელი-თი ქაგოწაუმე დო მთელის ვათხოზეფ!“ მგეიქ
ნეკნას ნოტანკუ: ტუკ, ტუკ, ტუკ! თილქიქ თქუ-ქი „მი-ენ ამა“-მა?
მგეიქ უწუ-ქი „მა ვოე-მა, მგეი, ჯუმა სქანი“-ა. თილქიქ თქუ-ქი
15 „სი მგეი ვა-ე, სი ჯოლოი-ე!“ „ვარ-მა, მა მგეი ვოე“-მა. „ბეკი
ჯოლოი ჟე? ნეკნა ვა გომანწყენ-მა. ჰელე ლორმაშენ თი ამილი ჩქიმ-
და, გოგოწყედა-მა დო ეგეე მგეი ჟე-ნა-მა, ნეკნა ქაგოგინწყიფ“-მა.

თილქიქ კუკუმათენ ხარხალეი წკაი ქოდიქაჩუ. მგეიქ ლორმაშენ
თი ამილუ ვარ-დო-ნი, თილქიქ ხარხალეი წკაი მგეიში თის მუქტუ.
20 მგეი ქაგუიქუ დო გვერდი შუონი (მარი ჯანლი), კუდელი მეშანდი-
კეი დალიკელე იგზალუ. ოკულე ხოლო არ-ჟურ დლა'კკულე ყინითენ
დოხო(ქუ).

ახმედ თანთ-ოღლი.

88. მგეი, თხა დო ცხენი.

25 არ თხა გზას ოძიელენ მგეიქ. თხას უწვეენ-ქი „გკკომამინონ“-მა!
თხაქ უწვეენ-ქი „მა არ ოინი მილუნ-მა დო ოინი ჩქიმი დოჰა მა
დო ოკულე მკკომი“ა! „მუ ოინი გილუნ“-მა?—უწვეენ. „მა მენდრა-
შენ-მა ვუნკაპუ-მა, ქაუთულის ეფცხონტუ-მა, თი კოპალეი მოიქ-
თე“-მა! „ჰადე, ოაღეისე მანიშა დოყვი-ა, გკკომა მინონ“-მა,—
30 მგეიქ უწვეენ.

თხა არ ჟურ ღარა თი კოპალეი მუიქთეენ, სოღუნი უნკაპენ,
ქაუთულის აეცხონტეენ. მგეიქ უწვეენ-ქი „მოხთი ოკკომა“-მა! „არ
ჩქვა ვუნკაპა მინონ-მა დო ეფცხონტა მინონ-მა დო ეკულე მკკომი“-ა!
არ ჩქვა უნკაპერენ დო იმტეენ, ქამუჩითეენ. მგეი დიფიშმანეენ—
35 „აშო მოთ ჰი“-ა დო!

ცხენი ქონაგეენ ემ ვახთის. ცხენის უწვევენ-ქი „სი გკომამინონ“-მა! ცხენიქ-თი უწვევენ „მა ოკვაჩხენდო-მა ბარათი მილუნ-მა დო ემუს მედამიწკედი-ა დო ეკულე მქკომი“-ა! ამუქ-თი, მგეი-თი, უკვაჩხენდო მეხთეენ დო „მედაუწკედა“-მა-ში, ცხენიქ ქრუსი გეჩეენ დო მგეი ქაკონალუელეენ. ცხენი-თი იმტეენ. 5

მგეი გოკუცხუ-ში მუში თის უწვევენ „გზას ქოძიოფ არ თხა-მა, ოქკომი ა, დიძლი-ა დო ძანი მუშის ქოლინჯიი-ა. სი მო ოლოდაფ ოინი-ა, — თი მუშის უწუმესს, — ცირკიში დიდი იყვა გინონ-ი-ა?! გზას ქოძიოფ არ ცხენი-ა, — ოქკომი-ა დო ინჯიი-ა: სი მო ოლოდაფ ბარათი-ა! ჯამეში-ა ხოჯა იყვა გინონ-ი-ა?!“ 10

ე-დო დიჩოდუ.

ოხმან თანთ-ოღლი.

89. არ ხოჯი დო არ მთხა.

არ ხოჯი დო არ მთხა არ დღას არ დარი გზას წოხლე ქომოხთეს. მთხაქ ხოჯის უწუ-ქი „სი გერი გუიქთი, მა მეკაეილა“-მა! 15 ხოჯიქ—„მა ე-ნა იყვენ კონაი ოკოვიზდე, სინ-თი მიკილაფ“-მა! ხოჯი, ე-ნა იყვეტუ-კონაი უიზდუ, ანმა ხოლო ეური-თი(!) ვარ მეკეა-ლეს. მთხაქ—„გუიქთი, მა ვა გომაქთინენ“-მა, უწუ ხოჯის.

ხოჯიქ--„ჯანუმ სინ ჩქიმდენ დაჰა ჩორჩი რე! ჩქიმდენ დაჰა ორდო გუიქთე“-მა. ანმა მთხაქ ინნადი ყუ. ხოჯიქ: „მა? ეშო-ი“-ა 20 დო მთხას არ ზორი ქრა ქონუნთხუ. მთხა მანიშა-ხოლო დოხოცქუ დო გზას ქოლიჯინუ. აწი ხოჯიქ-თი, ე-ნა ყუ, დიფიშმანუ. ჯენაზეში ჟინ მეკახთიმუ კაი ვარ აწინუ ხოჯის დო ბაშქა გზა ოგორუს ქოგაოქკუ...

ქიტალიფექ დიდილეფეს გუი ვა მუჩქვინა უნონან. დიდილეფექ- 25 თი ეკო ჰესლობათენ ეშო ოლურუ ვა ყვა უნონან.

ახმედ თანთ-ოღლი.

90. არ ჯოლოი დო ტავშანი.

არ ქიტა ტავშანი ლეტა მუშიში ჯოვაშენ ჩხვინდი ხვალა გამონქერერტუ დო ჰავა მუიზლიპტუ. არ ავჯი ჯოლორის ტავშანი ეკო 30 ლენ გამაყონუ უნტუ დო არ დუბარა ქოდუდგუ, უწუ-ქი „ქიტა ტავშანი, მოხთი, სი არ მსქვა ჟეიშა მენდაგიყონა! ექონი ჩაეფე ბაშქა ჩაეფეშენ დაჰა ლოყა რენ. ბარაბერ გოფთათ, ვისთირათ!“

ქიტა ტავშანი ამა ნენათეს ვა მოლორდუ დო აშო უწუ: „ნანა დო ბაბა ჩქიმიში ჯოვაში ჩაეფე, ბაშქა მვის-ნა რენ ჩაეფეშენ დაჰა ლოყა რენ! ჰაიდე, სინ დულმა სქანის ოწკედი! მან ნანა დო ბაბა ჩქიმიში ნენაშენ ბაშქა მითიში ნენას ვა მეჟსიშინ. ლაზიმი იყვას-
5 ნა, ნანა დო ბაბაქ მან ია ჟეიშა მენდამიყონოთან“-ჟა!

ახმელ თანთ-ოლლი.

91. მქაჯი დო ხოჯი.

არ დლას არ ხოჯიში ქრას არ მქაჯი ქონოხედერეტუ. ქიბირი მქაჯიქ ჩქიმი მონკანობათენ ხოჯი რახატსუზი ვიქიფ-ჟა, ისიმაღუ
10 დო ხოჯის უწუ-ქი „ეგერ ჩქიმი მონკანობათენ რახატსუზი იყვავი-
ნონ-ნა, ორდო თქვი! მა ვფუთხურ!“ ხოჯიქ უწუ-ქი „მან სი ნამეი-
კალა ხერ-თი, ვა მიჩქინ დო, ფუთხა-ში-თი, ვარ-თი გძირობ! მუქო
იყვენ-ქი სქანი მონკანობათენ მან რახატსუზი მჰავინონ“.

ახმელ თანთ-ოლლი.

92. ქოთუმე დო კოლი.

ქოთუმექ კოლი ქოქოფუ, უნტუ ოქკომუ. სიჭთე ქოდოდგიტუ, ქოდოდუ ლეტას დო ოძირუს ქოგაოქკუ: „მუ მსქვა, ქერილი კუჩხე-
ფე ულუნ! ემ სიჭთე ოწკომილუთენ დოიძლა, ოკულე ოქკომუთენ“-ჟა.
კოლი ოფუთხუ დო ჩაის დიმფულუ. ქოთუმექ დიდო გორუ, ვა აძი-
20 რუ. „ეჟა ნანა სქანის! კუჩხეფე-ნა გიძირი დო მსუა ვა გიძირი“,
დიჯობუ ქოთუმექ.

ახმელ თანთ-ოლლი.

93. ანქსი მთხაფე.

არ მთხა არ დლას ნდარი ხინჯიშენ მიკიტუ-ში, წოხლე მუში
25 არ ჩქვა მთხა ქავამახთუ. ართიქ უწუ-ქი „გოწო, ექ მეკავილა!“
მაჟუნაიქ „სი გოწო დო მა მეკავილა“. „მა ვა გოწონავულუ, სი
გოწონახთი!“ ჩქართი ვა გოწონახთეს, ოკვავიდეს დო ყუი-თი ხინ-
ჯიშენ მელეს დო დიშქვიდეს.

ახმელ თანთ-ოლლი.

94. არ მუნტუი დო დიმკუ.

დიმკუ დიდო ჩალიშკანი რენ. არ კიშის მუნტუი მეხთუ დიმკუშა დო უწუ-ქი „დიდო უგჷარელი ვორეთ, კიტა გჷაი ქომომ-ჩით“-ჷა! დიმკუქუქ უწუ-ქი—„მუშენი მექჩამინონ გჷაი? ბორჯი მი-ლუნ-ი?“ მუნტუიქ: ხოლო—„დიდო უგჷაელი ვორეთ, ბღურუთ“-ჷა, 5 უწუ დიმკუქს. დიმკუქუქ უწუ-ქი—„მუშენი რეთ უგჷაელი? კოჯჯა ჷა-ზის მუ იქიფტით?“ მუნტუიქ—„ემ ვახთის ვისტერტიო! აწი დიდო უგჷარელი ვორეთ“-ჷა! დიმკუქუქ:—„ე-დო აწი-თი ისთერ“-ჷა! მუნტუის დიმკუქუქ გჷაი ვა მეჩუ დო მუნტუი უგჷაელი დოღურუ.

ახმედ თანთ-ოდლი. 10

95. კატუ დო მთუგიშ მოთა.

ნოსეი კატუ ოხოიში ჭეის გუიტუ-ში, წოხლე მუში არ მთუგიშ მოთა ქოძიუ. მთუგიშ ნანაქ მენდრაშენ. უჯოხუ: „ბეე ჩქიმი, იშტი ვანა კატუქ ქოგიმხოს!“ კატუქ მოთას უწუ-ქი, „მა სი-ნა გიჩქინ'სთეი კატუფეშენ ვა ვოე. მთუგეფეში მოთაფეკალა სიჭთეშენ ბეი მანძა- 15 გეე ვოე-ჷა. ეგეე ჩქიმდენ გაშქუინენ-ნა, აწი აქოლენ ვიგზალა“.

კატუში დუბარა-ნა ძიუ, მოთაქ კატუში ნენა მთინი ჷენ-ჷა დო ლორმაშენ ჷაგაშ-ჷაგაშ გამიტუ. მოთაშ ნანაქ წოხლენდონ „კატუქ მცუდი ზოპონს“-ჷა დო ყუაპტუ, ამმა მოთა მუშიქ ჰიჩ ვა ნუსიმინტუ. მთუგიშ მოთა ქაგამახთუ ლორმაშენ დო კატუკალა ოს- 20 თეამუს ქოგჷოქუ. კატუქ ნანკაპუ მოთას დო დოშქვიდუ.

ახმედ თანთ-ოდლი.

96. ღალი დო ღალი.

არ მწკუფი ღალის არ ღალი გიტუ. ემ ჷეიში თუდე ბითთუმ მწკუფი იყვეტუ—ემუშენი-ქი ჷაეფე პეჯი ტუ დო მეუაქ ჰიჩ ვარ 25 ოწკეტუ. არ დღას ღალიქ ზოპონტუ; „მუშენი რენ აზო: მან ჰიჩ მეუა დო კალაშიქ ვა მოწკეს-ჷა? აწი არ კოჩი მოხთატუკონ დო აჷა ჷაეფე დოკვათატუ-ჷა!“ აჷა ნენა ჷაეფექ ქომიგნეს დო არ ჷაქ უწუ-ქი: „სინ ზოპონ, ამმა მუ ზოპონ, ვა გიჩქინ-ჷა. სინ კალაში დო მეუა გორუფე; ეზო ვა რენ-ი? ეგერ ჩქინ აქ ვა ვორტათ-ნა, კა- 30 ლაშიქ დო მეუაქ სინ დოგოსქირინაუს“-ჷა!

ღალიკ ჯაეფეს ვა ნუსიმიინტუ. არ დლას კოჩეფე არგუნი დო-
ქაჩერი მოხთეს დო ჯაეფე დოკვათეს დო დიშქა დოყვეს. ემ ვახთის
მეუა დო კალაში ქაგამახთეს დო ღალი მთელი დოსქირინეს. ღალი
დიფაშმანერეტუ, ამმა აწი ვახთი მიკილერეტუ.

5

ახმედ თანთ-ოღლი.

97. რუზგაი დო მეუა.

არ დლას რუზგაი დო მქიმა ოკვაკიდეს. რუზგაიკ თქუ-ქი „მან
ბაზიქერე ნეიმაფე ვიქიფ!“ ჯაკ თქუ-ქი „მან ყაეფე თა ლეტაშა ქა-
გევონქაფ!“ ღალიკ— „ემ ვახთის მან-თი ქინაეფე ჩქიმიში ჩაი, ჩიმენი
10 მთელი-თი ფხხამინონ.“ მზოლაქ, ემ ვახთის ე-ნა ტკეცასინტუ, ზო-
პონტუ... ბულუთიკ— „ემ ვახთის მან თი ვუნკაჟუ“-ჟა.

ამმა მეუა ბირდენ-ბირე ქაგამახთუ დო თქუ: „მან-თი ფხხა-
ტუ“-ჟა. ემ ვახთის ჯაეფექ ჩქინ-თი მთელი ყაეფეს ფუქირი დოვი-
ქიფთ“-ჟა. ბულუთიკ— „მან-თი მოვიშვაჯე“-ჟა. მზოლაქ „მან-თი
15 ვინჯირ“-ჟა დო დუნჟა მთელი უსქუთი დიყუ. მე-ნა ტუ დუნჟას,
მთელიკ მუიშვაჯეტეს.

ახმედ თანთ-ოღლი.

98 მცული ვა თქვალონ!

ნეჯმის ბაბა მუშიკ არ კიტა არგუნი ჰედიე მეჩერეტუ. ნეჯმიკ
20 არგუნი გუწულუ ვარ-დო-ნი; მანიშა ხოლო ონტულეშა მეხთუ დო
ჯაეფე ოკვათეს ქოგაოქკუ. ემერის ბაბა მუშიკ... ისფანჯაშენ სუმ
თანე ბულიშ ჯაეფე ტუ. ნეჯმი ემეიშა თი მეხთუ; ენთეფეს-თი ოკვა-
თუს ქოგაუქკუ. აჟა ბულეფექ მაჟუანი წანას მეჯე მეჩასინტეს. ნეჯ-
მიკ ენთეფეს-თი ოკვათეს ქოგაუქკუ. მაჟუანი დლას ბაბა ონტულეშა
25 მეხთუ-ში, ანთეფე ქოძირუ. ნეჯმის უჯოხუ დო ზორი სერსითენ უწუ:
„ენტეფე მიკ ყუ“-ჟა? ნეჯმიკ კიტა ისიმაღუ, ამმა ხოლო დოღორუ
ოთქუ კაი აწონუ: „ბაბა, მცული ვა მათქვენ, მა პი-ა. ქოგიჩქინ-ქი
მან მცული ვა ბზოპონ“-ჟა. ემ ვახთის ბაბას ბულიში ჟარაფე ქაგო-
ქკონდუ, ბერე მუში პოდიჟას ქოგილიხუნუ დო უწუ-ქი „დოღორუ-ნა
30 თქვიშენი აწი გოლოდაფ-ჟა. ამმა აჩქვა ზარალი-ნა იყვენ, მეჯეფეს
ვარ აჯალინა“-ჟა.

ახმედ თანთ-ოღლი.

99. ზავალი ხეზემეკაი.

არ ჭუმანიში ხეზემეკაი ჩქიმის ვუჯობი: „მემედ, ფოთინევე ჭომომილი!“ მემედიქ ფოთინი ტალახონი ჭომომილუ. ვუყუი. „მემედ, ააა მუ თენბელობა რენ! ხოლო-თი ჭურჭა ვა ეკოფი-ი“-მა! მემედიქ ნენა ვარ იშილუ. „ზურნა'სთერი მო დგირ? ბარე არ ფაქავა 5 ჭომირი“!

მემედი. ფაქავრა ოგორუშა იგზალუ. მან ვისიმადი-ქი „მან მემედის მუკო ვახთი'ქულუ ფარა ვა მეფჩი“-მა? მემედიქ ფაქავა ჭომულუ დო ფოთინი ოქოსუს ჭოგაოქკუ. „მემედი, ფარა გილუნი“-მა? მემედიქ— „ჯანუმ, ვიტოხუთ დლა ენ ბერი, პიჩ ფარა ვა მოძჩი; 10 ჩქიმი ხარჯლული-თი დოვიხპარი. იშთე, დეფთეი-თი აქ რენ!“

„ვაპ! ვაპ! ემუშენი ვა ეგაქოფუ ჭურჭა-ი“-მა, ვუწვი მემედის. „ქაგოწამილი, აპა ხუთ მანათი დო მუ-ნა ლახინი რენ ქეკოფი“-მა. მემედი იგზალუ. აწი მან აქოლე— „ზავალი კოჩის ბოშინე მოთ ვუყური“-მა დო დოვიფიშმანი. არ კელენდო ჭონთრაში ე-ნა ვა იქო- 15 სერენ ჭერევე ფქოსლფ! არ კელენდო-თი „ვაპ, ვაპ,“ ვიჯოხოფ. ჰენ-თი ზავალი კოჩი ეკო გუის მემაქუ-ქი, ჩელამურეში არ დამლა ფო-თინიში ჟინ ქოგიწაპუ.

ახმედ თანთ-ოლლი.

100. არ არსუზი ბერე.

20

არ ზახთის ზენგინი არ ოხორჯას არ ბერე ქუყონტუ. ოხორჯას ბაშქა ბერე-ნა ვა უყონტუ-შენი, ეპუშ ჟინ თირთინტუ, დიდო პიჯი მეჩაპტუ. ბერე ეკო არსუზი, ეკო ელამცქევი იყვერეტუ-ქი, ე-ნა თქვას ნენა, ვა იყვას-ნა, მანიშა-ხოლო ყურათს დო ეწოლაფს... დვატეტუ. ბერეში ბაბა, დიდი ბაბა, დიდი ნანა დო ჯუმადეფე მუშიქ 25 ოხორჯას ბითთუმ უყურტეს. ბერე მუშის ჭაზლა პიჯი, ჭაზლა ელან-ცქევი თერბიე-ნა ვარ ახვენეტუ. უწუმეტეს, ამმა ხოლო ჭაიდე ვა მეჩუ.

ბერე დლაშენ დლა დაპა არსუზი იყვეტუ. ნანა მუში არ დლას ოდა მუშის ხეტუ-ში სევგაფული ბერე მუშიქ ონტულეს-ნა ყურაპტუ, 30 ქოშიგნუ. ოხორჯაქ— „ბელქი ხიზმეთი კულანიქ მუთუ ვა მეჩუ-მა დო იმგარს“-მა, უჩქიტუ. ოხორჯა მანიშა-ხოლო ონტულეშა უნკაპუ. ხიზმეთის უწუ-ქი „ბერექ-ნა გორუფს, ია მუშენი ვა მეჩაფ“-მა. „მი სინ ბითთუმ თენბიე ვა მეჩაფ ი, ბერექ მუ-ნა გორას მეჩით-მა! გი- 35 დი სენი თერბიეფსუზი!“— უწუ ოხორჯაქ ხიზმეთი კულანის.

კულანიკ მხუჯი ეწოზღუ დო უწუ: „ეგერ ქუმანიშა იმგარას ნა ბერე სქანიკ, ხოლო ემუქ-ნა გორუფს, ია ვა მემაჩენ“. ხიზმეთი კულანიში აჰა ნენა-ნა შიგნუ, ოხორჯა დაჰა ბეთეი დიშუმუ დო უწუ: „მუ ზოკონ! ბერეკ მუ-ნა გორუფს ია ვა მეჩა უნონ დო ომგარინა 5 უნონ-ი“? „ვარ, ოილეისე ბერე სქანიკ ე ნა გორუფს, ია სინ მერი“-ა. „მდლუა ლედენი წკაიში დოლოხე მქუაში თოლიში ლანდე გორუ!“
პიჩ-ნა ვა ჩუმეტუ, აჰა ჯევაბი-ნა შიგნუ, ოხორჯაკ ბირდენ-ბირე იძიკუ. ბერეს დიდო პიჯი მეჩამუ, პატი-ნა ტუ, ქონაგნუ. ამუს მთელი სებეები მუქ აყვერეტუ. აჰა ჰეჰაეშენ არ-ჟურ წანა'კქულე ელამ-10 ცქვეი ბერე თერბიელი, ჩალიშქანი დიყვერეტუ.

ახმედ თანთ-ოლლი.

101. კვინჩი კაფესის.

ართელი ბეეს ალთუნიში კაფესი ქულუტევენ. ართელი კვინჩის ნოტკობეენ დო ქოკოფეენ ე-დო ალთუნიში კაფესის ქომოლოხუნეენ. 15 ბეეკ უწუმესს-ქი „ეჰ, კვინჩი! ალთუნიში მსქვა კაფესი ქოგიღუნ დო ექოლე-აქოლე ფუთხეი-ფუთხეი გოხთი, ჰამმა ე-ნა გაყუენ-შა, მსქვა-მსქვა სესითენ თურქი თქვი, იბიი. მან ონჯილუში აეი, გოხთიმუში აერი, ბალკონი დოგინხენი დო სინ ექ გოხთი. გააი-თი ქომეგიმე. აწი კათთა შეი რახატი კაი დიყუ.“
20 კვინჩიკ ბერეს უწუმესს-ქი „მანგლიში გიღუნ, კიტა ეფენდი დო კიტა ბეე! ალთუნიში კაფესი, ღოსუმიში ონჯერე, კაი-კაი გააე-ფე ჩქიმიშენი კაი ვა ენ. სინ-ნა გქოფან დო ხაფისის მოლოგოხუნან, მან-თი ეშო ვიყვერ. ჩქინი კაი ღოვაფე, ჩქინი კაი ორმანი დო და-ლეფე ჩქინიშენი ენ კაი-აეი ენ. მემამუქეი! ქუმანიში ნა ისელა, ფენ-25 ჯეე სქანის მსქვა-მსქვა ბითთუმ გიბირუფ. დიდო-თი მუჟდეფე მო-გიმე: მსქვა ტაონიში მუჟდეფე მოგიმე!“ ბეეკ კვინჩი ნაშქუ.

ფეხრი თანთ-ოლლი.

102. იზმოჯე.

პიტა ხავანაკ დიდო იმგარტუ. თის გიოდგიტუ დიდი ჯუმა 30 მუში ალი დო კითხუპტუ: „მუ გალოდუ, მუშენი იმგარ“-ჰა? ემ ვახ-თის ნანა მუში-თი ამახთუ დო ალის კითხუ: „მუ იყუ? მიქ ომგაინუ ჩქიმი პიტა ხავანა?“ „ვარ მიჩქინ“-ჰა, უწუ ალიკ. „მა ჩქიმი იზმო-

ჯე ვუწვი: ნან-დიდიქ ქაუმეფე მონჯლონეეტუ დო ჩქინ თელი ქო-
პკომეეტიო!“—„ე-დო ემუშენი ვიმგა! მუშენი მა ეა მემიშქვით“,—
მგაინითე უწუ კიტა ხავანაქ;— „მთელი სინ მოთ კკომი?“

ალი თანთ-ოლლი.

103. მუქო მეკოლაფუ ალიქ ააზი?

5

ალი მეუაქ დიდო დოუჩანუ. „მუქ გოუჩანუ ალი ექ?“—კითხეს არქადაშეფე მუშიქ, მუნდეს-ნა ალი ჯამეშა მეხთუ. „თელი ააზის მეუაკალა ვიჩალიშეპტი; ბაბას დიდო დულაა ულუტუ: ოჩჩალუ, დი-
კა ოკკიუ, დიკა ოქინჩოლუ,—ენტეფე ულუტუ, მან-თი მეუშოლტი. ვით-ვით პტახუპტი, ხეში პკიუპტი, ოქინჩოლუში ვახთის ფაცხის 10 გეფხეტი ე-დო ხოჯეფე მეუჩუმეტი. მეუაქ-თი პიჯის მოწკეტუ, გიჩ-ქიტან-ნა, მუ კაი ენ ფოცხის გეხუნუ?“—„ე, ულუ მთელი ეშო იჩა-ლიშეპტი-ი?“ კითხეს არქადაშეფექ. „ვარ, მოშვაჯინუში დლას ვიპე-მამეპტი. მოშვაჯინუში დლაღეფეს მან დო ჩქიმი არქადაში ჰემხექ ჩხომი პკოუპტით. ქაოის დაჰა კაი ენ ოსქიდუ ჩარჩიშენ!“—თქუ 15 ალიქ. „კაი იყვეტუ მან-თი ქაოის ვოტკონ-ნა!“—უწუ ჰემდიქ.

ალი თანთ-ოლლი.

104. ბულდუჯინობა.

სუმ თანე ბეე არქადაში დიყვეს დო ქუმანიში ბულდუჯინიშა იდასინტეს. ართეი-ნა ენ, ნანა მუშიქ ეა ნაშქუმეტუ. ე-დო ჩქვა 20 ბეეფექ უწვეს: „ჩქინ ქუმანიში-ნა მეიტათ, სი გისტვინუფთ. სინ-თი ქაგამულუ!“

ახჩამი დიყუ დო ბეეფე ქოღინჯიეს. ქუმანიში ააა ბეეს ოსტ-ვინუში სესი გააყუ. ბეე-თი ფორჩათე გაღე ქაგამახთუ დო მუქ-თი დუსტვინუ. დოლოქუნუ ქოღილიქუნუ ე-დო ბულდუჯინიშა იგზალეს. 25 არ დუზი აეიშა-ნა მეხთეს, ექ დიდო ბულდუჯინი ტუ. დიდო-თი ყვილუპტეს. ართელი-ჩქვა ჯოლოი უყოუნტეს („გიშერა“ ჯოხონტუ!).

ექ დიდო-ნა ყვილეს'კქულე, ჟილე ართელი ბულდუჯინიშ სესი ქომოხთუ. გიშეაქ კაი გოუპტუ. გიშეა უნკაპუ ჟილენდონ. ბეეფე-თი უნკაპეს. გიშეაქ ბულდუჯინი ქოკოფუ: გუის კიბიი გერეეტუ. ბულ- 30 დუჯინიქ ზოპონტუ-ქი „მუ მაკვანთ მა?! მუ გოლოდით? ჩქიმი ბეეფე აეთიმი მოთ ნაშქუმეთ? თქვან ოსქიდუ გინონან-ნა, მან-თი ფსქიდა

ზინონ!“ ჯოლოიშ საიბის გუი ნაქუ ე-დო ბულდუჯინი ქაგუწუყონუ. ბულდუჯინი ხოცქურტუ. ბეექ თქუ-ქი, „ოხოიშა ვიყონა-მა დო ნანა ჩქიმის ქამი დვაყენ-მა დო დოუსუმე“-მა! მაქუანიქ უწუ-ქი „აა აწი ხოცქუნ-მა დო მუქო იყონაგინონ“-მა?! ემ ვახთის ბულდუჯინი 5 დოხოცქუ.

ბეეფექ ლეტა დონთხოეს, ბულდუჯინი ლეტას ქოდოხვეს ე-დო ნიშანიშენი ქვა ქოგეჟოდვეს... ემუშენი-ქი გილიტესკონ-ში, ძიას-ინტეს.

ანთეფე იგზალეს ჩქვა აეიყელე. ექე გიშეაქ ბულდუჯინიშ აეინე 10 მთუგი გამოჩქუმეტუ ე-დო ბეეფე ოლერდინაპტუ, ემუშენი-ქი მთუ-გიში შუა დო ბულდუჯინიში შუა არ კარალი ტუ, ემუშენი ვა ნაგ-ნეპტუ. ბეეფე გუიქთეს ოხოიშა; ია, გზას-ნა დოხვეეტეს ბულდუჯი-ნი, ქააქედეს, ოხოიყელე გამილეს.

ოხოიშ ძანიშა-ნა მეხთეს, ია, ნანა მუშიქ-ნა ვა ოჩქუმეტუ ბეექ, 15 ბულდუჯინეფე მაქუანი ბეეს ქომეჩუ: ია ბულდუჯინიქ-ნა ეშო-ნა თქვეეტუ, გუის ნაქუ. ემუშენი ბეეფეს დუფაუ. ეგერ ოხოიშა ილა-ტუკონ-ნა, ნანა მუშიქ უყუასინტუ: „მა ვა მკითხი დო სი ბულდუჯი-ნიშა მოთ იდი-ა?!“

ემ ვახთი'ქულე ია ბეექ დიმქეს-თი კუჩხე ვა გედგაპტუ. დი- 20 ყუ იშთე!

ალი თანთ-ოლლი.

105. მუ პა, მუ იყუ ჩქიმი ართელი ჩაფულა!?

ართეი ბეექ (ილაქ) სერ ჩაფულა ქამუიწყენ დო ქოშინახენ. ენთეფეს-თი ართეი „ბანჯგვლია“-ჯოხონი ჯოლოი უყოუნტეენან. 25 ბანჯგვლიას ოსთეამუ უნტეენ ე-დო ილაში. ჩაფულა ქანიხიელეენ-ილა ქუქანიში ქისილენ. მედაწყედენ-ში, ართელი ჩაფულა ვა რტეენ...

გოუ, გოუ დო ვა აძიუ. „ბანჯგვლიაქ“-თი ჟოვა მუშიშენ ილი-ხოსარტეენ. ილაქ ქონაგნუ, ბანჯგვლიაქ-ნა ნიხიელეეტუ ე-დო უწუ. 30 „ქომომჩი ჩქიმი ართელი ჩაფულა! მანიშა დოგუონიშა ვიდამინონ, ეკულე ვახთი მეკამილას!“ ბანჯგვლიაქ-თი „ვა მილუნ“-მა დო ვა მეჩაპტუ.

ილაქ ბანჯგვლიას ჩაფულა ქუძიუ ე-დო ნანკაპუ. არკელენდო ილაქ ქოგაქნუ, მაქუანიყელე-თი ბანჯგვლიაქ. ილაქ უწუ-ქი „მანიშა 35 ქომომჩი, ვახთი მეკამილუ!“... ნანკაპუ, მუისტიკუ დო ქაგუწუ

ოხობიშა(!) იდუ დო ჩაფულაფე ქომუიდუ. ნეკნა დონკილუ. ბანჯგვლია
 ოდას დოლოხე მოლახეტუ. ილა ჯამეშა-ნა ნიტუ, ქოძიუ დო თქუ-ქი
 „ქაგომინწკი ნეკნა, მა ხვალა აქ მუ ჰა“-მა დო ქანგუბტუ... ქანგე-
 ფეთე ნეკნა ქაგონწკუ დო ილას გაათხოზუ. ილა-თი მექთებშია
 იგზალუ.

5

აღი თანთ-ოღლი.

106. იბრაიმი შეერის.

იბრაიმი-ნა ძაბუნი ტუ, ბაბა მუშიქ ოსტიამუშენი დიშქაში
 ცხენი ქომულუ. იბრაიმიქ ცხენის გოწკედუ ე-დო ცხენი ვა მოწონ-
 დუ. ეკულე თქუ-ქი, „ამკათა ცხენი მან-თი დოიქიფ-მა! ამა ამუში 10
 უსტა მი ენ-მა, ქომოწიით! ამა ჰიჩ კაი ვა ენ! კუდელი ოქოსა-
 ლე'სტეი გელობუნ. ცხენი ბაშქა თურლი (||ჩქვათურლი) ტას ინონ!“
 „მუფეი ტას ინონ“-მა, უწუ ბაბა მუშიქ. „კაი უნკაპას ინონ, თი
 ყინ ოქაჩუტას ინონ! საიბი მუშიშენ ბაშქა ვა ნინკინასინონ! ეშო
 ვარა ჟოლე ბეეფე-თი ვა ნინკინასინონ, მი-თი ვა ნინკინასინონ,— 15
 ცხენი აშო იყვენ!“—უწუ იბრაიმიქ ბაბა მუშის.

ბაბა მუშიქ-თი უწუ-ქი „აშო ცხენი გინონ-ნა, უსტაკალა ქო-
 დოგობუნაფ!“ იბრაიმიქ უწუ-ქი „მი ენ ამა ცხენი-ნა იქიფს კოჩი?“
 ეკულე ბაბა მუშიქ ჯევაბი მეჩუ: „სქანი'სთეი თერბიესუხეფე!... ექ
 მექთების (დოგურონის) ოჩალიმუშ აეი რენ. ემეიკალა იქიფან ე-დო 20
 აშო ოსთეამუშ ცხენეფე გამაჩაფან. იბრაიმიქ უწუ: „მთელიქ ცხენე-
 ფე იქიფან-ი?“ „ვარ!“ ბაბა მუშიქ უწუ. „ჩქვა დო ჩქვა შეეფე: ცხე-
 ნეფე, კვინჩეფე, აფანეფე... ე-დო აშო იჩალიშეთან!...“ „ქამამიყონი,
 ჩქიმი ბაბა მან-თი ია ოგუონის' (დოგუონის)!“ ბაბაქ უწუ: „მან-თი
 ია ვილუშენტი, კაი! სინ-თი კაი გაწონენ-ში, მენდაგიყონა! დოგუ- 25
 რონი კაი რენ! ექ კაი შეეფე იგუაფ. მან-თი წოხლე ია ვილუშენ-
 ტი!“...

სთველის ბაბაქ იბრაიმი შეერიშა მინდიყონუ. დოგურონი შეე-
 რიში ქენაიკალა ტუ. ვალე მუში დიდო ონტულეფე (ჩეემე) ტუ. ია
 დოგურონი ჟურ ბოი ტუ. ემუში დოლოხე ჯაში შუა გულუნ. დუშე 30
 მეს-თი ნოხეხეფე აენ. ეჩ ბეეშა ქოენან. აიქ (ართელიქ) ხეხუფს,
 მაჟუანიქ ყაზუფს (||ლაზუფს), დაჰა მასუმანიქ კეიუფს, ე-დო აშო
 იჩალიშეთან. ოდაში დოლოხე კაძოთი დგინ. ქითაბეფე ჟოფშა რენ.
 ორთა აეის დიდი სტოლი დგინ.

ჩქინ ქამათთით ოდაშა. მაგურალეს უწუ-ქი ბაბა ჩქიმიქ: „არ- 35
 თეი ბეე ქომოაგიყონი. ამეკალა იგუას ინონ!“ მაგურალექ-თი თქუ-
 არნ. ჩ ი ქ ო ბ ა ვ ა. კანური ტექსტები.

ქი ჩქინ სიჭთე აეთიმეფე დო ჭუკააში ბეე აებზდიფთ. აეი რენ-ნა, ბეე სქანი-თი ქაებზდიფთ!“

იბრაიმის კაი აწონუ, დო უფი გელვაყონეტუ (||ქოგეჩუ). იბრაიმი ია დოგურონის ქამახთუ, ექ კაი იგუაბტუ. ოჩალიშუ ტუ ქუ-5 მანიში ნხხოვრო საათიშენ ლიმჯიში ანშ საათიშა.

ალი თანთ-ოღლი.

107 მთუგიშ მოთა. ¹

ქიტა მთუგიშ მოთა გოხთიმუშენი ღოვა მუშიშენ გალე გამახტრევეტუ. გალე გამახთუ-ში, ჟურ თანე ლეჯიში მოთა ქოძიუ (ლეჯიში 10 მოთა ვა რტუ, ამმა ეშო უჩქიტუ, მუთუ ვა უძიამეტუ!). ანთეფე-ნა ძირუ დო დიდო აშქურინუ, ე-დო ღოვაკელე უნკაპუ. ე-ნა მეხთუ'-სთერი ნანა მუშიქ უწუ-ქი „სო რტი, ბერე ჩქიმი, მუშენ გაშქუინუ აკო ზოი, მოთ მოხთი?“

მოთაქ-თი ჯევაბი მეჩუ: „გოხთიმუშა ვიდერეტი ე-დო ექ დუ-15 ზის ჟურ ლეჯი ბძირი. ართელი ეკო პატი შეა ტუ-ქი, მა-ნა მძირუ მსვაეფე გონთხუ დო ზოი დიყურუ. ე-დო ჩქიმდეკელე მუიტუ. მან-თი მაშქურინუ დო ვიმტი“. ნანა მუშიქ უწუ-ქი „ემუშენ მოთ გაშქური-ნუ, ია მამული ტუ. ემუქ სი მუთუ ვა გოლოდაპტუ. მოთაქ თქუ-ქი, „ხოლო არ ჩქვა ბძირი: გოგდე ფამბული'სთერი, თი მუგვალი ე-დო 20 პიჯი ილოკუპტუ. ეშო მსქვა შეა ტუ-ქი, ვიდამინტუ, მეაჯუნდა-მინტუ!“

„მუ ზოპონ, ბერე ჩქიმი! ია მთუგეფეში დუშმანი კატუ რენ. ემუს სქანი'სთერი მთუგეფე დიდო უქკომუნ. ა'ჩქვა ემუშ აანიშა ვა მეხთა. ია-ნა ძირა'სთერი, ზოა იმტაგინონ!“

25

ალი თანთ-ოღლი.

108. მუქუინაჯე ჯელალი.

ქიტა ჯელალის ბაბა მუშიქ ოსთეამუშენი არ მსქვა ტოჭელი დო არ ჩქვა კილიჯი ქაუქოფევეტუ. ჯელალიქ კათთა დლას კილიჯი შქაშენ, ტოჭელი მხუჯიშენ ვა ნიწკინაპტუ.

არ დღას ჯელალი მუში არქადაში შადიკალა ოდას ხეტუ. ჯელალიქ ილიწკუ კილიჯი დო აშო თქუ: „აწი მა მუთუშენ ვა მა-შქუინენ! მგეი, არსლანი, ნაკო-ნა კუვეთლი ჰაივანი ჟენ-ნა, მოხთას, ჩ'ქართის ჩქიმდა მუთუ ვა ახვენენ, მთელის თი ქამეოქკიჟაფ!“ თამამ ემ ვახთის არ მთუგიშ მოთა ლორმაშენ გამახთუ დო ჯელალიში 5 კუჩხეში წოხლე მიკილუ. ჯელალიქ, სესი-ნა ნუნქიშუტუ-კადარ „იმ-დად! იმდად!“-ჟა დო დიყუუ. ჯელალიში არკადაში შადიქ ჰაჰაჰა-ჟა დო იძიცუ.

ახმედ თანთ-ოღლი.

109. ჟურ აოლჩი.

10

ალი დო ველი ბათუმიშა ოხთიმუშენი გზას ქოგედგითეს. წო-ხლე-ნა ნულუტუ, ალიქ ლეტას არ კიტა ქუალი ჟოფშა ფაა ქოძიუ. ველიქ თქუ-ქი „ოხ! მუ კაი იყუ! ფაა ქობძიით!“ ალიქ ოჭიდეფე გჟონქუ-დო—„სი მუშენი გახელენ? ფაა-ნა ბძიი, მა ვორე, ლაი სი მუთუ მექჩა მინტუ“-ჟა. 15

ველის მუთუ ვა ათქუ. ხელა არქადაში მუშიქ-ნა ძიუ, ფათენ მუ ჟეკოფასინონ-ჟა დო ნუსიმინტუ. არ ჯაეფუნაშა მეხთეს'კეულე ემედენი წოხლე მუთეფეში ეშქია ქონარგეს. ალიქ თქუ-ქი „თუ! ქაგოჩივით!“ ველიქ: „სი ქაგუჩივი! ჩქიმდა მუ“-ჟა დო ოხოიკელე იმ-ტუ. ალის-თი ომტინუ უნტუ, ამმა ქუალიში მონკათენ ვა ამტინუ. 20 ეშქიაფექ ალი არ კაი. დობახეს'კეულე ფააფე-თი ქაგუწულეს დო იმტეს.

ახმედ თანთ-ოღლი.

110. არ კაი ბერე.

ვიტოსუმ, ვიტოოთხო წანერი არ ბერე-ჩირალის ეჩ მაქვალი 25 დო მციქა ჟალი ბაზაინიქ მეჩუ დო „ბაზაის ქაგამაჩი“-ა. ბერე ბაზაი-შა იგზალუ. ბაზაის კალდურუმკალა ბერეს კუჩხე გჟუსთუ, მაქვა-ლეფე მთელი დოტუხუ. ჟალი მთელი გზას დითათუ.

აწი ზავალი ბერეს ბაზაინი მუშიქ უყურასინტუ. არ მანათი მთელი ქაგონდუნერეტუ. ბერეს ამგაინეტუ. ბერეში ხალი-ნა ძირეს, 30 კოჩეფე ქუკუიბდეს. ემ კოჩეფეშენ არ ბადიქ არ მანათი ქომეჩუ. ოკულე გუიქთუ დო კოჩეფეს უწუ-ქი „კათთაიქ ხუთ-ხუთ კაპიკი ქო-მეფჩათ-ნა, ბერეში ზიანი ქიშულუნ-ჟა. კოჩობა აჟა რენ“-ჟა უწუ ია ბადიქ კოჩეფეს.

კოჩეფეკე თი აჲა ბადის ქონუსიმინეს. მთელიქ ქესე ქაგამიღე-
 5 ლო გუი მუთეფეშიქ-ნა იქიფტუ'სთერი ქომეჩეს. ბერეკე—„ალლა რას
 ზი ოლსუნ! არ მანათი ღო გვერდი ღომეყუ“-ჲა. კოჩეფეკე „აწი ჰელე
 10 ბერე მიკილერეტუ.

ახმედ თანთ-ოღლი.

111. ჟურ თანე ღოღჩი.

ჟურ ბერე არ ჲაზი ნდლას ქუჰანიში ნიტეს ბარაბერ; გზას არ-
 15 დათ!“ (ემუქ) მეგერემ ქუბური ქოძირელერეტუ, ემუშენი ღოდგითე-
 რეტუ; ქაეზღუ ქუბური. მაჟუანიქ—„ქოდოდვი ქუბუი“-ა. „ემუშენი?
 მა ბძირი, მა ჲეზღდი“ „ოღლეისე, გვერდი ქაკომიწილი“-ა. მაჟუა-
 ნიქ ვა უკუწილუ. ჟუი-თი ოკვაკიდეს.

ემ ვახთის თის ხჩე სარული გოკიელი არ ხოჯა ქომოხთუ. „ემუ-
 20 შენი ოკობუთ“-ჲა? არსელიქ უწუ: „მა ქუბუი ბძირი; ამუქ ქოდოდვი-ა,
 მიწუ; ვა ღობდვი-ში, გვერდი ქაკომიწილი-ა. მა-ნა ბძირი ქუბური,
 მუშენი მეზჰამინონ? დაეაჯი ენ“-ჲა!

ხოჯაქ თქუ-ქი „მომჩით ქუბური, მა ქაკოგირთათ“-ჲა! ქუბური
 ხოჯას ქომეჩეს. ხოჯაქ ქუბური ღოცხუნუ, ღოლოხენი, ნეძი¹ მუქ ქო-
 25 ქომუ ღო კაბულეფეში გვერდი არ ღოღჩის, გვერდი-თი მაჟუანის
 ქომეჩუ. ტამაქჲაი კოჩის დიდო ზიანი აყვენ.

ახმედ თანთ-ოღლი.

112. ჟურ მანძაგერე.

არ ქაოის ჟურ მანძაგერე სქიდუტეს. ართელიქ ოჩალიშუს დი-
 30 ღო ყოროპტუ. მაჟუანი თენბელი ტუ. აჲა, თენბელი-ნა რენ, დიდო-
 თი ტამაზი ტუ. არ ღლას მანძაგერე მუში-ნა ვარ ტუ ვახთის, აჲა

¹) „მთხიი ღოტახა-ში, დიყვენ ნეძი: მთხიიშ ნეძი, კაკალიშ, ქუბუიშ ნეძი,
 წინაზიიშ ნეძი—მთელი ნეძი“ (ახმედ).

თენბელი კოჩიქ ოხოროშენ ხეზაი მულუ დო მანძაგერე მუშიში ოხო-
რიშა მეხთუ დო ოხოროში კაზული ოხერხუს ქოგაოქკუ. ამმა მუს
ვარ ამტინუ დო ოხორო თის ქომათუ. მასუმა დღას აჲა თენბელი
კოჩი ლეტას ქოდოხვეს. მაგვანი, კაი მანძაგერეკ ემუშენ დაჰა კაი
ოხორო დოკიდუ.

5

ახმედ თანთ-ოღლი.

113. მცხულიში ფიდანო.

არ ბადი კოჩიქ ბადი მუშის მცხულიში ფიდანო ორგაპტუ. ემეი-
კალა არ დელიკანლი მიკიტუ დო ბადი-ნა ძირუ, უწუ-ქი „ჯუმადი,
მუშენი ზახმეტი იქიფ! სინ ხოშ აწი ოთხენიწ წანერი რე! სინ ამუქ-ნა 10
მულასინონ მეივე, ვა მოკვიშუნ!“ ბადიქ— „მან-ნა ჭიტა ვორტი ვახ-
თის აჲა ბალის-ნა, აჰა, კორჯა ჯაეფე რენ, მთელი ფუქირი ტუ. ბადი
ბაბა ჩქიმიქ ორგუ. მუს აჲა ჯაეფე ვა მოქიშუ, ამმა მა, მუში ბერე-
ნა ვორე, მა მომექიშუ. აწი მან-თი ეშო დიდი ბაბა ვორე დო ჩქიმი
მოთალეფე დო ბერეფე ჩქიმიშენი ჯაეფე ვორგაფ. ბუტკუჯიქ ხვალა 15
მუშიშენი ვა იჩალიშეფს დო ჩქინ ხოშ კოჩი ვორეთ. მუშენი ჩქინ ვა
ვიჩალიშათ ბაშქაშენ?“

ახმედ თანთ-ოღლი.

114. თენბელობა კაი ვა რენ!

არ ზენგინი კოჩის არ თენბელი ბერე ქუსუონტუ. აჲა ბერეკ 20
ბითთუმ ამო ისიმადებტუ: „მან ოჩალიშუ ნუ მინონ! ბაბა დო ნანა
ზენგინი მიყონუნ. მან ვა ვიჩალიშა-ნა-თი, რახატი-რახატი დოფს-
ქიდუ“.

აჲა ბერე მოლორდუტუ, ჩუნქი ბაბა მუში დო ნანა მუში დო-
ლუატე'ში, მუს-ნა დოსქიდასინტუ მალი ვარ აკუმანდარასინტუ. ემუ- 25
შენი ბაბა მუში დოლურუ'ქკულე აჲა ბერეს აერი მუში კუმანდარი
ვარ ახვენუ. მირასი მუშიში მციქა ქაგამაჩუ დო შეჭერის სქიდუტუ.
ოკულე კურალობა იყუ.— ლაუზტი მუთუ ვა მუხთუ. კონაღეფე მუში
დიქუ. ჭუკარა ქოდოსქიდუ. ოკვანდინუს ქოგაოქკუ.

ემუშენი ბერეფე ჭიტა შემბერი ოჩალიშუს გევოქკათო თენბე- 30
ლობა ვა პათ, ჩუნქი თენბელობა-ნა ყვას კოჩიში დულაჲ, აწი-ნა
ფთქეით, თენბელი ბერე'სთეი იყვენ.

ახმედ თანთ-ოღლი.

115. არ ბადი დო მოთა მუში.

ახმელიში პაპული დიბადეეტუ. თოლეფექ ვა უძიროპტუ. ბერე მუში დო გელინიქ ამუს აირი გჳაი მეჩაპტეს. არ დლას აჳა ბადის გელინი მუშიქ ბუჯალის არ ჩანალითენ გჳაი მეჩაპტუ-ში, ბადის ვა 5 გოწვალუ დო ჩანალი დოტუხუ. გელინიქ „ხებუკი, ხებუკი! სი აწი'-ქკულე ფიცაიში ჩანალითენ გჳაი მექჩამინონ“-ჳა.

არ დლას აჳა ბადიში მოთაქ ფიცაიში ფარჩაფეთენ მუთხანი იქიფტუ. ბაბა მუშიქ უწუ: „ახმელი, ია მუ იქიფ?“ ახმელიქ: „ამუში ფიცაიშ ჩანალი პამინონ. თქევან-ნა იბადათ, ამუთენ გჳაი მექჩამინონან“- 10 ჳა. ბადიში გელინი დო ბერეს დიდო ონჯლორე აყვეს დო ემ ვახ-თი'ქკულე ბადი კოჩის ბითთუმ მუთეფეკალა გჳაი ჩაფტეს.

ართიკართიშა მუმქაჳობა-ნა იქიფს ბერეში ბერე-თი მუმქაჳი იყვენ.

ახმელ თანთ-ოდლი.

15

116. მთხა დო აგნი.

ქორტუ არ თენბელი აგნი. აგნიქ თქუ: „არ თი ჩქიმი დოვიგონა. გჳაფთა გალე დო ქითაბი დოვიქაჩა დო ვოწკედა; ე-ნა მძირან კოჩეფექ: „ა მუ კაი დიკვეთლი ბერე ენ“-ჳა, თქევანი“ აგნი გალე ქაგა- 20 მახთუ დო ქაჳთულის ქოგელახედუ. ქითაბი გოქთეიში ქოდიქაჩუ დო ოწკეტუ. მციქა ჩქეა'ქკულე აგნის ნჯირი ქომუხთუ დო ლირტუ. ემ ვახთის ემერეფეს არ მანძაგერეში მთხაქ ჯუფტუ. მთხაქ, აგნიქ-ნა ლირტუ, ქოძირუ „ამუს ოკოკიდინუ უნონ“-ჳა დო აგნიშა მეხთუ. აგნის არ ზოი ქრა ილულუ დო თენბელი აგნი თი-კოპალერი მოქთუ.

ახმელ თანთ-ოდლი.

25

117. დაღიშა.

არ ქუმანიში ომერიში ბაბაქ ხოჯეფე არაბას ქონოკირუ, ბურ- 30 ქული ქაეხდუ დო დაღიკელე იგზალუ. ომერი გჳათხოზუ ბაბას: „ბა-ბა, მან-თი მენდამიყონი დაღიშა“-ჳა. ბაბაქ ქიყონუ ბერე დო არა-ბას ქოგაოხუნუ. დაღის ბაბაქ ხოჯეფე ქანაშქუ არაბაშენ დო ჯაში ოკვათუს ქოგაოქკუ. ომერიქ არ ქუნცხიში თუდე მონქაფერი მუყი ქოძირუ, მეხთუ დო ოწილუს ქოგაოქკუ. ემ ვახთის ქუნცხიშ ქაოქი- 30 შენ მუთხანი ქაგამახთუ დო იმტუ. „ვაჳმე, მემიშოლით“, დიყურუ

ომერიქ დო ბაბა მუშიშკელე იმტუ. „ეფჩი, ტაუშანი მოთ ოშქუინი?“ ძიციინეი კითხუ ბაბაქ. „ლაი მან ვოშქუინი?—ენუქ ნოშქუინუ“, ონჯლომანი უწუ ომერიქ.

ახმედ თანთ-ოღლი.

118. ჯემალი დო ჯევედეთი.

5

ეურ თალიბი, ჯემალი დო ჯევედეთი ქოროხის წოხლე ისთეტეს. ჯემალის კუჩხე გაუსთუ დო ქოროხის მოლვამწკუ; ონჩურუ ვა უჩქიტუ, ოყურუს ქოგაოქკუ—„ნემიშოლით“-მა. ჯევედეთიქ გინძე ბივა ჯემალის ქავუნთხუ, ქავამიყონუ დო არქადაში მუში ოშქვიდლუშენ ქამუშლეთინუ.

10

ახმედ თანთ-ოღლი.

119. ჭიტა მუშა.

არ ახჩამის ოსმანი ყონაშენ დოქკინდინერი ქავებთუ დო ოხორ-ჯას უწუ: „მუ პა? ყონაფე კაი მილუნ, ამმა ხვალა ვორე. მეშოლუში მითი ვარ მიყოუნ-ქი, ყონა ვახთი მუშის ქოგოვულა“-მა. მუში ჭიტა ბერე ზიაკ ამუს ყუჯი მეჩუ. მაეუანი ნდლას მხუჯის ბერგი გიდუ დო ბაბაში ყონაშა ქომეხთუ, ქოგაოქკუ გომალუს კაი ვუითენ. ბაბაშ გუის [აჰა] კაი აწონუ.

15

ახმედ თანთ-ოღლი.

120. ბადი კოჩი დო გომპონუ.

20

არ ბადი კოჩიქ ბალის მცხული გომპონაპტუ; მეხთუ არ დელიკანლი დო უწუ: „ჯუმადი, მუს ზაპმეთი იქიფ? სი ხოშ ამუში მეივე ვა მოგქიშუნ“-მა. „ქომიჩქინ-ქი, ვა მომქიშუნ, ამმა ბაშქაფეს მოქიშუნ, კაი აწონენან დო გომიშინაფან. ბუტკუჯიქ ხვალა მუშიშენი ვა იჩალიშეფს დო კოჩიქ მუქო იყვას დო ბაშქაშენი ზაპმეთი ვა ყვას!“

25

ემუ'კჷლუ მიკილუ სუმ-ოთხო წანა. არ დლას ია დელიკანლი ექოლენ მიკიტუ დო ქოძირუ—ია მცხულეფე კაი დირდევტუ დო მცხულეფე-თი მეჩანტუ. ბერეს დიდო მცხულიში-თი იშლალი უღუტუ, მეხთუ დო ე-ნა უნტუ'კონაი, ქკომუ. ია ბადი იკითხუ, ამმა ზავალი ბადი დოლურეღერეტუ. ბერეს ქოგვაშინუ ია პატი ნენაფე, ბადის-ნა უწუ დო დიდო დიფიშმანუ.

30

ახმედ თანთ-ოღლი.

121. ღოღურთი გჰმჰჩჰფს!

ეზიზი ქუმანიში ორდო ქისელუ. ღოღურთეფე მთელი გჰუვერ-
 ჯის ქოდოლობუ. ღოფშჰ კალათის ქოდოლოსვარუ დო ბათუმეკელე
 იგზალუ. არ საათი ვა რტუ ხთიმერი-ქი, ეზიზი შეჰერიში სოქალის
 5 გუიტუ დო იჯოხობტუ: „ღოღურთი, ღოღურთი“-ა. არ ქვაში დიდი
 ოხორიშენ ოხორჯა ქაგამახთუ, ეზიზის დუჯოხუ დო არ ქაუზე ღო-
 ღურთი ქაუქოფუ. მაყვანი ოხორიშენ დუჯოხეს, მასუმა ოხორიშენ
 დო ეზიზიქ ორდო მუში ღოღურთი მთელი ქაგამაჩუ, გერი გუიქთუ,
 გზა-დო-გზა თჰარათე კოროცხუ დო ჰაეაში აღიმიტენ მუიტუ. ქო-
 10 მობთუ ოხორიშა დო თჰარათე ნანას პოდისა ქოგაუბლუ. „ვი, გიკურ-
 ბანუ ნანა სქანიქ, დიჯოხუ ნანაქ, სინ ვა მიყოუნტიკონ-ნა, ჩქინი
 ოხორი ქამელურტუ“-ჰა.

ახმედ თანთ-ოღლი.

122. სურიე დო მთუგი.

ქიტა სურიექ მეივეს დიდო ყოროპტუ. სანდულის მეივე დო-
 ლოძიტუ. არ დლას სანდულიში კაფალი ქაგონწყუ დო დოლოხე ხე
 დილიდუ. ხეში ჟინ მთუგი ქეშახტუ. „ვოჰმე ნანა, მთუგი ენ“-ჰა,
 დიყურუ დო მშქუინეი ბერე გალე ქაგამახთუ. მუნდეს-ნა ქამუიშვაჯუ,
 სურიექ თქუ: „ამუ'კყულე ნანას ვა პკითხა-ში, სანდულის ხე ვა დო-
 20 ლოიმე“-ჰა.

ახმედ თანთ-ოღლი.

123. არ ნოხერი ჯოღორი.

მემედის არ კაი ნოსერი ჯოღორი უყოუნტუ. ამუს ყალის
 ხენწყელი დოლოკიდაპტუ დო ხენწყელის მუთუ დოლობლაპტუ. ჯო-
 25 ლორის, ოხორის-ნა ლაზიმი რენ შეეფე უწყუმერტუ, ჯოღორი ნიტუ
 შეჰერიშა დო ჰეჰოუპტუ მუთუ. ოხორის მუ-ნა ლაზიმი რენ, შეეფე
 მუმერტუ.

არ დლას აჰა ჯოღორი დალიკელე იგზალუ. ჟურ-სუმ დლა'კყუ-
 ლე აჰა ჯოღორიქ არ ბერე ოხორიშა ქომუყონუ. ოხორიში საჰები
 30 მემედიქ მანძაგერე მუშიში ბერე-ნა გონდუნერეტუ, ია ბერე იჩინუ.
 ბერე მანძაგერე მუში ალიში ტუ. მემედიქ აჰა ბერე ალიში ოხორი-
 შა მინდიყონუ. ალის დიდო კაი აწონუ, ოხორჯა მუშის-თი დო მთე-
 ლის.

მეგერემ ამა ჯოლორი დაღიშა მუთხანი ოგორუშა იღიკენ. მთვირიში დოლოხე ამა ბერე-ნა ძირელერენ, ჟაჟაშ მეხთერენ დო, ბერეს ყინი-ნა აყუ, ხეფე ულოკუპტერენ. ოკულე ჟაჟაშ დიპაცერენ ლეტას დო ბერე კაპულას ქომუიკიდერენ. სუმ დლას მემედიში ოხორიშა გიტერენ დო აშოთენ ამა ბერე ოხორიშა ქომუყონერენ. 5

ახმელ თანთ-ოღლი.

124. მუზევირჯობა 'სთერი პატი დუნჟას მუთუ ვა რენ!

იქინდი ტუ. ჯამეშენ მთელი ბერეფე ოხორიშა ქეშახთერეტეს. სუმ-ოთხო ბერე ჯამეს ვორტიო. არ ბერეკ თქუ-ქი „ძიროფთ-ი ია ნაჩალიკიქ იკითხუ, იკითხუ დო აწი კოჩი დიყუ. აჯლული გუწუმეს 10 დო რენ“.

ემ ვახთის ნაჩალიკი-თი გზაშენ ილიტუ. ჩქინი არქადაშიქ აშო-ნა თქუ, მაჟუანიქ ნაჩალიკიშენი არ პატი ნენა დოთქუ. მასუმა მეხ-თუ დო ნაჩალიკის დუწუ. ნაჩალიკი-თი ია ბერეს არ კაი ქოხუდუ.

ემ ვახთის მათხა ბერე მეხთუ-დო არ ბერეს უწუ-ქი „ია ბე- 15 რეკ ჯუმა სქანიშენი ნაჩალიკის უწუ-ჟა, ნაჩალიკი-თი ჯუმა სქანის გჟოკითხუ“-ჟა. ემ ვახთის ია ბერე მეხთუ დო მაჟუანი ბერეს უწუ-ქი „სინ ნაჩალიკის ჩქიმი ჯუმაშენი მოთ უწვი“-ა. ბერეკ არ კაი ქოხუდუ, ბერეფე ოკვაკიდეს.

მან მანიშა ხოლო მეფთი დო ბერეფე ქაკოვუწკინი დო მთელის- 20 თი ვუწვი-ქი „ბერეფე, აწიშენ მუზევირჯობას მო გჟაგეთ-ქი ოკულე ირდათ-ში, დიდო ზიანი გაყვენან. აწი-ნა ზოპონთ, მუთუ დიდი მუ-ზევირჯობა ვა რენ, ამმა თქვან ოკულე დიდი კოჩი-ნა იყვათ, ემ ვახ-თის დაჰა პატი გახვენენან დო კაი ვარ იყვენ. არიქ-ნა ნაჩალიკის გჟოკითხუ, მაჟუანიქ ნაჩალიკიშა ვა მეხთასუნტუ დო ვარ უწეარ- 25 უნტუ. მაჟუანიქ ნაჩალიკის დუწუ-ში, ნაჩალიკი-თი ბერეს-ნა დულუ-ყურუ, მასუმა ბერე-თი ჰანადა ჯუმა მუშიშა მეხთიმუ დო ოთქვალუ ვარ იყვეტუ. დემეკ კაბაჰეთი სიჭთენერი ბერეში რენ“.

ახმელ თანთ-ოღლი.

125. არ პატი მანძაგერე.

30

ტოცხერი ალი ლუმან-ოღლიში ბერე ქაგუიქვერეტუ. ალიქ მან-ძაგერე მუშიშა მეხთუ დო უწუ-ქი „ბერე გოკვერი მიყორუნ. გონია- 30 შა ვილა მინონ; დობთორი მოვიყონა მინონ; ცხენი ქომომი“-ა, ამმა

მანძაგერეჟ ვა მეჩუ. მეგერემ ია მანძაგერეჟ-თი არ დღას ალის ცხენი აკვანდერენ დო ალიჟ ვა მეჩერენ, ემუშენი.

ახმელ თანთ-ოღლი.

126. კეზა.

- 5 ლომან ოხორის ფხეტი-ში, მანძაგერე ჩქინი მემედი მოხთუ დო მიწუთ-ჟი „სერი დიდი რენ, ახმელი, ვა ინჯირენ დო ჰაიდე ნოლაშა გეფთათ“-ჲა. მან „აწი ყინი რენ, ნოლას მუ პათ“-მა. დიდო მოხვე-წუ-ში, ჟაგეფთით. ნოლაშა გეფთით ვარ-დო-ნი, ყინი ტუ. მემედიჟ დანხირი ქოდოგზუ. ემ ვახთის მანიშა ხოლო ზორი ტუცა კალაში
- 10 ქამოშახთუ. დანხირი მთელი ქოგოშობლუ. არ ჭელუკას ქონაკლიმუ. ჩქინ ვა მემასქირინეს; ოხორიკელე ვიმტით, ამმა კოჩეფეჟ ქოძირეს. მთელი კოჩეფე უკუიბლეს დო დანხირი ქანოსქირინეს. ჩქინ-თი დიდო მაშქურინეს.

ახმელ თანთ-ოღლი.

127. ლომამჯინერი ჰეჟაჲე.

- ლომამჯი ხასან მემედ-ოღლიში ცხენი ალი ნაზმი-ოღლიში ოჭუტეს დოლოხეტერენ. სერ ჩქინ-თი კავეს ვორტით. სერ ტოჭელიში ოტკვაცინუმ სერსი ქომოხთუ, საჩმაფე კავეში ჯამის ქომობლუ, კავეს მთელი კოჩეფე ლეტას ჟაგანჟეს. ა'ჩქვა გალე გამაფთით-ში — ხასან
- 20 მემედ-ოღლიჟ ალი ნაზმი-ოღლიში ცხენი დოყვილერეტუ.

- ხასანიჟ თქუ-ჟი „მან მკაფუ მიჩქიტუ“-ჲა დო კეზათენ დომაყვილუ“-ჲა. ცხენიში საპებიჟ აწი ცხენი მუშიში დიჲეთი გორუპტუ. ე-ნა ყვილუ, კოჩიჟ-თი ვა მეჩაპტუ დო ზოპონტუ: „სქანი ცხენი ჩქიმი ონტულეს მუშენი დოლოხეტუ“-ჲა. მან-თი მკაფუ მიჩქიტუ“-ჲა
- 25 დო დომაყვილუ“-ჲა. ნეჰაჲეთი სარფული კოჩეფეჟ კავეს უკუიბლეს დო მთელიჟ ლალალეს დო ხასანის უწვეს-ჟი „აწი სინ ია ცხენიში დიჲეთი მეჩა გინონ“-ჲა. თამამი სუმოში მანათი რტუ.

- ხასანიჟ „კეზათე მაყვილუ დო მციჟა ჟაგელამიხთით“-ჲა, ამმა კოჩეფეჟ თქვეს-ჟი „კეზათენ-ნა გაყვილუ“შენი ცხენიში დიჲეთი
- 30 მეჩაფ ჰოქსე, ეგერ მეხსუს ყვილერეტიკონ-ნა, ვით ეკო ჩქვა სრაჭი დოგაყვეტუ“-ჲა დო ხუთ წანას-თი ხაფისის ქომოლოგოხუნაპტეს“-ჲა, უწვეს კოჩეფეჟ. ნეჰაჲეთი ხასან მემედ-ოღლიჟ ალი ნაზმი-ოღლის სუმოშ მანათი ქომეჩუ.

ზავალი ცხენი! საჩმა ყუჯიკალა მატერეტუ, მარი ჯანლი ხოც-
ქუტუ. ცხენიში ნანაქ მუში თაის უხირხინტუ. გუნკაპუტუ, გუნკაპუტუ
ლო ხოლო ბერე მუშიშა მუიტუ ღო აშურტუ, უხირხინტუ, ამმა ბერე
მუშიქ ჯევაბი ვა მეჩაპტუ, ხოცქერი ტუ. ზავალი, ზავალი ცხენი!
ერ მისქეტი მატერეტუ. ე-ნა ყვილუ კოჩი-თი ეკო სერსემი-ქი... გზაში 5
წობლე-ნა ისთომერ, ეგერ მი-თი კოჩი ილიტუკონი, მატეტუ ღო ბო-
ზინე ღეის კოჩი დიყვილეტუ.

ახმეტ თანთ-ოღლი.

128. ოშქურინუ.

მან მთხაში ჩობანი ვორტი. არ დღას დაღიშა მთხა მენდაუჟივი. 10
ხუთ თანე მთხა მიყონტუ. მან არ სირთიში წკაიკალა ქოდოფ-
ხედი ღო მთხას ვოწკეტი. ოკულე არ ბადი მთხაქ პეტელუ ღო ოხო-
რიკელე იმტუ. თიკანი ღორინასინტუ. მან, მთხა-ნა ოხორიშა-ნა
იმტუ, ვა მიჩქიტუ. მთხას ღოვეუჯოხი: „აჰა! პიტი, პიტი, აჰა, პიტი,
პიტიაიიი!“ ოხორიკელენდონ სერსი მოხთუ: პეეეე! ცუშმმ... 15

ჟილე ვლავიწკედი-ში, არ ქვაში ეინ არ ბადი ქორტუ, ხჩე
ფიმფილონი. ბადიქ ქვა მასთოლუ. მან მთხალეფეს გევოთხოზუტი.
ბადიქ დიდი კილიჯი დოქაჩეი, გემოთხოზუტუ. მან დიდო მაშქური-
ნუ. ნეისე ოხორიშა ქაგეფთი ღო ვიდელერეტი. მან მუთუ ვა მიჩქი-
ტუ. ხოჯა მომიყონერენან, ამმა ხოჯას მუთუ ვარ ახვენერენ. ეფეი 20
ბივა ქოგემჩე'-ქკულე, დოვიკარი.

ახმეტ თანთ-ოღლი.

129. ინნაღობა.

ღომან გონიას დულა მილუტუ ღო ოხთიმუშა ვინაზირეტი.
ბაკიშენ ცხენი ქავამავიყონი, ეფერი ქოგებდგი ღო მევიტი, ამმა ცხე- 25
ნი ეკო ნუნკაპუტუ-ქი, ირხის ვა ნაქიშინეტუ. დიზგინი მოიზდი, ხო-
ლო ვა დოდგითუ. მან-თი ფთქვი-ქი „უნკაპუ-ნა, უნკაპი, ჩქიმდენ
ინნადი რეი“-მა ღო დიზგინი მეაშქვი. ცხენი ირხი'სთეი ნიტუ.

გუის შქურინა ქოდოლომატუ. ა'ჩქევა გზაში წობლე ვიწკედი-ში,
გზაშ ორთას არ დიდი ქვა ძიტუ. ცხენი-თი ირხი'სთერი ნიტუ. ეკო 30
აუქსელი ქვა ტუ-ქი...—მეგერე მუშაფეჟ-ნა ლალუმი ისთოლეს, გზაშა
ქავილინგიბონერეტუ.

ცხენი ქვაშა-ნა მოხთუ, არ ზორი მუჟუცხონტუ-ქი, მან ცხენი-
შენ მებლი; ამმა მუთუ ვა მალოდუ. ცხენიში ყალის ქავოწავიკიდი.

ოკულე ცხენის გეხუნუ მინტუ, ამმა ცხენიქ ვა გემოხუნაპტუ. გუი მომიხთუ, ცხენის გეფჩი, ამმა მუკო გეფჩატი, დაჰა ბეთერი ვა გემოხუნაპტუ.

ნეისე ენეიკალა არ კოჩი ტუ. ემუქ-თი მემიშოლუ, ხოლო ცხენის ვა გემახუნუ. მან-თი დილო გუი მომიხთუ. ბირდენბირ არ ჯეფცხონტი, ქოგეფხედი. გეფხედი-ვარ-დო-ნი ცხენი კურ'შემი'სთერი ოფუთხუ. ვიდი, ვიდი... წოხლე ვიწკედი-ში, არ, მა-ნა დუზი მევიტი გზაში ჯანდან, ა'ჩქვა გზა ქორტუ. ჯანი გზაშენ ცხენი ვა ილას-მა დო, დიზგინი მოიზდი, ეკო ზორი მოიზდი დიზგინი-ქი, არ დალი ქამოპწკიპტი, ამმა ცხენი ბირდემ ჯანი გზაშენ გულიქთუ დო მან ჯანდან გოლამინქინუ. მან თუდე ქამებლი.

თი ქვას-ნა გემაჩერეტუშენი, ქაგოვისერსემერეტი. ახჩამი-თი დიყვერეტუ. ცხენი სოლე ილუ, ვა მიჩქიტუ. სერ ხირსუხეფექ ცხენი ქანიხირეს დო იმტეს. მან გოსერსემერი დოხთორიშა ვიგზალი. დოხთორიქ ქამი ქომომჩუ. მაყუანი დლას ოხორიშა ვიგზალი. ცხენი ხირსუხეფექ ქანიხირელერეტეს, ამმა ჩქინი შუქრი გზას ქომოხვადერეტუ ხირსუხეფეს დო მუში ცხენი იჩინერეტუ დო ქაგუწუყონერეტუ. მან-თი ინნადობა-ნა ჰი, დილო დოვიფიშმანერეტი. ა'ჩქვა ინნადობა ჰიჩ ვა ჰამინონ-მა!

20

ახმედ თანთ-ოლლი.

130. ფუშთი კოჩი.

ტოცხერი არ კოჩი ჩქინი ოხორიშა ქომოხთუ. აჟა თუჯარი ტუ. ჩქინი ფორთოკალე ქემიქოფეს. აჟა თუჯაი-თი ჩქინი მანძაგერეკალა ორთალი ტერენან. ჩქინ ქომეფჩით. არ ვით დლას ფორთოკალეფე ოდა ჩქინის მოლობდლუტუ. მან თუჯარიკალა-ნა ტუ ორთალი; მანძაგერე ჩქინის ვუწვი-ქი „აჟა ფორთოკალეფე ბათუმიშა გილა“-მა. თქუ-ქი „ჯანუმ, მთელი არ ჯენ“-ჟა. „ბაშქას-თი ფარა მეფჩამინონ, სინ-თი ფარა მექჩამინონ დო ჩქიმიშენი მთელი არ ჯენ“-ჟა. მან-თი ვუწვი-ქი „ბაშქაქ ხუთ მანათის გიმეზ-ნა, მან ოთხოს გიმერ“-მა. ემუქ-თი „სქანი ფორთოკალე სინ ილი“-ა. არ-ჟურ დლა'ქკულე ამუქ ფორთოკალეფე ბაშქაში მატორის ქომოკიდლუ დო მან მიწუ-ქი „სინ გერი-ნა დოსქიდლუ, ია ილი“-ა. მან-თი რაზი დოვიყვი. არ ვით დლა'ქკულე ია ფორთოკალე-თი ხოლო მუქ მოკიდაპტუ, მეფთი დო ვუწვი-ქი „ეკო ფუშთი მოთ რე“-მა. „ჰემ სიფთე მან დომიწვი დო ოკულე ბაშქას მუშენი ოლაფაფ“-მა. თქუ ქი „აწი მან, ჭელუკა მან ქეპ-ქოფი“-ა. იშთე აშო კოჩის სალახანა ფუშთი უწუმელან.

35

ახმედ თანთ-ოლლი.

131. კუჩხე მუქო შემოტუხუ.

მა-ნა კიტა ვორტი, ჩქიმი დაქ გომიყონობტუ დო კუჩხე გაუს-
ტუ, გაუსტუ დო გაანთხუ: კუჩხეს ლასტიკი მოძიტუ. მან-თი ემუკა-
ლა მებლი, კარდუმისენ მებლი. კუჩხე ქამემოტუხუ, სოლი კუჩხე; და
ჩქიმის აშქუინუ, ბაბა ჩქიმიქ უყუუ: „ბეემოთ მეტკოჩი“-ა! ბაბა ჩქი- 5
მიქ ეწამიქაჩუ დო ხექიმიშა მენდამიყონუ, ბათუმიშა. ექიმიქ კუჩხე
დომიკირუ, ქამი-თი დომისუ. ხოლო ქაპი მომჩუ, ბაბა ჩქიმის ქამი
მეჩუ. აქ ქომომიყონეს. ია ქამი ბაბა ჩქიმიქ ბითთუმ მისუვერტუ.
ემუქკულე კუჩხე დომაკაუ. მა კიტა ვორტი-ში, ეშო შეეფე მალოდუ.

კაკიჯე. 10

132. ალიში ჰექაფე.

მან ანდლა დოგურონიშენ-ნა გამაფთი'სთერი, ოხოიშა ქეშაფთი.
ემ ვახთის ფუჯიშა ვიდამინტუ, ამმა ფუჯი ქომოხთერეტუ. ეკულე
ბაბა ჩქიმიქ ყონაშენ ხარმანი გიმეტუ. მან-თი ჩქიმი ოხოიში წკაი-
კალა ვორტი. ბაბა ჩქიმიქ მიჯოხუ დო მიწუ-ქი „ყონაშა იდი დო 15
ნანა სქანიქ-ნა კვიუ ჩალა, ბარდიშ ძერიკალა ქილუბლი დო ნაიშ
(ბერწეულიშ) ქაოქის კეკელი ელაძინ ე-დო ია-თი ქაეზდი-ა. ძეზდა'-
ქულე ახუიშა მეხთი დო არჯუნი-თი ქაეზდი ე-დო ქეშახთი.“

მან-თი ემედენი ქეშაფთი ემეიშა. ნანა დო ჯუმადი ჩქიმიშ კუ-
ლანიქ ჩალა კვიელერეტეს დო გაარი იმხორტეს, ყურძენი-თი წი- 20
ლერეტეს. მან-თი კიტა ყურძენი პქკომი. ეკულე ქაფეისელი; ენთე-
ფექ ოკირუს ქოგაოქკეს. მან-თი კაპულას მოიკიდი დო ბარდის
ელაუბლაპტი. მციქა ჩქეა'ქულე ბაბა ჩქიმი-თი ქომოხთუ. ბარდი
ოხვენუს ქოგეევოქკით. ე-ნა ელაუღერეტი, ჩალა მეჩამაფაშა ნანა დო
ჯუმადი ჩქიმიშ კულანიქ ხეში კირუპტეს. ეკულე დოკირეს. ენთეფექ- 25
თი ჩალაფე ქაგილიღეს.

ეკულე ჩალა ბაბა ჩქიმის ნანაქ მეჩაპტუ ე-დო მან მიწუ-ქი „სი
მეხთი დო ბარდის მეკიგუშენი კაეტეფე დოხაზირი“-ა. მან-თი არ.
გუნიშენი ჟილე ელაფთი. მედაპწკედი-ში, აქოლე ვა მაძირუ. ბაბა
ჩქიმის თი კაი ვარ აწონუ. მან ორალი ძეზდი დო კაეტი ქამებკვა- 30
თი ე-დო ქაგელაილი. ნანაქ მიწუ-ქი „სი აქ მეჩი დო მან ჰელე ბგო-
რა“-ა. მან-თი მეზჩი. ნანაქ გორუპტუ. გორუ. გორუ, ვარ აძირუ.
მციქა ჩქეა გორუ, ეკულე ქოძირუ. ჩქინ-თი ბარდი დომით დო ქაგაფე-
თით ოხოიშა. კაი-თი პიჯი დომიბონი, ნუნკუ დომიბონი, გაარი ქაპ-
ქკომი.

ალი თანთ-ოღლი. 35

133. კაი რეიზი ვარ ტა-ში, მზოლას ვა გუილენ.

ტოცხეი მატოის ფორტოკალე ქომოვოკილით. მა ვუწვი-ქი „არქადაშეფე, მუთხანი ტარონი ვა მომწონდუნ. ანდლა მო ვიტათ!“ არქადაშეფეკ ვა მემისიმიინეს. მან თი ვუწვი-ქი „მან ოკულე ვა ბკა-
 5 რიშუ“-მა. არკადაშეფეკ ვა მემისიმიინეს. მან-თი მუთუ ვა ბტქვი.მა-
 ტოი ქაგელოვონქით. გზას ტარონი ქომომხვადეს. ქოროხის ქომე-
 ვოხუნით. ექ ჰირ მითი-თი ვარ ტუ-ქი ქელოვონქატიოთ. მან ვუნკაპი
 ქოროხიშ ნაჩალიკიშა დო ტილიფონი მეფჩი ბათომიშა დო ბათომი-
 შენ ისრიფიტილი მოხთუ დო ქომემიკიდეს. აწკალდი დოვიშქვილით.
 10 არკადაშეფეკ-ნა ვა მემისიმიინეს, დილო დიფიშმანეს.

ახმელ თანთ-ოლლი.

134. მოშლეთინუ.

ლომან მატოის ჟუქი ქომოვოკილით დო ბათომიშა ვიგზალით. ტარონი ქაკოხუ დო გერი სარფიშა ვარ მომალეს. არ დლას ტარონი
 15 კაი დიყუ. ბათუმისენ ქეისელით დო მოიტიოთ. გზას ბათომიში შკო-
 ლას წოხლე არ ოხორჯა იშქვიდეტუ. მანიშა ხოლო მზოლას მეშვა-
 რატი დო ოხორჯა ქავამავიყონი. მეგერემ აჟა ოხორჯაქ მუთხანი
 ქვანქალაფეკალა ქარტალი ქარუ, ქარუ დო ქარტალის ქვა მეეო-
 დვერენ დო ვიშქვიდამინონ-ჟა დო მზოლას მეშვატერენ.

20

რეფიკ ბათალ-ოლლი.

135. კითხეი კოჩი დო უკითხუ კოჩიში ქარკი.

ჯაპილი კოჩი ჰაივანიშენ-თი აშალა რენ-ჟა, ნათქვამი რენ (ზო-
 პონან); მთინი-რენ.

ლომან მელე მეკაფთამინტუ. ნაჩალიკიქ მიწუ-ქი „ბაშფორთი
 25 დიმჯვენერენ-ჟა. აღნე დოხვენათი“-ა. აწი შეჰადეთ-ნამე ოქარუ უნ-
 ტუ. არ არქადაში ჩქიმიშა მეფთი-დო „დომიქარი-მა-ში“, „დულჟა
 მილუნ“-ჟა. მაჟუანიშა მეფთი დო ემუს ვუწვი-ში, ემუქ-თი „დულჟა
 მილუნ“-ჟა. მასუმაქ „მან ვა მაქარენ“-ჟა.

დოლუმჯუ, ემ დლას ვა მახვენუ. მაჟუანი დლას-თი პრაზნიკი
 30 ტუ. მასუმა დლას პარასკე ტუ. პარასკეს თემის ვა იჩალიშეპტეს.
 მაოთხა დლას ხოჯაშა ვიგზალი. ხოჯაქ-თი მინნეთი ქომომჩუ. ნეისე
 არ მანათიშა ხოჯას დოვოქარაფი. თემიშა ვიგზალი.

მაშქვითა დღას ქარტალი ბათომიშა მენდავილი. აწი ბათუმის-
თი გჷურჯიჯე ოქარუ უნტუ. ემ დღას ბათომის ქოდოფსქიდი, ბაშ-
ფორთი ვა მიხვენეს. ანშ დღა ჩქვა ბათომის ვორტი. ნეჰაფეთი არ
კოჩის არ მანათი ქომეფი დო შეჰადეთ ნამე დოვოქარაფი. მაოვრა
დღას ბაშფორთი დოვოხვენაფი, ამმა ექ რუშვეტი, აქ რუშვეტითენ 5
თამამ ვით მანათი დომაჩოდუ. ჰემ ვით მანათი დომაჩოდუ'ქჷსულე
ჰემ-თი ვით დღას ანჯაქ ბაშფორთი მახვენუ.

ემუშენი ქითაბეფეს თი ქარუნ-დო მთინი თი ეშო რენ: ჯაპილი
კოჩის ჰივანიშენ ჭარკი ვარ ულუნ. ემ ვახთის მან ოკითხუ დო
ოქარუ ქომიჩქიტუკონი, ნე ვით მანათი გომდინუპტუ დო ბაშფორთი- 10
თი ორდო დოვიქიპტი.

ჩაწერილია ახმედ თანთ-ოღლის მიერ.

136. არ კაი ჯუმა.

ქორტენ ეურ ჯუმა. ანთეფეში ნანაქ ანთეფეს უწვეკრენ-ქი
„ქიტა ცხიკი ქომულით“-ჟა. ანთეფეჰ-თი ნანა მუთეფესში ქონუსიმი- 15
ნერენან.

დაღის გზა ქაგვაშაშერენან. გერიდე მუთეფეში-თი მთვირი-ნა
დომთუ'შენი, კუჩხეში ნოკუჩხენი ვარ იძირეტერენ.

ბერეფეს გზა ქაგვაშაშერენან, მთვირი ზოი-ზოი ომთუს ქოგაო-
ქეკრენ, ქიტა ჯუმას ომგარინუ ქომუხთერენ, დიდიქ ვა იმგარტერენ, 20
ემუშენი-ქი დიდიქ იმგარატუ-ნა, ქიტაქ დაჰა დიდო იმგარასინტუ.

ბერეფე დიდო გოხთეს, ამმა ხოლო გზა ვარ აძირეს დო ოხოი-
შა ვა გააღეს. ნეჰაფეთი დიდი ჯუმაქ ისიმაღუ-ქი „ჯას ფეთა-ჟა
დო ბექი ქაოი ქობძიროფთ“-ჟა. დიდი-ნა ენ, ჯას იიტუ, ამმა ვა
ჟალუ, ყინი-ნა ტუ'შენი. 25

ართუქ ახჩამი დიყვერეტუ. ბერეფე არ ჯაშ თუდე ქოდოხედეს.
დიდიქ დოლოქუნუ მუიწკუ დო ქიტა ჯუმა მუშის ქოდოლოქუნუ.
ქიტას აწი ყინი ვარ აყვეტუ. ქიტას ქოდვანჯირუ, ოკულე დიდის-
-თი ქოდვანჯირუ. ემ სერის ქუმანიშა ნანა მუთეფეშიქ გორუფტუ.
დაღიშა ეშახთეშ-ში, აჟა ბერეფე ქოძირეს. ქიტა ქაგოკუცხერეტუ, 30
დიდი-ნა რენ, სერ ყინითენ დოლურელერეტუ. ნანაქ დიდო იმგარუ,
კოჩეფე ეშახთეს დო ლურელი ქაგიღეს.

137. * * *

კარაკიშიში ეჩდონჩხოვროს სარფის პატი კალაში ბარუ. ემ ახ-
ჩამის დიდი მზოლა ირდუ. შუქრიში მატორი მზოლაქ ნიმერტუ, ამმა
ემ სერის შუქრიში არქადაში რეფიკი კავეს ჯანტუ; მანიშა ხოლო
5 კოჩეფეს უჯოხუ დო მატორი ქელონქეს. კალაში ხოლო ზოი ბარ-
ტუ. კალაში დოდგითუ ვარ-დო-ნი მთვირი ომთუს ქოგაოქკუ. ნდლა-
ლეი მუთუ ვა ამთუ. ემ სერის ეკო დიდი ზოლა ირდუ.ქი, დემირ-
ალიში დუქმანე აზკალდი ქოგოლოტახუ. თეცხანეფეში წოხლე მთე-
ლი ქაგოლაჩხუ.

10 დოთანუ. მზოლა ქიტა დიყვეეტუ. ჭელუკაჟე ბათომიშა მინდი-
ტეს. ემ სერის არ ვერშოკი მთვირი დომთვერეტუ. ქუმანიში კაი
ტარონი დიყუ. მჟუა ქაგამახთუ დო მთვირი ონდლულაპტუ. კვინჩეფეს
გჶარი შქირონტეს დო წიაფტეს.

ემ დლას ტოჭელი ჶებზდით დო ავეჯობაშა ვიგზალით მან დო
15 ჩქიმი თალიზი ახმედი. კაბა-შამედ-ოლლი მუსტაფას არ ავეჯი ჯოლო-
რი ქაგოწაუყონით. ემ დლას მზესქუფეშენ ბაშქა მუთუ ვა მაყვილეს.
მთვირი-ნა დიდო ვა მთვერეტუ'შენი.

ოხოიშა ქოშოფთით. ემ სერის ეშო ზოი კალაში ბარუ-ქი დუ-
ნაა დოწკუ. კალაში-ნა უყუნილუ, დიდო მთვირი დომთუ. ჩქინ ქა-
20 ლამანი ქომოიდვით დო მსქვეიში ოყვილუშა ვიგზალით. ეინ გზა ამა-
ვილით, ექ არ მსქვეერი დოპილით დო გეიტიით. ახმედი-თი ოკაჩხე
მუიტუ. ახმედიქ ტოჭელი დისტოლუ.

„ახმედი, მსქვეერი დოყვილი-ი-მა?“ ახმედიქ „დოპილი“-ა. მზუ-
ჯის-ნა გემიძიტუ, მსქვეერი დობდვი დო ახმედიქ-ნა ყვილუ მსქვეერი-
25 შა ვიგზალი. მეგერემ ახმედის მენდრა-ნა ტუ'შენი მთხაშენი მსქვეერი
ურქიტუ დო დვაყვილერეტუ. ოყურუშა სესი ქომოხთუ. ჩქინ დიდო
ონჯლორე მაყვეს. ია მთხა ჰემშილიში ტერენ. ჰემშილის ვუწვით-
ქი „მითის ვა უწვა, ონჯლორე რენ, მთხა სქანიში ფარა ქომექჩაფთ“-მა.
მთხაში ფარა ქომეფჩით დო ოხოიშა გეიტიით.

30 გზას ახმედის კუჩხე გჶუსთუ დო ირმალის ქოდოლოლუ. გე-
ლაფთი დო ახმედი ქეშაიყონი. ახმედი მთელი მთვირი დიყვერეტუ.
დიდო ყინი აყვერეტუ. ოხოიშა ვა გჶალეტუ. ემ ვახთის ჩქინი არ
მანძაგერე ქობძირით. ემუქ წოხლე-წოხლე გზა მიხვენეს დო ეშოთენ
მან დო ახმედიქ ქაგეფთით.

138. * * *

გააუფფექ ჯოლოი მუყონენან. მუჰახანი-ნა უწვა, იქიფს. კონტრაპატი-ნა ულუტას კოჩის, ჰემ ულალუპტეენ, ჰემ გოწვიაკიდეტეენ. გააუფფექ ჯოლოის ბიგა უსტომერტეს დო ჯოლოი ეკულე გოუპტუ, გოუპტუ დო მუმერტუ.

6

თიჭლისუი ჯოლოის აყვენ-ი ნოსი?!

კაკიჯე.

139. * * *

დურსუნ-მემეტი ონტულეშა ნიტერენ-ში, ნანა მუშის უწვეერენ-ქი „დიდო ფაა ბძიატი აწი აკ“-მა! ნანა მუშიქ უწვეერენ-ქი „სი აწი 10 ფაა მუ ყვაგინონ-მა, ბერე კოჩიქ“-მა? „მან-მა ბაბას-მა ფარა არ ვაკვანდი, ჟურ ვაკვანდი,—ონჯლორე მაყვენ-მა, ვა მაკვანდინენ-მა... ე დო დიდო ფარა ბძირატი, დეტთერი ეპკოფატი დო უჩოდინათუ პკაატი“-ა! ნანა მუშიქ-თი მეხსუს უწუ, ამმა კაი აწონუ. მიწუ-ქი „მუ-თხანი თქვას-მა — დეტთერი, კალემი—აღუკოფი“-ა!

15

ალი რეიზ ნუმან-ოლლი.

140. * * *

ლომამჯი-ნა მოხთუ, ლაპარდე ტუ, ქოთუმე ქკომასინტუ, ამმა ხჩე ჯოლოიქ, შუქრიშ ჯოლოიქ ქოძიუ დო ქოკოფუ. სე:ი დიდი დი-ყუ. ჩქინ გამაუნკაპით დო თე მეუთანით, -ჯოლოიქ ქანაშქუ. ვა მე-20 უთანატიით-ნა, ჯოლოიქ ოშქვიდასინტუ.

ალი თანთ-ოლლი.

141. * * *

მა დადი ჩქიმიკალა ნოლედში ვიგზალი. ემ დლას გვი ქომოფთით. დადი ჩქიმიში ჯუშას არ თხა ქეუჭოფი ოვრო ლირას, ქო-25 მოვიყონი ოხოი ჩქიმიშია. თხაში მეკიჯუშ ჟეი ვა ძილუტუ. დალიშა ვიგზალი. ჯა მოვილამინტუ დო თხას ჟეი ვესვენა მინტუ. არ სეჭვი ვიგზალი, ჟურ თანე ჯა ქოწოილი, ორთა ჟეის ქაკოპკვათი. ჟურ ჯა ჩქვა ექსილი მაყუ. ჯუშადი ჩქიმიშ ბეექ მიწუ-ქი „ვიდათ დო მოი-ლათ. ემ ვახთის დოგიბალუნ, ვანა ხვალა ვა გახვენენ. მეგიშოლა დო 30 დოპათ“-მა, თქუ ჯუშადი ჩქიმიშ ბეექ. დალიშა ვიდით დო ოთხო

არნ. ჩიქობა ვა. კანული ტექსტები.

7

ჯა ქამეპკვათით ღო ოხოიშა ქომოლით. მთხას აგი დოვუხვენით, ამმა გხას გეიმეტი-ში, ჯა კუჩხეს მემატუ დო ქამემოტუხუ.

ჰახან მემიშ-ოლლი (შაბანიში).

142. * * *

5 ანდლა არ ბადი კოჩი ნოლაშა გეხთუ; გუიტუ-ში, ფორცულიში ჯოხო ვა მიჩქიტეს, ემ კოჩიშა მეფთით ღო კკითხით; ემუქ ჯოხო მუში („ფორცული“) დომიწვეს დო ეკულე თქუ-ქი „ჰუქუმეთიში კოჩი სო აენ“-მა. ჩქინ ვუწვით-ქი „მუ ყვაგინონ ჰუქუმეთიში კოჩი?“ „მუ პა მინონ-და, აუსუფ-ზადეში ჯა ჩქიმი ფორთოკალეს 'გაოთუნ.

10 ია ჯა ჩქიმდა დიდო ზიანი ენ. ე-ღო აუსუფ-ზადეს ვუწვი-ქი—„ია ჯა ჩქიმდა დიდო ზიანი ენ დო, სი ია ქამოკვათი, მან სინ ბაშკა აეის დაჰა კაი ჯა მექჩაფ-მა, ვუწვი. ემუქ ვა მოკვათუ დო ემუშენი ჰუქუმეთი ბგოუფ“.

ჩქინ ვუწვით-ქი—„ემუქ ვა მოკვათუ ნა, სი ქამოკვათი ჩქვა.“ ია

15 ბადიქ თქუ-ქი „ია ვა მოკვათუფ!“ ჩქინ ვუწვით-ქი „ემუშენი ვა მოკვათუფ?“ „ემუშენი ვა მოკვათუფ-ქი, გოწოს-თი ართელი ჯა ჩქიმი ფორთოკალეს გაოთუტუ დო ჩქიმდა დიდო ზიანი მუიტუ. საჰები მუშის ვუწვი-ქი, ია ჯა ქამოკვათი, ჩქიმდა დიდო ზიანი მულუნ. ემუქ ვა მოკვათუ-ში, მა ქამოკვათი. ემუქ ჰუქუმეთის დავა მოლოდუ დო

20 მან სუმ მანათი სრაფი ქაგოწამილეს. ემუშენი აწი მა ვა მოკვათუფ. ოკულე ხოლო სრაფი ქაგოწამიმელან. ემუშენი ჰუქუმეთი ბგოუფ დო მოვოკვათაფა მინონ ია ზიანი ჯა“.

ახმედ თანთ ოლლი.

143. * * *

25 არ დლას ხოჯაკალა ღღარღალუს ქოგაოოქკით. ხოჯაქ მიწუ-ქი „თქვან თანგრი ვა რენ-მა ზოპონთ! ეშო ვა რენ-ი?“ „ეშო რენ! აენ-ი ვა რენ-ი, ჩქინ ვა მიჩქინან. სი ძირი-ი დო თანგრი რენ-მა ზოპონ!“ „მა ვა ბძირი, ამმა ქითაბის ჰარუნ!“ „მომილი ქითაბი“-მა, ვუწვი. ხოჯაქ ქითაბი ქომომილუ. არ ბუტკა აებწკი დო ხოჯას ვუწვი-

30 ვი-ქი „ჰელე ამა იკითხი“-მა. ხოჯაქ იკითხუ. „მუ თქუ“-მა, ვუწვი ხოჯას. ხოჯაქ თქუ-ქი „ისტანბოლიში თურქის სოკალის ვიტოხუთ ნუმერაში აგი კალა იყვერენ“-მა. მან-თი ხოჯას აშო ვუწვი: „ძირი

ხოჯა! დემექ ისტანბოლის იყვერენ. ეშო ვა რენ-ი? ოილეისე მან-თი ისტანბოლიში არ სოკალის არ დუქმანეს დობქარა, მთელი მცული ნენაფე დოპქარა, აჰა იჯერაგინონი-მა?!"

ახმედ თანთ-ოლდი.

144. * * *

5

ქუმანიში ორდო ავისელი. მან დო ბაბა ჩქიმი ყონაშა ვიდიო. მა ქიტა ბერგი ჩქიმი მეიმეტი დო კაი მაწონეტუ ემუშენი-ქი ოჩალიშუშა მეიტი. დალიკალა-ნა მეკაილით, შეიგნით კვინჩეფეში ობირუ. წკარ-თოლიშენ ბარდალი ყინი წკაითე ჯოვოფშით. ექ ჩქეა მჩალი-შუა კოჩეფე მემაგეს დო თელი ბააბერ ვიდიო ყონაფეშა. გზას ანთე-10 ფექ ჩქინი ქჟოიშ კოოპერატივიშენი ღალალაპტეს. კოოპერატივიკალა დემირჩის დუქმანი გუნწკიძეტუ. ჩაფულაჯეფექ-თი კოოპერატივიკალა იჩალიშებტეს. ჩქინ-თი ყონაშა-ნა ბეთით, კაი მაწონეს დო დიდო ვიჩალიშით.

ალი თანთ-ოლდი.

15

145. * * *

ალი დო მან არ დლას ნანაქ მიწვეს-ქი, „ფუჯეფე ვა მოხთეს-მა დო ქაგჯუჩეით“-მა. ალი დო მან დალიშა ვიგზალით. მციქა ჟილე ელაფთით-ში, არ ქუალი მალი ქობძირით. ალი დო მან დიდო მაშქურინეს. ქუალი ქომოვიკიდიო დო ქჟოიშა ქაგეილით, ნაჩალიკის 20 ქომეფჩით. ნაჩალიკის დიდო კაი აწონუ დო, მან აშო-ნა ჰი, ქარტალის ქონოქარუ.

არ თუთა'ქკულე ჰუქუმეთიშენ ფარა ქომოხთუ. ნაჩალიკიქ მან მიჯოხუ, ჟურენეჩ მანათი მან ქომომჩუ. მან-თი ალიკალა-ნა ვიდერეტი'შენი, — ამმა ხოლო ალის ვით მანათი ქომეფჩი. ალი რაზი ვა 25 იყუ: „გვერდი მომჩაგინონ“-მა. მან-თი გვერდი ვა მეფჩი ემ ახჩამის ნა ვინჯირი, სერ ალიქ ფარა ქამემიხირუ. ალის ვუწვი-ქი, „ალი ფარა მოთ მემიხირი-მა“. ალიქ ინქარი დოყუ. „ალი, ფარა ქომომჩი, გვერდი ქაკოგირთუფ.“ ამმა ალიქ ინქარი დოყუ. მან თი სიტეთე-ნა გვერდი ვარ ოკოვურთი, დიდო დოვიფიშმანი.

30

146. * * *

დენი იილიში ვითის დიდო კაი ტარონი დიყუ. მზოლა დიჭი-
ტანუ. მთვირი დონდლულუ. ჩქინ ბერეფეკალა დო უჩიტელეფეკალა
დალიშა ვიგზალით. ექ გოფთით. ოკულე ჯამეშა ქაგეფთით.

5

ახმედ თანთ-ოღლი.

147. არ კაი ბერე.

არ დლას არ გზაშენ მეკავიტი-ში, არ ჭიტა ბერექ მუშიშენ
წანათენ დიდი, მუშიშენ-თი კუვეთლი არ ბაშკა ბერე-ნა ბახუპტუ,
ქობძირი. ჭიტაქ ფასა ბახუფს, დიდიქ თეფნეფე დო ქვა მო მომა

10 ტეტას-შა დო ჯას მუკუტკობუტუ.

დანი მუშიშა მეფთი დო დიდის ვუწვი-ქი „აშო-ნა გბახუფს აშა
ჭიტა ბერე, ჯუმა სქანი დენ-ი“-მა? „ვარ! არ მანძაგერეში დენ“, თქუ.

„ჯანუმ, ემუქ გბახუფს დო სინ მუშენი ვა ბახუუ“-მა? ემუქ თქუ-ქი—
„მან ემუშენ დაჰა დიდი ვორე, დაჰა კუვეთლი ვორე. აშა ბახა-ნა,

15 ჩქიმშიშენი ონჯლორე ენ“-შა! იშთე, აშა ნენაშენ აშა ბერე ჭიტა ვახ-
თი'ქქულე კაი დიდი კოჩი-ნა იყვასინტუ, ქომევაგნი.

ახმედ თანთ-ოღლი.

148. * * *

არ დლას ჩქინი ოხო'რიშა არ მუსაფირი ქომობთუ. ექ ოდას
20 ბლარღალაპტი-ში, მან ფთქვი-ქი „აწი ხუთ შილ-შა მანათი ქომილუ-
ტუკონ ნა, მუ კაი იყვეტუ“-შა. მუსაფირიქ მიწუ-ქი „მუ იქიფტი ია
ფარათენ“-შა. მან-თი ვუწვი-ქი „არ დიდი ბალა დოვიქიფტი დო ჰიჩ
ვა ვიჩალიშეპტა. ოკულე რახატი-რახატი ფსქიდუტი“. მიწუ-ქი „ეგერ
25 მუშაფექ ვა გიჩალიშას-ნა, ემ ვახთის ხოშ სინ იჩალიშა' გინონ. ძი-
რი ი, ემ ვახთის დიჩალიშეფ! ხოლო ვა იჩალიშა-ში, ვა გახვენენ.
ჩუნ-ქი მუშა მუში ქეაფის რენ, ვა გიჩალიშას-ნა-თი, ვა-გიჩალიშეფს“-
შა. მთინი-თი ეშო რენ.

ახმედ თანთ-ოღლი.

149. ბოჩოლა.

ბოჩოლაში ნანა გიშერა ანდლა მინდუჩეეს დუზლულიშა. ანდლა-
თი ხვალა ქოდოსქიდუ ბოჩოლა ოჭუტეს. ბეზდი ხვალა-ხვალა ბო-
ჩოლა, ამშქირონუ, ხოლო მეკახთუ-ნოკახთუ დო ოწკენ: არ ჟერის
ლობერიშენ ქომეშაითირა-ნა, დიყვენ. დიდო ვა ისიმადუ დო ლო- 5
ბერის გამითირუ; იგზალუ ნანა მუშიში ოგორუშა. ნულუნ, უნკაპუნ
ცხონტინერი დო კუდელი მონდრიკეი, ყუჯი ელაზდიმერი; გერი ვა
იწკერს; მითიქ ვა დომოდვინას-ჟა.

კუჩხეში სერსი ქუიშიგნუ. ია ჰესლი ნურია გჟოთხოზუნ. „დი-
ყონდი ბოჩოლა, სო ნულუ? ჰავ! ჰავ!“—ულალუ ნურიაქ. „აი სალა- 10
ხანა მურია, მუშენი გემოთხოზუ, ნანაშა მეულუ“, უწუ ბოჩოლაქ დო
არ თეფნე მუნქინუ. მურიას ჟანდან გულუბთუ დო თეფნე გულისთვი-
ნუ. „ნანა სქანი ანდლა აქოლენ ვარ უყოუნან. ბოჩოლა, აწი ჟანო
რენ. სი დალიშა ნუნკაპურ; ექ მგერიქ ქოგიწხორს. გუიქთი ბოჩოლა,
გუიქთი! საჰეზი სქანის მერალი აყვენ: ნანა სქანი მანიშა ქაგჟულუნ- 15
ქაგონდუნუ ბოჩოლა!“ „სქანი დულჟა ვა რენ, მურია! მი მგერი? მა
მგერიშენ ვარ მაშქურინენ. მა ჰიჩ ვარ მიძირუნ მგერი!“

ნუნკაპუნ ბოჩოლა დო გჟოთხოზუნ მურია. ქეშახთეს დალიშა.
ახჩამი დიყუ. ბოჩოლაქ მლორათს დო ნანა მუშის უჯოხოფს. ამჟა
ნანა მუში სოთი ვა რენ. „ვიგზალათ. ოხოიშა, ოხოიშა ვიგზალათ“, 20
უწუმეტუ მურიაქ; „ნანა სქანი აწი ოხოის იყვენ. აწი ელბეთ სი
გიჯოხოფს!“ „ვარ ვულუ, ვარ!“ „ვა ულუ-ნა, აწი მან მენდაგიყონოფ!
ჰავ! ჰავ!“, ულალუ მურიაქ-დო ბოჩოლაში ბუთის ქიტა გჟაქიბინუ.
აშქურინუ ბოჩოლას. „ვაჟ! ვაჟ! მო გემაკიბინ მურია, აწი მეულუ“...
დო უნკაპუ ბოჩოლა. „ვარ, ექოლენ ვარ! აქოლენ რენ ოხორი, აქო- 25
ლე!“—გოქთინუ მურიაქ ბოჩოლა დო ყური ხოლო უნკაპეს ოხორი-
კელე.

მუნდეს ოხოიშა-ნა მოხთეს, ნანა გიშერა ოხოის ტუ. ბუძეფე
ჟოფშა მჟა, ბერე მუშის ქუშინახერეტუ. გიშერა დონკვალეს დო
ბოჩოლას ქიტა მჟა ქოდუტალეს. მურია ნე მენჯრა, ნე ჟაქინის დო 30
ხედუ დო ოწკეტუ. გიშერაქ ბოჩოლა ლოკუბტუ დო უწუმერტუ: „სი
ხვალა-ხვალა მუქო იდი დალიშა?! ექ მგერეფე ქორენან, ხოშ ქოგიმ-
ხოტეს“. „მან-თი ია ვუწუმერტი, ვა მიჯერუ, თეფნე მემინთხუ“, უწუ
მურიაქ. „ვაჟ, ვაჟ, ბოჩოლა! მურია ხოშ ჩქინი დოსთი რენ! მუქო
ნუნთხი თეფნე, მუქო?“ „ჩქინი კაბაჰეთი რენ, მურია, დაჰა ვარ ვი- 35
ქიფ!“ დოდვითუ არ დეკიკეს ბოჩოლა, გოლოქთუ თი დო მურიას
უწუ: „ჩქინი კაბაჰეთი რენ, მერალი ვა გაყვას!“ „ვარ, ბოჩოლა, სი

აწი ჰიტა რე! ამა ჩქიმი დულაა რენ!“ მთელი შეი დუწუ მურიაკ კუდელი ნკანერი.

ახმედ თანთ-ოლლი.

150. ყვაოჯი დო მონკვა.

5 ყვაოჯი ჯაში ყას ქოგელახედუ. ექ მაქინის ქუქულეფე ნოქოსეს ფუცხოლუპტეს. ყვაოჯი ჭაგეფუთხუ ჯაშენ დო არ ქუქულის გაატკვატუ. მონკვა გაათხოზუ ყვაოჯის, კიბირი ნოცხანკუ დო თოლი ქაოი დუხვენუ. ნე ქუქული აყონუ ყვაოჯის დო არ თოლიშენ ქაოი დიყუ.

10

ახმედ თანთ-ოლლი.

151. მთვიი.

„მთვიი ქომოხთუ. მთვიი! იისელი, იისელი, აიშე! მუ მსქვა რენ, ოწკედი!“ — ქაგოკუცხინუ მუჰამედიქ ჰიტა და მუში. აიშე დო მუჰამედი ფენჯერეშა ქომოხთეს. ოჭუტე, ჯაეფე, ოხოიშ ეინ მთელი ხე მთვიითენ ტუ. ცაშენ მთუპტუ მთვიი. „შექერი, შექერი!“ დიჯოხუ აიშექ. „მოჩით შექერი!“ ჰიტა აიშეს გოწონერი მთვიი ვარ შუნტუ. „ნანა, ვალე მემაშქვით!“ ოხეწუ ნანას მუჰამედიქ. ნანაქ ქოდოლოქუნუ ბერეფეს ტუცა დოლოქუნი დო ოჭუტეშა ჭაგამიყონუ. აიშექ ჯეზდუ არ მჯიხი მთვიი დო პიჯის ამიბლუ „ვაი, ვაი, ყინი რენ! ვა მინონ!“ დიჯოხუ დო მეხუ მთვიი. მუჰამედიქ ოწკეტუ. „მუქო გეფუთხუნ ეინდოლენ დო მურუცხეფე სთერი დოლოქუნის გემაბლენან!“ მუჰამედაქ ხე ჭაგონთხუ მსქვა მურუცხი ოქოფინუშენი. მურუცხი მუჰამედიში ხეს გოლო დო ხე დუშოლუ.

20

ახმედ თანთ-ოლლი.

25

152. პატი აღეთი.

ჰიტა ენვერიქ ბითთუმ კოჩი-ნა ძიატუ, ნენა გამანთხიპტუ, თოლეფე გამუგზაპტუ დო ოწკეტუ. არ ჭარა ჰიტა ენვერი ოდაშა ამახთუ. ოდას ძალი გელობუტუ. ძალის გოწკედუ-ში, მუში სთერი არ ბერე ქოძირუ. ენვერიქ ნენა გამუნთხუ, — ემუქ-თი გამუნთხუ. ენვერიქ თოლეფე გამურჩაკუ, — ემუქ-თი გამურჩაკუ. ენვერის ომგარი-

30

ნუ ქომუხთუ. ნანა მუშიშა იგზალუ დო ძალიში ბერეშენი შექაეთი ოლოდუ. ნანა მუშიქ უწუ ქი „ემ სიჭთე თოლი სი გამურჩაკი, ეშო ვა რენ-ი!“ ენეერიქ „ჰო“-მა-ში, ნანაქ უწუ ქი, „სი კაი ოლოდა-ში, მუქ-თი კაი გოლოდაფს. სი პატი ოლოდა-ში, მუქ თი პატი გოლოდაფს. სი-ნა თოლი გამურჩაკი, მუქ თი გამაგიჩაკუ. აწი სი მეხთი 5 დო უძიცი, ჰელე ემუქ მუ ყვას?“ ენეერი მეხთუ დო ძალის გოწყედუ. ენეერიქ, ძალის-ნა ტუ ბერეს, უძიციუ-ში, ემუქ თი უძიციუ. ენეერიქ ემ ვახთი'კეულე ია პატი აღეთი ნაშქუ.

ახმედ თანთ-ოლლი.

153. კაობა.

10

ყინი მოვირონი არ პარასკეში სერი ტუ. ემ დლა ჯამე თადილი-ნა ტუ'შენი ბაბა მუშიქ ქიტა ჰეჰდი მინდიყონუ სინემაშა. ბითუმ დერსი მუშის-ნა კაი იჩალიშეპტუ, ჰემდის ჰაჭთას არ ჭარა სინამაშა ოხთიმუ ჰაქკი ულუტუ. ჰემდი ბაბა მუშიკალა სინამაში ნეკნა-შენ გამახტუ'კეულე ორთალული დომწყუფერეტუ. დიდო ყინი ტუ. 15 კაპულას ფალთო, თის ბაშლული გოკირტუ'კეულე ჰემდი ხოლო ყინითენ თირთინტუ. ბირდენ ბირე დოლოქენი გობიწეი ხჩე ფიმფილონი არ ბადი სოკალიში არ ბუჯალის ელახეტუ. ჰემდის აჰა კოჩი დიდო გუის ნაქუ. ოკულე, არ ჰაჭთაშენ ბერი-ნა ოკობლეეტუ, არ მანათი ქომეჩუ, ბადის დიდო კაი აწონუ დო ჰემდის დიდო დუა 20 ოლოდუ.

ახმედ თანთ-ოლლი.

154. ბერე დო კატუ.

ახმედი ჯამეშენ აღნე ემახთერეტუ. ჩანთა დოდუ'კეულე ნანა მუშიშა იდუ დო ქიტა ყვალი დო მქკიდი აკვანდუ. ემ დლას ჯამეს 25 დიდო-ნა ისთერელერეტუ ემუშენი, დიდო გჰარი ამშქიონუ. ახმედიქ მქკიდი დო ყვალი ქაგუწულუ. ოკულე ონტულეშა იდუ; ექ ონტულეს-ნა დგიტუ, ქიტა თრონის, ქოდოხედუ. ჰემ იშთიპათენ გჰაი იმ-ხოსს, ჰემ-თი გჰულეფეში მსქეა სეი იქიპტუ.

ბირდენ ბირე, ბითთუმ მუშიშენ-ნა იმტეტუ, კატუ, მუში მან- 3) შა-ნა მუიტუ. ქოძირუ. ფამბულიქ მქიფე სესითენ „მჰაე! მჰაე!“-მა დო ახმედის ხეეფე ულოკუპტუ. ახმედიქ კატუ პოდიას ქოგილიხუ-

ნუ. გააიში გვერდი კატუს ქომეჩუ. გააი დიჩოდუქკულე ახმედიქ კატუ პოდინას გელახუნუ უნტუ, ამმა კატუქ მოქანგუ ახმედის დო იმტუ.

ახმედ თანთ-ოლლი.

5 155. კაბლაშენ ოკულე.

სანიდეს დო კაკიჯეს დადი მუთეფეშიქ არ კაი ბაბაწა ქაუქოფერეტუ. ამ ბაბაწათენ ანთეფე ჟუიქ ბითთუმ ისთეტეს. არ დლას სანიდეს მეჩამუ ვარ უნტუ, სანიდექ ბაბაწა თიშენ ქოდინაჩუ, კაკიჯექ-თი--კუჩხემენ: ემუქ მუშიკელე მუიზდუ, ამუქ-თი მუშიკელე-ში, ბა-
 10 ბაწა ქაკოსათუ. ჟუის-თი ხეს ფარჩა ქოდოსქიდეს. კულანეფეს კაბლა ქაგოქკონდეს დო ტახეი ბაბაწა ოკომცხუს იჩალიშეს. ეგერ ბაბაწა სიტენერი'სთერი დიყვას-ნა, დაჰა ვა ოკვაკიდასინონან, ამმა ტახეი ბაბაწა დაჰა მუთუ იყვენ-ი? კაკიჯექ დო სანიდექ, ბაბაწა-ნა უტუხეს, აწი დიდო იმგანან.

15 ახმედ თანთ-ოლლი.

156. კიშიში ღოლანი.

„მუშენი მულუნ ბაბა, მთვირი?“ — კითხუ ჰიტა მუსუფიქ ბაბას. „მთვირი, ბერე ჩქიმი, კიშიშენი ლეტას ღოლანი უქაფს“, უწუ ბაბაქ. „ღოლანი ბაბა? ეკულე მუშენი უნონ ლეტას ღოლანი?“ „უღოლანე
 20 დიხაში გურის მი-თი რენ-ნა, ყინი დვაყვენ დო დიყინენ!“ „მის უნონ დიხაში გურის ტუცა, ბაბა?“ „მის დო მი-თი ექ კიშის ძენ, ბერე ჩქიმი, ჰიტა ჰკემეფეში, ქუალიშ თანეფეს, ჩაის დო გაულეფეში ქაოქეფეს დო ფარფალეფეს, ნამუ ტუცაშენი ჯანს ძაზიშა ლეტას!“

ახმედ თანთ-ოლლი.

25 157 ოსმანიში წინეკეფე.

ტული აიშეს არ მჩხური უყორუნტუ. მუში ჰიტა ოსმანიქ დიდო ყოროპტუ მჩხურის. მჩხური დო ოსმანიქ მთელი დლას ბარაბერ ისთერტეს, ბაზიქერე ოკობურტეს. კუნდურაში დლას აიშექ ქოქოფუ მჩხური, ლეტას ქოდოჯინუ, კუჩხეფე დუკირუ დო დიდი მაკასითენ
 30 ოღვანქუს ქოგაოქკუ. ოსმანიქ აჰა-ნა ძირუ, მგაინერი ნანას ოხვეწუ: „ნანა, ვა ღვანკა, მჩხურის კიშის ყინი აყვენ!“ ნანაქ ძიცინერი უწუ.

„მერალი მო იქით, ბერე ჩქიმი, კიშიშაკადარ თომა დეარდენ“. აიშექ იაფალი¹ ტარალის ქოგეჩუ, დოთხუ დო ოსმანიშენი წინეკი დოშუ. კიში დიყუ. მჩხურის გინძე თომა დეარდერეტუ დო ყინი ვარ აყვეტუ. ოსმანის ყინი აყვეტუ. ნანაქ ოსმანის წინეკი ქაგამულუ დო უწუ: „აჰა, ბერე ჩქიმი, ტუცა წინეკეფე ქომუიდეი, სქანი მჩხურიქ 5 ბახჩიში მექჩუ“-ა. ოსმანის დიდო ახელუ.

ახმელ თანთ-ოლლი.

158. მუქო იხვენუ იბრამიქ ქელამანი მუში?

ყინის დლაშენ დლა ბანძინუ. იბრამის კუჩხეს მოდვალუ მუთუ ვარ ულუტუ. ემ ვახთის იბრამიში ნანას მქირი უნტუ დო იბრამი 10 მსქიბუშა ოჩქვასინტუ. „ნანა, აწი მუქო ვიდა მსქიბუშა, კუჩხეს მუთუ ვარ მილუნ!“ ნანაქ—„მო გაშქურინეტას ბერე ჩქიმი, არ ქალამანიში გჰონი მილუნ შენახერი. დოხაკარი, დოლობი, ახჩამუს-თი დოქი დო კუმენ მოდვალუ ხაზირი გაყვენ“-ა. იბრამიქ აშო ყუ. ქალამანის სირიმი ქელოლუ, დოხაკარუ დო დოლიბუ დო ჯუმადი მუში 15 ლის მინდულუ. მუნდეს იბრამიშ ჯუმადი ჯემალიქ ქალამანი ქკირუპტუ, ემ ვახთის იბრამიქ თი მექაპტუ. მაჟუანი დლას იბრამი აღნე ქალამანითენ გუიტუ.

ახმელ თანთ-ოლლი.

159. ჭიტა ჰასანი.

20

დიდი ვახთი ვა რენ, ჰასანი-ნა ქაოიშენ გამიყონეს დო შეჭე-რიში მექთების ამიყონეს. ჰასანი ბითთუმ გამულუნ სოკალიშა დო ქაოი მუშიში გზაკელე იწყენ—„ბექი მითი ჩქინი მანძაგეფე ქომულვან დო ქობძიოფ“-ა. არ კუმანიში ჰასანი სოკალიშა გამახთუ, 25 ქაოი მუშიში გზაკელე იწყეტუ-ში, მენდრაშენ არ არაბა ქობძირუ. ემუქ ე-ნა ძირუ-სთეი, იჩინუ ბადი მანძაგერე მუში ოსმანი, უნკაპუ დო არ დეკიკეს ემუკალა ქეჩქინდუ. ოსმანიქ არაბა ქოდოდგინუ დო ბერეს უწუ: „ჰასანი, სქანი ოძირამუ მინტუ; აქ ნანა სქანიქ უშქირეფე მოგინჯლონუ. თქვანეფე კაი რენან“. ახელუ ჰასანის დო ოხოი-30 შა იგზალუ.

1) „ძონტკოი—ეკო მჯეფ ენ-ქი!...“ (ახმელ).

ჰასანიში მექთუბი ნანა მუშიშა.

ნანა ჩქიმი! ამ დღალეფეს ჩქინი მანძაგერე ოსმანი ბძირი. სქანი ამბაი მიწუ. უშქირეფე მომჩუ დო დიდო მახელუ. მა კაი ვორე, კათთა დღას ჯამეშა გეველუ დო კაი ვიკითხოფ, ამჟა მსქვა მაზი ვა 5 მაჰარენ. ჩქიმი ნანა! მყოროფ-ნა, ხოლო მომინჯლონი მუთუ დო ყურ-ძენიში ოწილუმ ვახთის მომიკითხი. სქანი ბერე ჰასანი.

ახმედ თანთ-ოღლი.

160 ჯამეში კაჩალი.

მემედი ონტულეს ბულიში ეინ გორა უნონ! აჟა ბერე ბითთუმ 10 ზურსეთი ძირა'კულე ჯამეშენ იმტენ დო ახჩამიშაკადარ ბულიში ჯაეფეში ეინ ვახთი მეკოლაფათს. მემედიქ ტოცხერეფეს ტარონი კაი ძაროფს!

ემ დღას-თი დერსეფე მციქა ჩეთინი ტუ. მემედის დერსეფე ვა აგურელერეტუ. ემუშენი ემ დღას ჯამეშენ იმტუ. ონდლეიშაკადარ 15 ბულიში ჯაშ-ეინ ვახთი მეკოლაფათს. ოკულე ჯამეშ ვახთიშენ წოხლე ოხორიშა ქომელუნ. მემედიში თარბიჟეთი ნა უჩქინ, ნანა მუშიქ ექუს გჟაი ვარ შეჩათს. ახჩამის-თი ბაბა მუში ოხორიშენ-ნა ეშახთას, მემედი არ კაი დობახუფს. მემედი აწი დიდო ნოსერი რენ: ჯამეშენ ჰიჩ ვარ იმტენ.

20

ახმედ თანთ-ოღლი.

161. აეთიმი აბდულლი.

აბდულის ნანა, ბაბა ვარ უყორუნ. მაჟუანი წანა აენ, ჯამეშანა გჟულუნ. ამჟა ხაეალის ქითაბი, დეფთეი, კალემი ვარ ულუნ. აბდულის ოკითხუ უნონ. ბერეფექ აბდულის დიდო ყოროფან. მთელი- 25 შენ დიდო თემერიქ ყოროფს. თემერიქ უწუ არქადაშეფეს: „არქადაშეფე, ქოკობლათ ჟურ-ჟურ კაპიკი დო ქევეუქოფათ აბდულის ქითაბი“. თემერიქ ფაფალი ქოდიქაჩუ, ბერეფექ—ბაზიქ ჟურ, ბაზიქ არ-არ კაპიკი ქოკობლეს დო ქაუქოფეს აბდულის ქითაბი. აბდულის დიდო კაი აწონუ, კაი იკითხუ, არქადაშეფეს-თი ოგურუ.

30

ახმედ თანთ-ოღლი.

162. ემ სიფთენი დლა ჯამეშა.

მურადი ემ სიფთე ჯამეშა-ნა ამიყონეს, იკვირუ დო დიდო ონ-
ჯლოე აყვეტუ. ბაბა მუშიში კაპულას მუკუტკობუტუ. ამმა ორდო
თი მუში'სთეი მანძაგეეში ბერეფე ქოძიუ დო ოკულე ქაგუნქირუ.
ბაბა მუშის ქელვაწკუ დო ბეეფეკალა ოსტეამუს ქობჯატუ. ოლან- 5
წკილონიში სერსი ქიშიგნეფუ. ბერეფეკ ოსთერამუ ნაშქვეს დო ჯა-
მეშა ქამახთეს. მურადი არქადაშეფე მუშის ქელვაკაჟუ დო ჯამეშა
ქამახთუ. მუელლიმეფეკ, ჯამეშა-ნა ამახთასინტუ, ბერეფე არი ოღაშა
მინდიყონუ დო ჟერი ქონურქინუ. ჯამეშ ოღაში შეეფე მურადიქ
იკვირუ დო თოლეფეთენ ექოლე-აქოლე იწკეტუ. ოწკეტუ გოლან- 10
სვარელი თონეფეს, ფიცაის, კიდაშ საათი დო სურეთეფეს. ოკითხუ-
ნა იჩოდუქკულე, მურადი ოხოიშა ქეშახთუ დო ნანა დო ბაბა მუშის
დუწუ, ჯამეს მუ-ნა ძიუ.

ახმედ თანთ-ოლლი.

163. ჯამეშა ამახთიმუ.

15

ქუნანიში ორდო ნანაქ ჯამეში ოფუტეშა მენდამიყონუ. აქ ექ
ბუძგინეი ბერეფე დგირეს. ოკულე დომიჯოხეს: „მიქ ჯამეშა ამახთას
ინონ, ოღაშა ქომოხთით“-ჟა. მენდაფთით არ დიდი ოღაშა. დომი-
ჯოხეს, ქითაბი მოკითხაფეს; კაი დოვიკითხი. აწი ფიცაის „ჯოხო
დო მიეფეშენ რე, ქონოქარი“-ა, მიწუ არ მუელლიმიქ. ქოგეპქაი, ამმა 20
მუელლიმეფეს ვა მოწონდეს. არ მუელლიმიქ თქუ: „ელბეთ, ჰიჩ
თეჟეშუითენ ვარ უქარუნ“-ჟა. თის ხე გელამისუ დო ვალე ქაგამო-
მოჩქუ. კოჩეფეს ქოვიშიგნი „ქამიყონეს, ქამიყონეს“-ჟა. ნანა ჩქიმიქ
გუითენ მაჯუნდუ.

ახმედ თანთ ოლლი.

25

164. ხინა.

ქიტა ახმედი ძაბუნი ვა რტუ, ამმა ჯამეშა ოხთიმუშა ვა ჩო-
დუტუ: ზავალი ახმედიში ნანას ჩხე მუხთეპტუ. ახმედიში ბაბა ყონა-
შა იგზალეეტუ დო ძაბუნის ახმედიშენ ბაშქა საჭები ვა უყოუნტუ:
„წკაი, წკაი!“—იჯოხოპტუ კათთა დეკიკეს დო ახმედის მოლაუაპტუ 30
მუშეთენ.

ახველი ნანა მუშიში თის ძანის ქოდოხედუ დო ისიმადეკტუ: „აწი ჯამეს მუ ამბაი ენ? ბელქი კაი მუთუ რენ დო მან ვა მალენ“-
 5 ჟამეს შთინი-თი კაი ამბაი ტუ: ჯამეშა აქარისთანინში კამისარი მოხთვეტუ, ბეევე იმთიპანი იქიკტუ დო კაი-ნა იკითხატუ, ბეეს ბახ-
 ზიში მეჩაპტუ. ახმედიში ნანა კიტა კაი დიყუ. დიდო ბეეფექ ჯამეს ბახჩიში გუწულეს: კითაბეფე, დეჭაუეფე დო კალემეფე.

„აწი ბაბა ქომოხბატუ!“—ისიმადეკტუ ოხოის ახმედიქ. ემ ვახ-
 თის ახმედიში ბაბაქ ყონას ლობია წილუპტუ. თამამ ონდლეი დიყვეე-
 ტუ დო ბაბა მუში ოხოიშა ქომოხბათუ.

10 მანძაგე მემედიში ოხორჯა ახმედიში ნანაში და ტუ. ემ ვახ-
 თის ახმედიში დადი ქამოკახთუ ახმედიში ოხოიშა დო და მუში ქო-
 ძიუ. კაი აწონუ, უძიკუ დო უწუ: „მუთუ ვა ენ, და! მო გაშქუინე-
 ტას! ფაა ქობძიოფ დო ანდლა ჟა-და ქუმენ ხინა ქეპკოლუფ. არ ჟურ
 15 ჭაა-ნა შვა, მანიშა ხოლო დიკაე“. „მუთხანი-ნა ლაზიმი-ენ, ია ჟე-
 პკოლუათ“-ჟა, თქუ ძაბუნიქ. „ქობძიოფთ, ქობძიოფთ! ხოშ დუნა ჩქი-
 ნიშენი კითი ვა დოსქიდუნ“-ჟა, თქუ ახმედიში ბაბაქ.

„ბაბა, მუ ენ ხინა?“ კითხუ ახმედიქ. — „ქამი ენ, ბეე ჩქიმი!“—
 „ოკულე მუში ქამი ენ?“—„აწი ნანა სქანიქ არ დამლა ქომვას-ნა,
 20 მანიშა-ხოლო დიკაენ!“ ახმედი დოსთიბუ. „აწი არ სოთი ფაა ქობ-
 ძიატი დო ნანაშენი ხინა ქეპკოფატი!“.

„გინონ-ნა იგზალი, იდი ჯამეშა!“ უწუ ახმედის ნანაქ. „იდი
 ბეე ჩქიმი, იდი, იკითხი! ხოშ ძიოფ ჩქინი ხალი“, უწუ ბაბაქ. ახმე-
 დის დიდო კაი აწონუ. მანიშა-ხოლო დოლოქუნი ქოდლიქუნუ, ქი-
 თაბეფე ქეზლუ დო ხელებეი ნიტუ; იგზალუ ჯამეშა.

25 ახმედი-ნა ჯამეშა ილუ, ქოძიუ კამისარი, დიდი მუელლიმეფე,
 მუსაჭირეფე. დიდი ამბაი ტუ ჯამეს. ახმედი ქოდოდგიოთუ. უჩიტე-
 ლიქ—„მერაჭება ახმედ! სო რტი აწიშა? ბაშქა ვახთის ჰიჩ ძანო ვა
 გიტი დო ანდლა მუ ვალოდუ“-ჟა. ახმედარქ ნენა ვა იშილუ. ემ ვახ-
 თის დიდო მენზუმეფე, ნუტუკეფე ითქუ დო ახმედიქ იმგარტუ.
 30 „მოთ იმგარ? ია მუთუ ვა ენ!“—უწუ უჩიტელიქ. მუსაჭირიქ ქითაბი
 გონწკუ დო „იკითხი აჟა“-ჟა, უწუ ახმედის.

ახმედიქ ეშო კაი იკითხუ-ქი, მუსაჭირეფექ—„აჭერუმ, აჭერუმ“-
 ჟა, უწვეს. „აწი ბახჩიში-ნა მუთუ ვა მილუნ, მუ ჰა?“ თქუ მუსაჭირიქ.
 35 ოკულე მუელლიმიშა მეხთუ დო უწუ „მან მეჩაფ სი ფაა დო ახმე-
 დის მუ კაი აწონენ, ია ქაუტოფით“-ჟა.

უჩიტელიქ ფაა ქაგუწულუ. ახმედის უწუ-ქი „ბარემ აწი მიწვი,
 მუ ჟეგეკოფა აჟა ფაათენ?“—„ხინა“-ჟა, დიჯოხუ ხელებეი ახმედიქ.
 „მუ?“—ბელქი თერცინე ფშიგნი-ა დო აჩქვა კითხუ უჩიტელიქ. „ხი-

ნა“-მა, თქუ ბეექ. „ოკულე მუ ენ ხინა, გიჩქინ-ი?“ კითხუ მუსაჭიიქ. „ჰამი ენ!“ ჯევაბი მერუ ბეექ. „ოკულე მუშენი გინონ სინ ამა ჰამი?“ კითხუ უჩიტელიქ. „ნანას ხჩე შუხთეფს; ბაბას-თი ფაა ვა ულუნ, ჭუ-კაა-ნა აენ'შენი დო ვა აკოფენ ამა ჰაღი. ხინა ქოშვას-ნა, კაი დი-ყვენ-მა, ზოპონს ბაბაქ. ამმა მუ პათ, ფაა ვა-ენ“-მა. ემ ვახთის 5 უჩიტელიქ დო მუსაჭიიქ ართიკართის მედაწყედეს.

ემ ახჩამის უჩიტელიქ ჰეკიმი მუყონუ დო ახმედიში ნანა დო-კარეს. უჩიტელიქ ია ფათენ ახმედის კაი რესმონი ქითაბეფე ქაუ-ქოფუ.

ახმედ თანთ-ოღლი. 10

165. ყურძენიში ოწილუ.

ყურძენი ქამუინჰერეტუ. „აჰა ხეამერი ორდო ვა პწილათ-ნა, ლაზუტიში ოტახუმა ვა მონქიშუნან დო ყურძენიშო თი ვა მაჩოდენ-ნან“, უწუ არ ახჩამის დურსუნიქ ოხორჯა დო ბერეფე მუშის. დურ-სუნიქ ემ ვახთის ოხაზირუს ქოგოქკუ: გიდელეფე დოყუ, გიდელის 15 კოკაი ქუძირუ. გინძე თოკი დოგორუ. დურსუნი დო მუში მორდე-ლი ბერე თემერი ქუმანიში ორდო აგზალეს ყურძენი ოწილუმა. აუქ-სელი დაჰა კაი ოწკომილუში ტუ. დურსუნიქ თოკიში არ ყუჯი გი-დელის ქონუკირუ, მაქუანა ხეს ქოგუიკირუ დო ჯას ქეხთუ. ია კო-კალენცითენ გოწაკიდერი გიდელი ორდო-ორდო აოფშაპტუ დო თო- 20 კითენ თუდე გაონქაფტუ. თემერიქ ხელებერი გუწუმეტუ გიდელი დო ყურძენეფე გოდორის დოლობლაპტუ.

ახმედ თანთ-ოღლი.

166. ლაზუტიშ ოტახუ

აუსუფაიშ ოხოის ახჩამი-კონაის დიდი ოხაზირუს რტეს. ოხორ- 25 ჯალეფექ გააი წიფხუპტეს, ლობია გედგიფტეს დო კაბეფეს დოლო-ბლაპტეს. აუსუფაი ლაზუტი ოტახუმა იხაზირეტუ. აუსუფის ყონა ქიტა მენდრა ულუტუ.

ხოლო მწკუფი ტუ, მუნდეს აუსუფაიქ გაარში კაბეფე არაბას-ნა გესეარუ. ოხორჯალეფე დო ბერეფე არაბას ქოგოხოუნუ. აუსუფაი 30 კუჩხეთენ არაბას ნოყუპტუ დო ხოჯეფეს გეჩაფტუ. ყონაშა თანა-ფაშა ნებთიმუ უნტუ. ყონაშა მენდახთეს. ექ ყონა დოტახეს დო არ აეის ქოლობდეს. ახჩამუს-თი ცხუნუპტეს. ბაბაქ ბერეფეს ჰექაეფე

უწუშებრტუ. ოკულე ბაბაქ თქუ: „ბერეფე ჩქიში! აწი ე-ნა ოკოპკადი ფაცხას, ქოდინჯირით. ჰუმენ ქუმანიში ვიღამინონან“-მა დო, თანუ-ში, იგზალეს.

ახმედ თანთ-ოლლი.

5

167. ყურძენი ოწილუ (სარფის)¹.

არ ახჩაძის ბაბაქ დუჯოხუ ჩქიში ჯუმას დო უწუ: „ხასანი! ქუმენ ყურძენი ოწილუმა ვიღამინონან! მოხთი დო თელი შიეფე ქომოუწყვინათ!“

ხასანის დიდო კაი აწონუ. მაეუანი ქუმანის ორდო-ნა იისელუ, 10 არაბას გიდელეფე დო კალააფე გესვაელი ტუ. ბაბაქ ართელი დიდი კალათის ქოდოლომოხუნუ ე-დო ყურძენეფუნაშა ვიგზალით. ე-ნა მეფთით'სთერი ბაბაქ ხოჯეფე ნაშქუ, მჩოხა² ქამუიწკუ. გიდელიში კანკულეცის თოკი ქონუკირუ. კაიში დიკაპეტანუ დო ჯას ქაეხთუ. ნანაქ, - ართეი დიდი ჯაშ თუდე სეინი ტუ დო, დაჩხიი ქოდოგზუ 15 ე-დო ონდლენეი გააიშ ოხვენუს ქოგაოქკუ.

მკიქა ჩქვა კკულე შიეგნით: „აჰა, გიდელი!“ ჯაშენ გიდელი უსულათე გაონქუ ე-დო თუდე ქოდოდგიითუ. ხასანიქ კანკულეციშენ თოკი ქამეწკუ ე-დო ყურძენი კალათის ქოდოლობლუ. გიდელი ე-ნა ტუ'სთეი, თოკის ქონუკიუ ე-დო ბაბას დუჯოხუ: „კაობათენ გეხთი!“

20 აშო წილუბტუ ბაბაქ ყურძენი ონდლეიშა. ონდლენეი გააი მან დო ნანაქ კაკალიშ თუდე ქომოუწყვინით. სუჭრაშ აერიხე ლეტას კაკალიში ბუტკა დო ლიმხუნა ქოდოორჩით. ეინ ტუცა მქკიდი, ყვა-ლი, ბარდალითენ წკაი, ლობია დო შუკაფე ქოგებდვით (ქოგეფსვა-ით). ონდლენეი გააიშ'კკულე ბაბას ყურძენი ოწილუს ხასანიქ-თი 25 ნუშოლტუ. ნანას დიდო აშქუნიეტუ ე-დო ორდო-ორდო დიჯოხობტუ: „უსულათე, ბერე ჩქიში! კუჩხე ვა გელაგისტვას!“ ხასანის გუი მუხთეპტუ: „მუ ენ ნანა?! ჭიტა ვა ვოე მა, ბითთუმ აშო-ნა მიწუმე!“ ეშო წილუბტეს ლიმჯიშა. ლიმჯის ბაბაქ ხოჯეფე არაბას ქონუკიუ დო ოხოიკელე ვიგზალით.

30

ალი თანთ-ოლლი.

¹ სარფი აქ არაფერს შუაშია—საქვე გვაქვს თარგმანთან ქართული ტექსტიდან, სადაც ყურძენის კრეფაა აწერილი აპარაში. მთარგმნელს სარფის ხსენება ეწადა... ტექსტი საამისოთ ვერ გადააკეთა!

² ჩემს შეკითხვაზე—„სარფში რომ არ ხმარობენ ჩოხას მეტიქი?“—„სიძთე მან ხამანის ტუ“-ო მიპასუხა (წინად იყო-ო!)

168. ზარხოშობა.

დუნდას ზარხოშობა'სთერი პატი მუთუ ვა რენ. ტოცხერი ჩქინ ბერეფეკალა გობთიმუშა ვიდიო. აჩქა დალის მეკავიტი-ში, არ კალუი'სთერი ოხორიშენ არ კოჩი ჭაგამახთუ. ამ კოჩის ბურგილეფეშაკადარ თომაფე, ბურგილეფეშა ხეეფე ულუტუ. მთელი ლები ტუ. 5 ხვალა-ხვალა არ კოჩი, დო მუში ჯოლორიტენ დალის სქიდუტუ.

ჩქინ უჩიტელის პეითხით: „აჲა კოჩის აშო მოთ აღოდუ“-აჲ? უჩიტელიქ თქუ-ქი: „აჲა კოჩი დიდო კაი კოჩი ტუ. ჯამეშა იტუ დო იკითხუპტუ. ნანას დო ბაბ-ს კაი ნუსიმიტუ. აჲა სიჭთე დიდო ნოსერი ტუ დიდო ფარა-თი მორგაპტუ, ამმა შარაბი ოშუმუს ქო- 10 გჲაგერეტუ. არ დლას ზარხოში დიყვერეტუ. ოხორიშა-მოხთუ დო ოხორჯა მუში დო ბაბა მუში დობახუ. ოკულე ილაწკუ ლიგორი დო არ კოჩი დოყვილუ. აჲა კოჩის მემეტი ჯოხონტუ. მემეტი ჯანდარ-მაფექ ქოკოფეს, ხაფისის ქომოლობუნეს. მემეტი ვიტოხუთ წანას ხაფისის მოლახეტუ. აჲა კოჩი ხაფისიშენ ნა გამიყონეს, არ ჰაივა- 15 ნი'სთერი ტუ. ჰიჩ ვარ აჩალიშეტუ. იშთე აჲა კოჩი ოკულე დალიშა მეხთუ დო აჲა კალური დოყუ. აწი აშო დალის, ვეხში'სთერი სქიდუნ.

ახმედ თანთ-ოდლი.

169. მუქ ოლუინუ მურადი?

20

არ დლას მურადი დიძაბუნუ. ძაბუნობა ჯავაშ-ჯავაშ ირდეტუ. მურადიში ქიტა ჯუმა მუსტაფა წანი-მანი ნიტუ მურადიშა დო ომუ- 5 დი მეჩაპტუ.

ემ ქაოის ტუ არ უჩიტელი ოხორჯა. ემუქ ქოშიგნუ, მურადი-ნა ძაბუნე ტუ დო მურადი ნუიკითხუ. 25

უჩიტელიქ მურადიში ნანას უწუ-ქი „აჲა ძაბუნობა ბაშქას-თი აღოდენ დო მუსტაფა მურადიში ძანიშა ვა ნოჩქვა-აჲ. მურადის-თი ჰექიმი ქომუყონი“-ა. „ჰექიმის მუ ახვენენ, ხოჯას ვოკითხაფამინონ“-აჲ, თქუ მურადიში ნანაქ. უჩიტელიქ დიდო ოხვეწუ, ამმა ოხორჯაქ ჰიჩ ვა ნუსიმიტუ. 30

მაყუანი ნდლას მურადის ხოჯა ქომუყონეს. ხოჯაქ ჰეფეი ვახთის უკითხუ, ოკულე ნუსქა დოქაუ. ნუსქა წკაის ქოხოქტუ დო ია წკაი მურადის ქოშვაფუ. აშო ქამიქ მურადის მუთუ ვა უშოლუ დო ზაე- 35 ლი მურადიქ მაყუანი ნდლას შუი ქომიჭუ. მუსტაფა-თი პატი ძაბუნობას ქოდოლოლუ. ამუში სებები ტუ მუსტაფაშ ნანაში ჯაჰილობა.

ახმედ თანთ ოდლი.

170. მჩხოფა კოჩიში დუშმანი რენ!

მჩხოფა მუშა კოჩის ნოჩინს. მთელი თუთაში ვახთის მჩხოფა კოჩის გოკირს. მჩხოფა დიდო პატი ძაბუნობა რენ. ემუქ ოძაბუნაბს გური, კუქი, ჯიგერი დო შქემბეფე, დოსქირინაფს დიქი-
5 რეფე. ოკულე კოჩი დაუსქუთენ დო კოჩის ჩიხოტკა მუტრუხუნ. ამკათა პატი ძაბუნობა ულუნ კორლონის.

კორლონი ხცერი წკარის სქიდუნ; ექ მარკვალეფე სქუფან დო დიდო იმრალებენ. ემუშენი სო-თი ტიბა გჳოლი-ნა ბძირათ, ვოსქირინათ! არ კოჩის აჲა ხეალა ვარ ახვენენ, მთელი კოჩეფე ოკოიბლათ
10 დო გჳოლი დო ხცაფერი ტიბაფე დოვოსქირინათ. კორლონიში დუშმანი ბურბუ რენ; ემუშენი ბურბუს მო ვაჯალინტათ. ბურბუს, მეურა-ნა გეხთას, ოფუთხინუ დო გჳარი ოგორუ უჩქინ. კორლონი-თი, მეურა-ნა გეხთა'კულე, ფუთხუნ დო კოჩის გჳაკიბინს დო დიციბირი უშუფს.

15 მჩხოფაში ენ კაი კაძი ხინა რენ. მჩხოფა დიდო პატი ძაბუნობა რენ დო დიდო კოჩი ოლურიანაფს; ემუშენი ჩქინ მუჰარებე პათ კორლონეფეკალა, ტიბა ვოსქირინათ დო ენთეფეში მარკვალეფეს კაზჲადლი გოვობათ დო დოპკვათ.

ახმედ თანთ-ოლლი.

20 171. ჩქინი ჯჳაჰილობა.

აწი მთინი-თი-ნა იყუ, ქჳოი ჩქინიში დულჲა ფთქვამინონ. ჩქინი მანძაგეეში არ ხუთ წანეი ბეე დიძაბუნუ. მეგეემ სერ ჯანტუ-ში, აკრეპაქ გჳაკიბინეეტუ. ბეეს კურხე დვზაბელეეტუ.

ნანა მუშის დო ბაბა მუშის უჩქიტუ-ქი, აჲა ორანგიშენ მუთხა-
25 ნი დიყუ-ჲა დო დოხთოიშა ვა იყონეს. არ ეურ ნდლას ბეე აშო ნაშქეეს. ბაელი დაჰა ბეაფერი დიძატუ. ხოჯა ქომუყონეს. ხოჯაქ მქკი-ლიში ფარჩას უკითხუ, უკითხუ დო ია მქკიდი ბეეს ქოჩეს. აშო ქამიქ ზაეალი ბეეს მუთუ ვა უშოლუ.

აჲა ბეეს არ ვიტოოთხო წანეი არ ჯუმა უყუნტუ. ემუს უჩქი-
30 ტუ, ხოჯაფექ-ნა მილლეთის ოღერდინაპტეს, —ჯამეს ეურ წანას იკითხეეტუ. ნანა მუშის უწუ-ქი „ხოჯას მუთუ ვა ახვენენ, დოხთოიშა მენდავიყონათ“—ჲა. ნანა მუშიქ ვა იქიპტუ, ამმა ბეექ ხოლო ზოითენ მინდაყონუ.

დობთოიქ მუაინე ყუ დო თქუ-ქი „აწი ვახთი მიკილუ. მციქა ჩქვა ორდო ქომუყონეეტიტკონ-ნა, დიყვეტუ. აწი ვახთი მიკილუ“-მა. მციქა ქაპი ქოშვაფუ. ოკულე—„ქუქენ ქუმანიში-თი მუყონით, ბეკი მუთუ დიყვენ“-მა. მაქუანი ქუჰანი ბეე ქონიყუნეს ჰეკიშიშა. ჰეკი-მიქ—„აწი ოხოი მუშიშა მინდრყონით“-მა, თქუ. ბეეკ შუი კეკი-დუპტუ. ბეე ქომუყუნეს, მანიშა ხოლო შუი ქომეჩუ. ამუში სებებე ტუ ნანაში ჯაპილობა.

ახმედ თანთ-ოღლი.

172. * * *

ქოგომბდღეს დულაფე დო გოიშაში! მუ პა, ვა მიჩქინ. დუშუ-10 ნი-დუშუნითე დომდღული, ვარ დოფსქიდი. ჯანუმ! მუ პა, ვა მიჩქინ. ამ დუნმას მთელი კოჩი არ რენ დო ქიმი ზენგინი რენ, ქიმი ჭუკარა რენ. ამა მუშენი რენ? მუთუ ვარ ოხომაწონუ ქი, მა აწი მუ პა?

ბაშკა კოჩეფეკ ფოთინი, ქიტა ელუბრუწან-ში, ისთომელან. მა ფოთინი დომიბრუწუ, აღანი ეფქოფა-ნა, ფარა ვარ მიღუნ. ვანა მუ 15 პა? არ ჭარა გევობური, დობრუწუ, ხოლო გევობური ე-თი ბრუწუ; დიდო ვარ დოსქიდუ, დუშენა-დუშენითენ ვიდელამინონ!

მათელი კოჩი არ რენ დო, ირი ხოლოს ფარა ულუტუკონ, მუ იყვეტუ. მა ამ დულაშენ ზათი გოიშაში. მუ პამინონ, მუთუ ვარ მიჩქინ! დულაას მუთუ ვარ მეაგნეფ!

20

ალი აბდულ-ოღლი.

173. * * *

არ კოჩის არ ხე ვა ულუტუ. მაქუანი ხეს ბეე ქოდიქაჩეეტუ, კაპულას კალათი ქომუიკიდეეტუ ე-დო ოხორჯა მუში გეთხოზინეი ყონაშა ნიტუ.

25

ქალების საუბრიდან.

174. დილენჩის დულა უღუნ!

არ დილენჩი იჯალუ შქვით ტაბაკალი ოხორიშა დო თუდენი ნეკნას ნოტანკუ. საჰები მუში მაშქვითა კათის რტუ დო ეინდოლენ გაუჯოხუ: „ეა! სინ მუ გორუფ?“ „მან დულაა მიღუნ! მუთხანი გი-ჰუ წვამინონ! არ დეკიკეს აქ გეხთი“-ა! საჰები თი ქაგებთუ დო უწუ: „მუ გინონ“-მა. დილენჩიქ—„ქიტა სედგეე ქომომჩი-ა. თრანგეკ დაჰა .არნ. ჩიკობავა. ჰანური ტექსტები.

მოგინძინათეს“-მა. საპებიქ-თი — „ჰადღე, მეფათათ ეინ, ქესე ექ ქოდო-
 მოსქიდღ“-მა! დილენჩი იაყონუ მაშქვეითა კათიშა. ექ საპები ქოდო-
 ხედღ თონი მუშის დო უწუ: „მუთუ ვარ მექჩაფ!“ დილენჩიქ-თი—
 „სი კაი კოჩი! ვარ მომჩაგინტუ-ში, მოთ მეძიყონი“-ა?! კოჩიქ-თი—
 5 „სი პატი დილენჩი! თუდე მუშენი გემიყონი“-ა?!

ახმედ თანთ-ოლლი.

175. ნანაქ მიწუ!

გმარი ვიმხოტით არ დლას დო მან ჩანალის ვოწყედი-ში — მუ-
 თუ ვარ გესქიდერეტუ. ვილუშენტი. ნანაქ მიწუ: „ეფჩი ახმედ, იძლი-
 10 რ-ი?“ „ვარ მიჩქინ!“ „გეგიღვა ი?“ „სი გიჩქინ“-მა... ოხორის მთე-
 ლიქ-თი იძიცეს. ჩქიმი ჯევაბი აჯაებიშა მუხთეს.

ახმედ თანთ-ოლლი.

176. გზა დომოგურუ!?

ოთხო წანა წოხლე ვიტოხუთ მარტის მან ხოფაშა ვიდერეტი-
 15 ფოთინჯი შაპინ-ოლლიშა მეფთამინტუ დო აერი ვა მიჩქიტუ. არ კო-
 ჩის პკითხი დუქმანიში აერი; ემუქ-თი აშო მიწუ: „აშო სალიკელე
 იდი, ოკულე სოლიკელე გვაქთი. მციქა ჟილე ელახთა-ში, არ მანი-
 წათურაში დუქმანი რენ. ემ დუქმანიშენ მციქა ჩქვა მეკახთაგინონ!
 ექ არ საათჩი რენ; საათიშ დუქმანიშენ მციქა სალიკელე მეკახთაგი-
 2) ნონ, ოკულე პრემა იდაგინონ. ექ ქომოხვადღ არ ჯამეს; ია ჯამეს
 გვაქთაგინონ კაპულაშენ დო სოლიკელე იდაგინონ; ექ არ დიდი მა-
 ლაზა რენ; ამა მალაზაში ოკაჩხენი სოკალის არ ბაკკალი რენ დო
 ემუში მანიკალა რენ შაინ-ოლლიში დუქმანე“-მა. მან ქაგოიშაში;
 მუთუ ვარ ეღწვი. თამამ ემ ვახთის შაინ-ოლლი ექ ქომემარგუ დო
 25 მენდაფთით!

ახმედ თანთ-ოლლი.

177. * *

„სარფის¹ მუკო ოხორი ენ?“ „სარფის ჟურენეჩ ოხორი ეენ!“ „სინ-თი აქონი ეე-ი?“ „ჰო!“ „მიეფეშენ ეე? „თან-ოლლეფეშენ ვორე“. „მუ გჯოხონს?“ „ახმედი მჯოხონს“. „მუკო წანერი იყვე?“ „ვიტოხუთ“. „თქვანი თემი სო რენ?“ „ჩქიმი თემი გონიას ეენ“. „ბაბასქანის მუ გჯოხონს?“ „ბაბა-ჩქიმის მუსტაჭა გჯოხონს!“

178. * *

მაკრიალიში მჯვე გჯოხო ნოლედი ენ, ვიწეში — ბლეთი, აბუ-ისლაში — აზლადა.

თან-ოლლი წოხლე პატარაია ტუ, ნუმან-ოლლი — ლომიძე, ქეს-ოლლი — დოლიძე ტუ, კაბა-მამედ-ოლლი — ვანიძე, ჩაქირ ოლლი — ნარაკია რტუ, ვანლი ოლლი — ვანიძე, შაინ-ოლლი — შანიძე დო ჩქვა...

საუბრიდან.

179. * *

პაპულეფეს ოხოფეე აქ² ულუტეენან. ექ წალენდო ლეჯი ყვი-ლუპტეენან, დალი ტეენ ექ³. ბექი იმბოტეს ლეჯი ია მჯვე ზამანის! აწი აქ ლეტაში სალანიში ფარჩაფე ბძიოფუთ აქ. სირთიშ ოკაჩხე ცარა უწუშელან. აქონი ბეგი ექ ზეტეენ. აჰა სირთის ეინ ოხვამუ რტუ. ემ ვახთის მუსლიმანი ვა რტეენან; ია აწი ვა ენ. ქვეფე რენ. მაქუანი-თი ენ. გალენდონ მსიჯი გოკირს, ქეაში რენ. მენდაგეიფონოფ ე-დო ოწკედი დო ქარი. აქოლენ წალე-წალე ვულუთ... ამ სირთიშ ოკაჩხე მაკრიალი ენ. ლიმანიში ოკაჩხე-ნა სირთი რენ, აქქსელი სირთი, ემუს ოხვამე უწუშელან (! სულთან სელიმიშ სირაჟი!).

საუბრიდან.

1) იგულისხმება სარფის ის ნაწილი, რომელიც საქართველოს ს. ს. რესპუბლიკის ფარგლებში არის დარჩენილი, ე. წ. „მოლენი სარფი“ (= „გამოღმა სარფი“).

2) ლაპარაკია ს. სარფს ზემოთ მდებარე ფერდობის შესახებ, აწინდელი საყანე ადგილების მახლობლად.

3) მოლაპარაკე გულისხმობს ამ ადგილს, სადაც ახლა არის სოფელი; საუბარი ზევით ფერდობზე წარმოებს.

180. * * *

მჯგეში ვახთის ამიერეფე მეგრელისტანი ტუ. ეკულე თუქიში ასკეი-ნა მოხთუ, ამიერეფე მუსლიმანი დიყუ.

გონიაშა-ნა იღუ, ექონი მეგრელეფექ გონიაში კალეს კაბლა 5 ყვეს დო იმტეს. ე-დო თურქის ქოდოსქიდუ კალე. ეკულე თურქიში ასკეიფექ ექ, გონიას ოხოეფე დოყევეს დო დიჩილეს, ბეეფე აყვეს დო თურქული ლალაღან. სარფიქ ლაზუი ლალაღან.

მუშენი დოსქიდუ გონიას თუქიში ასკეი? ოხოი მუშიშა ილა-ტეს ჩქვა გეი? მუშენი, გიჩქინ-ი? — ვიტოხუთ წანა ასკეობა რტუ, 10 ეშუშენი დოსქიდუ. ემ ვახთის მუ ვახთი ტუ, გიჩქინ-ი? აენჩერობაშ ვახთი ტუ.

„აენჩეობა აწი მუ თქულა ენ?“ მუ თქულა ენ, გიჩქინ-ი? ხუთი წანა, ვით წანა ასკეიშენი მეკვათეი ვა რტუ.

„მეკვათეი ვა რტუ, მუ თქულა ენ?“ „მეკვათეი“ მუ თქულა 15 ენ, გიჩქინ-ი? აწი, კაი დელიკანლი მიკიტუკონ-ში, კოფუტეს ე-დო... „მუშენი კოფუტეს?“ კოფუტეს დო ასკეობა ოხონაფაპტეს — ვიტოხუთ წანას, ერ წანას...

ემ ვახთის გონიას არ ფაშა რტეენ. არ ხანის-თი არ ბეე უყო-უნტეენ გონიას. ია ფაშაქ ე ბეე ქოძიღერენ. ეკულე უწვეენ-ქი „ბეე მოხთი აქ!“ იმტეენ ბეე. ეკულე, ე-ნა იმტუშ-კულე ასკეეფე ოჩქევენ ბეეშ ოხოიშა. ბეეშ ნანას უწვეენან-ქი „ბეე სქანი სო ენ?“ „სარფიშა იგზალუ“ — მა ოღერდინუ. ეკულე, იდეს ხოლო ხუთ-ანშ დლაში კულე ასკეეფე ოხოიშა, ბეე ქოკოფეს, ფაშაში მანიშა კომეყონეს.

ფაშაქ ასკეეფეს უწუ-ქი „ბოში ბოთითე დომკასით მა ტოჭე- 25 ლი-ა; ამა ბეეს დოლოქუნუ ქამოწკით-მა, ტეტელი დოყვით-მა დო ვომტინათ-მა, ამუთენ ვოშქუინათ დო ეშო ასქეობა იქიფს“ — მა. აწი ერ კოჩი ქოგოლონსვაუ (ქოდოდგინუ) — ფაშაქ ასკეეფე. ბეეს უწუ ფაშაქ ქი „იმტი-ა! ტოქსეი-ნა იმტი-ა, აწი თი იმტი-ა ტეტელი-ა!“ ბეე-თი იმტუ. ტოჭელი ასთოლეს ასკეეფექ, — ოშქუინუშენი. ბეეს 30 აშქუინუ, მუში ოხოიშა იგზალუ.

ნანა მუშის უწუ-ქი „ნანა, მა გუა მიტკვაცუ-მა! მა ეუენერ დლა მიკოროცხი-ა ნანა! გუი მიტკვაცუ მა!“ ეკულე ნანა მუშიქ თი უწუ-ქი „ბეე ჩქიმი აი ეუენერი დლას სქანდენ წოხლე ია ფაშა ლეტას ქოდოხეფათ-მა დო ქობძიოფთ-მა; დო ეკულე ეუენერი არ დლას,

35 1) „ქიტა ბეე ორდაფს ჰექუმეთიქ დო დირდას-ში, სილაჰი მეჩაფს, დო ია ბეე ასკეი დიყვენ... აენჩარი უწუმელან“.

სინ-თი ლურუ-ნა, ემ ვახთის ღუი-ა! აქონი, გაონური კოჩის-მა ქმო-
ქი მასთვას მა დო სქანიში კულე მითი ვა დოსქიდას-მა!“

ქუენეჩი დლას ფაშა დოლურელერენ, ქუენეჩი დო არ დლას ბე-
რე დოლურელერენ, გონუი-თი მითი ვა დოსქიდუ! შქვითოში ცხე-
ნონი მუიტერენ ჯამეშა, პარასკეშა, —წოხლე. აწი სუმი თუთუნი ენ
თურქი-ნა დოსქიდუ... ბაშკაფე—კახაბერლი ენ, აქარალი ენ!

აჲა ჩქინი სარფი მელე-მოლე ვით თუთუნი ტერენ ემ ვ.ხთის
ლაზი! აწი ოში თუთუნი დიყუ მელე-მოლე თურქიში სარფი დო ჩქი-
ნი სარფი!

აწი დიჩოდუ!

10

აღი-რეიზ ნუმან-ოღლი.

181. გირინი დოყვილუ!

ნოლედის ზამანის მსქევიშა იგზალეენან. მედაწკედეენან—გზას
არ გირინი ქონარგეენან. ართიქ უწვეერენ ქი „ჯუმალა-მა, აჲა მუ ენ-
მა?“ მათუქ უწვეერენ-ქი „აჲა მსქევი ენ“-მა!—„აშო მსქევი იყვენ-ია? 15
ყუჯეფე დიდი ულუნ“-მა! — „აჲა მსქევერეფეში პაპული ენ“-მა!—
„ოლემსე დოპილათ“-მა დო ეშშელი... გირინი დოყვილეენან. ენ-ა
იფაელეენან, არის კუჩხეფე დევანქერენ, ოხოიშა მინდილეენ დო დო-
გიბეენ. იმხორტუ-ში, დემირიში ფარჩა პიჯის ქომულერენ. „აია მუ
ენ-მა, აჲა ნალის ნუნგაფს-მა! ფეჩი-ა, ბიქეფე-მა: აჲა აჲლ-აღაში 20
(აღი აღა ვა-ათქვეტეს, აჲლ-აღა ზოპონტეს!) გირინი ვა რტუკონ-მა!“

ეკულე ექ-თი ექმაეჯი ბადი ყოფერენ დო ემუქ ენთეფეს უწვე-
რენ-ქი „შქვით დლაშა ეშშელიში... გირინიში თაჲ ვა დოგაინეს ნა-
ჲა, დოლურუთ-მა! ოკულე არქადაშეფექ ართიქ მათუას კიახუპტეე-
ნან: „ჯუმალა! სი ვა დოგარინუ-ი?“—ვარ, ჯუმალა, მა ვა დომაინუ, 25
ბოლაქი სი ქოდოინა“ მა! შქვით დლაშა ანთეფეს მუთუ ვა დეგარ-
ნეენან...

ე ბადიშა ქომებთეენან ხოლო. ბადის უწვეერენან-ქი „შქვით
დლა დიყუ-მა, ვა დომაინეს-მა, ვა დობლურით“-მა!—„აწი'კულე,
შქვით დლა'კულე დოლურუთ მა! ე-დო არ დუგუნი დოყვით-მა. დუ- 30
გუნის-თი მილეთი ოძიციანაგინონან“-მა! „მუთე ვოძიციანათ“-მა,
უწვეენან. „ქუმანიშა გირინი'სთეი ყუაგინონან-მა დუგუნი სეის“-მა!
ოთხო-თი დოდგითეენან დო ქუმანიშა გირინისთეი ყუაპტეენან. . ზა-
მანუი კოჩიში ნოსი აშო რტუ!

დიჩოდუ!

35

ოსმან თანთ-ოღლი.

182. ჯუმუ დოთასუ!

ზამანის ნოღედის მჯვე კოჩი რტეენ, დიდი ხუსენი ჯობონტეენ. ჯუმუ დოხაჩქეენ: ვა ეხთეენ. ბაშკაფექ უწვეერენან-ქი „მუთხანიქ იმბოსს-მა ჯუმუ სქანი-ა! მოთ ვა ეხთუ“-მა? ჯუმა მუშის უწვეერენ-
 5 ქი „სი-თი მოხთი-ა დო ჯუმუ-ნა თხაჩქი აგიშა ვიდათ-მა! მუთხანიქ ჯუმუ მიმბოსს მა დო ია დოპილათ“-მა.

ქურიქ-თი ტუჭელეფე ქაეზდენან დო იგზალეენან. ყონაშა მე-
 ხთეს'კკულე კოლეფე ეწაცხონტინეი-ეწაცხონტინეი ნიმტენან... ემ
 ვახთის ეშო დიყუელეენ: „ჯუმალა-მა, ჩქიმი ჯუმუ-ნა იმბოს, ამა
 10 რენ“-მა! ემ ვახთის კოლი ეწაცხონტეენ დო არ ჯუმას ყვას ქონო-
 ხედერენ. ყვას-ნა ნოხენ, ე ჯუმაქ მათუანის კითითე იშაყეთი ოლო-
 დეენ, სტვინეი იშაყეთი ოლოდერენ-ქი, „ყვას მემოხენ“-მა! ჯუმა მუ-
 შიქ-თი ტოჭელი ნულირელერენ დო ასტოლერენ დო ჯუმა მუში
 დოყვილერენ!

15

ჰემდი თანთ-ოლლი.

183. „არვიცი“ დოპილი!

ია ნოღედიში ტუ. სარფული არ კოჩი გზას ნიტეენ-ში, არ
 გაურჯი ქონარგეენ; ემუს ლაზუი უღარღალეენ. გაურჯიქ უწვეენ-ქი
 „არ ვიცი“-ა! „აჰა მტკუი კოჩი რენ“-ია დო დოყვილერენ ე-დო ქა-
 20 ოის უჯობეენ: „მოხთით-მა, არ ვიცი დოპილი“-ა! ქაოილეფე-თი ქო-
 მოხთერენან... „ამუს-მა ჩქინი'სთეი თოლი უღუნ-მა, ჩქინი'სთეი ხე
 უღუნ-მა, კათთაშეი ჩქინი'სთეი უღუნ-ია! არ შეი ჩქინდენ ღაზდა-
 უღუნ-მა! კუტუში დუდი-ა მეკვათეი ვა უღუნ-მა! აჰა მტკუი კოჩი
 ენ-მა დო მიქ ნოკვათაპტუ-მა ამუს!“ ეკულე ლეტას ქომეშოხუნეენან
 25 დო „მუშულუნ დო ქომიმხოან“-მა დო დიდი ქვაეფე ქოგაოჯინე-
 რენან დო ნაშქვეერენან.

ოსმან თანთ-ოლლი.

184. ლორმოთიქ ქომექჩაფს!

აწი არ ჩხალურიში-თი დოგიწვა. არ ჩხალუის ცხენი დუხოკქეენ.
 30 მანის ილუხეტეენ დო იმგარს. მანძაგეე მუშიქ უწვეენ-ქი „მო იმ-
 გარ-მა! ლორმოთის ახვამი-ა დო ხოლო ცხენი ქომექჩაფს“-მა! ჩხა-
 ლუიქ-თი უწვეენ: „მა-მა ლორმოთი ჩქინიშ ხალი ქომიჩქინ-მა: სუ-
 მოში გროში ვა მეფჩა-ში, ცხენი ვა მომჩაფს“-მა!

ოსმან თანთ-ოლლი.

185. ფხიგუფექ სირთის კარავი დოყვეს!

ხოფური ფხიგუფექ (ბაშ-ქაოი—თურჩა ენ, ფხიგი—ლაზჩი!) სირ-
თიგინ არ კარავი დოყვეენან. „მარტის, დუმანი დოდგითა-ში, გე-
ლოონქაფთ დო გოულუთ“-მა. კარავი დიხოდუ, დოყვეს.

დუმანი ქოდოდგითუ. ქოდოლიბლეს მილეთი. კარავის ნაჯინეს 5
დო მიუუმწკეს კარავი... კარავი-თი დოტუხუ, კოჩეფე-თი დოდლეს
მთელი. ემ აეის აწი გოდინ „ნოკარავენი“... ამა ხოფას აენ, ხოფა-
ეინ, ხოფაშენ ჟურ საათი იყვენ, აწი არ ჩქვა მსქიბუ დოყვეს სირ-
თის კუკუცის. უსტაფე იჩალიშებუნან. არ თუთას, ჟურ თუთას გაი
ნულეს. ეკულე არ ნოდამისაქ გაი ქონულუ უსტაფეს. ნოდამისაქ 10
თქუ-ქი „აქ-ნა მსქიბუ ყვით, წკაი სოლე მუყონაგინონან“. ექონი კო-
ჩეფექ ქონაგენს—„მთინი, წკაი სოლე მოიყონამინონან“-მა (დო
მსქიბუში ოხვენუს ქანაშქვეს)¹.

ალი რეიზ ნუმან-ოდლი.

186. ალი ოხომინაფს!

15

არ აქარალიქ ცხენითე ალი გიმერტეენ ბათომიშა. გზას დიდო
მჩხეაფა იყვენ ე-დო ალი ქაგუინწკეენ. „აჲ დოეოხომინა“-მა დო
მეოას ქონუმფინერენ. ცხენი ექ ნაშქვეენ დო მუქ წკაიშა იგზალეენ.
მობთუ-ში, ალი ვა რენ: მეოას ქაგუინწკეენ. ცხენის უწვეერენ-ქი „ცხ-
ნი, ალი ჩქიმი სი კკომი“-ი-ა? ცხენის-თი მქაჯი გობლუტეენ დო თი 20
ონკანაპტეენ. „თი გემინკანეთ“-მა! ტოჭელის ნანკაპეენ დო „ჩემი
ალი შენ კამა-ა?“—აშო უწვეენ დო ტოჭელითე ცხენი დოყვილენ.
დიყუ.

ოსმან თანთ-ოდლი.

187. სულთან სელიმიშენი.

25

აზლალაში სირთიკალა სულთან სელიმი მოხთეეტუ. ასკერეფეს
წკაი დეაყომინეეტეს. სულთან სელიმიქ ლეტას ბიგა გეჩეეტუ დო
წკაი ლეტაშენ ქეშახთეეტუ. ემ სირთიში ეინ წკაი აწი-თი რენ...

ეკულენეი ფათიშაეფექ მუთუ ვა იქიფტეს, ჯანტეს... დო რუ-
სიქ ქაგუწულუ მთელი!²

30

საუბრიდან.

¹) დამთავრებული არ არის; უცნებურო იყო და ალი რეიზს თქმის დაერიდა.

²) დამინა მოხუცმა, რომელსაც ყანებთან შეეხვდი... „მარშან რომ იყავი ის
არ ხარო“,—მკითხა და „კი“-მეთქი, რომ ვეთხარ—ხოშ გელდუნ“-ოი (IS. X.
1927).

188. სულთან სელიმიში თეფეშენი ¹.

წობლენერი ზამანის თურქიქ რუსიკალა კიტა მუარებე დოყვეს. ემ ვახთის თურქიში ფათიშაჲ სულთან-სელიმი რტუ. წობლენეი მუარებეფეს მუარებე ოყოფუმუშა ფათიშაიფე-თი იტეს.

- 5 სულთან სელიმი ასკეი მუშიკალა ხოფას კარაეიშენ ქაგამახთეს. ასკერეფეჲ ოქკომეს, ოშვეს, ტოფელეფე ჯეზდეს, დიხაზირეს. ემ დლას დოლუმჯუ. ქუმანიში ხოფაშენ ქისელეს დო მუარებე ოყოფუ მუშენი სინოიშა ნულუნან. მოხთეს, მოხთეს, მოხთეს — ასკერეფეს დვაქინდეს. არ კიტა ქოდოხედეს, ქამუიშვაჯეს. ფათიშაჲს უწვეს-ჰი „ჩქინ
- 10 წკაი მაშვენან (დომაყომინეს). მუ პათ?“ ფათიშაჲქ-თი უწუ-ქი „ევლადეფე ჩქიმი! აჲა მუარებეში ვახთი ენ. ე-ნა გინონან შეი, კათთა ვახთის ვა იძირენ; მციქა ქონუხონდიტ“-ჲა, უწუ („ინტრენი ექ?“). ქისელეს, ხოლო გზას ქოგედგიტეს. იდეს, იდეს, სულთან სელიმი-ნა უწუმელან, თეფეშა ქეშახთეს.
- 15 ასკეეფეს დიდო ნაჰირეს. ფათიშაჲს ოხეეწეს-ქი „ფათიშაჲ ჩქინი! მუ იყვენ: არ იზნი ქომომჩით დო წკაი დობგოათ დო ოფშვათ!“ ფათიშაჲქ იდუშუნუ-ქი „მა აწი ასკერეფეს წკაიში ოშუმუშენი იზნი ქომეფჩა-ნა, ასკერეფე მთელი ქოგუშიბდენან. ეკულე მუქო ეკოპკორობა“-ჲა დო ფათიშაჲქ მციქა ქონილუშუნუ. ფათიშაჲქ მუთუ ვა
- 20 ზოპონს, იდუშუნს.
- ასკერეფეჲ ხოლო ნოჰირეს. ფათიშაჲს ხეს არ მიზრალი ოქაჩუტუ. თქუ-ქი: „ასკერეფე ჩქიმის წკაი აშვენ! სოთისქანი-თი წკაი ვარენ. თრანგი ჩქიმი! სი გიჩქინ“-ჲა დო მიზრალი ლეტას კუვეთი-ნა ულუტუ-შა, გაუნთხუ. მიზრალი ეშაწუ-ში, ლეტაშენ წკაი ქამოშახთუ.
- 25 მთელი ასკერეფეჲ ოშვეს; ეკულე ფათიშაჲქ მუქ-თი ქოშუ. ემუშენი ია თეფეს „სულთან-სელიმიში თეფე“ ქოგაადეუ. ია წკარი ემ ვახთიშქეკულე ჰალა გაულუნ. აწი კონტრაპატრეფეჲ დალი დო დალი გულიტან-ში, ია წკაი შუფან.

ალი აბდულ-ოღლი.

- 30 მა მიძირამუნ წკარი, წითურიში ქაოქის გამულუნ. მუკო შკან, ვა იზოდენ. ნე მანძინენ, ნე გაოკორდუნ! — მა ბათუმში ვიდი ტროწკი ულიცას ელაველუტი ემთუმანი. არ კიტა გაურჯიში ბერეჲქ წკინტალი დო ლაკოტი უჟუკიდინაპტუ. აწი წკინტალიქ გეჩათს ლა-

¹) თავისუფალი გადმოცემა დარჩენილი თქმულების.

²) მე მკითხავს: თუ დაეცევა ამ გვერდზე.

კოტის, ლაკოტიქ წყინტალის. კიტა ბე-რეფექ, მუთეფექ-თი იძიცა-
ფან. მან-თი მაძიცინუ დო ვიმტი!¹

აბდულ კადირ ვანლი-ოღლი.

189. * * *

„მობთი შუი მშინე, — ჯუმა ჩქიმი!“ ოხორჯალეფექ ზოპონან-
ბეე მუშის, კოჩი მუშის (ბაბა რტას, ვანა დიდი რტას, ვანა კიტა...
ვანა ჯუმადი რტას...)² ოხორჯალეფექ უწუბელან: „მობთი შუი მშინ-
ნე!“ დო დოლვაქიტენან აქოლე, ექოლე. „აშო შილმა წანას მობთი
ჯუმა გუიმ ხელათე!“ ნიტა-ში ეკულე უწუმეს: „გუიმ ხელათე იდა!
მუთუ კეზა ვა გალოდას! შუი მშინე ჯუმა ჩქიმის სელამი ოლოდი! მა-
ნა გომიშინას ენთეფეს, ჯუმა ჩქიმი!“

ლომან ჯუმა ჩქინი მობთეტუ დო მუთუ ვა მიწუ; ანდლა ონ-
დლეი კონანის ამბაი მობთუ-ქი „ოხოიშა ქომობთი დო ჩქიმი“-ა დო!
ამბაი მობთუ. მუ ალოდეს, ვა მიჩქინ! ბაბა ჩქიმი ძაბუნე ტუ დო
მუთუ კეზა იყუ-ი, ვა მიჩქინ! აწი ეჟუ პა! ახაზიშა ვა მალენ ბაბა
ჩქიმიში ოხოიშა დო მუ პა აწი! ჰელე, მეხთი ხასანი!³ ნან-დიდი სქა-
ნის უჯობი! „ნან-დიდი! ნანმა! ნანაქ გიჯობოფს!“

ნან-დიდი ქომობთუ ოხოიშა. „მუ პა აწი? მუთხანი ამბაი მობთუ
ბაბაშ ოხოიშენ: მანიშა ქომობთას-მა! მუ იყუ, ვა მიჩქინ! ვიდა-ი
ნანა?“ „იდი, გელინი ჩქიმი? ამბა დოლუმჯუ დო ვა მეგალენ დო
მუ-პათ აწი!? ჰელე მთიი სქანის ჰკითხათ აწი!“

აწი მს.იიქ თქუ-ქი „მუ იყუ?“ დამთიექ უწუმეს მთიის, — გელი-
ნიშა — მანიშა მობთი ა, — ამბაი მობთენ! მუ პათ ბადი აწი? აწი ბა-
დიქ უწუმესს ხინის: „აწი გელინიკალა მან-თი ვიგზალა ჩქვა, ხინ-
ნი!“ „დოლუმჯუ ბადი, დოლუმჯუ! მწკუფის გალენ-ი ეკულე?“ (ახა-
მი-კუკულე სეი-თი იყვენ, ნწკუფი იყვენ!) „აენეი მომჩით! ვიდამინონ
მან-თი, მუთხანი-ონტას! ჰაადე გელინი, ჰაადე, ვიგზალათ!“ გელი-
ნიქ თქუ-ქი „ბეეს ბუძი ქაუჩა-მა აწი, ბაბა (ქიმოლიში ნანას ოხორ-
ჯაქ და-მთერე (,ქდა-მთერე) უწუმეს, ოხოის — ნანა უწუმესს; ბაბას-
თი ბაშკაკალა მთიი („მთირი) უწუმესს დო ოხოის — ბაბა. მუშე-“

1) როცა ალი აბდულ-ოღლი ს-ლთან-სელამის ამბავს მაწერინებდა. მოლა
შემოვარდა: „რა მომივიდა, რა მომივიდა“-ო?! და შემდეგ როცა ვაანობორენო.
ლევკისა და ცინდალის ამბავს მოყვა სიცილით!..

2) „მუში ქიმოლის ვა უწუმესს, ონჯლოე ვს!“

3) „ხასანი ემუში ბეე ვს!“

ნი — ქოგიჩქინ-ი? ბაბა ჩქიმი-ა თქვას-ნა, ბაშქაქ ვა ნაგნეფს დო ემუ-
შენი მთიი ზოპონს! მციქა დომიყონდი, ვით დეკიკეს! დოლუმგუ-ნა,
დოლუმგუ ბაბა, მუ პათ! ლიმგის... სერ-თი ვულურთ!“

აწი გელინიქ თქუ-ქი „ვიგზალათ, ბაბა! ბუძი გოფჩი ბეეს! აწი
5 ნეკნას გამიტუ-ში, გელინი გუიქთუ დო ხასანის უწუ-ქი „შუი მში-
ნე, ხასანი ჩქიმი! ბეეფე დაჩხიის ვა დოქვა! კაი მედაწყელი! დაჩხი
ვა ოგზათ!“ კიტა ბეექ ნანა მუშის ნამგაუ. ნამგაუ-ში, ნანა მუშიქ
უწუ-ქი „შუი მშინე, ბეე ჩქიმი! მაქვალი მოგილამინონ! კაკალი მო-
გილამინონ! თხიი მოგილამინონ! შუი მშინე ბეე ჩქიმი!“

10 ბეექ-თი იძიცუ, კაი აწონუ!
აქოლენდო გოქკი დო იკითხი!

ალი რეიზ ნუმან-ოლლი.

190. „კარანგაოზიში“¹ გაზეტაშენ.

კარანგაოზიში გაზეტაქ ხოჯაში რესმი დო მუში რესმი დოყვე-
15 რეტუ. უწუმერს ხოჯას-ქი „მოკითხათი“-ა! ხოჯაქ-თი „ნესერე-გენ-
სურუ“, უწუმერს. ემ ვახთის ხოჯას ეწოწვენ თუდენდო: „ხოჯა, სი
ხოლო ნესირე-გენსურუს რე-მა? ბაშქათე ქიმი ზოლაშ თუდე გულ-
ვან-მა, ქიმი ცაში ეინ! სი ნესირე-გენსურუს ქოდოსქიდი-ი-ა?“

არ ჩქვა: კარანგაოზიში გაზეტაქ მუ თქვერეტუ, გიჩქინ-ი? აქარ-
20 დაში მუში—ონდი... ჯოხო ტუ პაჯაი-ვაზი! „პაჯაი-ვაზი-ა, უწუმეს
აწი,—ჩქინ-მა მუკო ფარა მოოგით, გიჩქინ-ი-ა?“ „სოლე მოოგით-მა,
კარანგაოზი-ა, სო ენ-მა?“ — უწუმესს. „ჩქინი-ა მთელი თურქიას-მა არ
მილიონი ქონ-მა ოხორჯა-მა! არ-არ არშინი ძექსილი დოყვეს-მა აწი
ფისტანი-მა ხეშენ-მა! არ მილიონი არშინი ქომოვოგით-მა. არ-არ
25 არშინი ჩქვა მკულე-ნა ყვეს-ში-ა, ქომოვოგით-მა! არ-არ არშინი ჩქვა
გუ-პიჯიშენი ექსილი დოყვეს-მა დო ხოლო ქომოვოგით-მა! აწიშა
ოვრო არშინიში ფისტანი იქიტტეს-მა; აწი-ა ხუთ არშინიში იქი-
ფან-მა! სუმ არშინი ქომოვოგით“-მა! 2...“

რსმან თანთ-ოლლი.

1) „კარან-გაოზი“ — „უჩა თოლი“, ტარტაროზისტერი ენა.

2) გათავებული არ არის.

191. ხოფა.

ხოფა ჰიტა შეერი რენ. სოკალი — ოთხო გინძე სოკალი ენ. დუ-
ქანეფე დილო ენ: ჭურუნი^ეენ, ბაკალი ენ, მალიში დუქანეფე ენ, დე-
მირჯეფე ენ, კლადაჯეფე (აშო-ნა ოხჩანეფს კალათენ) ენ, ბაქირჩეფე
ენ: სალანი, ტალანი, კუკუმა, კარდალა, ტეფსი, ბაქიოშ კოპა (გაის-ნა 5
ილუმელან, გაის-ნა ოხოქთაფან) [ნა იქიფან]... ჩაფულაჯეფე აენან:
ჩაფულაფე იქიფან, ფოთინჯეფე აენან: ჩიზზე იქიფან... ჩაფულა-ნა დო.
ბრუწას, ამა-ნა იქიფან, — ესქიჯეფე ენ... ქამეფე-ნა გამაჩაფს, ია თი
ენ. დობთოი ართი ენ... კავეფე დილო, დილო ენ. კავეს კუმაჲ ისთე
ნან, ჩაი შუფან. კავე შუფან, ნარდი ისთენან, ზაჲ ისთომელან. 10

ხოფა მსქვა შეერი ენ. ჟურ მექთები ენ. ჩქინი მექთები ლეილი
მექთები ენ. კათთაშეი ბერეფეს ჰუქუმეთიქ მეჩაფს: კალემი, ქარტა-
ლი, დეჭთერეფე, კურშუმ-კალემი, ქითაბი, დოლოქუნი, ფოთინი,
წინეკი, შაჭკა, კაიში, ფორჩა დო იედონი ფეშქირი, კიბირიში ჭურ-
ქა დო კიბირიში ოჩხუში კამი. მექთები სუმ კათი ენ. ეჩდოხუთ ოდა 15
ულუნ, დიდი-დიდი ოდაფე. ოხოი ქვაში დო გვერდი თულულაში ენ:
გვერდიში წალე ქვა ენ, გვერდიში ყილე თულულაში ენ. ჟრთი კერე-
მილიში ულუნ. ჟრთის დემირიში მილეფე ულუნ, წკარი-ნა არ აერის
უკუიბლენ დო დიბენ. დოლოხენი მექთები მუ ენ-ი, ფთქვა-ი? სანდუ-
ქანე: სანდულეფეში აეი (არ ოდას), მაეუას — ხუა (ტანი)-ნა იბო- 20
ნან, - ჰამამი ენ; გაარი ოქკომუში ჟურ ოდა (აემექ-ხანე); ეკულე —
პიჯი-ნა ვიბონთ მუსდულეფე თი? პიჯი ობონუში აერი, საპონი...
(ჩეშმე ხანე...), ჩეშმე უწუმელან. აჲა, ანთეფე-ნა აენ, ოდაფე, ენ თუ-
დენი კათის აენ (ანბარი-თი ენ, გააი ნა გამიმელან). მუდირიქ ნა იკი-
თხუფს, მუდირიქ-ნა ქარუფს, ემუში ოდას მუდირი ენ, ქათიბი ენ, 25
„მაჰაროჯე“ ენ!). მუელლიმეფე რენან ხუთ; ანბარიში მექმური ენთე-
ფე რენან...

აწი — მაეურა ოდას ბერეფე რენან: მაოთხანი სინიფი ენ. მა-
სუმანი — ართელი მუელიმიში ოდა, მაოთხანი — მუელიმეფე გააი-ნა 30
იბხონან, ემუში ოდა, მახუთანი — ხიზმეთჩეფეში ოდა, მაანშანი: — არ
სინიფი, ჟურ სინიფი, სუმ სინიფი — ბერეფე-ნა ჰიტა ტეს, ემუშენი
მთელი არ აეის, არ ოდას იკითხუფტეს. მაშქვითანი — მახუთანიში
სინიფი; ია-ნა დიკითხან, ჩექთებიშენ გამულუნან; ია მექთებიში ენ
დიდი სინიფი ენ. დაჰა-თი ვა ენ.

მასუმანი კათი: ართელი ოდას ბერეფეში ონჯირუში ოდა ენ, 35
დიდი, მსქვა, ხჩე ბოჲა სვალეი. მუთხანი ხვენეი: დიდი, ჩიმენთოში,
გინძე, ოთხო ქაოშე-ნა ულუნ, მსქვანაშენი იქიფან. მაეუანი ოდა —

- ნუელიმეფე-ნა ინჯინან, — ოთხო მუელიმი, — ექ რენ. ია მუელიმეფეში-
 ათაჟ-ხანე ენ. მასუმანი მუდირი-ნა ინჯის, ხეალა მუქ, მუდირიში-
 ათაჟ-ხანე ენ. მათხანი — ძაბუნეფე-ნა ინჯინან, ხოლო დობთოიში
 5 კამეფე-ნა ულუნ, — ოდა. მახუთანი — ხოლო ბერეფე-ნა ინჯინან,
 ათაჟ-ხანე ენ. მაჟუანი კათის მერდევენიში სალის ჩემე ენ, ოთხო
 ოდა ჩემე ენ. ენ თუდენი კათის გალენდო-ნა ამილენ, სალიკელე —
 ოთხო თანე ჩქვა-ჩქვა ჩემეფე რენ.
- მეკთებიში ოკაჩხე კიტა ჟურ ოდა-ნა ულუნ, ართელის გაი-ნა-
 გიბუფან — მუთფალი რენ, მაეგარა ოდას ბერეფეში დოლოქუნეფე-ნა-
 10 ნახუფან, ემუში ოდა ენ. ემუს (ჩამაშურ-ხანე) უწუმელან.
- ბერეფე თელი ოში ეჩიდოვითი აენან. მუელიმეფე ხუთი აენ,
 სინიფი-თი ხუთი ენ. ხეზმეთჩეფე — სუმ; გაი-ნა იქიფს, — აშჯი-
 ენ, — არ აენ. არ ჩქვა კაბეფე (სალანი, კიზი, ჩატალი, ხამი)-ნა ჩიფს-
 კოჩი ენ. ბერეფეს დოლოქუნე-ნა უნახუფს, ოხოჯა-თი ენ. ართელი-
 15 ჩქვა, ბერეფეს-ნა მენდაწკეს, ოხოჯა ენ. მუელიმეფე თელი თურ-
 ქეფე აენან. ბერეფე-თი თურქი რენან. ეჩიდოვითოხუთ ბერე ლაზი-
 ენ. ხოფაში გაარეფე-ნა გიპუფან აშჯი-ხანე, ჰუქუმეთიში დავაჯეფე-
 ში ავი... კათთა დლა...
- არ დერსის ჟუნეჩდოხუთ დეკიკე ვიკითხუფთ. კათთა დლა-
 20 ოთხო დო ხუთ დერსი მილუნან: საპატონის დო აეკინაჩხას ხუთი
 დერსი მილუნან, დაჰა მაჟუანეფეს — ბეაჩხას, თუთაჩხას, ჯუმაჩხას,
 უმქესეის — ოთხო დერსი მილუნან. უმქესეის ონდლეი 'ქულე-ნა მემა-
 შქვან, პარასკეს, — საპატონიშ კუმანიშა, — ვიკითხუფთ, ვისტერთ,
 საათი — ა-ლა ფრანგა — ჩხოვროს დერსიშა ამეულუფთ. კუმანიში საათი
 25 ოვროს ჩაი ფშუფთ, ჩაი დო ქუვალი ვიმზორთ. საათი ართელის ონ-
 დლენეი გაი ვიმზორთ. საათი ანშის, ახჩამიშ გაი ვიმზორთ. ახჩამიში-
 გაი-ნა ოპკომათ, საათი ანში 'ქულე შქვითიშა ვისტერთ. შქვითი-
 'ქულე თითო-თითო საათის ჟურ საათიშა კუმანიჩერი დერსეფე —
 ჩქინი ვიგურაფთ. საათიშ ჩხოვროს ვინჯირთ. საათი შქვითის კუმა-
 30 ნიში აეისელთ. მაჟუანი კათის მერდევენიკალა ზილი რენ. ემუთენ
 ბერეფეს გაი ოკომუშენი, ონჯიუშენი, დერსი ოგურუშენი, დერსი-
 ოკითხუშენი გელაჩაფან, ემუთენ დუჯოხოფან. ჩქინ თი ემ ვახთის-
 ოკოიღლერთ, მუ-ნა იყვასინონ, ჩქინი მუელიმიქ დომიწუმელან.

IV.

192. ნოდერი.

მა ამსეი ალი აბდულ-ოღლიში ოხოიშა ვიდამინონ. ექ ლაუზტი ოცხუნუში ნოდერი ენ. ა'ერ ბეე დიყვენ. ხარმანის ქოგოვაბდეთ. ხუთ-ანშ კალათი ხარმანიში ეინ ქოგეეობდგიფთ. ე-ნა ფცხუნათ ლაუზტი, 5 კალათის დოლოობლაფთ. კალათი იფშა'ქეულე ალი აბდულ-ოღლიქ მუიკიდაფს დო ბაგენიშა მინდიმეს. ბაგენის ქამოზოდუფს. კალათი თექრა (ხოლო) აეი მუშის ქოდოდგიფს. ექ დიდო ბეეფექ იბინან.

ლაუზტი დოფცხუნათ'ქეულე ფაკლა დომიხეენუფან. ფაკლა მუქო იქიფან, გიჩინ-ი? ენ სიფთე არ ბიგა დოხაზიუფან. ექ ბიწეი ფაქავა- 10 ფე ბიგას ქოგოკიფან, ეკულე კაზხალი ქოგობაფან, ია ბიგა მტვეის ონგორაფან (გაონტონაფან). ია-ნა ილასინონ, კოჩი გალე გამუღუნ დო ქიჭიტი გილუჩხანკეფს დო ექ ქონუღვინაფს. ეკულე ოხოი მუ-შიშა ნიტა-ში, გზას კაი თე აყვენ ე-დო ია თეთენ ოხოიშა ქომულუნ. აქინი მანძაგეეფე-ნა ენან, ენთეფეს ართელი ქომეჩაფან; ირი ხოლოს 15 ვა მეჩაფან... ემუს უწუმელან ფაკლა.

[აწი ფუჯი ქომოზუგა, ბაკის ქომეოკია, გააი ქოქეფა ე-დო ქომოულუ დო ხოლო პქაათ].

კაკიჯე.

193. * * *

20

მემედ ალიში შაბანიქ მიწუ.ქი „ბაბა სქახი სო ენ“-აა? (ბეეფე ვობლინეი მოკახთეეტუ). მან-თი ვუწვი-ქი „ჩამიკალა რენ! ექ ბარ-დიში ჯა ხაზიუფს“ (ჩალა-ნა გაობლაფან, ემუს ბარდი ვუწუმერო). ეკულე მუქ-თი თქუ-ქი „ქუმანი უწვი დო ცხენათე ხარმანიში ოთიუ-შა ქომოხთას ოჯალიშა“ (აერი ენ დალის!) „ია მუს ქუჩქინ“-მა ვუწვი. 25 „ე-დო ხოლო-თი დოვეუწუმე!“¹

ალი თანთ-ოღლი.

¹) ნადისაუვის მეზობელს უფრო იბარებენ, ვინეუ თხოვენ—შომეშველეო! ეს საუბარი ამ „დაბარებას“ გადმოგეცემს.

194. მუნდეს მუ ყვა გინონ?

- ე-ნა ბერე ჩქიმი-ა, დოსთიში ოხოროშა მეხთავინტას-მა, ორლო მეხთი-ა! აჩხამი მო იქით-მა. უჩქიტას, გაი გიხვენას-მა! იდა გინტას-მა, ორლოშენ დუწვი-ა.. მაქინი მენ-ნა, ოთქვალუ უნონ! ოხოროშა ში ნეკნაშა-ნა მეხთა-მა, მუქ „მოხთი“ ვა გიწვას-ში, ვა ამახთა-მა! ამახთა დო დოხედა-მა, კათთა აერიკელე მო იწკე-მა! ოხოროში საიბიქ-თი-ა გაიშა ხე ვა ნილას-მა-დო, სი მო ნიმე-მა! გაი იმხოტა-ში, მო დარალაფ-მა ემ ვახთის-მა! ოხოროში საიბიში ოხორჯას-თი-ა დიდო მო ოწკე-მა! ნიტა-ში, კაი იძირით-მა დო ეშო იდი-ა!
- 10 სქანი ოხოროშა-ნა, მოხთას-მა მუსაჭირი-ა, კუვეთი ნა-გილუნ-კონაი კაი გაარი უხენი-ა! ოხოროშა მუიტა-ში, ნაგი-ა! იტაყეთი ოლოდი-ა! ოლას-ნა ამახთას. კაი მის დოხუნი-ა! გაი ორლო მეჩი ქი-ა, ბელქი შქირონს-მა — მუს ვა ათქვენ მა! ოკულე, ნიტა-ში — „კაი ვა მაწკომილეს-მა სქანდა“, ეშო უწვი-ა! ბაბუჯეფე-თი გუქთი-ა მუშიკელე. გა-
- 15 მიტა-ში-ა, ნეკნაშენ ქავამიყონი-ა: „ლორმოთიქ-მა კაინობა მექჩას“-მა, უწვი-ა, კაინობა უწვი-ა დო მინდულუნ მა!
- არ ჩქვაქ ზოპონს-ქი, კულანი ქიტა ტას-ში, მუში ნანა-ბაბაქ დოქიმოჯას-ნა-მა, ე ნა დირდას, მუქ რაზი ვა იყვუნა, ია აქთი აქთი ვა რენ-მა! არ კულანიქ მუშებურა დიქიმოჯას-ნა მა, ბაბა მუშიქ,
- 20 კოჩი მუშიქ-ნა¹ თქვან-მა: „იზნი ვა მეფრაფთ“-მა, ია ვა ოკვახვენ-მა: აქთი აქთი რენ-მა! ანჯალ, ბერე ვა აყვას-მა, ემ ვახთის ქაოლოხუეს-მა ბაბა მუშიქ აქთი, კულანიში-თი დო ბერეში-თი!

ოსმან თანთ-ოლლი.

195. ჯაზეფეშენი.

- არ კოჩი ქორტერენ მელენი სარვის. ემუს-თი ართელი ჭელუკა უყონტერენ. ჭელუკათე ნდლაღერი ქათშიაშა² იგზალენ. ე-ნა მოხთუსტი ჭელუკა ქელონქვენ. ოხორო მუშიშა იგზალენ. აჩხამი დიყვენ. მეთუანი ქუმანიში მენდაწკედენ-ში, ჭელუკა-ნა დოდგეიტუ მის ვა-ენ, — ჩქვა მის ტუ.
- 30 ამუქ იდუშუნუ ე-დო ჭელუკაში კიჩის ქოდოლოხედუ დო მოსა ქოგუიკიუ. მათისი-კონაის ჯაზეფე მოხთეს დო ჭელუკა ქაველონქეს, მხოლას მიშუტალეს, — ოხორჯალეფე ტეს. ხოპე ზდეი-ზდეი მისირი-

¹) „ნათესავი“.

²) „ქაფჩია — დუზინებურეფე ქოპონან!“

მა¹ იგზალეს. ე კოჩი-თი ფელუკაში კიჩის დოლოხეტუ. ექ მისირის-თი ფელუკა ქელონქეს. ჯაზეფე ქაგონდუნეს; ამა კოჩი-თი ქეშახთუ კიჩიშენ. გუიწკედუ-ში, ოხორჯალეფე ვა ენან. მუქ-თი მციქა ეილენ-დო ელახთუ. ე-დო მისიი-ხურმაში ყალეფე ქამეტახუ. მოხთუ დო ხოლო აეი მუშის ქოდოლოხედუ.

მციქა ჩქეა'კულე ოხორჯალეფე თი ხურმა მოკიდერი მოხთეს დო ხურმაფე ფელუკას ქოდოლოზდეს ე-დო ფელუკა ქაგელონქეს დო მუიტეს. ართელი ოხორჯა კიჩის გელახეტუ. ემუს ფორკაში ცუჯი ქანუქკიუ ე-დო ქოშინახუ. ქომოხთეს თექრა ქაოი მუთეფეშიშა. ფელუკა ქელონქეს. ემ ვახთის მამულიქ ქოდოციუ. ჯაზეფე, მამულიქ-ნა 10 დოციუ, იმტეს. კოჩი-თი ქეშახთუ ოხოი მუშიშა. გელინი მუშის დუჯოხუ ე-დო უწუ-ქი „ია ფორკა ბიწვი მოთ გილუნ“-ა? ემუქ უწუ-ქი „ბერეფექ ქამემიქკირელერენან“-ა! მექკირელი ფარჩა-ნა ენ, ქოწიუ ფელუკაში საებიქ დო გელინის უწუ-ქი „სი ლომამჯი სო რტი? ამა ფორკაში მექკირელი ფარჩა მა მოთ მილუნს?“ გელინიქ ინქაი დო- 15 ყუ: „მა აქ ბჯანტი, მუთუ ვა მიჩქინ-აა!“ — „სი ლომამჯი მისირიშა მოთ იდერეტი?“ — კოჩიქ უწუმესს... უწუ ე-დო კაი ხეშა დობახუ. თი მუშიში ჰეჭაეაი (ლაზური პარამეთი ენ!) მილეთის დუწუ. ე-დო დიოდუ იშთე!

ალი თანთ-ოლლი.

20

196. თოლი მატენ!

დიდო-ნა ინქვალს ფუჯის, თოლი მატენ, — ტამახი კოჩიში თო-ლი მატენ. ტამახი კოჩი ია რენ: მთელი ჩქიმი ტას-აა, ნა-ზოპონს კოჩიქ, — ემუში თოლი მატენ. ფუჯიქ მუა ქანისქირაფს. ხოჯაშა ულვან დო ნაზაიში აა თოლიში მოტალუში ნუსქა დოქარაფაფან ე-დო ფუ- 25 ჯის ქრას აა ყვას დოლოკიდაფან. ეკულე ფუჯიქ მუა ქომუმესს...

არ ჩქეა ადეთი რენ: მქკიდიში ნოტეხის ხინი ოხორჯალეფეს ოკითხაფაფან დო ფუჯის ქოჩაფან. მთინიში, თოლი მოტალერი რენ-ნა, ხინიქ მქკიდის უკითხუტას-ში, ანქორენ: „ფუჯი სქანის-აა დი-დო თოლი მატერენ“-აა, ხინიქ უწუმესს, ე დო საები მუშის მუთუ- 30 ფე გუწუმერს.

1) „მისირი: თურქიას არ აერის შვერი რენ; ექ დიდო ხურმა რენ, კაი ჯინსიში, ემუშენი ექონი ხურმას მისირ-ხურმა უწუმელან“ (აბმედ).

197. თოლი მომატუ!

ზოლას ვორტი-ში, არ ჭელუკა ქომობთუ ჩქიმი ჭელუკაშა. თქუ-ქი „აკო ჩხომი-ა მუ ყვილერე-მა, სი-ა!“ ოკულე მან ვიდი ღუ-ქმანიშა... მციქა მენდრაშა ვიგზალი...

მ ვიგზალი-ქკლლე, თოლი-ნა მომატუ-შენი ტოჭელი ეური-თი მიტყვატუ. ჭელუკაში ბაში ქამატუხუ, აზდარა ჩქიმი ქიტა ჯუმა ღო-მაყვილუ. ამა ნდლალერი ტუ!

მუსტაჟა ჯევიარ-ოლლი¹.

198. პინკა მომხვადუ!

10 ღალის-ნა მეკაიტი ღიმჯიკელე პინკა მომხვადუ დო ქოდო-ფშქურდი. კატუ'სთერი რტუ, კოჩი'სთეი დიყუ... დიდო მაშქუინუ.

მუსტაჟა შემოშ-ოლლი.

199. * * *

მანულიქ ნა ოხოიშა ამაყიას, მუსაფიი მულუნ-მა, ბზოპონთ. 15 მქკიდი ნა გედუმე-ტა, ცომი-ნა მელას, მუსაფიი მულუნ. ლაპარდექ მიში ოხოიშ ეტრაფის ყუას, ია ოხოიში კოჩეთეშენ ართელი ღურუნ. ჯოლოიქ-ნა ოხოი მუშის იმგატას, კოჩი ღურუნ, საები მუში ღურუნ.

კაკიჯე.

წოხლე ხჩინეფეშენ შევიგნეპტი: მათისა-კონაის მამულევექ-ნა 20 ყიან, სეფერობა იყვენ-მა. არ ჩქეა ზოპონტეს: მამულიქ ნა ოხოის ამომოყიან-მა, მენდრაშე კოჩი მულუნ-მა!

საუბრიდან.

კოჩის კუჩხე-ნა ზუბდგას, კუჩხე აშო გაუნთხას ე-ღო თქვას: „ბუბკუ, ბუბკუ ბუჩილაა, ნანა სქანი ვოჩილაა“... ეკულე ჩქვა-თი ვა 25 ზუბდგუნ.

კაკიჯე.

1) მეორე მუსტაჟამ მირჩია—პირდაპირ დაწერეთო „მუსტაჟა მწოლა“, (ე. ი. მუსტაჟა კვარტლი“, ვითომ „შავი მუსტაჟა“-ო. ვისაც ეს ეხებოდა:—„არა, მწოლა არ დაწერეთ“-ო.

3) ანმელი განმარტავს: „მწოლა რენ ძეგლი (==მეტსახელი); მუსთაჟა-ნა უჩა რტუ, ვმეშენი მწოლა ქოგიოდვეს. მწოლა ოხორიში კერის დიდო რენ. ღუმანიშენ მწოლა იყვენ“.

200. კაული დოპით!

ჩქინ კაული დოპით. კაული მუთუშა ვიქიფთ. ართელიქ ზოპონს-ქი „ვანო ჯოხონს“, მაქუანიქ ზოპონს-ქი ჟვანო ვა ჯოხონს“-აა!¹

კაული ეშო დოპით: კკონი კითეფე ოკოპკიდით დო აშო ფთქვით: „კაუ, კაუ ოსუნ მი, სქანი დინი გაჟი იყვას! — სქანი-თი იყვას, ჩქინი-თი!“... ამუქკულე კითეფე ქაკოპწკიფთ. ეკულე კითხუფან, მითხანის ჯოხონს². მცული ნამუში დიყვენ, ემუქ მეჩაფს მცხული აა უშქიი, აა კაკალი, აა მთხიი!

„სი ჯოხო სქანი იქთიი-ი? „ქო, ვიქთიი!“³ „წოხლე მუ გჯოხონტუ?“ „წოხლე ბენედიქტე მჯოხონტუ!“—„ბენედიქტე კოლაი ენ, არნოლდი ჩეთინი ენ! სქანი ჯოხოშენი კაული დოპით, ჟურ ჩიფთი ქაქუმეშა პერეტით კაუ-კაუ!“ ქაქუმე მან ქამოგორგი.

კაკიჯე.

201. დელი.

დელი ზენჯილითე კიუფან, ზენჯილი გაჟდუმელან, ამმა ზენჯილი მექკვიდუფს დო იმტენ. კოჩი გზას-ნა ნიტას, ბიგა გეჩაფს, ქვა ასთომეს, არგუნი გეჩაფს.

ენა იდელას, ე დელობა-ნა მიშუხთას, მჯვე თუთას იყვენ, არ თუთაშა იყვენ. ენა იდელას, ოხოიშენ გამულუნ დო დიდი კუქუმადეთენ წკაი დობუფს; ეკულე წკაი ოდაშა-თი ამიმერს, ოდას-თი დობუფს, მუშებუა მუთხანეფე ბოდაფს. ფეი უყოუნ, ოხორჯა, ბეეფე-თი უყოუნ, მუქ ძიოფს, მუშიკალა გულვან, ჩქინ ვა ბძიოფთ.

გზას დელი კოჩი პატი გზაკელე გულუნ, ოხორჯა მუში დო ბეეფე მუში კაი გზაკელე ოჩქუმესს. დელიქ დიდო იძიცაფს, მუშებურა იძიცაფს... დელიქ ეშო იქიფს!

25

კაკიჯე.

202. ლურაშენი.

არ ოხორის არ კოჩი დოღურუ. ე კოჩის ოხორჯა ქუყოუნ, დიდო ბერეფე უყოუნ; სერიშ გვერდის ომგარინუ ქეტრუხუ: „ჟოჲ, ბა-

¹) არის მოყვანილი მაგალითად, თუმც მამინ მარჯლა ანის გამო დანიზლავებულან.

²) მხედვლობაში აქვს ზემოხსენებული მაგალითი.

³) ვუპასუხებ მე.

ბა ჩქიმი! მა აწი მუ ჰა?! სო ვიდა! სო გომდუნა“-მა დო ოყურუშ სესი დიყუ. მანდაგერეფე თელი ხოლო ჯანან. ოყურუში სესი-ნა ში-გნეს: „ჰა! ა'სთერიშ კოჩი ზაპუნი ტუ, ბექიმდა ე კოჩი დოღურუ! მუთხანა ომპარინუში სერსი რენ!“

5 აწი მანდაგერეფე სერიში გვერდის მთელი ხოლო ქისელეს ე-დო კოჩი-ნა ღურუ ოხორიშა იგზალეს. მეხთეს-ში, კოჩი დოღურცღერენ; ოხორჯა მუშიქ, ბერეფე მუშიქ „ბაბა ჩქიმი“-ა დო დიდო იმგარან. მანდაგერეფეს-თი გუის ნაქვეს დო დიდო იმგარეს.

მგარინეი-მგარინერი სერი დოთანუ. ხოჯაშა კოჩი ოჩქვეს, —
10 ხოჯა ქოპოხოუ. ხოჯა მოხთუშ'კულე არ ჩქვა კათის დიდო ომგარინუ ქეტახეს. ხოჯაქ ყუათეს: „მუ გაღოდეს? ე-კო მოთ იმგართ? ღურა ჩქინიშენი რენ! ამა თრანგიშ დულა რენ! ხე ჩქინის მუთუ ვა ენ! მუ პათ? ომგარინუთე მუთუ ვა იყვენ! მანდაგერეფე, ჰაადე კორჯა სერი დოთანუ! აწი დლა-თი ლუმჯუნ! ომგარინუთე მუ იყვენ? აწი ე კოჩიშ
15 ბერეფეს თის ნოსი ვა უღუნან, მუთუ ვა ახვენენან! ამუში დულაჰას ჩქინ გოიწკედამინონან. გელინეჟე, თქვან იდით დო კაი ფალი ჟერიშენ წკაი თირით დო ქურკის დოღობით ე-დო დაჩხირის ქონოკიდით დო დიტუცანას. ბიქეფე! თქვან თი ჟურ-სუმ კოჩიქ არგუნეჟე მეზდით დო ლეხთიში ჯა მოკვათუშა იგზალით!“

20 ართელის უწუ-ქი „სინ-თი ბაზარიშა იდი დო ვიტოჟურ არშინი ჩადირი ქეჭინლული ქეჭოფი“-ა დო არ კოჩი მენდოჩქუ. „აწი თაფუთიშ ოხვენუშენი იბრაჰიმ უსტა ქომუყონით“-მა დო ხოჯაქ კოჩი მენდოჩქუ.

უსთა ქომოხთუ. თაფუთი დოყუ. ქეჭინი-თი ქეჭოფეს; წკარი-
25 თი დოტიბუ. მთელი ხოლო ხაზირი ენ. მეზარეში ოხაჩქუშენი სუმ კოჩი ისფირლი მენდოჩქვეს. მეზარე დოხაჩქეს.

აწი ხოჯაქ კოჩი დობონუ. კაი ქეჭინი ქოგოკირუ დო თაფუთის ქოდოღობუნუ. აწი მეზარეშა ოყონუმ ვახთი ქომოხთუ. ემ დლას...

ბერეფე მუშიქ „ბაბა სო ნიყონოჟთ“-მა დო თაფუთის ქოგო-
30 წკაკიდეს. დიდო იმგარეს. ხოჯაქ-თი უწუ-ქი: „მუ პათ, ბერეფე ჩქიმი? ხე ჩქინის მუთუ ვა რენ! ამ დუნაჰას მთელი ხოლო ბლურამინონან. ე-ნა იმგარათ'ენ, მუჟუ ვა იყვენ! აწი დოსთიბით! მანდაგერეფე, აწი თქვან-თი დოსთიბით დო არ დუა დოჰა. ედლა დოღუმჯუ. ეკუ-
ლე ვარ მემაქიშინენან“-მა დო, უწუ'შ-კულე, თელი ხოლო დოსთიბეს.

35 ხოჯაქ დუა ოყოფუმუს ქოგაოქუ. მთელიქ ხოჯას უსიმიანან დო „ამინ.“ ზოპონან. დუეა დიჩოდუ'შ-კულე ჯენახე მეზდეს დო ჯამეშა მენდიყონეს. ჯამეს სტოლიშ ეინ ქოგედგეს. ირ ხოლოქ აბდესი ქე-
კოფუ დო ჯენახე ნამაზი დოყვეს. ხოლო ნამაზი-კულე ხოჯაქ—„აჰა

კოჩი მუფერი კოჩი ტუ? კაი კოჩი ტუ-ი? ამ ღუნმას მუ-ნა ხაქი გი-
ღუნან, ჰელალი დოლოდით“-ჟა დო ხოჯაქ ღუვას ქოგმოქკუ. მილე-
თიქ-თი „ამინ“-ჟა დოთქვეს. ღუვა დიჩოდუ.

ღუვა დიჩოდუ-შ-კულე ჟეზდეს დო მეზარეშა მენდიყონეს. კოჩი
მუშის ჰიჩ ხე ვა ნონთხაფაფან: თელი, მუ-ნა ღულჟა რენ, მანძაგერე- 5
ფექი იქიფან.

აწი მეზარეს ქოდოლოხუნეს. ნუნკუ კიბლეკელე გოქთაფეს. კაჟ
ხეშა მანძაგერეფექ ღუხეზმეტეს. აწი ლეხთიში ჯა კაი ქონოსვარეს.
ეკულე ხოპეფეთენ ლეტა ქოგმოზღეს: თიკელე, კუჩხეკელე თითო კა-
ზული ქოგმოციგეს. ემუს-თი ეი ხჩე ჩადირიში ქომოდვეს. 10

კაჟ ხეშა ლეტა ქომობლე-შ-კულე ხოჯაქ მასინის ოკითხუს ქო-
გმოქკუ. მილეთიქ-თი ღუსიმინუ. მასინი დიჩოდუ-შ-კულე მთელი
ოხრი მუშიშა იგზალუ.

აწი მანძაგერეფექ თქვეს-ქი „აწი ენთეფე დერდონი რენან.
გჟარი მლთუ ვა ახვენენან. მთელი დერდი დო მერალის რენ“-ჟა დო 15
არ ხაჭთას მანძაგერეფექ ჰემ გჟაი უხონეს (უხვენეს), ჰემ-თი სერი
იდეს დო ოხრის ელუხედეს.

არ ხაჭთა დიყუ-შ-კულე კათთარი (ირი ხოლო) ოხრი მუშიშა
იგზალუ. ბერეფე მუშიქ-თი დიდო დერდი დო მერალი ყვეს, ჰამმა
მუ ყვან? „ხოლო ვა იჩალიშა-ში, ვა იყვენ“-ჟა დო ჰიტა-ჰიტა ოჩა 20
ლიშუს ქოგმოქკეს!

აშო რენ ღულჟაფე!

ალი აბღულ-ოდლი.

203. ღურა.

ლომან ახჩამი-კონა-ის ოხრის ფხეტით. მუთხანი ომგარინულში 25
სერსი ქოფშიგნი. არიქ: „ვოი ბაბა ჩქინია!“-დო იმგარტუ, მაჟუნე-
ფექ მთელიქ-თი იმგარტეს, მთელის-თი მერალი უღუტეს. ჰქინ, მანძა-
გერეფექ აჟა სერსი-ნა ფშიგნით, მთელიქ-თი ე-ნა ღურუ კოჩიში ოხო-
რიშა ვიგზალით. მოიკითხით. ბერე-მუთეფეშის მთელის-თი დიდი მე-
რალითენ ქოდვანჯირეს დო ქაკონალურეს. ბაბა-მუთეფეშის დიდო-ნა 30
ყოროპტეს-შენი მერალი აყვეს.

მთელის ჩიხოტკა ნუტუხეს! მაჟუანი წანას ოთხო ჯუმა-თი დო-
ღურეს. ჩქინ გოიშაშით. ხოჯას ჰკითხით: „ჯანუშ, აშო შერი იყვენ-
-ი-ა?“ ხოჯაქ თქუ-ქი: „ღუნმას მთელიქ-თი ბღურამინონან-ჟა! ღუ-
ნმას მითი სალი ვა დოსქიდასინონ!“ 35

ხოჯაქ მაჟუანი დლას კოჩი ლეტას ქოდოხუ.

ახმელ თანთ-ოდლი.

204. * *

მუარებეში ვახთის მუაჯირი ვიგზალით. გონიოში ერდოხუთ წანერი არ დელიკანლი დოლურუ, ნაზმიში ჯუმა რტუ, ჩამი'სტერი დელიკანლი რტუ. ეკულე დალფე მუშიქ „ჯუმა ჩქიმი“. ა ღო გა-
5 მგარეს. გაურჯიჯე ომგარინუ დიდო ნომსქუტუ.

ალი აბდულ-ოღლი.

205. ღუგუნი.

„ხასანი ჩქინი ოჩილუში დიყვეენ“ (აჲა ზოპონს ხასანიში ნა-
ნაქ!). ბექ აწიშა დულაჲ კაი იქიტტუ, აწი ვა იქიტს; ალაჲმე ოჩი-
10 ლუ უნონ!“ „მი მეფჩათ აწი, ხჩინი“ (ბადიქ უწუმესს ოხორჯა მუ-
შის)! „მამუდის კაი კულანი უყოუნ, ია ქომეფჩათ, ვა-რყვეენ-ი?“ „კაი
ენ, ხჩინი, კაი!“ ცადი-ი ე კულანი? ნოსი მუფეი ულუნ?“ — „კაი
ხოსეი ენ!“ (კოჩიქ-თი უწუმერს!) „ოლეჲსე, ელჩობაშა ვიგზალათ! ქუ-
მენ უმქესეი ჲენ, ბადი, პაასქეში სეი ჲენ. ქუმენ იდი, ბადი! ქუმენ
15 ლიმჯი იდი, ბადი!“

აწი ბადი იგზალუ. „ხჩინი, დულაჲ დოპი! ბაბა მუში რაზი
ენ, ნანა მუში რაზი ენ! მთელი მუში რაზი ენ! ამჲა დიდო შეი გო-
უფან აწი! მუ პათ აწი ხჩინი?“ „ჟოში მანათი მა ქომილუნ ბადი!
ბეშლული უნონ, ყუჯიში დოლოკიდალე უნონ, ხეში ხუთი მაწკინდი:
20 აის — სუმი, აის — ჟუი (არ ხეს სუმ უნონ, მაჟუა ხეს ჟურ უნონ);
ფოთინი-თი უნონ, კუჩხეში!“

„ია კოლაჲ ენ, ბადი! კოლაჲ რენ! იგზალი დო ფეჲ ქომეჩი
(ფეჲ უწუმელან — სიჭათე-ნა მეჩაპტან. მაწკინდი, ჲაზჲა, — თის-ნა
მუითუმელან, — ჲალი...). ბადი იგზალუ, ქომეჩუ ფეჲ. ფეჲ ქომეჩუ
25 დო ქომოხთუ ოხოიშა. ხჩინიქ უწუ-ქი „მუ ყვი ბადი?“ „ფეჲ ქომეჩი!
ოლეჲსე, ქუმენ პაასქე ჲენ დო ნინქჲახი დოპათ!“ „ჰო, კაი, კაი!“

ნინქჲახი დოყვეს პაასქეს. აწი ხჩინიქ ბადის კითხუფს „ნინქჲ-
ახი მუკოს ყვეს?“ „სუმოში მანათი ნინქჲახი დოყვეს, ხჩინი! აჲა ბე-
შლული-ნა უხვენით, ქემეი-ნა უხვენით, მუ-ნა უხვენით შეეფე, გელი-
30 ნიში რენ!“ „სალი ტას დო მუში ტას, ბადი, აწი გჲელინი (ნოლამისა)
ქომოყონათ ოხოიშა!“ „მუნდეს მოიყონათ ხჩინი?“ ბადიქ უწუმესს
აწი! „თუთაჩხაში დლას მოიყონათ¹, კაი ნდლა ენ!“ „ჰო, კაი, კაი!“

¹) „მოიყონათ, მოიყონათ—მთელი არ ჲენ!“

აწი ეა, ხინი გულუნ, ბადი გულუნ, ოხოფეშა გულუნ, მანძაგეფეშა
 ღო უჯოხოფს: „თუთაჩხაში დლას დუგუნი მილუნ!“ აწი ალი-რეიზიქ
 თქუ-ქი „ანდლა დუგუნი ტენენ!¹ აქ მოთ ხეთ? ჰაადე, ვიგზალათ დუ-
 გუნიშა!“ „დუგუნი მის ულუნ, ეა გიჩქინ-ი, ჯანუმ? მამუდიში კუ-
 ლანი-ნა ხასანის-ნა მეჩეს, ნოლამისა მუყონას ინონან ანდლა ახჩამის! 5
 ჰაადე ვიგზალათ, ოლეასე! ქოთუმე ქოპკომათ, ბურელი ქოპკომათ!
 ნოლამისაში მოყონუმა ილასინონან აწი! ხასანიში ბაბაქ აწი უწუ-
 მერს კოჩეფე მუშის, მანძაგეფე მუშის: „ჰაადე ბიქეფე! ვიდათ ღო
 გაელინი ქომოიყონათ!“

აწი იგზალეს კულანიში ოხოიშა. გაელინიში ბაბას უწუმესს-ქი 10
 „გაელინი ჩქინი ვიყონამინონან აწი!“ — „ხოშ გაელდუნუზ! სეჭა გ-
 ელდუნუზ! ბუაფურუნ! დოსთი ჩქიმი (აჲა კულანიში ბაბაქ ზოპონს)
 გალე მოთ ხეთ, ოხოიშა მოხთით, დოხედით!“ აწი გაელინი ქაგა-
 ნახთუ ოხოიშენ, ნუყონუნან ნოლამე მუში ოხოიშა. ნანა მუშიქ აწი
 კულანის დუა ოლოდაფს, ხეამუფს, უწუმესს-ქი — „კულანი ჩქიმი! 15
 შილჲა წანას აშო გუი ხელითე მოხთა ძიცინიე! კოჩეფე ძიცინიე-ნა
 მოხთეს, შილჲა წანას სინ-თი აშო მოხთა ხელეზეი, კულანი ჩქიმი!“
 აწი ქოდოლვაქიტუ-ღო — „აწი იგზალი კულანი ჩქიმი, ანთეფექ სი
 ქრემელან!“

აწი ნოლამისა ნუყონოფან ნოლამეშა. ბიკიშ ოხოიშა ნოლამისა 20
 ქომოხთუ. აწი ბიკიში ოხოიშა ქომოხთეს ტოფელი ისტომელან; ზოპო-
 ნან-ქი, „სიჯა მოხთას აქ!“ სიჯა აწი ქომოხთუ: ხოშ გაელდუნუზ! სეჭა
 გაელდუნუზ!—სიჯაქ ზოპონს. აწი სიჯას აკვანან ბახჩიში—არ ხოჯი,
 ე ღო აქ მოხთასინონ შილია ფორთოკალი, ხუთოში ქაუმე (ნოლამისა
 გალე დგინ. ნოლამისაში კოჩეფექ, ჯუმალეფექ აკვანან ბახჩიში! ოხოიშა 25
 ნოლამისა ეა ამოჩქუმელან!). აწი ბახჩიში ქომულეს (ნინქაახის მუთუ
 ბახჩიში ეა იყვენ!). ნოლამისა აწი ნეკნაშა ქომეხთუ. ბიკი-თი ნეკნაშა
 ქომოხთუ. ფაა ნობლუ აწი ბიკიქ ნოლამისას. ჩქვა ქამახთეს ოხოის.
 ემ სეის ნოლამისა ბიკის ეა ოძიაფან. მაქუა სეის მილეტი-ნა იგზა-
 ლა²ქუღე, ნოლამისა ემ ვახთის ოძიაფან. 30

ემ სეის ბიკი კულანიშ კოჩეფეკალა ეა იყვენ! კულანიში დადე-
 ფექ², დაფექ ზოპონან-ქი „სიჯა მოხთას!“ სიჯა ქომულუნ (ემ სეის
 ძთელი ხენან!). სიჯა ქოდოლდითუ აწი ენთეფეში ძანის. „დოხე-
 დი“-ა, უწუმელან აწი სიჯას. სიჯა ეა დოხედუნ აწი ხოლო. ოხვეწა-
 ფან, ოხვეწათან ე-ღო ქოდოხედუნ სიჯა. ნეკნა გუინწკა-ში, მუნკაპუნ 35
 სიჯა, ქოდოლდითუნ... ხოლო ქოდოხედი-ა ღო ოხვეწეს-ნა, ქოდოხე-

1) „ტენენ, ტერენ—მთელი არ აენ!“

2) „დადე—ნოლამისაშ ძანის ნა გულუნ, ნიყონოფა“...

დუნ. თოლეფეთენ გემთი არ ჟეის ოწყედას უნონ, თუდე, მითის ვა ოწყედას უნონ.

შქვით დლაში კულე ნოლამისა ბაბა მუშიში ოხოიშა ულუნ. არ სეის ქოლინჯირს, ქუმანი მინდულუნ: ნოლამი მუშიში ჯუმა იყვენ, 5 ოხოასქიი მუში იყვენ, ია ულუნ ნოლამისაკალა. ნოლამისა ნოლამეში ოხოიშა ქომოხთუ. აწი ვით დლაში კულე დამთიე მუშიქ სიჯას უქან-დეფს: სიჯაქ-თი კოჩეფე მუშიშენ ვით, ვითოხუთ კოჩი ქელიკათეფს დო ნოლამისაში ოხოიშა მენდულუნ. მუთუ ვა ღალალაფს, შუთუ ვა ნუმესს... არ სერის დოსქიდუნან, ქუმანი გეი ოხოი მუთეფეშიშა მინ- 10 დულვან.

აღი რეიზ ნუმან-ოღლი.

206. დუგუნიშენი.

ტოქსეეფეს დიდი დუგუნი ტუ. ბიქეფეკე ხოონაფტეს, იბირტეს. „მიშ დუგუნი ტუ?“ (ბაშკაქ კითხუფს აწი!). „ვა-გიჩქინან-ი, ტოქსეი 15 მამუდიში კულანი-ნა ხასანის მეჩეს!“ „სი ხორონი-ი, იბირი-ი?“ (ბაშკაქ კითხუფს)“. „ქო ვიბირი, ფხორონი“.

ია აწი ოხორონუ, ობირუ ქიზდუ, ვა-რენ. ია ზამანის ტუ. ბო-შინე ფოსტალი მო ბიწუფთ! ბათუმის კარო ერმენიქ (ჩაფლაჯი ენ ბათომის!) ხუთ მანათის გამაჩაფს არ ჩაფულა, არ ფოსტალი! ენთე- 20 ფე ქიზდუ, ენთეფე ზამანის ტუ. აწი მითხანიქ-ნა ქაუფს, ნოსი-ნა რენ, კოჩი ია რენ. ია ოხორონუ, ობირუ მუთუ ვა-ენ!

ეჟ, გიდი ბეეფე! ნოსი თიშა მუიქანდინით დო კოჩი იყვით! ია ზამანის ტუ ოხორონუ, ობირუ. ზამანის ჩქინ სუმ დლა, სუმ სეის ფხოონაფტი. აწი ე-ნა ფხოონაფტათ ე ნოსი ვა მომწონდუნ. ბე- 25 რეფე, აშო რენ დულაჟ! ქუმანიშა „ვარა-ჰაჟ-ნანა“ ვიჯოხოპკით... (ლაზური ობირუ რენ.).

ია მუთუ ვა რენ, ჰიჩ! აწინეი ზამანის მუთუ ვა ვახვენას-ნა, არ კალათი ლაზმა ფორტუკალეს ქოგუბლი. ემ ვახტის, ზამანის მუთუ დულაჟ ვა რტუ: ფორტუკალეკე ფარა ვა იქიფტუ, დო არ ოხორონუ 30 მიჩქიტეს. ეჟ, გიდი ბეეფე! აწი მა ვიტოხუთ წანეი ვორტიკონ დო მა მიჩქიტუ. „შუ გიჩქიტუ?“ (დომიწვით!) — ფორტოკალე ორგაფუ. ხუთ წანაშიკლუყ არ ქაოქი ფორტოკალეკე ოში ქონიჩანეფს: ოშ თა-ნეკე, ჰიჩ ვა ყვას-ნა, ხუთ მანათი დიქიფს. ნაჭილე (ბოშინე!) მო ხო-ნაფთ, ფოსტალი მო ბიწუფთ. ნოსი გინონან-ნა, ეკონაჟ დოგიბალუნან 35 დო მტკო-ნა გინონან, ეშო ყვით! მა დოგრწვით დო დუბალუნ. ჩქვა — მელურ!

აღი რეიზ ნუმან-ოღლი.

V

207. ლაზუტი.

ლაზუტი ყონას იყვენ. ლეტა ბერგითენ ხაჩქუფან, ეშახტონუ-
ფან, ლაზუტიში კკემი დოლოტკომელან („დოლოტკომელან“ ითქვენ
— ჟინდოლენ-ნა ტას, თუდე — „დოლოდუმელან“ ითქვენ!). ეჩ დლა, 5
არ თუთაქკულე (?) ქაჟულუნ, ეკულე გუმელან, გუწკიფან ჩაი (თიფი
უწუმელან — ხოფას, აზლალას!), ჟურ ჭარა გუმელან... ბრინჯი კკი-
ნუფთ, ლაუზტი — გოუმერთ. ბრინჯიში ყონა პწალდუფთ... სთეელის
ხარმანი პტახუფთ (დოპტახუფთ)...

საუპრიდან. 10

208. ლაზუტიში ოჩალიშუ.

ბერგითე ოხაჩქუ: ჰემ სიფთე ყონა მოხოწა გინონ, ლეტა
ბერგითე მოხოწა გინონ¹. ეკულე ეშახაჩქა, ეშაძანგა გინონ (ეშა-
ძანგა — ბერგიშ ქენაითე!).

ეკულე ლაუზტი კარკალათე ელაკიდეი მაყვენან შქას. ექოლენ 15
ქეშაიმერთ არ-ართელი, ეშაძანგეი ჟეის ქოდოლოპტკომერთ, ოკულე
ჟილენდონ ხოლო ქამოფხოწუფთ. ეშაძანგეის ქომაბდენ. ეკულე ლეტა
ომპიფანუშენი ქომოიფათხუფთ. ეშო მეყუფთ დო ფხაჩქუფთ. ოხა-
ჩქუ დიჩოდა-ში, სუმ დლას მესქუმეთ აშო: მეუაქ გემეოასუნონ. ოკუ-
ლე საბუცხელითე დოფათხუფთ, ხოლო ე საბუცხელითე დობუც- 20
ხუფთ. ია არ ჩქვა მესქუმეთ დო არ დოლონიშა ქაულუნ.

აჯხთაქკულე ვიტოხუთ დლა დოფრუმერთ. ემ ვახთიქკულე არ
კათი ქოგოვუმერთ. ხოლო ვიტოხუთ დლაქკულე ჟურ კათი ქოგო-
უმერთ. სიფთე კანტაი ქიშიმეს, ეკულე — ფუსქული ქოდობლათს, ქა-
მეშიმესს. 25

ეჩ დლაქკულე ჰყინტი დიყვენ. ჰყინტი-ნა დიყვას, ეგერ მა-
ჟუანი წანას ბრინჯი პამინონან-ნა, ლიმბონა დოვომფინაფთ, ჩიმენი
დოპწკიფთ, — ემუშენი-ქი, კკემი ვა დობლას უნონ: მაჟუანი წანას
ჩამენი დიდო იყვენ დო ოკინუ (ოკინუ — ხეთე აშო-ნა პწკიფთ!) ჩე-
თინი იყვენ. 30

¹) „ლაუზტიში ღერის ოკორობუ ვა უნონ. ხოჯი ოქთაფტა-ში, ოკოობუ
უნონ. ოკოობუშ კულე ოკუ-თი უნონ!“

- ქყინტი დიყვას) 'ქკულე არ რაკანი აეის კალიგი დოპკიდუფთ. ახამეფეს მენდაულუთ, დაჩხიი ქოდოოგზაფთ, ლიმზონა-თი ქომეორ-ჩაფთ ე-დო ქელავინჯირთ. ელავინჯირთ, ამმა ყუჯი ყონაში დო-ლოხე მაყვენან: მუთუ სესი იყვას-ში, ქიმი დოიყურთ, ქიმი ხალტუმა
- 5 ეკობტანკუბთ. აშოფეთე მთუთი ფჩუმერთ, ყონა-ნა ვა მიჰკომან დო! ჟურ თუთას(!) აშო ფჩუმერთ, ორთა სთველიშა. ოკულე კალათეფეთენ დოპტახუფთ, კალათითე ოხოიშა ქომოიმერთ, დოფცხუნუფთ, ჩონჩი ჩონჩიში ბაგენის ქოგეობლაფთ, ლაუზტი-თი ლაუზტიში ბაგენის ქო-გაოობლაფთ. დოხომაშ'კულე სუმ-ოთხო კოჩი გეაბღეთ დო პალოფე-
- 10 თენ დომჩხვაუფთ, ქურქუტეფე დოფცხუნუფთ, თანეფე თუდე ხასიის ქოგიბღენ. ოკულე ია დოფშათხუფთ გობითენ. ეკულე ბალუში ხაროს ქოდოლოობლაფთ. ეკულე ეჩ ოკა, ერდოვიოთ ოკა მსქიბუს გებდუ-მერთ დო ვომქვაფაფთ. ემქიში მქკიდი კიცის გებდუმეთ დო ვი-მხოროთ.
- 15 მქიი ონციუთენ ქაგამამციუფთ, ეინ ქარტო ქოდოსქიდუნ, ია ფუჯეფეს ფჩაფთ.
- ააა პარკი რენ. გალე ხჩე-ნა აენ, ჩოხჩი ვუწუმერთ. თის-ნა ულუნ, ფუსკული აენ. დოლოხე ხჩე-ნა აენ, ქურქუტი ვუწუმერთ. ვა მუინქას-ში, ქყინტი ვუწუმერთ. აღნე-ნა იყვას, მკა-ნა დიბერტას,
- 20 მქიი ქყინტი ვუწუმერთ.
- ბოჯი ოქთუ: ხოჯი ოქთაპტა-ში, სიჭთე ლეი დოკოობუფ, ეკუ-ლე ქეემი არ კოჩაქ ქოდქაჩეფეს, ხოჯის წოხლე ქოგოწეაკენეფეს, საფა-ნიქ-ნა ლარა ყვას, არ ციდა აანი-აანი დოლოობლაფს ქეემი. აშოთე დიქთენ. ბაზეფექ-თი სიჭთე ქონობლაფან დო ოკულე ოქთაფან. ჩქინი
- 25 აეის ეშო ვა იყვენ. ეშო დიდი დუზი ვა ენ დო ემუშენი. ოკულე-თი ფაცხი ქოგაუსუმელან, — ლეტა დიმქიფანენ. ფაცხი-ნა ვა ულუტას, ბერგიში ყუთე კორდი დოტახუფან. კორდი ვა ტახან-ნა, გომალუ ჩეთინი იყვენ.
- ხოჯითე-ნა იჩალიშან, ოქთუ ენ. ექ კოკაი ენ; კოკაის ქაუსქი
- 30 მოძინ (თურჩე — ქოთანი, ჩქინ ქაუსქი ვუწუმელთ!), ქაუსქის-თი სა-ფანი მოძინ. ხეში დოქაჩუში ჩატალი ენ. ბოინდრული ხოჯეფეს ჯი-ნიქის გაუძინან; ბოინდრულის ქენაის ტაპიკი ულუნ: — ოთხო ენ, ჟურ არკელე, ჟურ — არკელე. ენთეფეს-თი ცუჯის თოკი გაუძინან, ვა მოშასთვას აა დო ოკუეიუფან: ემუს ტაპიკიში თოკი ვუწუმერთ. არ
- 25 ჩქვა თოკი ენ: არ ცუჯი ბოინდრულის გაუძინ, არ ცუჯი კოკაის გა-უძინ, ე-დო ხოჯეფექ მუ ნწიუფან (|| ძიუფან), ე თოკის უჩქინ!
- ჩალა ოქკირუ: აწი ჩალა ქოდოსქიდუნ; მანგალითენ ჩალა დოპქკიუფთ. ხეში-ხეში ქოდოობლაფთ ეშო. ლეის-ნა დოსქიდას ბუტკა-

თე დოპკიუფთ. არ აეის ქოკობლაფთ. არ ჯა ქაგოფცხოტუფთ, ეინ ყა ვა მეუშქუმეთ, — ჯა გელადვაფუშენი. ემუს გინძე ჯა ქომე-ვოდუმეთ, ენთეფეში ეინ-თი ცხიკეფე ქოგეეობლაფთ. ემუს-თი გოო-ყუფთ დო ჩალა გგოოსეააფთ. ეუენეჩი-ნა დოსქიდას, ემ ვახთის დო-ლოუკიდაფთ. ოკულე ეინ ქომოეაუკიუფთ, მქიმა ვა დოლოხთას-მა, 5 ემუშენი. ეკულე არ ჩქვა მა თელიში, მა ბინეხიში კერკელი დოი-ქიფთ დო ქოდოლოუკიდაფთ. ემუს კეტეფე ქომეუციგაფთ ეინდო-ლენ: ბავრაქ ვა. ეწკას მა დო. ქიმიქ-თი კოკაეფე გილუკიდაფან. ეკულე მთეიი მთეა-ში, კწკიფთ დო ფუჯის, ცხენის ფჩაფთ.

ოხმან თანთ-ოფლი. 10

209. წკაი-მანგანა

წკა-მანგანა მუ ენ, გიჩქინ-ი? ყონა მთუთიქ ვა მიქკონან-მა დო წკა-მანგანა ყონას იქიფან. მუქო იქიფან, გიჩქინ-ი? ჯა ქამეკეათუ-ფან, დოყახუფან, ცუჯიკელე ქაეშახუტონუფან. წკაის ქონუდგიფან. 15 ცუჯიკალა თი ჯა ქოდოდუმელან. ეკულე ია გამახუტონეი წკაითე 15 ქაიფუშას-ში, ეწოლავს, წკაი ქანიყოენ დო წკა-მანგანა გმატენ ჯას დო ზოი სესი გამულუნ. სესი მთუთიქ შიგნას-ში, „კოჩი ენ“-მა დო უნკაპუნ დალიკელე. ყონაშა მოხთიმუშენი აწქუინენ.

კაკიჯე.

210. ბრინჯი.

20

ლაუზტი-ნა ნიჩანას ყონას, ჩაი იყვენ. ჩაი დოწალდუფან. ხეთე წკიფან მთელი ჩაი. ლაუზტი-ნა დოტახან, დონჩალუფან. ეკულე ლეი დოწკიფან.

არ ეურ თუთა'კულე ნოდეი იქიფან. ხეთე მთელი აეის ქონო-ბლაფან ბრინჯი. ეკულე ბერგითე ხაჩქუფან. ე-ნა ხაჩქან ყონა, ბუცხი- 25 თე დობუცხუფან: ჩაეფე, კორდეფე ვა იყვენ დო ემუშენი ბუცხუფან-

ბრინჯი ქაფულუნ. კინუფან ბრინჯი; კინუფან მუ ენ, გიჩქინ-ი? ბრინჯი-ნა აფხთას, ჩაი წკიფან. კინუფან ეურ ფარა. არ ეურ თუ-თა'კულე მანგალითენ ქკირუფან. დოკიუფან ქუუმში ჩალათე, კა- 30 ლათის დოლოდუმელან დო ოხოიშა ქაგიმელან. ქეის ქოგამობლაფან.

დოხომა'კულე ოხოის ქოდობლაფან, დოწკიფან ხეში. ხოჯი ამიყონოფან, პიჯის ტუა ქომოკიდაფან ხოჯის, თოკი ქოგაფულუმე-ლან, ხეს დიქაჩეფან დო აშო იქთენან: ართეიქ ხოჯი დიქაჩეფს, მა-

ელნიქ ხოჯის გეჩაფს, ოხორჯაქ-თი ბუცხითე ოხოფათხუფს... ცხენითე-თი იყვენ: ცხენის გეხედუნ დო კოჩი იქთენ. ეკულე ჩელთილეფე ქაგუიხვენ (ბინჯი ჩხვარელის უწუმელან, ჩელთილი — უნჩხვაუს). ბინჯიში ჩონჩი ბაგენიშა მინდიმელან, ბაგენის ქოგაობლათან. ე-ნა

5 დოსქიდას ჩელთილი დოშათხუფან, ნჩხვუფან... ქაგომოქკონდეეტუ: ოხომინათან, ეკულე ნჩხვუფან ონჩამუეს. ონჩამურე მუ ენ გიჩქინ-ი? — დიდი ქვა ეშახუტონეი ემუში მციქა მენდრა ჟურ ჩატალი ენ. ჩატალის არ ჯა გონძინ. არ ჩქვა ჯა ორთა ჟეის ია მაქუანი ჯას გეძინ. ემუს-თი მონდრაკულეი (მოლუნერი) ულუნ. თი მუშეკალა თუდე

10 დემიიში კიბიი ულუნ; კიბიი ულუნ, ამმა აშო ვარ! — მუგვალი! მთელის ონჩამუე ვუწუმელთ.

ოხორჯალეფეკ ორთანი ჯას კუჩხე გედგიფან, ჯა ეწოლათს ეინ, გინძეს-ნა გედგან-ში, გმატენ თუდე ბინჯის...¹ ეშო დილო იქიფან დო — ნეჰაჟეთი ბინჯის კაბული ქაგოსთუნ. ბინჯი დინჩხვაუ,

15 დინჩანუ (ხჩე დიყუე, — ჩელთილი საის ნუნგაფს!), ეკულე ოხოიშა მუმელან, გობის გედუმელან დო შათხუფან, — ბინჯიშ ოხვენუ ეშო ჩეთინი ენ, ქი! — ხინწუფან, (ე-თი მუ ენ-ი, ვა გიჩქინ!) ხინწუფან... ზაქუანი-თი ითქვენ: ნციუფან ონციუთე — მიხუელეფე ეინ გესქიდუნ, მქიფელეფე თუდე გამულუნ ლორმაშენ. ეინ-ნა გესქიდუნ — ბინჯი

20 იყვენ, თუდე-ნა გამულუნ — ია იყვენ ნოტეხი!²

ონჩამუე ვა რტა'ში, ბინჯი ვა ინჩხვაენ. ხოლო ინჩხვაენ დინგითე. დინგი-თი ონჩამუე 'სტეი ენ, ამა ოკვაჩხე გამახუტონეი ენ აკონაჟ, დიდი! წკაი მუშებურა დილიბენ, იიფმას-ში დინგი ეწოლათს; ე-ნა ეწოლას, წკაი ქანიყონ დო ონჩამუეს გმატენ!³ წკაი-ნა დილიბენ, ემუს ჩანალი

25 უწუმელან.

კაკიჯე.

211. ყვალი.

თიკანი-ნა ნოქკირან, პიპიდი-ნა უწუმელან, ია ქამუშიმელან, ქოშინახეთან. ქოშინახეთან დო, მჟა დოგიბუფან 'კკულე (დოტიბინა-

30 ფან) ე-დო პიპიდიშ ნოქკირე ქუკათეთან. ქუკათეთან დო ოხოქთათან. დიპეჯანენ, ოკუთუნ (ოკლუთუნ); ჩქინი ყვალი აშო იყვენ, გუდაში... ყვალი-ნა დოლოძინ, გუდა ნჩხუიში შქემბე რენ. გუდა ტყე-ბიში-თი იყვენ, ამა ჯალი დო მინჯი დოლოდუქელან... თოფუი-თი დოლობუფან.

35 1) „ბინჯის, ბრინჯის — მთელი არ ჟენ!“
 2) „მქიის ეინ-ნა გესქიდას — ქარტო იყვენ!“
 3) „კოჩი — გამანთენ, დინგი — გმატენ!“

212. * * *

მსქიბუს ლაზუბტი ქოგეუდვით. ლაზუბტიში ჟურ-სუმ ოკა ნოტე-
ხი დოვობვენაფი. დიდო ლაზუბტი ქოგეუდვი მქიიშენი. ქუმანი მე-
ფთი-ში, ლაზუბტი დომქვეეტუ მთელი. გუიში მქიი მინტუ. ჟურ-სუმ
ოკა გუიში მქიი ქაგოშაილი ქვაში ქენაეფეს. მაჟუნაეფე-თი ქო- 5
კოობლი არ ჟეის.

„გუიში მქიი მუ ყვაგინონან?“ გუიში მქიიში ბეეს ფათა ვუ-
ხვენუფთ, მაკაინა-ნა ვიქიფტათ, დიკა მქიის ოხოვეუქთაფთ, ონდი...
ქაუმე-ნა ვიქიფტათ, ქაუმეში ფათაშენი სუმ ფააშენ არ ფაა ოხო-
ვეუქთაფთ დიკა მქიის. დიდო ლოყა იყვენ ქაუმე. გამიჩენ ფაა-თი 10
იყვენ. ქაუმე კაკალიში იყვენ, თხიიში იყვენ, დალის-ნა ჩანს,
ფისტიკი, წიფუის-ნა ჩანს წინთხირი, ემუში-თი იყვენ. ამმა ფისტი-
კიში კაი ვა-ენ.

ალი რეიზ ნუმან-ოლლი.

213. ონტულეშენი.

15

ონტულეს იყვენ: ლუყუ, სოტოლია, მტკუი ფატიჯანი, შინაური
ფატიჯანი, ღრამსო, ქაქამი, პრასკია, ბულეკი, შალლამი (შალლამი
მქითა იყვენ), სოლანი, პიპერი, ლერი, დიხა-მაქვალი, დიხა-უშქირი.

ღრამსო შურონი იყვენ; ქიქამი ლობიას უკათეფან. ღრამსო ქა- 20
ფშიას გოქკირაფან. პრასკია ლობიას უხუქკირუფან.

დაჰა რენ: კარპუზი, კაონი, შუკა (!: შურკა).

შუკა დერგულას დოლობლაფან; მტკუი ფატიჯანი, ლობია,
პრასკია (ლუყუ) დილიბლენ (ლუყუ ჩქინ ვა დოლოობლაფთ, ამმა
დილიბლენ). მთელის ტრუში უწუმელან; ემუს უნონ: ჯუმორი, ლერი,
ჯუმუ, პეპერი — უხუკანკუფან. ლერი, ჯუმუ დო პიპერი გობის დო- 25
კანკუფან; შურკა დო ფატიჯანის ქორბა ქაკუქკირუფან, ენთეფე ქო-
მეშობლაფან. ეკულე დერგულას ქოდოლოობლაფან, ეინ ჯუმორი ქო-
გაობაფან, დერგულაში პიჯი ქომოკირუფან. სუმ-ოთხო დლას ეშო
დიყვენ, კაი დინჟარენ. ეკულე ეშიმელან დო ლობიას ელომბონან.

ლობიაში თაზე პარკი, კურკა-ნა ვა ულუტას, ია დოლოობლაფან 30
დერგულას. ჯუმორი ქოგაობაფან; ჯუმუ, ლერი დო პეპერი დოკან-
კუფან დო ქუხუქთაფან დო თი ქამუკირუფან. ოთხო დლაქკულე
დიმჟარენ.

ალი აბდულ-ოლლი.

214. გაეფე მუკო ჭეშიტი ენ?

გაეფე მუკოში იყვენ? გაეფე მუკო ჭეშიტი ენ, გიწვა-ი? დი-
 დო ჭეშიტიში რენ! მუ ყვა გინონ? — მქკიდი, ჩიბული, სარმა, ფი-
 ლაი, მაკინა, ყვალი გეტალანეი, ყვალი კაიმალონი, ლუყუ, ლობია...
 5 სოტოლიაში — ტურში ვიქიეთ, ქოთუმეში — დოლმა, კაფლამა; დაჰა
 აენ — ქოთუმე ბრინჯი ოხოქთერი, ფაფა, ბუელი, ბაკლავა, ფატი-
 ჯანი ტალანეი, მარქვალი ოხოქთერი, ფატიჯანიშ დოლმა (ვისიმადა
 დო ელე ჩქვა გომაშინას!), მქითა ფატიჯანიში გააი, ბრინჯი ოხო-
 ქთეი, სუთლი (მეა დო ბრინჯი გიბეი), წილიხთა, ჩიბული, კვანეი,
 10 დო ჩქვა)¹.

მქკიდი: ლაუზტი მსქიბუს მქუფან — მქი დიყვენ. მქი ოხო-
 იშა მუმელან. ოხოის ნციუფან; დაჩხიის კიცი ქომოთუმელან; წკაი-
 თი დაჩხიის ქომეკუდგიფან. კიცი-ნა დოკ.ყვას, მქი გობის დოქიმი-
 ნუფან, კიცი კოკაითე ქაგიმელან, ია ცომი ნიმელან დო კიცის ქო-
 15 გედუმელან, ხეთე ქაგონთხიფან (მუკო შეი ოხვენუ უნონ, გიჩქინ-ი?),
 საჯი ქომოთუმელან კიცის ეინ, მახვა ასლამითენ ქოგაოხვაფან, ეკუ-
 ლე ეინ გოგზაფან. ეკულე ია მქკიდი დიქვენ. ქაიფათხუფან (საჯი
 ეფათხუფან!), დოლოხე მქვეი მქკიდი იყვენ... მქკიდი აშოთენ ქუფან!

მქი სუზგითე ნციუფან. სუზგი ხვეი ენ, — დემიიში ენ დო — თუ-
 20 დენდო (მქი) ქაგამულუნ. მქი-ნა ნციან სუზგითე, ეინ-ნა გესქიდას,
 მჩხუელეფე, ვუწუმერო ქარტო. კიცი ჩიჩქუ ქვაში (ქამილი ლეტაში)
 იყვენ. კიცი დიდი-თი იყვენ, ქიტა-თი, ორთა-თი იყვენ. მქკიდი
 ეშოთე იყვეტენ...

ჩიბული კოლაი რენ. ჩიბული ხუთ მაქვალიშენ იქიფან (ჩქინი
 25 ადეთი ეშო ენ!) წოხლე მუხლამა დაჩხიის გედგიფან (კულაქლი მუ-
 ხლამა ვუწუმეთ!), ძალი მუხლამას ქოგედუმელან, ძალი დონდლულუნ,
 ხუთ მაქვალი ქოგილუტახეფან. ეკულე ეინ საჯი ქომოთუმელან
 (!ქოგაოთუმელან). საჯის ეინ მახვა ქოგაოხვაფან, ეკულე ია დიქვენ.
 მქკიდი სტიე დიქვენ. ეკულე ტალანითე ძალი დაჩხიის ოჩხვინაფან
 30 დო ამ მაქვალეტეს ქომობაფან. ჩიბული დიყვენ. ჩიბული აშოთე
 იქიფან.

სარმა: წოხლე ლუყუ დოგიბუფან. ლუყუ ქაიშიმელან კარდა-
 ლაშენ. სუზგის ქოგაობლაფან. ია ქიუტა-შა, კიჭამი დოქკიუფან, ლა-
 რამსო დოქკიუფან, სოლანი დოქკიუფან, ბინჯი ქუკათეფან. ბინჯი
 35 უგიბუ ენ... აჰა მთელი შღეფე ოხოქთაფან დო ეკულე ლუყუთე კიუ-

1) ახმედის მიერ არის მიმატებული.

ფან. დოკიან'კეულე კარდალას ქოდოლობდაფან, ძალი ქუკათეფან, ჯუმუ ქუკათეფან, წკაი ქოგილუბუფან, კარდალა დაჩხიის ქონოკი-
დაფან, კარდალას დაჩხიი ნუგზაფან. მციქა ვახთი'კეულე სარმა დი-
გიბენ. კარდალა გიმელან დო, სარმა იშიმელან დო სალანის გედუ-
მელან. აშოთე იყვენ სარმა. იშთე!

5

აძა ძალანჩი, მცუდელა სარმა ენ. ხორციონი სარმას დოლუ
სარმა ვუწუმეთ. ბელქი ჭუკარა ძენ დო ხორცი ვა ძაქოფენ-ნა,
მცუდელა სარმა ყვასინონ!

ფილაი: ბინჯის ჩელთილიშენ დოცხუნუფან, წკაი ქონოკი-
დაფან კარდალათე კემულის, თუდე დაჩხიი ქონუგზაფან, ბინჯი ქო- 10
გილუბლაფან! მციქა ვახთის იგიბენ დო, ბინჯის გოწკენან: იგიბუ-
ი ვარ? კოპათენ იშიმელან დო გოწკენან. დიგიბეენ-ნა, სუზგითე დონ-
წიუფან. სუზგიშ თუდე დიდი კარდალა იყვენ (კარდალა ვა რტას-ში,
თუდე წკაი ქოდიბენ, და!). დონწია'კეულე კარდალას ქოდოლობდა-
ფან ხოლო; უწკაელი, დაჩხიის ქონოკიდაფან. მციქა დოხომუნ. კარ- 15
დალა ჭაგიმელან, ძალი ქომობაფან. ეკულე ჭასის გედუმელან; ჭა-
სეს შექეი ქოგობლაფან; ეკულე იმხოზან. ფილაი აშოთე იყვენ.

მაკაინა: წოხლე გობის მქიი ქოგაობლაფან, ამმა მუფეი მქიი,
გიჩქინ-ი? ხჩე მქიი, დიკაშ მქიი. გუიშ მქიი-თი ქოხუქთაფან: სუმ
ფაიშენ არ ფაი (დიდო ვა გილუბლაფან დო ქიტა, იშთე!), ჯუმუ 20
ქუკათეფან; ეკულე ჩუჩუნა (ნე ტუსა, ნე ყინი!) წკაი გილუბუფან დო
ქიმიზუფან. დოქიმიზან'კეულე დოკვაუფან (ყვაი დიქიფან!), ძოქლა-
ლითე ჭაგონთხიფან, დოქიქუფან, ხამითე დოქიქუფან; კარდალათე
წკაი ქონოკიდაფან. წკაის ჯუმუ ქოგილუბლაფან. წკაი-ნა იგიბას,
ქიელი მაკაინა ქოდულუბლაფან. ია სუმ ჭარა ოხვაგიბას უნონ. 25
ეკულე კარდალა ჭაგიმელან. კარდალას სუზგი ქოგეყოდგიფან, მაკაი-
ნა ემუს გებუფან, ყინი წკაი გოლაფაფან. კულაქლის ძალი ქოგედუ-
მელან, მაკაინა ნიმელან დო კულაქლის ქოგაობლაფან. კულაქლი
დაჩხიის ქოგოშადგიფან; ემუს ხოლო ჟინ ძალი ქომობაფან. დაჩხიის
შაკაინა დიქვენ. ეკულე კულაქლი გედგიფან სუჭრას დო იმხოზან. 30
მაკაინა აშოთე იყვენ!

ყვალ-გეტაღანეი: წოხლე ყვალი დოქიქუფან ხამითე,
კულაქლის ძალი ქოგედუმელან, დაჩხიის ქოგოშადგიფან. ქიელი
ყვალი ქოგაობლაფან კულაქლის. ია დიგიბენ; მციქა ჩქვა'კეულე ძა-
ლი ქომობაფან. ეკულე კულაქლი სუჭას (!) გედგიფან დო იმხოზან. 35
აშო კოლაი იყვენ ყვალი გეტაღანეი!

ყვალი კაიმალონი იქიფან: ოქიელი მეთი წკაი გიბუ-
ფან... (ძაეაშ დოისიმადა დო კაი ფთქვა! ეშო ვაი!)... ძოლუთი დო

კაიშალი ქუკათეფან, ყვალი-თი ქუკათეფან... (მელე პკითხა ნანას —
 ხალი გებუფან-ი? მკუდი ვა პკაათ-და!)... დიგიბა. ში ყვალი კაიშალო-
 ნი დიყვენ. ა-თი მეთუ ჩეთინი შეი ვა რტეენ! ენ-კოლაი ყვალი გე-
 ტალანუ აენ!

- 5   ლუყუ დოცხუნუფან, კარდალათე წკაი გიბუფან დო ემუს ქო-
 დულუბლაფან. მციქა ვახთიშა იგიბენ, ეკულე ქაგუწუნწიუფან წკაი,
 აღნე წკაის ქოგაობაფან. ლუყუს უკათეფან: პიპეი, ჯუმუ, იჩალი,
 ალინა; ია დიგიბენ. კაი-ნა დიგიბას, ლაფიათე დოკანკუფან, კანკუ-
 პტან-ში, მქიი ქუკათეფან; ხოლო დოკანკუფან, კიტა ჩქეა დოგიბუფან.
 10 ეკულე სალანის გედუმელან დო ინხონან ხუთ კითითე.

- თახე ლობია და შუ ლობია წოხლე დოტახუფან დო დო-
 ცხუნუფან; ეკულე ყინი წკაითე დოჩხიფან; ეკულე კარდალას ქოდო-
 ლობლაფან, კემულის ქონოკიდაფან დო იგიბენ; მციქა-ნა იგიბას, ბინჯი
 ქოდულუბლაფან, ბინჯიკალა დიგიბენ; ხალი ქომობაფან; ჯუმუ-თი
 15 უკათეფან... ლობია-თი აშო იყვენ. ბინჯონი ლობიას ვუწუმეთ გე-
 შიელი ლობია.

- სოტოლიაში ტურში: წოხლე სოტოლია დოგიბუფან,
 ეკულე ხამელის¹ ქოდოლობლაფან, ჯუმორი ქოგაობაფან; არ-ყურ
 დლა²კულე სოტოლია დიშეან (მეი დიყვენ!); ეკულე ია სოტოლია-
 20 ში ტურში იშიმელან, სალანის გაობლაფან დო გაარის ელომხონან.

- ქოთუმეში დოლმა: ქოთუმე ქანოქკიაფან, გიბეი წკაი გო-
 ბაფან დო ქოთუმეში ბუნდლა ქაგოწკიფან, ქოთუმე ქიკონუფან. ბუნ-
 დლა თელი დოწკიფან, დოხაუფან ქოთუმე, ბურგილიში წალე კუჩხე
 ქანოქკიაფან. მენდრიკონიში წალე მსეა-თი ქანოქკიაფან. წკაიშა
 25 იმელან დო კაი დოჩხიფან: კაი ვა ჩხან-ში, შუა აყვენ! კარდალათე
 დოგიბუფან. მციქა-ნა იგიბას, ქორბა ოკოქკიელის გიბეი ბინჯი ქო-
 დოლობლაფან, ეკულე ქაჟუქაფან. ეკულე... მციქა ჩქეა დოგიბუფან.
 ეკულე სალანის გედუმელან დო ინხონან.

- კაფლამა: ტალანის ბინჯი ქოგაობლაფან, დო კაი დოხრაკუ-
 30 ფან. ბინჯის წკაი ქოგილუბუფან; საჯაქის ქოგედგიფან დაჩხიის დო
 იგიბენ. ქოთუმეში ხორცი-თი გვერდიშა დოგიბუფან. ეკულე კაფლა-
 მას ქოთუმეში ხორცი ქოგილუდუმელან, ჯუმუ-თი უკათეფან, ია ეშო
 დიგიბენ მციქა ვახთის. ეკულე გიმელან დო სალანის გედუმელან.
 კაფლამა აშო იყვენ. ქოთუმე ვა იხარენ, ქოთუმე წილუფან...

- 35   ფაფა: ფაფა კოლაი ენ. მეა ქონოკიდაფან. მეას დიკაშ მქიი
 დო გუიშ მქიი ქოგილუბლაფან, კიჩითე ოქთაფან. დიკეჯანენ. ჯუმუ

¹) ::ქვანა, და!

უკათედან. შექეი-თი: დიდო მუა ვა გილუტას-ში, შექეი-თი უკათით. ჰირ მუა-ნა ვა გილუტას ვახთის, ხვალა შექეითე იყვენ.

ბუელი: წობლე ხვალა დიკაში მქიი ქოგაობლათან გობის; ჯუმუ-თი ქუკათედან, ქიმინუფან ხეთე. დოქიმინან'კუჟლე აღნე ფე-შქიი ქომოლაფათან (აღნე, ხმელი ვარ!); ყინი ვა მარას მა დო! 5 მქიფე აოქლალითე ქაგონთხითან სინის: თითხუ იყვენ. ეკულე ტეპსის მაღი ქოგედუმელან დო დოჩხვინათან. ე-ნა გონთხან, ია ვიტოხუთ თანე წობლე ქოგედუმელან. ეკულე ფათა დიქითან, ლოყა ფათა დო ვიტოხუთ თანეშ ეინ ია ქოგაობლათან. ენუშ ეინ შქეით თანე ჩქვა გონთხიმეი კვაი ქომოღმინათან. ემუს ეინ მაღი ქომობლათან. ტეფსიში 10 უმაი (=ტეფსი-კონაჲ!) კიცი ქომოთუმელან. კიცი დოქკუფს. ქაგი-მელან. ტეფსი ემუს ქოგედგითან. ტეფსის ეინ საჯი ქოგედგითან. საჯის მახეა გარხვათან. ეინ ჭუკუტი (ლაუჭტიში დოლოხე-ნა ენ!) ქოგაოგზათან. მციქა ვახთი'კუჟლე ბურელი დიქვენ. საჯიში მახეა მებუფან. ტეპსი ქაფეზდითან. აწი ია ტუცა იყვენ, ორო ვა აქკო- 15 მენან დო ტეფსი წკაის ქოგოშადგითან. ე-ნა დოქიას, გეღვითან სინის დო გვაბლენან დო იმხონან!

ბაკლავა ამუშენ კოლაი ენ. ხვალა დიკაში მქიი ქაგონთხი-ფან. ტეფსის მაღი ქოგაჟუმელან; ე-ნა გონთხან, ია ვით თანე ქო-გედუმელან დო მაღი ქომობლათან. შქეით ჩქვა ხოლო ეინ ქოგაომ- 20 ფინათან. ხოლო მაღი უსუმელან ბუტკათე, მშქეიში ბუტკათე. კიცი ქომოთუმელან. კიცი-ნა დოქკვას, ქაგიმელან. ტეფსი კიცის ქოგეჟო-დგითან. ეინ საჯი ქომოთუმელან. საჯი ეინ მახეა ქომოხვათან, ქუ-კუტი ქოგაოგზაჟან. მციქა ჩქვა'კუჟლე დიქვენ ბაკლავა. შექეიში შერბეთი დიქითან: ტუცა წკაის შექეი ქოდოლობლათან. მციქა დი- 25 გიბენ, ეკულე ია გიმელან დო ბაკლავას გობათან. ეკულე იმხონან:

ფატიჯანი ტალანეი, მაქვალი ოხოქთეი. (მარქვალი-თი ოხოქთუ-და!). ფატიჯანი დოქკიუფან, მაქვალი ქოგეტახუფან სალა-ნის დო დონჩახუფან, ჯუმუ-თი უკათედან. ტალანის მაღი ქოგედუ-მელან, ფატიჯანის-ნა მაქვალი გობათან, ეკულე ტალანის დოქუფან. 30 დიდო ეშო ჭუფან, ეშო. ემუს ვუწუმეთ ფატიჯანი ტალანეი, მაქვა-ლი ოხოქთეი.

ფატიჯანი ში დოლმა: ფატიჯანი დოგიბუფან, ყინი წკაის დოჩხვინან; ფატიჯანი ჰკირელი იყვენ, ჰკემი ქაგანულუნ. ჰკეამი დო-ქკიუფან, სოლანი-თი დოქკიუფან, ბრინჯის ჩელთილი დოცხუნუფან... 35 ანთეფე მთელი ქუხუქათან. ჯუმუ ვა რტას-ში უჯუმელი გმაი დი-ყვენ. ფატიჯანის ეკულე აჲა ქომეშობლათან. მთელი ფატიჯანის ეშო

ქომეშობლათან. თენჯეეს დოლოდუმელან დო დოგიბუფან. დოგი-
ბან'შკულე გედუმელან დო იმხონან.

მკითათა ფატიჯანიში გჯაი, ბინჯი ოხოქთეი. მკითათა ფა-
ტიჯანი ოტყვაციანათან დო დოჩხითან. ბინჯი, სოლანი, ღრამსო, ჭი-
5 ქამი დოგიბუფან. ღრამსო დო ჭიქამი ჭკირელი იყვენ. ჯუმუ-თი
უკათეთან, ძალი-თი; ფატიჯანის ქომიშობლათან. კარდალას ქოდო-
ლობლათან დო დოგიბუფან. აჰა დიყვენ მტკუი ფატიჯანიში გჯაი.

სუთლი: წოხლე ზეა დოგიბუფან. ბრინჯი ჩელთილი დოცხუ-
ნუფან დო დოჩხითან. მეს ქოღულუბლათან. მციქა ვახთის იგიბენ.
10 დიგიბას'ქკულე ქაგიმელან. კაი იგიბენ-ნა, ჩქვა ვა ნოკიდაფან. პეჯი
დიყვენ-ნა, ხოლო ზეა გილუბუფან დო ხოლო გიბუფან მციქა ვახთის.
აშო დიყვენ სუთლი!

წილოხთა კოლაი ენ. გუიში მქიი დო დიკაში მქიის წკაი
გილუბუფან, ჯუმუ უკათეთან. კიზითე ქაგონწკიფან. ტალანის სემი-
15 ჩქაშ ძალი ქოგედუმელან. გონწკიმეი ცომი გილუბუფან, დოქუფან
ტალანიტენ. შექეი ქომობლათან, თოზი შექეი (კანკეი შექეი). აჰა
დიყვენ წილოხთა.

გუიშ მქიი მუ ენ გიჩქინ-ი? ლაუზტი-ნა მსქიბუს გჟუდვან, დი-
დო მქიი დომქუფს. ემუში დოლოხენი ჩიჩქუ იყვენ. ემუს ვუწუმეთ
20 გუიში მქიი. ია მქიფე აენ!

ემუქ ხავლა ხვატუფს. მუქო იქიფან ხავლა? მქიი ქოგილუბლა-
ფან გობის, ლაუზტიში მქიი, თოფუი ქოგაგობათან. ეკულე ქიმინუ-
ფან, ქიმინუფან, დო დისაენ, თოფუი'სტი რენგი დეჰყვენ. ტეფსის
ოგედუმელან დო ხამითე დოქკიუფან. ჭკვეი კიცის ქოგედუმელან,
25 ტეპსი-თი ბააბერ ეინ საჯი ქომოთუმელან დო მახვა ქოგაგობათან
ხოპეთე. ხოპე დემიში ენ, ხე დიშქაში ულუნ. არ საათიშ, არ საა-
თიშ გვირდი'ქკულე დიქვენ. ეკულე ია ქაენ'დიფან. შექეიში წკაი
გობათან. შექეიშ წკაის უწუმელან შერბეთი. ტუცა ტა-ში, გობათან.
ოდას ქოდოდგიფან დო დოქიუნ. ეკულე იმხონან.

30 აწი ხორშაფი. მცხული დოქკიუფან, ტეფსითენ დაჩხიის დო-
ქუფან. შერბეთი-ნა გამახთას, ია ქოშინახეთან. ია შერბეთი გიბუ-
ფან, ხოლო ქოგობათან მცხულის. ეკულე მეთას ოხომინათან ა ჟურ
დლას. ეკულე ხომულა ხორშაფი დიყვენ.

215. მუქო კიდეფან ოხორო?

აწი მა პკიდა მინონ ოხოი! ოხოიშ ოკიდუ გუის მილუტუ. ქირა-
სთე დალიშე ვოხვენაფამინტუ (ოხოის-ნა უნონ ჯალეფე, მთელის ქი-
რასთე ვუწუმელთ!). უსტას ¹პკითხი-ქი, „არ ოხორის მუქო ჯა უნონ?“
„ოშერდოვით ჯა უნონ“-ჟა, მიწუ.

5

უსთა ქოდოვოქაჩი, დალიშა იგზალუ. ჯალეფე მთელი დოკვა-
თუ. არ ოხორის ვით არქილული, ჟურენეჩი სოჟა დო დირელი, ეჩ ჩქვა
უნონ სარაჟ-ბალი—დუშემეში ოქკადალე, თავანიში ოქკადალე, კერე-
მიდი-ნა მოთუნ. ემუს წოხლე მაკასი უნონ, ეკულე—მერთელი; არ
ჩქვა უნონ ფენჯერეფეში სოჟაფე.

10

აწი ძანძაგერეფე ჩქიმის ვუჯოხი, —ნოდერი პი ², — დო მანძა-
გერეფექ მემიშოლეს დო დალიშა ვიგზალით ე-დო ია მთელი ჯალე-
ფე ქომოილით. აწი ოკიდუში უსთა ქოდოვოქაჩი. უსთაქ ჯალეფე
ყაზუპტუ-შა, მანძაგერეფეს ვოხვეწი დო მემიშოლეს ე-დო ოხოიშ ოკი-
დუში ჟეი ქაგამამთხოროთ, კაი დოვოდუზანით. ³ უსთაქ-თი ჯალე-
ფე დოხაზირუ. ბინა დოდვალუში ვახთის მანძაგეფე ჩქიმის ვუჯოხი;
მოხთეს, არ ქიტა დაცვეთი დოპი; უსთაქ-თი ოხოიში ბინა ქოდოდუ.

უსთას ვუწვი-ქი — „უსთა ჩქიმი! სი აწი ჟაგაშ-ჟაგაშ იჩალიში
დო მა ქუთაისიშა ვიდა დო ქერემიდი ქომოილა“-მა, ვუწვი. უსთაქ-
თი — „კაი იყვენ“-ჟა, თქუ დო ქუმანიში მა ვიგზალი. უსთაფეს ვუწვი-
ქი — „აწი მა ქერემიდიშა მეველუ. თქვან გიჩქინან. კაი ოხოი მიკი-
დით-ქი, მითიქ ვა ძემოძიცან!“ ქერემიდიში ჟეკოფინუშა ვიგზალი.
ქუთაისის მაშინაშენ ქაჯეფთი. ემ სერის არ ოხოის დოიყვი. ქუმანი-
ში დიდო გოფთი; არ ჟერის კაი ქერემიდი ტუ — ქომომწონდუ. შილჟა
ქერემიდი სუმენეჩ მანათიშენ — ოთხო შილჟა ქერემიდი ქაფეკოფი. ემ
სეის დოლუმჯუ. ქუმანიში ვაგონის მოოკიდი ე დო ბათომიშა ქო-
მოილი.

25

ბათომიშა მოფთი-ში, ქეს-ოლლი შაბანიში მატოი დო ვანლი-
ოლლი ასლანიშ მატოი ექ ტუ. ბიქეფექ მძიეს ქკულე „ხოშ გელდუნ!
სეჭა გელდუნ“-ჟა, მიწვეს. „ხოშ ბულდუქ, სალოლუნ“, ვუწვი. „ამმა, 30

¹) „უსტა რენ ოხოროში მკიდალე!“

²) „აწი კოჩის-ნა ოჩალიშუ ულუტას, ემუს ვა ახვენას-ში, მანძაგერეფექ ნუ-
შოლან—ნოდერი ია იყვენ. ნოდერი ყონაში ოჩალიშეს-თი იყვენ, ოხოიშ ოკი-
დუს-თი“...

³) რაკი სწორი ადგილის პოვნა ძნელია, ადგილის „გამოთხრა-გასწორება“ 35
სახლის დასადგმელად საგანგებო მუშაობას მოითხოვს, ხშირად არც თუ მცირეს.
ნადიდ საჭირა ხდება.

აწი თქვან გიჩქინან: ტაონეფე კაი ენ, ქერემიდი ჩქიმი სარფიშა მი-
ლაგინონან-მა ვუწვი. ოთხო შილჟა ქერემიდი სარფიშა ომალუშა
(ომალუშენი) მუ მექათი“-მა ვუწვიშ: კელე — „სი მუ ზოპონ? ონჯლოე
ვა გიჩქინ-ი? სი ოხოი მკიდალე კოჩის ქერემიდი ფარათე გილათ,
5 ეშო იყვენ-ი? მატონის მუ-ნა ხარჯი ულუნ: ბაშფორთიში ფარა, და-
მოენაში დო კაზ-მალიში ფარა კომომჩით, დაჰა ჩქინ მუთუ ვა მინო-
ნან“-მა, მიწვეს...

ეკ სერის დოლუმჯუ. კოდინჯირით. კუმანიში ტარონი კაი ტუ.
ოთხო შილჟა ქერემიდი ჟურ მატორის კომოვოკიდი დო სარფიშა ქო-
10 მოფითო. მკიქა მზოლა დირდუ. „ალიქ ქერემიდი კომულე“-მა დო
მანძაგერეფე ქაგებთეს; დელიკანლეფექ დოლოქუნუ ქამუიწკეს: მზოლა
დიდი-ნა რენ-შენი, მატორი (!) გალე ვა გალენ, — მკიქა აჩილის ქოგე-
დგითუ. დელიკანეფე მზოლას გოშახთეს დო ქერემიდი ხეშენ-ხეშა
გუწულეს დო ქამოფჩოდით მატორი! ქერემიდი სელამეთიშა ქაგა-
15 მაილი. აწი მატორიში დერდის კოდოლობლი. ნდლა-ხელერი მანძა-
გერეფექ მემიშველეს დო მატორი ქელოვონკით.

მარებიშუქაურ! --აჟა დიდი დულჟას ქამოოჩითი-მა დო ქვან-
ქალაფუნას არ კაი ქელაინჯირი. ეკულე ოხოიშა ვიგზალი. უსთათეს.
სელამი დოუწვი. სელამი ქაგოწამილეს. ოხოი დუკიდაფუტეს, კიტა
20 დოსქიდერეტუ. კუმანიში მანძაგერეფეს ამბაი მეფჩი: ოხორჯალეფე,
კულანეფე, მოდიდოჯი ბერეფე მთელი ხოლო კომოხთეს: გააობა-
იყვეტუ-შა ოთხო შილჟა ქერემიდი ოხოიშა ქეშაილი. უსთათექ-თი ოხოი
დოკიდეტეს, მაკასის ჯაეფე ქაგონთხერეტეს. არ ეუჯიშენ მაქუანი ეუ
ჯიშა...¹ არ ეუჯის დო მაქუანი ეუჯის მერთელიში დირელისთერი ჟურ
25 ჯა კონოქკადეს. ჯალეფეს ეუჯის თოკი ქოგაჟდევს დო ქაგონთხეს.
ჩქინი ჰადეთი რენ-ქი, უსთას ბახჩიში მუმელან: კიმიქ ხუმ აშუნი ჩი-
თი, კიმიქ ხუთ აშუნი მანდაბოლი კომულასინონ! უსთაქ-თი „მანძაგე-
რეფექ ბახჩიში მომიმელან“-მა დო ქესეთე მანი-მანი ტანკულეს. ია
თოკი მთელი ბახჩიშითენ იფუშუ. სუმ-ოთხო დლას ოხოიში ეინ ნარიშ
30 ფუქირი'სთერი ივალეტუ. ოთხო დლა'კულე ქაგეწკეს. ია ბახჩიშე-
ფე მთელი უსთაში ენ. აწი მაკასი ოქკადუს ქოგაოქკეს. მაკასი დი-
ჩოდუ'შქკულე მერთელი დოქკადეს. მერთელი დოქკადეს. მერთელი-
თი დიჩოდუ (მაკასიეფეში ეუჯი სარაჟ-ბალის გედუმელან; სარაჟ ბა-
ლეფე მთელი არქილულის გეძინ: მაკასიში ეინი ეუჯი ოქიშ ჯას მე-
35 მცხვერი რენ. ოქიში ჯა დირელეფექ ოქაჩეფს)...

¹) ახმედი მარწმუნებს „უჯი“ უნდა, თურქულიაო. მის ნათქვამშიც კი ეს მისი, თუმცა სუსტი.

უსთაქ მიწუ-ქი—აწი კაი ტაონი რენ-შა, ქერემიდი ქომოვოთ-
ვათ*—აა! მანძაგეფევექ მემიშოლეს დო ქერემიდი ჩქინ ოხოიშა ქევეილით.
უსთაქ ქომოთუ (თელი ვა უნონ!). ქერემიდიში მოთვალუ-თი დიჩოდუ.
აწი უსთაქ თუდე იჩალიშეფს. უსთას ვუწვი-ქი „ოხოი ჩქიმის ოთხო
რდა აყვას უნონ: ართელი—ჯანიში ოდა, მაჟურანი—შქაში ოდა, 5
მასუმანი—ჯაზლული, მათხანი—დიდი ოდა. ჯანიშ ოდა:—ეგერ
ოხორის ბაბა ქორენ-ნა, ჯანიშ ოდა ბაბაში რენ. შქაში ოდა დო
ჯაზლული ბერეფეშ ონჯირუმენი, დიდი ოდა-თი ნუსაჭირიშენი რენ.

ნეისე, ოხოი დოვოჩოდინი! ემ კიშის ოხორი დირელიში ჟინ
ქოდოსქიდუ; ე-ნა მოხთუ აღუსტოხის ტაში უსთაფე ქოდოვოქაჩი, 10
თუდენი დუვარი ოხვენაფუშენი.

აწი: გემთუმანიში დუვარის კანადი უწუმელან, ააქირიში ნა-ენ,
დუვარის მესონი უწუმელან. აწი უსთაფექ ლეტას თემელი დოხაჩქეს
დო დიდი-დიდი ქვალეფე ქოდოლოჯინეს. ეკულე კაი ყაზერი ქვა-
ლეთეთე მესონი დო კანადი დომეხვენეს. ია დიდი დულჯაშენი-თი 15
ქამოუჩითი. ოხოიში ჟინი-თი კაი ქანოფწიფხი, თუდენი-თი კაი ქამო-
ფწიფხი. არ დლას დიდო კაი ტაონი ტუ. ჯაზლულიში ოდას ქოგო-
ლავენჯირი დო მზოლაკელე ვიწკეტი. ეკო კაი რახატი ვიყვი-ქი,
ქვა, ნჯა, ფიცარი, ირი ხოლო, მუ-ნა ფთირი, მუ-ნა ვიჩალიში, ირი
ხოლო ემ დლას ქავომოქკონდუ! 20

ჯან ოდას, შქაში ოდას, ჯაზლულის, დიდი ოდას ფიცარიში დუ-
შემე დოვოხვენაფი. თავანიშენი-თი ბათუმიშენ ჩამიშ ფიცაი ქომოი-
ლი დო დოვოხვენაფი. ოხოიშ დოლოხე-თი, გჶარი-ნა იჩიფან ჶერის,
ლეტა ქოგევობლი. ჯან ოდას ართელი ოჯალი დოვოხვენაფი; დიდ
ოდას ვოხვენაფამინტუ, ამა ფარა ვა მემინქუშუ (:) ვა მემინჭიშუ) 25
დო კიში მოხთუ-ქკულე არ სობა ჶეფქოჟი დო ქოდობდგი.

დაჩხიი-ნა ოგზათან ჶერის კირა ქოგოლაბდვი, ხასი ქვაში კირა:
ჩიჩქუ ქვა რენ, დაჩხირის ვა ტკეაცუნ; კირაში ოკაჩხე ქვაში ოკი-
ცალე ძინ: მქკიდი-ნა გედვან, კიცი კირას ქოდოდგიფან; მქკიდი დი-
ქვაშ'ქკულე კიცი ქაფეთახუფან, მქკიდი ქაფეზდიფან, ხენწკელის ქო- 30
დოლოდუმელან, კიცი-თი ჶეზდიფან დო ოკიცალეს ქონოდგიფან.
გჶარიში ოგიბუში:—კერმული უწუმელან, დემირიში ზენჯირი ონგო-
რეს გედვალერი გოწობუნ (ოხოიში დოლოხე ჶურ დიდი ჯა გონ-
ძინ,—ონგორე უწუმელან!). კარდალათე გჶარი ბგიბუფტათ-ში, კარ-
დალა კერმულის გოწოგოკიდაფთ; თენჯერეთე ბგიბუფტათ-ში, სა- 35
ჯაქის გებდგიფთ. საჯაქი დემირიში იყვენ, სუმ კუჩხე ულუნ.

ოხონი აუქსელი რენ-ნა, ქვაში მერდივენი (||მერდევენი) უნონ (ფიცარიში-თი იყვენ, ამუს-თი მერდევენი ვუწუმერთ). ოხონიში ურ-თიში ეინ ბაჯა იძირენ. დუმანი გამახთიმუშენი ბაჯას ლორმაფე ულუნ.

ალი აბდულ-ოლლი.

5

216. მუქო იქიფან ხარტუმა?

ხარტუმა ეშო იქიფან: ჯა ქაოკვათუფან¹, წიფუი... კკონიში-თი იყვენ, ჩამიში-თი იყვენ... დოხერხუფან: ორთას ქაკოხერხუფან ხე. ზაითენ; მჩხუ ქაფუთული ოთხო ფარჩა დიქიფან. ია ფარჩაფეს-თი კოპიტი უწუმელან. ოკულე—დემირიშ მუთხანი ენ, ხამი'სტერი, სატი-რი უწუმელან, — სატირი გოოდვინაფან ეინდოლენ, კოპალი გეჩაფან დო ხარტუმა გამულუნ...

ოხან თან-ოლლი.

217. ბაგენი, ბალუ, ოქოთუმალე, ბაკი, ახური, ბერი...

ბაგენი ოკიდუშენი წოხლე ოთხო კახული უნონ. კახული ქუ-ბუიში-თი კაი ენ, კკონიში-თი კაი იყვენ. კახულეფეს ეინი ცუჯის ჩატალი აყვასინონ; ოთხო კახული ქოდოციგაფან; ეკულე ბინა ქოგონდუმელან; ბინაში ეინ კურტამი უწუმელან, ჯალეფე გუილაფს. კურტამიში კულე მაკასი ქაეხდიფან, მაკასის მერთელითე დოქკადუფან, მერთელის ხარტუმა დოქკადუფან. ხარტუმაფეში ცუჯიში კუშალი-თი გეჩაფან. დოლოხე თხომუში ნჯარა ქოგონდუმელან! მოგვალი-მოგვალი ჯალეფე, ია ნჯარა ენ. ბაგენიში აეხთიმუშენი ართელი ჯაში კვათა ქონოდუმელან.

არ ჩქვა ბალუ უწუმელან. ოთხო კითიშ მაპეჯანა ფიცარიში იქიფან. ფიცარი ქუბურიში იყვენ. დუშემე-თი, თავანი-თი მთელი. პე-ჯი ფიცარიში რენ, ემუშენი-ქი მთუგი (!) ვარ ამალას უნონ. ბალუს დოლოხე სუმ-ოთხო თოლი ხარო აყვენ (—ე-თი ფიცარიში): არის ლახუტი დოლობლან, მაქუანის ლობია, მასუმანის ბრინჯი, ქურუმი და ნჩხვარი: უნჩხვარუს ქურუმი ვუწუმეთ, ნჩხვარელის — ნჩხვარი. ბრინჯიში უნჩხვარუს ჩელთილი ვუწუმეთ, ნჩხვარელის — ბრინჯი.

30

1) „ჩქინ მოაკვათი ბზოანთ, მაკრიალის—მოაკკირი ითქვენ!“

არ ჩქვა ოქოთუმალე-თი ლაზიმი რენ. ოქოთუმალეს ქოთუმეფე მოლახენან. ბიბი-ნა მოლახენ აერის ოქოთუმალე (ობიბალე?)¹ ვუწუ-მეთ; კაზი-თი ბიბიკალა ბააბერ გულუნ. ფუჯეფე ბაკის იყვენ, მთხა-ლეფე ბოგას („კაეფე დოხოცქუნ დო მუნაანეფეს ბოგა ქოდოსქი-დუნ!“), ცხენი ახურის იყვენ. მჩხუი დაღის ინჯირს. მჩხუიში ოხორის ბერი უწუმელან:² ონქვალუში ბერიშა ნიყონოფან, თითო თანე ნქვალუფან, ნაშქუმელან.

დაჰა ბაგენიშენი გიწვამინონ: ბაგენის დოლოხე მაქუდულეს დი-ზიმი გეკიდუშენი ხეანი გონდუმელან. დიზიმი-ნა უწუმელან, ია ოხა-ჩქუშენი გოშამალერი ლაზუტი ენ. დიზიმი კიმოშერი იყვენ. არ ჩქვა ეწუმელთ ბურბალი; თაენიშენ თელი გაონქაფან დო ცხუნეი ლაზუ-ტის ცუჯეფე ქუქუკირუფან ე-დო თელის გაკოიდაფან. ემუს ბურბა-ლი უწუმელან.

ალი აბდულ-ოღლი.

218. მუქო შუფან კალათი?

15

კალათი აშო შუფან: სიჭთე თხიიში ბიგაფე ქამეკვათუფან, მჩხუ ბიგაში სუმ-ოთხო ჭარა ქაგოწკიფან. ია დოყაზუფან, ქოკონდრიკუ-ფან დო ქოკოკიუფან; ემუს უწუმელთ დოდგიმალე. მქიფე თხიიში ბიგაში მქიფე-მქიფე დოწკიფან, დოყაზუფან, ემუს უწუმელან ტკეცი. ოკულე მწკოში ბიგა ქომუმელან ართელი, ქაკოწკიფან ორთას, დო-ყაზუფან, კერკელი'სტერი ქოკონდრიკუფან. ოკულე მსიჯი ქომუმელან (ლეტას-ნა იყვენ მსიჯი); მსიჯი-თი ქაკოწკიფან,—სიჭთე ტკეცი ქა-გოწკიფან... ოკულე დოყაზუფან, დოდგიმალეფეფე ქოდოდგიფან კა-ლათი, ტკეცი გულუშუფან. ოკულე არ ჩქვა,—უწუმელან დოლოცი-გალე... ია კალათაში ჟინის ემთი ოფართანუშენი დოლლურიგაფან. ეშო-თე დოშუფან დოდგიმალეში ოჩოდინუშა. დოდგიმალეში ცუჯი ონდი-თენ დოხუფან... შიშითე (დემიიში წკილი იყვენ, დაჩხიის მეშადუმე-ლან დო ოჩხენაფან!). ოკულე ია გოშახვეის მსიჯი მეშოლაჟაფან ეშოთე დოდგიმალე დო ქარა ქუხუკირუფან ართი მაჟუას; ქარა ქოგუი-დვენ.—ოკულე ჟურ ჩქვა კუჩხე ქონუჩანეფან კალათის. თოკიშ აერი ქაგოშახუფან, თოკი ქონუკიდაფან. ოკულე-თი კაპულას მოიკიდაფან დო ე-ნა უნტან აერიშა იმელან.

დიკუ იშთე! კალათი დოპით!

ოსმან თანთ-ოღლი.

¹) „ობიბალე“ ad hoc იქნა ნაწარმოები.

²) მერე გაისწორა! ჯერ ამბობდა: ცხვარს არაფერი უნდა, ცისქვეშ რჩებაო.

219. სარგანა მუქო კოუფან?

თხიიში ონდი ქამეკვათუფან,— ქინო. ოკულე დოყაზუფან,— ტყე-
 ბი ქაგოწკითან დო დომსქვანეფან. სუმი ქინო ენ: ართის თუდენი
 უწუმელან; ოკულე შქა-გუიში ქოგაუკიაფან, ცუჯის-თი ყობუიში ქო-
 5 გაუკიაფან. ოვრო ხოლი ნოკეფე ცუჯის ქოგაუდუმელან. ნოკეფეში
 ცუჯის-თი ლაფეი მეტაქსი ქოგაუდუმელან: ი ლაფეი მეტაქსის-თი
 ტკომილა უწუმელან. ია შხოლას (ზლუას) დულუსტომელან დო მოსი-
 ალაფან. სარგანას-თი ქაფშია უჩქინ დო ნანკაპენ. მეტაქსი კიბირის
 ქოგვადენ, ე-დო გალე ქაგამათიუფან. სარგანას კიბიი მქიფე ულუნ,
 10 პიჯი გინძე ულუნ, მუქ წიწილას ქონუნგაფს, სარგანა ჯოხონს, ნოს-
 ტონეი ენ.

რენგი-ი? კაპულაკელე აფშილი ენ დო ქორბაკელე ხე რენ.
 ოთხო-თი ფამფაი ქულუნ: ჟურ წოხლე, ჟურ ოკაჩხე. ტარონი
 ოკოხუპტა-ში, სარგანა დიდო იყვენ, კაი ტარონის-თი იყვენ, ამმა
 15 კიტა იყვენ. სუი-სუი (ლაზუი მუქოში ენ, ვა მიჩქინ-ქი!.. ოკობლეი!)¹
 გულვან.

ოსმან თანთ ოლლი.

220. კოჩიში დოლოქუნუფე.

ტანის, დოლოხენი ფორჩა ენ; ფორჩა მანდაბოლიში, ჩითიში
 20 იყვენ; თუდე—იქდონი, ია-თი მანდაბოლიში აა ჩადირიში იყვენ. ააა
 ფონთოლონი ენ; შალვარი? შალვარი—შიბი გოშადვალერი იყვენ;
 ოკაჩხენდონ ხურელი იყვენ; შიბი-ჩადირიში მენოხარე იყვენ. ხე-
 შენ ნოშვალე-თი გუშუდუმელან—ია თორი ენ, მეტაქსიში აა ნოკე-
 ფეში იყვენ. ააა აელეტკა, ააა-თი ჩექეთი... ამუშ გალე არ ჩქვა ენ
 25 ფალთო... კუჩხეში მოდვალუ: ოჩალიშუში ვახთის ქალამანი მუი-
 დუმელან. ქალამანი ფუჯიში დო ხოჯიში ტყებიში იყვენ. ოჩალიშუშ
 ვახთი ვა რტას-ში; ჩაფულა ეანა ფოთინი მუილუმელან. ქალამანი
 დო ჩაფულაში დოლოხე მჩხუიში თომაში წინეკი შუფან დო მუილუ-
 მელან (მჩხუიში თომას აფნი აა მონტკოი ვუწუმელთ). ფოთინიში
 30 დოლოხე თითხუ წინეკი მუილუმელან.

თიში გგოთუმალე: წოხლენერი ზამანის, შიბოლონი შალვარი-
 ნა მუილუმერტეს, ვახთის, თის ბაშლული ტუ. ფონთოლონიში ვახ-
 თის—ფესი ეანა პაპახი ეანა შაფკა. პაპახის თი ქაჩულა უწუმელან.
 მჩხუიში ტყებიში, თიკანიში ფოსტიში იყვენ... ააა ააქა რენ ყალი-
 35 ში, ააა ხეფორჩა რენ.

¹) მოაგონდა და დაუმატა იქვე.

ოხორჯალეფეში დოლოქუნეფე. წოხლე—მაზმა, მაზ-
მაში გალე—მეტაქსიში პიშთიმალე; გალე-ნა დოლოქუნს—ფორკა,
მთელი—ფორკა. წოხლე ნა გოწოკირს, ემუს გოწაკარუ ვეწუმეთ; შქას
-ნა გოტუნ—თორი ენ. შქაშ ეინ დოლოქუნუ: დოლოხე—-ჯელელი, გა-
ლე კოჭტა, შქაშ თუდე-თი—გოტკიმალე.

5

ალი აბდულ-ოღლი.

221. ონჯირუში:

(მჩხერიშ თომაში იყვენ)—დუშელი უწუმელან, ფამფულიში იყ-
ვენ—შილთე უწუმელან: ააა თუდე ნორჩათან. ემუში ეინ—ეყარჩათუ-
ლე: აა მანდაბოლი იყვენ, აა ბატანაე ენ... აწი მასთული თიშ გო- 10
ლადალაე, ფამფულიში-თი იყვენ, ბუმბულიში-თი იყვენ... ეინი მოფ-
ვალუს—აორლანი უწუმელან. აორლანი-თი ფამფულიში რენ. აორ-
ლანის დოლოხე მანდაბოლიში ჩარშაჭი აყვენ... მასთულის გალენდო-ნა
შოძინ—აუზი აა პიჯი რენ; აუზი გალენი რენ, ბუმბული ნა დო-
ლოძინ, დოლობლაე ვთქვათ!

15

ალი აბდულ-ოღლი.

222. ანგეფე დო ოხოიში ჩქვა შეეფეშენი.

კარდალა, თენჯერე—გაარიშ ოგიბუში რენ, კუკუმა დო ბათმანი
—წკაიშანგი რენ, სალანი გექკომალეშენი იყვენ. ტალანი, დემირიში
ხე შეჩანერი, აალი ოჩხვინუშენი, ყვალი, მაქვალი, ჩხომი დო ჩქვა 20
მუთხანეფეში ოტალანუშენი; კულაქლი—ჩიბული ოხვენუშენი. ლენგე-
რი—მაკარინა დო ფილაგი გებლუშენი (|| გებლაფუშენი), ლელენი—
ხე დო კუჩხეში ობონალე (|| ობონუშენი); იმბრილი—წკაიშ ანგი რენ,
თენექე—წკაიშ ოშუმუშენი, გობი—ცომი ოქიმიანუშენი; კიცი—მქკილი
გედვალუში; საჯი—კიცი(შ) ეინი მოთვალუ, კოკარი—კიციში გემალუ- 25
შენი; ხოპე—საჯის დაჩხირი გეხვაფუშენი... ოქოსალე—თოზი ოქო-
სუშენი; კალათი—ხარმანი მომალუშენი; კიზი—სუთლი ოქკომუშენი,
კოპა—გაარიშ გედვალუშენი (|| გ'ედვალუშენი)¹; ნალინი—კუჩხეში
მოდვალუშენი; სუზგი—მაკარინა ონწირუშენი; ონცირუ—დიშქაში ენ—
მქკირიში ონცირუშენი, გიდელი—ყურძენი დო მეფეა ოწილუშენი... 30
საფალდი—ბაქირიში რენ—დოლოქუნუ ნახუბტან-ში, წკარი გებუ-
მუშენი; ჭურკი—ბაქირიში რენ—პეტმეზი ოგიბუშენი; კანჩხა—

¹) აქა და მსგავსს შემთხვევებში გ გაპალატალიზირებულია.

დოლოქუნუ ონახუშენი; დიშქაში იყვენ; ბაქირიში იყვას-ში, ჩამა-
შურ ლელენი უწუმელან...

ოქოსალე, კალათი, გიდელი, ტიკინა, ხენწკელი, ნალინი, კანჩ-
ხა—აჰა ანგი ვა რენ—ოხოიში შეეფე რენ.

5

ალი აბდულ-ოღლი.

223. ყუჯა, ქაორი, უნენელი...

სალირი ია კოჩი რენ, ყუჯიქ-ნა ვარ შუგნეფს,—ყუჯა. ქაორი,
თოლითე-ნა ვა ძიროფს (უთოლეღი-თი იყვენ, ამმა ვა ბზოპონთ!).
თოლილულა—თოლი ელაქთერი, არიქ ჩერშემბეშა იწკენ, მაეუანიქ—
10 ფერჩენბეშა! ლალი—უნენელი, ნენა-ნა ვარ აღარლალენ. ქაექეჯი—
წორი-ნა ვარ აღარლალენ; ჯუნჯური—ნოსიქ მუთუ ვარ ნუკვათუფს.
გვერდი ნოსონი...

მთელი უღნოსე-ნა ტას, დელი იყვენ! დელი—მეკირუში დელი
იყვენ; ჩქვას-ნა გეჩას, ზენჯილი გაუდუმელან. ხე ვა ულუტას-ში, უხე-
15 რელი ვუწვამინონან... კოჩი რენ, ნა-ილინკანს! მციქა ილინკანტას-ში,
თოფალი იყვენ. კუჩხე ვა ულუტას-ში, უკუჩხელი იყვენ.

ალი აბდულ-ოღლი.

224. * *

ცხენის ნუნკუს-ნა ამუძინ—დიზგინი უწუმელან: კუჩხე-ნა მეშუ-
20 მელან—უზენგი იყვენ... კაპულას ენ-თუდე ბალიში გედუმელან; ბალი-
ში ქეჩეში იყვენ; ქეჩეში ეინ კალთალი უწუმელან—დიშქაში იყვენ;
კალთალის ეინ, ეაერი უწუმელან, — ია გედუმელან. ცხენიში ქორბას
სუმ თანე კოლანი აყვენ. კოლანი ტკებიში ენ... კუდელის-ნა მუდუმე-
ლან—კუსკუნი ¹ იყვენ... არ ჩქვა მენ, გუ-პიჯის მოძინ: მემთუმანი იში-
25 ტა-ში, ეაერი ოკაჩხე ვა ნაშქუმეს. ემუში ჯოხო მენ ეაერიში ოქაჩალე.

ალი აბდულ-ოღლი.

¹) ზოგ ტერმინის შესახებ შეეკვდა მომთხრობი; სხვა დამსწრეთაგან ზოგმა
სულ არ იცოდა „კუსკუნი“, „ეაერიში ოქაჩალე“... „ჩვენ ცხენი არ ვიცით, ხემ-
შილს გკითხოთ“-ო! (sic!) თქვა ერთმა.

225. * *

კოჩის თის თომა აყვენ; ცხენის, ფუჯის, თხას—ტანის,—ემუს-თი თომა აყვენ. მჩხუიში თომას—მაფალი მა ჟუნი მა მონტკორი უწუმელან. ქოთუმეს ტანის ბუნდლა აყვენ; ბუმბული—ჩიჩქუ ბუნდლა-ში ჯოხო ენ. ქოთუმეს თის ეინ კაუხა ულუნ; ფამფაი ქოთუმეს-თი ულუნ, ამმა მამულიში დიდი იყვენ; ქოთუმეში, მამულიში, კეინ-ჩიში კუჩხეს კანგი იყვენ (კანგი კატუს-თი ულუნ!). მამულის კუჩხეს ელაჩანს (: ელოჩანს) კაჩა. ოფუთხუშენი ქოთუმეს მსვალეფე ულუნ... მა კიბიი მიჩქინ დო დაჰა მუთუ ვა შემიგნეფუნ: ქოთუმეს, ბიბის, მამულის, კაზის, კეინჩეფეს—კიბიი ულუნ. ქოთუმეს დაჰა ხვანჩი 10 ულუნ.

კოჩიში-ი? კოჩინის თა კიბიი ვუწუმეთ: კოჩიში კიბირეფე იყვენ.—წოხლენი, ფართო. მანეფეში—მწკილი, ოკაჩხენეფე—მჩხუ დო მუგვალი, ქაოქიში კიბირეფე.

ალი აბდულ-ოღლი. 15

226. მოთალეფე.

მოთალეფეში ჯოხოფე რენ: ფუჯიში—გენი, ცხენიში—თაჲ, ჯამუშიში-თი—ჯამუშიში გენი (გაედელი ვა ზოპონან!), ეშეელიში—თაჲ ვანა მოთა; თხაში, მჩხუიში—თიკანი; თიკანი მონტკომური იყვენ დო ბოჩი... თხაქ მოთა დოხუნაფეტას-შა, თიკანი რენ. ბოჩი დო მონტკომური დიდის-თი უწუმელან, კიტას-თი; მჩხუი-თი იყვენ ბოჩი დო მონტკომური... ხოჯი უყვარუ იყვენ, ფუჯიფეს-ნა გოყუფს (| გოყვას). ყვარუფეტან-ში ცხენის ყვაჯი (ყვაჯიში კაკალი) გამუმელან, ხოჯის ნუზაფან დო კაკალი ეინ ოჩქუმელან. გენი—ლოინაპტა(ს)-შა, მოზარი რენ; ქოდოინა-ში, ფუჯი იყვენ. 20

ჯოლორიში მოთას ლაკოტი¹ ვუწუმელთ, კატუმის—წკინტალი (ძჯვე ლაზეფექ), ფუჯიშის—გენი, თხაშის—თიკანი (ჩხუიში-თი თიკანი იყვენ!)... ცხენიში—თაჲ იყვენ, ჯამუშიში—გაედელი, აეშეელიში სიფა, ლეჯიში—თილა². მონტკვაქ ქუქული გამაწილუფს. კაზი, ორდელი, ქუქული, მარქვალის-ნა გამულუნ, მთელი ქუქული ენ. ჩხომიქ 30 საეიარი დობლათს დო ემუშენ ჩხომი დიყვენ.

საუბრიდან.

* ¹ ლაკი (ათინ.) ძალლი; ლაკ-ოტ-ი—„პატარა ძალლი“ (ოტ—კინიზი!)

² „თილა იშვიათად თუ ვინმემ იცისო“, მარწუნებდა ხოჯა ვანლი-ოღლი. ეს საუბარი გხაში გვქონდა „მორჩხე“.

227. კვინჩეფე.

არ ყალი-მპითა კვინჩი ძენ: ცანა ვუწუმელთ. არ ჩქვა დაჰა კიტა რენ, ემუს ვუწუმელთ კაჲურკა. უჩა რენ—მზესკუ ვუწუმეთ; მზესკუშენ კიტა ენ მსიიდა; არ ჩქვა ძეშლი ენ დო ემუს ვუწუმელთ ვასი-
 5 ლი, ჩხვიკი-თი ვუწუმელთ. არ ჩქვა კიდი ენ--ჯა იმხოსს; არ ჩქვა ოფამფე ენ—ჩოჩოკი ულუნ თის. არ ჩქვა კვინჩახი ენ: დიდო გულვან. სური იყვენ ემუში. არ ჩქვა ენ ჟივანე... ჟივანე სური იყვენ ბითთუმ.. შილი-გოგიე საი იყვენ; ლულიშა მულუნ, მჟოლიშა (?) მულუნ. არ ჩქვა ლული-მონჩაფუ ვუწუმელთ. არ ჩქვა ტკაში-ქოთუმე ვუწუმელთ.
 10 კიბი გინძე ულუნ. არკაბულეფეკ კიკალი-გინძე უწუმელან... მტკუი კაზი, მტკუი ბიბი-თი ენ. არ ჩქვა ტოოჯი იყვენ; არ ჩქვა ლაქო უწუმელან: ემუთე ათმაჯა კოუფან; ქოკოუფან, ნოკეფე ქოგაულუმელან, თოლის-თი ქილუნცახუფან სახტიანი დო ზიჭითითე—ვა ძირასინონ ათმაჯა. ნოკეფეში უჯი ბიგას ქოგაულუმელან, მინდიყონოფან ქოხიშა
 15 ქოხის-თა მოსა ენ დო,—მოსა ქოდოდგინაფან. ათმაჯა მუიტა-ში, ლაქო ოსთეაფან. ათმაჯაქ-თი „ოჰკოფა“-ძა დო მულუნ დო მოსას მეშვატენ. ექ ქოკოუფან!

ათმაჯაფეთე ოტრიკე კოუფან... ჯოდოფეფე აყვენან დო ჯოდოიქ ია ოტრიკე გოუფს, ჯოდოიქ-ნა ოკუთხინას, ათმაჯა ნაშქუმელან, ოკოფუფს... არ ჩქვა სივირჯული ვუწუმელთ. ია აწი ქომიკულუნ სთველის. ტოფელი ასტომელან დო ვითი, ვიტოხუთი ქამელაფს, ხორცი იქკოპენ. სური გულუნ... უჩას ყუი ვუწუმელთ. ყვაოჯი უჩა დო ხჩე, ქერელი ენ: ყვა ყვა-ყვა იქიფს... კართალი:—ნიკოლაიში თარას ტუ ემუში რესმი!—ცას ნულუნ. ემუს კართალი ვუწუმელთ. მქი
 25 ენ არ ჩქვა, —ქოთუმე ძეზდიფს. არ ჩქვა ქორენ დაჰა: მამულიწი ვუწუმელთ. ია ათმაჯაფეში ბაბა ენ, მამული ენ. ათმაჯა მთელი დადული ენ... არ ჩქვას ძელვე ვუწუმელთ, ბულდუჯინი'სტეი ენ. კუჩხეფე გინძე ულუნ... კარაბათალი—უჩა ენ, გინძე ყალი დო კიბირი ულუნ. ზოდას ინჩვირს... ხჩე ენ ე-დო ზოდას იყვენ—მართინი ვუწუმელთ. კიტა ძენ,
 30 ტოოჯი'სტეი ძენ. არ ჩქვა ათმაჯას ნუნგაფს,—ანკე უწუმელან, მსვალეფე კიტა მონდრაკელი ულუნ ოკაჩხენდო, თოლი-თი უჩა ულუნ. არ ჩქვა ქოენ ხოლო—საკა ვუწუმელთ. ყალი გინძე, კუჩხე გინძე; დიდი კვინჩი ძენ ია. ხვანჩი-თი დიდი ულუნ. აძა კვინჩი ვა იქკოპენ. არ ჩქვა ხოლო ქოენ, კვინჩეფეში ენ დიდი რენ. ნა დოხედას ძერის, ვა
 35 ძასელენ; ძუქსელი ძეიშენ ფუთხასუნონ. კურუმითე ყვილუფან. ხუთ ოკა, ანში ოკა ხორცი აყვენ. იქკომენ ხორცი-თი.

ტოოჯი, ოფამფე, კვინქახი, სივირჯული, მზესქუ, ბულბული(?), შტკაში ქოთმე, ორდელი, კახი, ფეშილკეში, ლული მონქაფუ. ყვაო-ჯი, მქიი, ათმაჯა, ცანა (დიდო ქიტა ენ, გუ-პიჯი მქითა-ნა ულუნ), ქურქა (ჟეი კუდელი ულუნ, მთელი უჩა დო მქითა), შილიდონი—აჟა მთელი კვინჩი ენ...

5

228. ჩხომეფეში ჯოხოფე.

ჩხომეფეში ჯოხოფე გინონ სი! გიწვა აწი: გჟულაჟ (კითალი თურქული ენ, ლაზუი გჟულაჟ ვუწუმერთ); სფარო—ჩხომი ენ: არ ოკა, ჟურ ოკა მულუნ... გჟულაჟ დიდი-თი იყვენ, ქიტა-თი იყვენ, გვერ-დი ჭუნტი ქუმულუნ, ანში ჭუნტი-თი მულუნ... დეფინა ვუწუმერთ 10
ლაზურო: დეფინაში ხორცი ვა იკომენ, ემუში ჟალი ვიქით, ჟალი გამათჟათ დო ჯუმუ ებჟოუფთ, დიკაშ მქიი ებჟოუფთ, საპონი, ფორ-ჩა ებჟოუფთ, ფალთო-თი ებჟოუფთ... ფოთინი ებჟოუფთ, ქალამანი-თი, წინეკი-თი, ბაშლული-თი... სარგანა-თი ჩხომი ენ... მქიფე დო გინძე ჩხომი ენ, ნოსტონეი რენ, კაი რენ. დაჰა ჩხომეფე რენ: სიფაი, ლაბუ... 15
ქაფშიას ჩხომი ვა უწუმერთ, ქაფშია ვუწუმერთ... წკაის ქალანა-თი ენ. ვა ვიმბორთ, ვა იყვენ,—ქალანა ვა ვინხორთ. მჯვეფეჟ ვა ჰკომეენან, ჩქინ-თი ვა ვიმბორთ...

229. მცხული, უშქიი.

ჯას ფეშილი-ნა ჩანს, არანძი რენ. აქოლენდონი ფორტოკალე 20
ენ... ნაქ? არანძიში ჟანის-თი მცხული ენ, მცხუ-ბათმანი ენ, დაჰა მცხულ-ლოყა იყვენ, მცხუ-შექეი იყვენ, მცხუ-კალასაპი იყვენ, მცხულ-ჟალი იყვენ, მცხულ-ხექეკი იყვენ; კიში მცხული, არ ჩქვა მცხულ გოჟნუი ენ.
მცხუ-ბათმანი მჩხუ რენ, ჟაზის მუინქენ¹. მცხულ-ლოყა ორთან-ჯა რენ: ნე მჩხუ ენ, ნე მქიფე ენ. ია მცხული კუქი ენ: დოლოზე უჩა 25
ნა რენ, ემუს კუქი უწუმელან. მცხულ-შექეი ვა იკუქანენ; ისაენ, საი დიყვენ. მცხულ-კალასაპი იკუქანენ, ე-თი მცხულ-ლოყა'სტეი ენ მცხულ-ჟალი-თი ვა იკუქანენ, ეშო. ონდი... ლოყა ენ. მცხულ ხექეკი მქიფე რენ, იკუქანენ. ე-თი მცხულ-ბათმანი-კალა იჩოდენ, ჟურ თუ-თაშ წოხლე დიჩოდუ.

30

კიში მცხული კიშის იყვენ. ექ წალე ბაგენიკალა დგინ დო ემუს ჩანს.—კიში-ნა დოდგითას, მუინქენ დო დოწილუფან. მცხულ

1) კაკიჯემ რეპლიკით ჩაურთო: „მეჯაფე ზათი ჟაზის მუინქენ!“

გოგონი მჩხუ მცხული რენ. აჩქვა ხოლო—შუკა-მცხული რენ. ა თი შუკა'სთეი გინძე რენ.

უშქიეფე ეურ კეშიტიში რენ: ჩიჩქუში დო დემირ-ელმა: კაპეტი რენ დო დემირ-ელმა უწუმელან: ეური-თი არ კარალი რენ... ჩიჩქუ-5 ში წოხლე მუინქენ.

ალი თანთ-ოდლი.

230. ქაუმე.

ია მთხიი აენ. ჯას იჩანეთს, ბურკაფე აყვენ. ია-ნა მუინქას, დოწილუფან. ეკულე დოცხუნუფან. ეკულე დაჩხიიში ეინ გოწოკიდა-10 ფან. დოხომენ. ეკულე ეშო ხომულა თხიი დიყვენ. აწი ცხუნერი ენ, დოტახაგინონ. დოტახა-ში, ცხუნა გინონ. ქაუმეში თხიი ჭკვეი კიცის ქოგაობლაფან, დაჩხიის ქოგედგიფან, მციქა-ნა ტიბას, ოხოქთაფან. უჩა ტყეები მუში ქაგოსთუნ. ემ ვახთიშ'კულე ჭიტა წკაითე დოშოლა-15 ფან—ვა ტრუხას-აა დო! ეკულე ნოკეფეთე დოციგუფან: არკელი ვიტოხუთ თანე პამინონ, მაჟუანი კელე-თი—ვიტოხუთ. ნოკეფეთენ ციგეი-ნა მილუნან, ფაფას დოლოონწამინონან სუმ ჭაა: ეურ ჭაა ლაუბტიში მქიითენ, არ ჩქვა დიკაში მქიითენ. არ ჩქვა ბიგა მოიმე დო ქაუმეფე (ჯანჯუხეფე) ქოგეეოკიდაფ. ემ ბიგას ვუწუმეთ ხვანი. ეკულე გალე ქაგამაიმეთ. ეურ-სუმ დლას მჟუას იყვასინონ. დო-20 ხომენ, ხომულა ქაუმე დიყვენ, ქაუმე ჰოქსი ჯანჯუხა. ქაუმე კაკალიშენ-თი იყვენ, წინთხირიშენ იყვენ... წინთხირი?—წიფურიქ-ნა ნიჩანეთს... კალაში-ნა ბაას, თუდე დიბლენ. წინთხირი მონქაფეი თამამ აწი ენ. ჩქინი დალის წინთხირი დიდო რენ.

კაკიჯე.

25

231. ქაფშია კოფეს!

ანდლა ხალი ვარ მილუნ. მუშენი ვარ მილუნ? მუშენი დო ლო-მამჯი ჯუმალეფე ჩქიმი მზოლაშა იდერეტეს. კოხიშია მეხთეს-ში, ქა-ფშიას კომოხვადერეტეს... რეიზიქ თქუ-ქი „ბიქეფე, აქონაში ქაფშია კორენ, პააპათის ქვა დოვეუკიდათ დო ქაფშიას ქოგოვეულათ!“

30 ბიქეფექ-თი „კაი იყვენ“ აა, თქვეს... დო ქვა დუკიდეს პააპათის. აწი ჭელუკა მზოლა პიჯიშა ქაგაოჩქეეს დო პააპატიში კოლი ხეს კომეჩეს დო არ კოჩი გალე ნოცხონტინეს. მაჟუანეფექ პარაპათი

ქოგულეს, მთელი გემიჯეფე გალე ცხონტეს, რეიზი ხვალა ჭელუკას ქოდიტალეს; აწი რეიზი-თი აჩილიშა ჭელუკათე ქემახთუ.

მუშენი ეშახთუ? მუშენი ეშახთუ დო-გემიჯეფექ პარაპათის კოლი წინწუთან (რეიზიქ ჭელუკაში ბაშიშენ ბითთუნ ზოლას ოწკეს!), ამმა გემიჯეფე მთელი არ კარალი ვა რენ: ქიმი დიდი რენ, ზოი მუი- 5 ზდიფს, ქიმი ქიტა რენ, ზოი ვარ მაზდენ: ემ ვახთის პარაპათი ელაქთერი ქაგაჟულუნ... ჰააა! პარაპათი ელაქთერი გებთა'შ-კულე, პარაპათიში კუკუნის ჩხომი ვარ დოლოსქიდუნ. ემუშენი რეიზი მხოლაშა ამულუნ დო პარაპათის ოწკეს — ნამუქ ზოი მუიზდიფს, ნამუქ ზოი ვა მუიზდიფს, ქოძიროფს დო რეიზიქ უწუმესს-ქი „ბიქეფე, წა- 10 ლენდონი კოლი ზოი მო მუიზდიფთ, პარაპათი ქელიქთუ: ქილენდონი ზოი მუიზდიფთ!“ რეიზიქ გემიჯეფეს: „ზოი მუიზდიფთ! ჟილენი მუიზდიფთ! წალენი მუიზდიფთ! ეშო! აშო!“ — უწუმესს, პარაპათი დუზი ქაგამოთირაფაფს...

ა'ჩქვა პარაპათი გალე გებთუ-ში'კულე მენდაწკედეს-ში, პარაპა- 15 ტის ქაფშია იფშერენ. დიდო კაი აწონეს. ირი ხოლოქ ოხირხინუს ქოგაოქკეს. გემიჯეფექ რეიზის უწვესს-ქი „სი აწი ჭენის ქონუდვინი დო აჰა ქაფშირა ჭელუკას ქოდოლოობლათ“. რეიზიქ-თი „კაი იყვენ“-ჰა დო ჭენერის ქონუდვინუ დო გემიჯეფეს ნუთანეფს. გემიჯეფექ-თი კუკუნისი ქაფშია თელი არ ღერის ქოკობლეს ე-დო აწი 20 ქეფჩე სო რენ. „ქომულით აჰა ქაფშირა, ჭელუკას ქოდოლოვობლათ“-ჰა თქვეს.

ქეფჩე ქომულეს. ქაფშია ჭელუკას დოლოობლეს. აწი ჭელუკა იფშუ. ქაფშია ქამომსქიდუ. ბიქეფექ თქვესს-ქი „აწი მუ პათ? ქაფშია დიდო რენ. ჭელუკა ჩქინი იფშუ. მხოლას მეფხვათ-ნა, ჰაზული რენ, 25 ვანა სო ვილათ?“ აშო-ემო თქვეს. ემ ვახთის რეიზიქ-თი თქუ-ქი „აჰა ქაფშია კაი ქაფშია რენ. აჰა მხოლას ვარ მემახვენან. მუ პათ, გიჩქინან-ი? გალე გეფთათ დო არ კაი ღერის ქოდოვობლათ დო ჩქინ სარფიშა ვიგზალათ. ბათუმიშა-ნა იდას უნონ, ია იგზალას; ოკაჩხე ნა დოსქიდას, გემიჯეფეთენ იდით დო ქოოხის-ნა დოვობლით ქაფშია, 30 ქომულით“ (რეიზიქ უწუმესს)!

მა მუთუ ამბაი ვარ დილუნ, ოხოი ჩქიმის ქობჯან; ჯუმა ჩქიმი ხუსენი ქომობთუ: „ალი, ისელი ჰელე!“-ჰა დო დომიჯოხუ. მან-თი ქეისელი. „მუ რენ“-მა, ვუწვი. „მუ რენ-ჰა დო ჩქინ-ჰა დიდო ქაფშია 35 პქოფით-ჰა დო ჭელუკას ვა მანტრეს ე-დო ქოოხის ქოდოვობლით. სი გიჩქინ, ალი, ჯუმა ჩქიმი, მა აწი ბათუმიშა მეველუ. სი ბიქეფე-კალა იდი დო ია ქაფშია ქომული“-ა; მიწუ. ემ ვახთის მან-თი საატის გევოწკედი: ემუშენი-ქი, ქოოხიშა ხთიმა-მოხთიმაფაშა დერსიში

ვახთი მეკამილაფს-ი-მა დო, — საატის გევოწკედი-ში, ვახთი ქორტუ-
დერსიშა მეპკიშუტი. „კაი იყვენ, ჯუმა ჩქიმი! სი აწი ბათუმიშა
იგზალი დო ქაფშია ქაგამჩით ე-დო ოხოიშენი მუთუ მინონან-ი, ნა-
ნას დოკითხი დო ბათუმიშენ ქომული“-მა, ვუწვი. ე-დო ჯუჰა ჩქიმი
5 იგზალუ. მან-თი ბიკეფეკალა, ქოროხის-ნა ტუ, ქაფშია ქომოვილი.
ქუმანიში სქელეს ქომეგოდგითი. ბიკეფე გომაბლეს დო ავლუქა ქე-
ლომონქაფეს.

მა თი მანძაგეფეს ე ნა მემომსქუტუ'სთერი ქაფშია ირი ხოლოს
ქომეფჩი. მუ ნა დოსქიდუ, ოხოიშა ქეშილი. ემუშენი უნჯირუ ქო-
10 დოფსქიდი დო ანდლა ხალი ვარ მილუნ. დიდო მანჯირენ. ჰამმა მუ
პა? მანძაგერეფეს ქაფშია უნტეს. ვარ ვიდატი-ში, ვა იყვეტუ. ემუ-
შენი, მანძაგერეფეში ხატირიშენი, არ კიტა უნჯირუ დოფსქიდი. დო-
ფსქიდა! ზიანი ვარ ულუნ, ჯუმალეფე ჩქიმი!

ალი აბდულ-ოლლი.

15

232. * *

ხურმა პტახუფტი ანდლა. ჩქინ ხურმა პტახუფთ. ბაშქა აეეფეს
ვა ტახუფან. „მორო მუ იქიფან?“ ბაშქაფეკ შათხუფან (ფათხუფან-თი
იყვენ: ფათხუფან კუჩხეთე, შათხუფან — ბიგათე).

აქ ვა იშათხენ! „მუშენი ვა იშათხენ?“ მუშენი ვა იშათხენ-დო,
20 აქ დიდო კალაში იყვენ. ხურმა ვა მუინჰა-ში, ვა იშათხენ. ჩქინ უმონ-
კუ პტახუფთ, ჩიჩქუ. „მუშენი რენ ააა?“ მუშენ-დო კალაშიქ ქაგო-
ხუფს ააა დო ემუშენი მონქეშა პტახუფთ, კალაში მოშახტიმუშა
პტახუფთ. ააა ხურმას დიდო დუშმანი უყონუნ. „მუ ზოპონ? ხურმას
დუშმანი აყვენ-ი?“ ხურმაში დუშმანი მი ენ გიჩქინ-ი? მთუთი (მთუ-
25 თიქ ეინ იმხოს, ჯას იმხოს!) კვენუიქ თი ჯას იმხოს, კვინჩეფეკ-თი
ჯას იმხოსს; კაფუქ ე-ნა მელას, ია კოობუფს.

„ჰაა, ააა მთინი აენ!“ მორო მან მცუდი მითქვაფუტუ-ი? მუ
ზოპონ? უმონქუ (უმონქუ ჩიჩქუ იყვენ!) ხურმა ოხოიშა მენდაილით.
ოხოის ქეის გევობლათ; ე-დო ექ ქამუინქენ, დოხომუნ. დოხომა-ში
30 კულე ქოდოობლათ თუდე, ბიგათე დოფშათხუფთ ყაეფე („დომ-
ჩხეაუფთ“ — ლაზუტიშენი ბზოპონთ, ბრინჯიშენი-თი; ქუუმი-თი ინ-
ჩხეაენ). ჩქინ ხურმა ვა გამაფჩაფთ. ჩქინ ხურმა ჯებეს დოლოიბლათ
კიშის. „მუ იქიფთ ეკულე?“ — ვიმხოთ ჩქეა. პეტმეზი-თი ვიქიფთ! კაი
პეტმეზი იყვენ ხურმაში... ბგიბუფთ, ბგიბუფთ დო იშია-ში, პეტმე-
35 ზი იყვენ.

„ია პეტმეზი მუ იქივთ ეკულე?“¹ — ნანააა! ა ბეე დელი ტეენ! ეფჩი! ბეე! კაი, ქოდოგოგუა, მუ იყვენ! ჩქარ ვა გიქკომუნ-ი? „ვა ნი-ჩქინ, ვა მიძიუნ! მუ ზოპონ ჯანუმ, პეტმეზი მუ თქულა ენ?“ პეტმე-ზი მუ თქულა ენ, გიჩქინ-ი? პეტმეზი ლოყა იყვენ! „ლოყა თოფუ-თი იყვენ, შექეი-თი იყვენ!“ ნანააა, ა ბეე დელი ტეენ! შექეი ხჩე 5 იყვენ, თოფური საი იყვენ, პეტმეზი უჩა იყვენ. ქონაგნი-ი აწი? „მა მუთუ ვა მვაგნი!“ — შექეიში ჩაი შუფან, ლოყა იყვენ! თოფუიში ჩაი ვა იშეენ, მაკაინას გოობათთ, ფილავის გოობათთ. მქკილი-თი ვონ-წაფთ დო იქკომენ.

პეტმეზი-თი დოგიწვა, მუ იყვენ. პეტმეზიში თერმონი იყვენ, 10 ფაფა იყვენ. „თერმონი მუ თქულა ენ?“ — თერმონი მუ თქულა ენ, გიჩქინ-ი? მა ქოდოგოგუა, — სი დოლეე! თერმონი: სიჭთე ლობია დოგიბუფან, ოკულე დოგიბუფან ნჩხეაი, ეკულე ლაზუტიში ნოტეხი (მჩხუ, მჩხუ-ნა ტას!) დოგიბუფან... ენთეფე მთელი არ კარდალას ქოდოლობდაფან: ნჩხეაი, ლობია დო ლაზუტიში ბურღული. გილუ- 15 ბუფან წკაი. არ ქოგააგბა'ში, ეკულე ემპს უკათეფან პეტმეზი; ია იყვენ თერმონი.

„ია... ტოქსეფეფს ნანა ჩქიმიქ დოყვეეტუ ემ-კათა! ლოყა ტუ დო თოფუიში მიჩქიტუ... ოკითხუ კაი შეი ენ! მა ნანას ვა პკითხი. პოპკომი დო ვა პკითხი. ამ კათა შეი იყვეტუ-ი ქოდოიგუი. — ამუს 20 უწუმერტეენან თერმონი!“

ალი რეიზ ნუმან ოლლი

233. თი, ჯინიქი, ქორბა, ხე, კუჩხე...

ააა თი ენ; ააა: თოლი, ჩხინდი, ყუჯი ენ... ია—ოჭიდი; ააა ჩხინდიში ლორმა ენ; ეურ ლორმა ენ; ააა ღვა ენ (დიდო—„ღვაე- 25 ფე“ იყვენ)... თი თომოლონი ენ; დიდო თომა ულუნ თის... ააა ჩენგე ენ; ააა ჩარბი ენ; ააა პიჯი ენ; ააა კიბიი ენ; ააა — ლენჯგილი ენ; წოხლე ხინტონი, ააა უკაჩხე — ჯინიქი... ია ყვა ენ, ააა — ქორბა; ააა — ფხუჯი; ააა მენდიკონი ენ; მა ხუთ კითი მილუნ... არ კითის სუმ მენდიკონი ულუნ. ია ბუცხა ენ... ხეში კაპულა, ხეში თათი... 30 ეილე დოვოროდინათ... აქ—ლალაჯიჯი ვუწუმერთ; ააა ბუძი ენ; ააა ხეში ხოპე ენ... ააა კაპულა ენ; ია შქა ენ. კაბულა დიდო ყვილონი ენ. ააა ბოში ენ; ააა უმპა ენ. მთელის კაპულა ვუწუმერთ... მთელის ვუწუმენტ კუჩხე: ააა — ბურგილი, ია კოკი ენ. ია—ქუი, ააა კუჩხეში ტაბანი... აქ გუი ენ; ჯიგეი ეუი ენ: უჩა დო ხჩე... ააა შექმბე ენ... 35

¹) დილოგის ფორმა ალი-რეიზს მეტად უყვარდა!

234. * * * ბაბა, ნანა, ბერე...

ბერე; ბიკი, კულანი; ჯუმა, და, ქიმოჯი, ოხორჯა... ბაბაში ბაბას პაპული ჯოხონს: ნანაშის-თი ეშო ვუწუმელთ. ბაბაში ნანა ნან-
 5 ნანაში დო ბაბაში და—დადი... ქიმოჯიში ბაბა—მთირი, ნანა—და-
 მთირე... ოხორჯაში ბაბა დო ნანა-თი—ეშო ითქვენ... ოხორჯაში
 ჯუმა—ოხრასკირი, და—ოხრასულე... ჯუმაში, დაში ბერე—ანიმსე
 რენ... ურ ჯუმაში ბერე ართიკათიში ჯუმაში-ბერე იყვენ.

235. თუთაფეში ჯოხოფე.

10 1. თუთა თურქულო პკოოცხუფთ: მარტი, აპრილი, მაისი, ქაე-
 რეზაჲ, ჩურულაჲ, აღუსტოზი, ეველგაჲ, ორთაგაჲ, ახირგაჲ, კა-
 რაკიშ, წანა აღანი, კუნდურა... აღუსტოზიში კულე: იფთე სთველი,
 ორთა სთველი, სოლუნ სთველი, კააკიში, წანალანი, კუნდურა,
 მარტი...

15 2. მარტი, აპრილი, მაისი, ქაერეზაჲ, ჩურულაჲ, მაროშინა,
 იფთისთველი, ორთა-სთველი, ახირ-სთველი (||სოლუნ სთველი), კა-
 რაკიში, წანანე (=წანა აღნე), კუნდურა.

3. არ წანას ვითოფურ თანე თუთა ულუნ. თუთაფეში ჯოხოფე
 რენ: მარტი, აპრილი, მაისი, ქერეზაჲ, ჩურულაჲ, მააშინა, სტარო-
 20 შინა, გიმუა, სთველი, ხისთანა, წანალანი, კუნდურა... მაზი (სთველი
 დო) კიში... კიშ, ილქებჰარ, მაზ, სონბეჰარ — თურქჩა რენ.

დლაღეფეში ჯოხოფე ენ: თუთაჩხა, იკინაჩხა, ჯუმაჩხა, უმქესეი,
 პარასქე, საპატონი, ბეჩაჩხა...

კიშიში კულე მაზი ენ; მაზი ეჩლოთხო აპრილიშ (?) ეკულე
 25 აენ. მაზიშ კულე სთველი ენ. სთველიშ კულე — კიში. კიშის მთვიი
 მთუფს, ყინი იყვენ. მაზის მქიმა მქიფს, ტიბუ იყვენ. მეოაშენ ტიბუ
 იყვენ.

1) პირველი ორი ვარიანტი თვეების სახელებისა მე თითონ გადმომცეს საუ-
 ბარში მამაკაცებმა (ვინც იცოდა), ხოლო მესამე ვარიანტი და დღეების სახელი
 30 ჩემის დაეალებით ახმედ თანთ-ოლივ გამოკითხა თავის „დადის“ (ე. ი. მამიდას).
 მამაკაცთა უმეტესობას (ს. სარაფში) დავიწყებული აქვს როგორც დღეების, ისე
 თვეების სახელები. წელიწადის ნაწილთა ლაზური სახელები, თუ ასეთად „სთველს“
 არ ჩაუვლით, არავინ იცის: ხმარობენ თურქულს და ისიც, ჩვეულებრივად მხო-
 ლოდ ორს: კიში, მაზი (ხამთარი, ზაფხული); ზოგიც გაუბედავად უმატებს
 35 „სთველს“.

236. * * *

ჯას ძულუნ, — კოჩი ვა-ენ! კაუფს, კაუფს, — ხოჯა ვა ენ!
 კრაეფე ზლუნ, — ხოჯი ვა ენ! აჰა მუ ენ, აჯაბა?! (ფეწე).

კაკიჯე.

პარამითი: მითხანიში არაბას გეხედა, ემუში ობირუ იბირა 5
 გინონ!

კაკიჯე.

VI.

237. ოლარღალუ.

ჩქარე ჭარა ვა ორტი მოსკოვაშა? ჩქარ ვარ მომიხთიჰაფუტუ 10
 მოსკოვაშა! ¹

შენი მოხთი, კაი მოხთი! თურქულიშენ ჩქვა ნენა გიჩქინ-ი?
 ჩქინი მემლექეთის მციკა თურქულთ დოვიგურიი აჭი მოლოდი,
 ეაენდი, კაი ვა ოხოვოწონი! გოხვეწაფე ამოთ-ამოთ მიწვი! ამოთ
 მიწვა-ნა, დაჰა კაი ოხოვოწონაფე! ამ ნოლაშა მუ ვახთის მოხთი? — ლო- 15
 მამჯი ლუმჯი მოფთი!—დიდო ორას აქ იყოფურ-ი?—ტარონი კაი
 რენ ნა, კუმენ კუმანიში ხოფაშა მეველუ; პატი რენ-ნა, მციკა ნღლას
 აქ დოფსქიდუ.—გოწოს ბაბა ჩქიმი აქ მოხთერეტუ.—დიდო ხაზი
 მაჟენ, ² ნა ჩქინი ნოლა მოგწონდუ!—აჭი მოლოდით, ნოლარი, ³ სტა-
 ციონა სო. რენ? ბილეთეფე სო გამაჩაფან? ეშაფე სო მეფჩამინონ? — 20
 ოხთიმუ-მოხთიმუ არ ბილეთო მინონ!—ფაეტონის დომახუნენ-ი?—
 ტერენი აქ მუკო დიკეკე დოსქიდუნ?—დიდო გოხვეწაფე! ფენჯერეფე
 ქამოზდი: ირხი გამობარს. — მოლაში კარაეი სო ნოღდითუ?

არ მციკა ბუტკა ფოშტაშ ქარტალი ქომომილი მან! ხუთ ზარჭი
 ხოლო ქომომილი! მექთუბი თეუდლი ტას! მექბუზი ქაგუწული! — არ 25
 კარელი ⁴ (მექთუბი) ჩქიმიშენი მოხთას-ნა, ორდო ქომომინჯლონი!—
 მუკო ფარა მეჩით აჰა მექთუბის?—აქოლე მოსკოვაშა რუსული ტე-
 ლეგრაჭი გემაჩენ-ი? კათა ნენას მუკო ფარა უნონ?

¹) ეს პირველი ორი ფრაზა ათინური ჩანს: ალბათ, ჩამწერს ეკუთნის.

²) ათინური ფორმა...

³) ხელოვნურად ნაწარმოები უნდა იყოს ჩამწერ ისქ. ციტაიშვილის მიერ:
 „ნოლარი“—„მოქალაქე“.

⁴) ხელოვნურია.

ცხენი თელი ნდლას მა ვოქაჩამინონ! აქოლენ ნოლაშა ცხენიშ
ქირა მუ ლირუნ?

ჩაწერილია ისქმანდერ ციტაიშვილის მიერ.

238. ბერე ღიბადუ!

- 5 ბერე ღიბადიტა-ში, თელი ხისიმი, თელი მანძაგერეფე „ბიქი
ღიბადენ-ი ვანა კულანი“-ა, ჩუმელან. ბერე ღიბადიტა-ში, ოხორიში
ქიმოლეფე, მანძაგერეში ოხორიშა ულურან, ოხორის ვა დოდგითუნან.
დოდგითან-თი-ნა, ბერე ნა ღიბადენ, ოდაში ძანის ვარდა დიდი
ოდას, ვარდა მაზლული ოდას ინჯირან.
- 10 ბიქი ღიბადუ-ნა, პილაეი დოლუბლაფან, შერბეთი მწკორუფან,
თუჭელი ისტომელან, შენი იყვენან, ნანა მუში დო ბაბა მუში გეხვა-
მუფან. კულანი ღიბადუ-ნა, ვა-თი დუგუნი, ვარ-თი შენობა, ოხოიში
თელი ოხოროჯა-ბიქეფე დერდონი იყვენან. ნანა მუშიქ-თი — „კულანი
ბედი გოქვეერი რენ“-მა დო იმგარს; ვარდა, ბიქი-ბერე ვა უყონუნ-
15 ნა, — „ქიმოლი ჩქიმი აჩქვა იჩილენ“-მა დო ჭაზლა დერდი აყვენ.

ჩაწერილია ისქმანდერ ციტაიშვილის მიერ.

239. ლურაშენი.

- შური-ნა გამახთა-შ-კულე ოხოროჯა ვარდა ნანა მუშიქ გამულუნ
ოფუტეშა დო გინძე სერსითე ყურათს. ხისიმეფე ყუროლერი მულუ-
20 ნან. თელი ქუკუიბლა-ში, ოხორიში დოლოხე მკოროცხელი მგარას
გაოქკათან. ჩილი ვარდა ნანა მუშიქ გაოქკათს. სუმ დლას იმგარან.
გაარი სუმ ნდლას ნუმელან მანძაგერეფექ. ქიმოლეფეშენი მგარა დიდი
ონჯლორე რენ.

ჩაწერილია ისქმანდერ ციტაიშვილის მიერ.

- 25 240. გემა-კოჩი¹.

ლაზისტანის, ოხორეფეს, ყინვაში (კიშიში) ვახთის ნან-დიდიქ
ბეფეფეს მჯვეში ოშქურინონი პარამეთი უწუმეს!

„მჯვე ზამანის აშო აწინერი სთერი შედდანლული ვა მილუტეს:
კარტა ვახთის შქურინებელი გოვიტით. ანდლას, ჩქინი ხაჯულაკალა

¹) „ათინუოი ოფუტეს: დალური კოჩი, თომალმარი კოჩი“—ისქ. ციტაიშვილი.

ლუმჯიში კალურიშა ოჩუმალუშენი ვიდიტ-ში, არ ლიპარდე'სთერი ყუროლერი სერსი ოგნაფტით. ჩქინ-თი სერსი მუში'სთერი ოხოვიყუ-რიტ. სერსი ჩქინი ოგნუ-ში, ჰემ ჩქინიკელე ყუროლერი მუიტუ. ხა-ჯულაკალა „ვიმტატ.“-მა, ფთქვიტ, ამან ომტინუშა-თი ვა დომ-ლეს: დიდო კაპინერი მუიტუ! ხაჯულაქ მიწუ-ოტი „აქ ჯას აფეთათ დო 5 ქოგებტკოპათ! ჰელბეთ მიკილაფს“-მა.

მციქა ორაშ-კულე ჟუარელი-ჟუარელი „ვეუ“-მა დო ყუროლერი ჩქინი ძანის გილილაფტუ. მენდაბწყედით-ში, დიდი არ გემა-კოჩი ტუ“.

„დიდი ნანა! გემა-კოჩი მუფერი ტუ?“—კითხუ ჰიტა ომერიქ.—
„სკირი ჩქიმი! ჩქეა თოლიქ ემკათა ბეთი შეი მუქო მოწირატუ? მენ- 10
დაპწყედა-ნა, თომალონი კოჩის ნუნგაფს; კუჩხეფე დო ხეეფე დო ირიფერი კოჩიშის ნუნგაფს. კუჩხეფე მუში დიდი გონჯახერი, ბუსხა-ლონი ულუტუ. გაოვდე მუში მთელი თომა ტუ. ქორბას დიდი კა-მა'სთერი ყვილი ულუტუ. გურ-პიჯი გამაჯინერი თომალონი ტუ. ნუნკუ მუში დიდო ბეთი, დიდი ჩენგე ულუტუ. თი მუში წოხლენდო 15 დიდო მკიფე ტუ“.

„დიდ-ნანა! გემა-კოჩიქ მუ იმხორტუ?“—ა'ჩქეა უკითხუ ომე-რიქ.— „ე, ბერე ჩქიმი! მუთხანი ძირატუ, მუთხანი ნაგატუ ოქკომა-ლე, იმხორტუ!“— „ნან-დიდი! გემა-კოჩიქ კოჩი იმხორს-ი?“—ჰაწი უკითხუ იბრაჰიმიქ.— „მორო მუ, სკირი?! კოჩი თი იმხორს დო ფუ- 20 ჯი თი იმხორს დო მუთხანიშა აჯგინენ, მთელი შეი იმხორს“. — „ნან-დიდი! გემა-კოჩი სო სქიდუნ?“— „დადეფეს, დიდი მალარაფეს სქი-დუნ!.. მციქა ორას ექონაში ოქკომალეფე ჰკომუ, ოკულე მუში ყუ-როლერი გემთუმანი გამილუ. მციქა წალე ფუჯი კოფუ დო პატი ზორი ომლორუ დო ფუჯი დოშკვიდუ დო ოქკომუ. ჩქინ ხაჯულაკალა 25 ემ სერის დიდო მაშქურინეს დო კალურიშა ვარ მალეს, ვიმტით დო ოხოროშა ქომოფთით. ქუმანიში, კალურიშა ვიდიტ-ში, ლაზუტიში პარკეფე ჰკომერი ტუ დო ეშო დალიში მალარა მუშიშა იგზალერე-ტუ: ნოკუჩხენი ბელი ტუ!“

„ნან-დიდი! კალური თქვან მოთ ჩუმერტით?“— „ე, სკირი ჩქი- 30 მი! წოხლენი ზამანის გამანჰყვალერი! პატი შალეფექ ქიმოლეფეს შქვიტ წანაშე ვიტოჟურ წანაშა ასქერობა ოხვენაფაპტეს! ემუშენი გაენჯილული ჩქიძის ჟურ ნდლას კაანობათენ ქიმოლიკალა ვა ოკო-ძიხუნაფუ.“ ქიმოლი-თი ვით წანა ასქერობაშ-კულე „ჯენგის დიყვი-ლუ“-მა დო ამბარი ქომოხთუ. ემუშ-კულე მთელი ფადიშალეფეს კა 53 ტა ნდლას მექაბჩათ!“

ჩაწერილია ისქამანდერ ციტაიშვილის მიერ.

1) თ.უ. „გამანჰყვალერი“ (=გამოწყვეტილი)?! ა. ჩ.

VII.

241. * * *

ქოთუმე¹ დადული-თი იყვენ, მამული-თი: ქოთუმეკ მარქვალი სქუუს. მარქვალი ხზე რენ, კიტა დოგინძურა რენ (მურგვალი). ხეკევა 5 ხზე ულუნ, დოლოხე გური საი რენ, ცილი ხზე ულუნ. ცილი წკაი'ს-თეი რენ. დაჩხიის გოტიბინა-ში, დიკაპეტანენ, დიხჩიანენ.

აწი ქოთუმეკ ეურენეჩ მარქვალი ქოდოსქუუს, ეკულე დიმონ-კვენ. ფაცხა დიქიფან, ტურვა ქოგაორჩაფან, ეჩ-ეჩლოვით მარქვალი ქეწუდუშელან (ქეგაუდუშელან). მონქვა გეხენ მარქვალის, ეინ გეხენ. 10 სუქ დლას არ ჭარა წკაი ქოდუდგაჟან, ლაზუტი ვანა ფუნჩხა ქოდუ-ბლაფან, იხა უიმბოსს, წკაი ოშუფს, ხოლო მუშებურა ქოგეხედუნ. ეჩ დლაშა კიბიიუე(?) მარქვეალეფე ოქჟაფს მუქ. ეჩ დლაშ კულე მარქვე-ლიშ დოლოხე ქუქული ქეჩქინდუნ. კიბიი ნოტანკაფს დო მარქვალი ქაგამახუფს. სუმ დლაშა ჰიჩ თომა ვარ აყვენ(?), ტეტელი ქაგამუ- 15 ლუნ(?).

ბაზი მარქვალი დინდღვაბენ დო ვა გამაწილუფს; ე-თი მონქვა-თე რენ. კაი მონქვაქ მთელი გამაწილუფს, ტიბუ ოქაჩაფს. მაქვალი უჰამულე რენ-ნა, ჩქარ ვა გამაწილუფს. მონქვაქ ქუქულეფე ქანა-შქეას'კულე (გეჩაფს, ჯანი მუშიშა ვა ნაშქუქესს), ფილიკი იყვენ. 20 ფილიკი მანული დო დადული ვა იჩინობენ. ეკულე ოკობუნან, ეშო ვით დლაშა: მამული'ი ფამფარი, ძანგულერი ქაფხთეფს დო მამული ფამფარიტენ ქიჩინობენ, კუდელი მონდრიკელი (ეწანდრიკელი) აყვენ, დადულის ფამფარი კიტა ულუნ (მამულიში ოყეარუ ჩქინ ვა მიჩქი-ნან). დიდი მამულის ოკაჩხენდო. ქანგი აყვენ.

ქოთუმეს ეურ ფსევა ულუნ, ტანის ბუნდლა ჩანს. ბუნდლაშენ შირთე იყვენ, მასტული იყვენ. „მუთაგას“ ვა ვიხმართ, ეურ მასტული ვიხმართ. თუდენი მასტული ჯა მონტკორიში ჯა ფამბულიში იყვენ. ეინი—ბუნდლაში. მასტული ჩიჩქუ-ნა ტას, ბუმბულიში ეუწუმელთ.

მამულიქ ყიაფს (ოყიუ უჩქინ). შეჭა გიტას-ში ვახთის, მამულიქ 30 ოყიუს გმოქკაფს თანუტა-შა; ეკულე ქანაშქუმელან, ლაზუტი ქოდუ-ბლაფან, გაი ქუიმბოსს; ეკულე ქოთუმეფე გუიყონოფს დო ჯუფს თიფი. მუში ქოთუმეფეშა მანძაგეეში მამული ვა ნოჩქუმესს.

საათი ვა გილუნ-ნა, მამულითე—საათის ნაკოს-ენ, მამულითე— 35 ოხოგაწონენ: ონდლეის დიყიაფს, იქინდის (მეოაში გეხთიმუშა ეურ საათი-ნა ტას, დიყიაფს. ახჩამის, ღიმჯის ვა დიყიაფს. დოლუმჯას-

1) ორ ხოფელთან საუბრიდან ბათომში 7. X. 1928.

ში ოქოთუმალეს ქომეშულვან დო საჰებიქ (ოხორომანჯექ) ნეკნა ნულუნ დო ქამეზდიფს, დუნკილუფს. აათისის (ახჩამიში კულე ჟურ საათიშ კულე) ყიაფს. ტუნანიშა ჟურ საათი მეძიტა-ში, ყიაფს.

მამული ნეკნას-ნა აულუნ დო ყიაფს, ოხორომანჯეს პატი აწონენ, სანქი პატი შინაფან, მითამ პატი ცადეი ულუნან. ქუქული ქიტა ტას-ში, ქურიქ დო ათმაჯაქ აეზდიფს, მინდიყონოფს დო ქუნიმხოსს. ია ცაშე გიტა'კულე მონქვაქ ქოძიოფს დო ზორი ყურათს, ქუქულეფეს აშქურიენან დო მონქვაშა ქომულვან. ბაზი ქუქული ქოდოსქიდუნ... მონქვა გაათხოზენ, ვა ნაქიშინენ მონქვას დო ათმაჯა, ქური იმტენ.

არაბა ხოჯიქ იყონოფს, ჯამიშიქ, ცხენიქ (არაბა. ლაზურო— გიმონალე: ისკანდერიქ დოგორეენ არ ჯოხო!). ხოჯის თის ქრა ულუნ, ჟურ ქრა, ექოლე-აქოლე... ხოჯის ჯინიქის ბოინდრული გაულუმელან. ხოჯიში ტყები კაპეტი დო მციქა პეჯი რენ. ტყებიში ქალამანი იქიფან ოფუტეფეს (ტყები ნოლაშა-თი გიმელან, თუჯარიქ ექოფუფს დო გაონი იქიფს). ტყების ჯუმე ქოგობლათან დოლოხე, ჟურ-სუმ დლას ეშო იყვენ დო ჯუმე ქომეზდიფს, დინჯუმორენ. ეკულე მეორაშექელენი კიდას ოხოროს ქონოქყადაფან, გონდარუფან დო, კათთა ქაოშეფეს (ქინარეფეს) კარფითენ ქონოქყადაფან... დოხომუნ, კიშის ქაგიმელან, დოკვათუფან.

არ ქალამანიშის არ ზოლი ვუწუმელთ. არ ციდა იყვენ (აა— ციდა, აა მტკო რენ). თომას ხაკარუფან ხამითე. ქიტა ტუცა მტვეი ქოგაობლათან დო კანკულეციში ხეთენ თომა დოწკიფან (კანკულეცი-თი ბითთუნ კრემულის გელობუნ). ზოლი ხომბულა¹ იყვენ, წკაის ქოგაოლიბინაფს. არ ჟურ საათიშ'კულე ეშიმესს, ქინაეფე ქოგუმ-სქევანუფს დო... ზოდის ლეედი ელობერს (ელაკვათუფს) დო ემუთე დოჰაფს. კაპეტი იყვენ. ლეედი ვა ულუტან-ში, კინათითენ ხოლო ჰაფან, ამმა ორდო დოსთუნ.

ხოჯის კურხეს ქაჩაჩი ულუნ; ჯამიშის, ფუჯის, ცხენის, მსქევის— თელის ქაჩაჩი ულუნ. კარა-ქეჩი—მტკური თხა... მსქევის ყაოლონი ჰო ქრა ულუნ.

ფუჯიქ გენი დოინაფს. გენიქ ბუძი წუფს. ბუძის კითეფე ულუნ, ოთხო; ხუთი-თი იყვენ, ამმა მახუთანიქ (|| მახუთაქ)² ვა ინქვალს. გენის არ წანაშა ოწვაფათან,—კაი სქიდას-აა დო! დაჰა მუშებურა გაულუნ დო ჯუფს.

1) ისკანდერმა— „ხომბულა“-ო.
 2) ისკანდერმა „ხუთენერი“ ითქმისო.

5

10

15

20

25

35

გენი დონინაფტა-შა, მოზარი ენ (არიქ მოზარი დორინუ, მა-
 ეუანიქ ხოჯი). მოზარი, ეურ-სუმ წანაში-ნა იყვას, აელინდუნ, იყონო-
 ფან ხოჯიშა, იმჩინოჯენ. მოზარი მჩინოჯერი ენ. ბაზი მოზარი ვა
 იმჩინოჯენ, დიკისირენ, კისირი უწუმელან... ხოჯი ყვარუფან; მეხსუზ
 5 ოსქიდინაფან უყვარუ ხოჯი...

ქოთუმექ კარკალაფს. მონქვაქ კრუხინს. ქუქულიქ წიაფს. გენიქ
 პეტელაფს. თიკანი? ემუქ-თი პეტელაფს. ფუჯიქ მლორაფს, ცხენიქ ხი-
 ხინაფს. მჩხურიქ პეტელაფს. მჩხუიში თომას მონტკოი ვუწუმელთ. მონ-
 ტკოი აეზდიფან, კაი დონახუფან, დოხომინაფან. ეკულე საჩეილის ქო-
 10 გეჩაფან, ფხენითენ დოთხუფან, მწკუითენ ქოკონტალუფან დო ხუთ მჩხი-
 ლითენ წინეკი შუფან, დაჰა ზანკალი შუფან, ფორჩა, ჩოხა შუფან. ჩოხა
 დიშქაშ ხამითე შუფან, დიზგაითე შუფან. ნოკეფე გოძინ ჟინ დიშქა-
 შენ თუდეშა. ნოკეფე სვეელი ენ. მონტკოიში ნოკეფე მეწუმელან...
 მცხაჯის გოკირს... მცხაჯითე მეწუმელან დო მოშიმელან. ხამი გეჩა-
 15 ფან დო ოკაპეტანაფან. ქაეზდიფან, კანჩხას ნახუფან, ჯას გოწოკი-
 დაფან, თუდე ქვა გუწუჯიდაფან. მსქვა იყვენ, იმსქვანენ.

მჩხუიქ-ნა დონინაფს, მოზაი უწუმელან, ყვაჯონის—კოჩა. ნთხაქ-
 ნა დონინაფს—მოზაი თხა(?), მანქვალუ თხა, ყვაჯონი—თექე... მჩხუ-
 იში არ წანეის შიშეკი უწუმელან, თხაშის—ოლლაკი...

20 ჯუმაში ოხორჯა ნისა მაყვენ; ქიმოჯიში ბაბა მთირი რენ, ნა-
 ნა—დამთირე. ოხორჯაში ჯუმა ოხრასქირი რენ... ქიმოჯიში ჯუმა-
 თი ოხრასქირი აყვენ ნისას.

არქადაშიქ მექთუბი დოქარენ. ავეჯიქ მთუთი დაღის დოყვი-
 ლენ. ოხორიმანჯექ (ოხორქკაურაქ) ხორცი დოგიბერენ.

შეიხნეულ შეცთომათა განსჯობეა 1:

ვერდი	სტრიქონი	არის:	უნდა იყოს:
2	21	ლო	ლოქ
8	5	ხოჯა	ხოჯა,
9	21	გიჟუნ-მა?	გიჟუნ-ი-ა?
11	16	-ქულე ეშელი,	-ქულე, ეშელი
12	24	თო	დო
13	15	ახმეტ	ახმედ
20	15	გიჩინ-ი:	გიჩინ-ი?
23	11	უწვეენან ქი-	უწვეენან-ქი
23	26	ფადიშაიქ თი	ფადიშაიქ-თი
23	32	ჭემსოჭი	ჭემ სოჭი
24	22	მაჯა	მა-ჯა
24	25	ქომოგინგონს	ქომოგინგონოს
25	18	შეითანი	შეითანიქ
25	35	აფერუმ	აფერუმ
26	19	მაგას	მაგას
28	20	იკკომენ-მა?!	იკკომენ-ი-ა?!
34	5	დოარ	დო არ
39	13	ლურელის-თი	ლურელი-თი
41	21	ქიმევოქკირათ-მა	ქიმევოქკირათ-მა
43	38	უ	ნუ
45	8	მთუთეთეშ ყვილასინონან-მა-ში	მთუთეთე ყვილასინონან-მა-შო
46	31	ოლაფერი	მოლაფერი
47	6	გოა	გოაა
49	(ქვ. კიდე)	ტექსტი	ტექსტები
76	22	ემეიშა თი	ემეიშა-თი
77	9	გილენი-მა?	გილენ-ი-მა?
78	24	ენ კაი-	ენ-კაი
80	35	ქაგუწუ	ქაგუწულუ.
84	1	ქაგამილე-	ქაგამილეს
84	2	რას	რა-

1) როგორც გამოიჩვენა, აქ აღნიშნულ შეცთომათაგან არა ერთი და ორი წარმოუშვია „განწორების“ პროცესს (მანქანაზე) საჭირო ნიშნის არა თავის ადგილას ჩასმის გამო; ნიშნის სიძველესა და მანქანასაც თავისი წვლილი შეუტანია: ზოგი ასო მოვარდნილა; ზოგიც თავის ადგილიდან დაძრულა და სხვისაზე დამკვიდრებულა; დიფიზები და გადატანის ნიშნები ბევრგან ან სულ არ გამოსულა ან ძალიან მკრთალად.

შემჩნეულ შეცდომათა გასწორება

გვერდი	სტრიქონი	არის:	უნდა იყოს:
94	18	მეუო	გეუო-
95	15	მუთეფესში	მუთეფეშის
95	32	ლურელი ქაგილეს	ლურელი ქაგიყონეს-
105	13	დოლობი	დოლიბინი
105	15	დოლიბუ	დოლიბინუ
109	3	ხჩე	ჩხე
109	18	ყუჯი	ხუჯი
112	30	მილლეთის	მილლეთი
117	15	იყვენ-ია?	იყვენ-ი-ა?
120	7	ოყოფუ მუშენი	იყოფუმუშენი
131	20	ოჩა	ოჩა-
136	13	ემმქიიში	ემ მქიიში
138	9	ემუს-თი	ემუს თი
143	19	ქო	ქო-
144	24	ოგედუმელან	ქოგედუმელან
146	23	ხუ	ხუ-
149	28	მეშოლაფაფან	მეშოლაფაფან:
150	22	შიბი-ჩადირიში	შიბი ჩადირიში
151	19	—წკაიშანგი	—წკაიშ ანგი
158	25	კვენუიქ თი	კვენუიქ-თი